

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Význam jezdecké turistiky jakožto formy cestovního ruchu
v rozvoji lokality se zaměřením na Jihočeský kraj**

Bc. Markéta Novotná

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Markéta Novotná

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Význam jezdecké turistiky jakožto formy cestovního ruchu v rozvoji lokality se zaměřením na Jihočeský kraj

Název anglicky

The importance of equestrian tourism as a form of the tourism in the local development focused on the South Bohemian region

Cíle práce

Hlavním cílem předkládané diplomové práce je zjistit a zhodnotit, zda a jaký vliv mají lokální aktéři, představovaní subjekty malých a středních podnikatelů, operujících v rámci cestovního ruchu a provozujících jezdeckou turistiku (tj. hipoturistiku) ve vybrané lokalitě (Jihočeský kraj) na rozvoj (a ztraktivnění) této vybrané lokality.

Metodika

Teoretická část diplomové práce (jako předpoklad zpracování části empirické), vychází z prostudování teoretické literatury, odborných zdrojů, pramenů, kronik, materiálů a dokumentů vztahujících se ke sledované problematice tak, aby bylo vymezeno základní pojmosloví vymezující se k rozvoji venkova, rozvoji regionů, lokálnímu aktérství a dále k problematice venkovského cestovního ruchu a jezdecké turistiky (tj. hipoturistiky) jako jedné z možných forem venkovského cestovního ruchu.

Propojení teoretické a empirické části diplomové práce tvoří sekundární a komparativní analýza dat o jezdeckých stezkách a jezdecké turistice ve vybraných lokalitách České republiky, tj. se zaměřením na Jihočeský kraj (a v komparaci s krajem Vysočina), které předchází sekundární a komparativní analýza dat o jezdeckých stezkách a jezdecké turistice v Německu a Rakousku (jež jsou s Jihočeským krajem geograficky blízké) pro jejich následné porovnání právě s vybranou lokalitou Jihočeského kraje.

Navazující, empirická část práce, bude řešena pomocí expertního rozhovoru se zakladatelkou jezdeckých stezek v České republice s cílem zjistit, zda a jaký vliv má provozování jezdecké turistiky lokálními aktéry malých a středních podnikatelů (operujících v lokalitě za účelem zisku) na rozvoj lokality, ve které své aktivity realizují. Doplňkově bude použita technika pozorování. Primární data, získaná terénním šetřením, budou (tak jako data sekundární, užitá v sekundární a komparativní analýze), zpracována, analyzována, komparována, vyhodnocena a interpretována.

Doporučený rozsah práce

cca 60 až 70 stran textu

Klíčová slova

Cestování, chov koní, péče o koně, regionální rozvoj, stanice, stezka, turistika, ubytování, venkov, zemědělství

Doporučené zdroje informací

- ANDRLOVÁ, Milena. Na koni křížem krážem po Česku. Vyd. 1. Praha: Fragment, 2008, 128 s.
- ANDRLOVÁ, M. Turistika na koni. PRESTIGE: magazín zaměřený na prezentaci sportovních, společenských a zájmových klubů a jejich partnerů a příznivců, 2022, s. 55.
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum – základní metody a aplikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 408 s.
- HOLLÝ, Karol. Jezdecká turistika. Ostrava: Montanex a.s., 2003, 109 s.
- STEJSKAL, Jan, KOVÁRNÍK, Jaroslav. Regionální politika a její nástroje. Praha: Portál, s.r.o., 2009, 212 s.
- STRÍBRNÁ, Marie. Venkovská turistika a agroturistika. Vyd. 1. Praha: Profi Press s.r.o., 2015, 52 s.
- ŠARAPATKA, Bořivoj, a kol. Agroekologie: východiska pro udržitelné zemědělské hospodaření. Olomouc: Bioinstitut o.p.s., 2010, 440 s.
- TETŘEVOVÁ, Liběna a kol. Veřejný a podnikatelský sektor. Vyd. 1. Příbram: Professional publishing, 2009, 188 s.
- UHLÍŘ, David, BLAŽEK, Jiří. Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, implikace. Vyd. Praha, Nakladatelství Karolinum, 2021. 312 s.
- WOKOUN, René, MALINOVSKÝ, Jan, DAMBORSKÝ, Milan, BLAŽEK, Jiří a kol. Regionální rozvoj (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde Praha, a.s., 2008, 475 s.
-

Předběžný termín obhajoby

2022/23 ZS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Lucie Kocmánková Menšíková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 12. 2. 2021

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 2. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 11. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci Význam jezdecké turistiky jakožto formy cestovního ruchu v rozvoji lokality se zaměřením na Jihočeský kraj jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. listopadu 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí práce Ing. Lucii Kocmánkové Menšíkové Ph.D., za její cenné a důležité rady, připomínky a odborné vedení celé práce, dále děkuji Ing. Mileně Andřlové za přátelské přijetí na Chatě Pod Kletí, spolupráci, poskytnuté informace a čas, který mi věnovala.

Význam jezdecké turistiky jakožto formy cestovního ruchu v rozvoji lokality se zaměřením na Jihočeský kraj

Abstrakt

Cílem této práce je zjistit, zda a jaký přínos má síť jezdeckých stezek na rozvoj lokality Jihočeského kraje. Na základě sekundární a komparativní analýzy dat bude zhodnocen přínos jezdeckých stezek, zejména v oblasti cestovního ruchu. Pozornost bude zaměřena také na propojení s dalšími subjekty včetně přeshraniční spolupráce. Dalším cílem jsou také dvě komparace – mezinárodní, kdy bude porovnávána situace jezdecké turistiky v ČR, Německu a Rakousku, a porovnání v rámci krajů – mezi krajem Jihočeským a Vysočinou. Na základě této analýzy dat lze konstatovat, že významné rozdíly v rámci jezdecké turistiky existují jak mezi oběma porovnávanými kraji v ČR, tak i v mezinárodním srovnání s Německem a Rakouskem. Podstatnou část důležitých informací poskytl expertní rozhovor s Ing. Milenou Andřlovou, která s nápadem vzniku jezdeckých stezek v roce 2003 v jižních Čechách přišla. Z rozhovoru vyplynulo, že členové sekce Turistika na koni při Klubu českých turistů se kromě rozvoje netradiční a udržitelné formy cestovního ruchu – jezdecké turistiky, podílí na rozvoji zkoumané lokality endogenním způsobem. Pořádají mnoho různých akcí pro členy, laickou veřejnost, děti i seniory v lokalitě, jezdí na zájezdy, výlety, věnují se edukativní činnosti a poskytují poradenství ostatním aktérům z jiných lokalit, kteří mají o výstavbu hiposteze ve svém regionu zájem. Tímto také plní úlohu společenskou, vzdělávací, zábavnou a volnočasovou.

Klíčová slova: Cestování, chov koní, péče o koně, regionální rozvoj, stanice, stezka, turistika, ubytování, venkov, zemědělství

The importance of equestrian tourism as a form of the tourism in the local development focused on the South Bohemian region

Abstract

The aim of the diploma thesis is to find out whether and what benefit has the network of riding trails on the development of the South Bohemian region. Based on secondary and comparative data analysis, the contribution of equestrian trail, especially in the field of tourism, will be evaluated. Attention will be also focused on connections with other entities, including cross-border cooperation. Another goal is also making two comparisons – an international one, where the situation of equestrian tourism in the Czech republic, Germany and Austria will be compared, and a second one within regions – between the South Bohemian region and Vysočina region. Based on this data analysis, we can say that there are significant differences in equestrian tourism between the two compared regions in the Czech republic, as well as in an international comparison with Germany and Austria. The main part of the practice and important information was provided by an expert interview with Ing. Milena Andrlová, who came up with the idea of creating riding trails in South Bohemian region in 2003. The author from the interview found out that the members of the Horseback Riding Tourism section of the Czech Tourist Club play main role in the developing a non-traditional and sustainable form of tourism – equestrian tourism, but also participate in the development of the investigated locality in an endogenous way. They organize many different events for members, public, children and seniors in the locality, go on tours, excursions, engage in educational activities and provide advice to other actors from other localities who are interested in the construction of riding trails in their region. In this way, it also fulfills a social, educational, entertaining and leisure role.

Keywords: Travelling, horse breeding, horse care, regional development, station, trail, tourism, accommodation, countryside, agriculture

Obsah

1 Úvod	15
2 Cíl práce a metodika.....	17
3 Regionální rozvoj a rozvoj venkova	21
3.1 Vymezení regionů a regionalizace	21
3.2 Teorie a přístupy regionálního a udržitelného rozvoje	25
3.2.1 Rozvoj regionu exogenním způsobem.....	28
3.2.2 Rozvoj regionu endogenním způsobem.....	29
3.3 Vymezení venkova, venkovských a mimoměstských regionů	30
3.4 Klíčové dokumenty v podpoře regionálního rozvoje a rozvoje venkova	33
3.4.1 Evropské strukturální a investiční fondy 2021-2027	33
3.4.2 Integrovaný regionální operační program (2021-2027)	35
3.4.3 Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje	36
3.4.4 Strategie regionálního rozvoje 2021+	36
3.4.5 Program obnovy a rozvoje venkova	38
3.4.6 Národní program podpory cestovního ruchu v regionech (2016-2020).....	38
3.4.7 Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond	40
3.4.8 Další zdroje podpory regionálního rozvoje	40
4 Aktéři regionálního rozvoje a rozvoje venkova, venkovský cestovní ruch a jezdecká turistika.....	44
4.1 Vymezení malých a středních podniků se zřetelem na podniky zemědělské	46
4.2 Venkovský cestovní ruch jako součást rozvoje regionu a venkova.....	49
4.2.1 Subjekty venkovského cestovního ruchu	52
4.2.2 Udržitelný venkovský cestovní ruch	54
4.2.3 Přínosy a možná rizika venkovského cestovního ruchu.....	57
4.3 Předpoklady venkovského cestovního ruchu	58
4.4 Současný stav a trendy venkovské turistiky.....	66
4.5 Vybrané formy venkovského (zeleného) cestovního ruchu.....	68
4.5.1 Agroturistika a ekoagroturistika	69
4.5.2 Chataření a chalupaření	70
4.5.3 Vesnická turistika	71
4.6 Jezdecká turistika jako forma venkovského cestovního ruchu v regionálním rozvoji a rozvoji venkova.....	73
4.7 Kůň ve službách člověka v historickém kontextu.....	75
4.8 Formování jezdecké turistiky po současnost.....	77
4.9 Typy jezdecké turistiky	78
4.10 Klienti jezdecké turistiky	80
4.11 Koně vhodné pro provoz jezdecké turistiky	81

4.12 Výstroj potřebná pro koně a jezdce v jezdecké turistice	82
4.13 Jezdecké stezky	83
4.13.1 Frakce jezdecké turistiky při KČT	84
4.13.2 Systém značení jezdeckých stezek a výstavba nových.....	85
4.13.3 Mobiliář a vybavenost jezdeckých stezek	87
4.13.4 Stanice turistiky na koni	88
4.13.5 Veterinární a bezpečnostní standardy pro zachování welfare koní	90
4.13.6 Pravidla pohybu jezdců na jezdecké stezce	92
4.14 Charakteristika jezdeckých stezek a jejich ekonomické výhody v regionálním rozvoji	94
4.14.1 Problémy a rizika výstavby a provozu jezdeckých stezek	96
Shrnutí teoretické části	97
5 Sekundární a komparativní analýza dat o jezdeckých stezkách ve vybraných lokalitách (Německo, Rakousko a ČR)	101
5.1 Jezdecká turistika v zahraničí (příklad Německa a Rakouska).....	102
5.1.1 Německo	103
5.1.2 Rakousko	107
5.2 Jezdecká turistika v ČR dle krajů.....	110
5.3 Komparace jezdecké turistiky v ČR, Německu a Rakousku.....	118
5.4 Jezdecká turistika v Jihočeském kraji	122
5.5 Síť jezdeckých stezek v Jihočeském kraji.....	125
5.6 Přeshraniční turistika Jižní Čechy – Rakousko	133
5.7 Síť jezdeckých stezek v kraji Vysočina	137
5.8 Komparace jezdecké turistiky v Jihočeském kraji a kraji Vysočina.....	145
5.9 Souhrn sekundární a komparativní analýzy dat o jezdeckých stezkách se zřetelem na Jihočeský kraj.....	151
6 Empirické šetření o významu jezdeckých stezek na rozvoj lokality Jihočeského kraje	156
6.1 Jezdecká stanice Chata pod Kletí.....	157
6.1.1 Práce vedoucí na dětském táboře na jezdecké stanici Chata pod Kletí.....	160
6.2 Absolvování kurzu značkáře jezdeckých stezek KČT	167
6.3 Expertní rozhovor s Ing. Milenou Andrlovou.....	170
6.4 Shrnutí empirického šetření o významu jezdeckých stezek na rozvoj lokality Jihočeského kraje	174
7 Závěr	177
Zdroje.....	182
Přílohy.....	193

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 - Nomenklatura NUTS v ČR	24
Tabulka 2 - Rysy městské a venkovské komunity.....	32
Tabulka 3 - Alokace ESI fondů v období 2021-2027	34
Tabulka 4 - Geografické vymezení témat regionálního rozvoje.....	37
Tabulka 5 - Matice aktérů dle J. Binka.....	45
Tabulka 6 - Kritéria pro vymezení malých a středních podnikatelů.....	47
Tabulka 7 - Komparace tvrdého a měkkého turismu.....	56
Tabulka 8 - Rozdělení krajiny dle předpokladů pro cestovní ruch v krajích.....	64
Tabulka 9 - Shrnutí informací o jezdeckých stezkách dle krajů.....	115
Tabulka 10 - Komparace jezdecké turistiky v ČR, Německu a Rakousku.....	119
Tabulka 11 - Jezdecké stanice v okrese České Budějovice.....	127
Tabulka 12 - Jezdecké stanice v okrese Český Krumlov	128
Tabulka 13 - Jezdecké stanice v okrese Jindřichův Hradec	129
Tabulka 14 - Jezdecké stanice v okrese Písek	130
Tabulka 15 - Jezdecké stanice v okrese Prachatice	131
Tabulka 16 - Jezdecké stanice v okrese Strakonice.....	132
Tabulka 17 - Jezdecké stanice v okrese Tábor	133
Tabulka 18 - Seznam poskytovatelů služeb v ČR – Novohradské hory.....	135
Tabulka 19 - Seznam poskytovatelů služeb v Rakousku – Mühlviertler Kernland.....	136
Tabulka 20 - Jezdecké stanice v okrese Jihlava.....	139
Tabulka 21 - Jezdecké stanice v okrese Třebíč	140
Tabulka 22 - Jezdecké stanice v okrese Pelhřimov	141
Tabulka 23 - Jezdecké stanice v okrese Havlíčkův Brod	143
Tabulka 24 - Jezdecké stanice v okrese Žďár nad Sázavou	145
Tabulka 25 - Komparace jezdecké turistiky v Jihočeském kraji a na Vysočině.....	146
Tabulka 26 - Termíny táborů na Chatě pod Kletí pro rok 2022	160
Tabulka 27 - Denní režim tábora na Chatě pod Kletí.....	162

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Územní členění ČR dle krajů	22
Obrázek 2 - Chaty v Posázaví.....	33
Obrázek 3 - Webová stránka soutěže Vesnice roku	41
Obrázek 4 - Místní akční skupiny – pokrytí v rámci republiky k 31. 5. 2020.....	42
Obrázek 5 – Mladý farmář roku 2021 Erich Vodňanský z Litoměřicka	49
Obrázek 6 - Rodinný pobyt na farmě.....	59
Obrázek 7 - Příklad diverzifikace venkovského hospodářství – vinařské stezky.....	60
Obrázek 8 - Příklad rekreačně hodnotné krajiny – Deštné v Orlických horách	63
Obrázek 9 - Jízda na koni krajinou	75
Obrázek 10 - Čistá a obnovitelná koňská síla v lesním hospodářství.....	77
Obrázek 11 - Putování s koňmi.....	79
Obrázek 12 - Natáčení seriálu Českem na koňském hřbetu	79
Obrázek 13 - Značení jezdecké stezky	86
Obrázek 14 - Úvaziště pro koně	88
Obrázek 15 – Jedna ze stanic v Jihočeském kraji – JK Farma Dolní Dvořiště	90

Obrázek 16 - Německé turistky v regionu Wachtberg u města Bonn	104
Obrázek 17 - Prezentace ČR na stránce Pferd & Reiter	105
Obrázek 18 - Webový portál Landsichten.de	106
Obrázek 19 - Jezdecké stáje ve spolkové zemi Durynsko	106
Obrázek 20 - Katalog Pferdetourismus in Deutschland.....	107
Obrázek 21 - Středočeská jezdecká stezka	111
Obrázek 22 - prezentace jezdecké stezky na webu kraje Vysočina.....	118
Obrázek 23 - Fotografie ze vzorové jízdy	124
Obrázek 24 - Turistka před hradem Helfenburk u Bavorova	124
Obrázek 25 - Vyznačení stezek a stanic na mapě.....	134
Obrázek 26 - Mapa hipostepek v kraji Vysočina na portálu Mapy.cz	137
Obrázek 27 - Ing. Milena Andrllová se svým koněm Juráškem.....	157
Obrázek 28 – Chata pod Kletí.....	158
Obrázek 29 - Táborové foto s poníkem Lumpem.....	167

Seznam příloh

Příloha 1 - Nabídka turistiky na koni v České republice v magazínu Pferd und Reiter	193
Příloha 2 - Výťah z metodiky pro nové jezdecké stezky.....	194
Příloha 3 - Článek otisknutý v magazínu Prestige 2022.....	195
Příloha 4 – Emailová korespondence ohledně pravidel EET pro jezdecké stanice	197
Příloha 5 - Detailní popis stezky Krasonice – Rozcestí nad Pahorkem (kraj Vysočina)...	198
Příloha 6 - Přepis rozhovoru s Ing. Milenou Andrllovou	199

Seznam použitých zkratk

AMSP – Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR

ASZ – Asociace soukromého zemědělství

CLLD – Community-led Local Development = komunitně vedený místní rozvoj

CP – Cíl politiky

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

DT – Dotační titul

EAFRD – The European Agricultural Fund for Rural Development = Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

EFRR – Evropský fond pro regionální rozvoj

ESIF – Evropské strukturální a investiční fondy

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

CHKO – Chráněná krajinná oblast

IROP – Integrovaný regionální a operační program

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KČT – Klub českých turistů

MAS – Místní akční skupina

MK – Ministerstvo kultury

MSP – Malé a střední podniky

MZe – Ministerstvo zemědělství

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NS MAS – Národní síť místních akčních skupin

NUTS – Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development = Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OP – Operační program

PGRLF – Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

PR – Public relations

RR – Regionální rozvoj

SMO – Svaz měst a obcí

SPOV – Spolek pro obnovu venkova

SRR – Strategie regionálního rozvoje

ÚEK – Ústřední evidence koní

VÚSC – Vyšší územní samosprávný celek

ZO – Značkářský obvod

1 Úvod

V této diplomové práci, Význam hipostezek jakožto prvku cestovního ruchu v rozvoji lokality se zaměřením na Jihočeský kraj, svou pozornost zaměřím na význam a přínos jezdeckých stezek ve zkoumané oblasti, resp. jakým způsobem se podílí na zatraktivnění lokality právě z oblasti cestovního ruchu. Téma pro diplomovou práci jsem si zvolila i pro svůj zájem v chovu koní a jezdeckví, jemuž jsem se věnovala i v bakalářské práci. Ráda bych proto tyto aktivity představila i jako jeden z možných nástrojů rozvoje lokality.

Cestovní ruch je v dnešní době velký fenomén a zároveň se stále rozvíjí nejrůznější odvětví tohoto segmentu. Svě nezastupitelné místo zde bude mít vždy turistika tuzemská. I ta se dále člení na různé formy, tato práce se však bude dále zaměřovat na jedno konkrétní odvětví, a to hipoturistiku neboli jezdeckou turistiku či také turistiku na koni. Jedná se o vcelku novou formu v cestovním ruchu, jejíž podstatou je cestování a poznávání nových míst v sedle koně. Popularitě se těší zejména díky tomu, že se jedná o čas strávený v přírodě, nejčastěji ve skupině a ve společnosti zvířete či zvířat, a proto se jedná o poměrně vyhledávanou aktivitu mezi stále širším okruhem společnosti. Jedná se o tzv. aktivní relax, který je oblíbený zejména u lidí pracujících přes týden v kancelářích, anebo v profesích, kde je na člověka kladena velká psychická zátěž a naopak jen malá zátěž fyzická.

Hipostezky, nebo také synonymicky jezdecké stezky, se v České republice začaly objevovat na počátku milénia, a to právě na území jižních Čech. Na některých místech dokonce stále vznikají nové na základě rostoucí oblíbenosti jezdeckví jakožto způsobu trávení volného času. Ne každý, kdo chce jezdit na koni, má zároveň zájem mít vlastní zvíře, případně pro toto nemá zajištěné vhodné podmínky. To do jisté míry řeší jezdecké kluby, stáje, farmy či soukromníci, kde je možnost si koně zapůjčit nebo pronajmout, a jejichž počet stále roste. Oblíbenou aktivitou nejen těchto hobby jezdců je ježdění do přírody, což má ovšem často svá úskalí, zejména v blízkosti měst a městské zástavby. Mnoho soukromých vlastníků pozemků si přítomnost jezdecké ekipy na svých pozemcích nepřeje, např. z důvodu poničení povrchu či znečištění koňským trusem. Značené veřejné hipostezky jsou proto ideálním řešením. Již existuje síť v několika krajích a další stále vznikají. Propojují možnost ježdění v přírodě, eliminují negativní jev ježdění na soukromých pozemcích bez svolení majitele, jsou optimálně navrženy pro pohyb zvířat tak, aby se minimalizovalo riziko jejich zranění, obvykle bývají vedeny k turisticky

atraktivním cílům a jejich součástí je zpravidla inventář potřebný pro delší jízdu s koněm (napajedla, úvaziště, přístřešky aj.). Stáje v blízkosti těchto stezek také využívají této příležitosti k půjčování koní s průvodcem např. skupinkám, což je možnost zejména pro „nejezdce“, příp. začátečníky, kteří jezdit neumí a pouze si chtějí jízdu na koni zkusit. V rámci zmíněného Jihočeského kraje existuje i tzv. přeshraniční spolupráce, což v praxi znamená propojení stezek do sousedního Rakouska. Jedná se tak o velmi vhodný atraktant v rámci cestovního ruchu, který mohou do nabídky aktivit zahrnout jednotlivé podnikatelské subjekty v cestovním ruchu působící, např. hotely, penziony a další. Zároveň jde o specifický typ služby obyvatelům i turistům navíc, která vede ke zatraktivnění daného regionu, v tomto případě Jihočeského kraje.

2 Cíl práce a metodika

Hlavním cílem této diplomové práce je zhodnotit, zda a jaký přínos má síť hiposteze na rozvoj lokality Jihočeského kraje. Na základě závěrů sekundární a komparativní analýzy a následně empirické části bude zhodnocen celkový přínos jezdeckých stezek ke zatraktivnění zkoumaného regionu, zejména tedy v oblasti rozvoje cestovního ruchu. Pozornost bude věnována též případnému propojení s dalšími dotčenými subjekty ze sektoru turismu a také přeshraniční spolupráci. Obecným cílem diplomové práce bude také sestavit komparaci dvou sousedních, v jezdecké turistice souměřitelných krajů – kraje Jihočeského a Vysočiny. Dalším cílem bude také porovnání jezdecké turistiky v ČR se dvěma sousedními zeměmi – Německem a Rakouskem.

Diplomová část se sestává ze dvou částí – teoretické a empirické. První z dvou částí k příslušným kapitolám vysvětluje některé základní pojmy, jež jsou klíčové, a je třeba jim věnovat zvýšenou pozornost. Zaměřuje se na vymezení venkova, venkovského prostoru, regionálního rozvoje ve venkovských lokalitách a působení aktérů a jejich aktivit v rozvoji těchto oblastí. Teoretickou část doplňují předpoklady nutné pro existenci venkovského cestovního ruchu a podrobnější představení hipoturistiky jako jedné z možných forem venkovského cestovního ruchu. Toho bude dosaženo studiem odborné literatury, článků a dalších materiálů zaměřených na regionální rozvoj, cestovní ruch, aktéry a aktivity. Celý tento teoretický koncept bude vycházet ze sekundárních informací, v určité podobě autorem již zpracovaných.

Na tuto teoretickou část naváže sekundární a komparativní analýza dat zabývající se činnostmi samotných aktérů, tedy malých a středních podnikatelů působící v chovu koní a jezdecké turistice nabízející služby jezdecké turistiky. Kapitulu uvede obecně aktuální situace jezdecké turistiky v České republice, na níž naváže z tohoto pohledu bližší představení Jihočeského kraje a komparace vybraných ukazatelů s krajem Vysočina. Tomu však bude ještě předcházet druhé porovnání, které bude komparovat situaci hipoturistiky v tuzemsku a v zahraničí. Pro lepší srovnatelnost a geografickou blízkost Jihočeskému kraji bude zvoleno Německo a Rakousko. Jednotlivá zjištění budou mezi sebou vzájemně porovnávána a závěrem vyhodnocena. Všechna tato data jsou data sekundárními, tedy takovými daty, které již někdo sesbíral, a vytvořil tak o nich záznam. Jedná se o data v dnešní době nejčastěji internetová a tištěná, většinou publikovaná.

Empirická část práce zde zastupuje sběr dat získaných expertním rozhovorem se zakladatelkou jezdeckých stezek v České republice, paní Ing. Milenou Andrlovou. Jedná se o kvalitativní sběr primárních dat. Kvantitativní metoda sběru dat v tomto případě není vhodná, neboť by nebylo možné získat reprezentativní vzorek respondentů, jejichž odpovědi by bylo možné vyhodnocovat jako data sbíraná právě kvantitativním způsobem. Pro způsob sběru dat se autorka přiklonila právě pro expertní rozhovor namísto dalších možných způsobů, který se hodí právě pro kvalitativní zkoumání v porovnání např. s dotazníkem, který poslouží ke kvantitativnímu sběru dat. Expertní rozhovor poskytuje možnost zjistit i velmi detailní informace a dotazující má možnost být zasvěcen do problematiky v mnoha souvislostech.

Kvalitativní přístup se obecně dá pojmut jako způsob sběru dat, kdy převažuje vypovídající hodnota informací, zatímco numerické šetření a vyjádření je typické právě naopak pro kvantitativní sběr dat. Kvalitativní přístup bývá zpravidla také ohebnější, co se týká učinění změn a přizpůsobení se situaci při sběru dat. Kvantitativní metoda (např. dotazník) je naproti tomu rigidnější. *V kvantitativním výzkumu je konstrukce vzorku prvou technickou operací, dokončenou předtím, než zahájíme jiné terénní operace. V kvalitativním výzkumu je to pouze rozhodnutí, se kterým jedincem budeme hovořit nejdříve, nebo studiem kterého osobního dokumentu začneme atd.* (Disman, 2002, str. 304).

Kvalitativní sběr dat vyžaduje také jiný způsob sběru dat, respektive výběr místa a způsobu získání dat od respondenta, přičemž náročnost bývá větší jak pro tazatele, tak pro respondenta. Kvalitativní sběr dat vyžaduje zpravidla více času od obou stran, často je také důležitý přímý kontakt, ať už telefonický, přes hovor na různých platformách anebo osobně. V případě expertního rozhovoru je tak ideálním způsobem osobní setkání respondenta a tazatele a přímý kontakt, naopak mnoho kvantitativních šetření přímou účast nevyžaduje, což se týká např. různých dotazníků a anket, které lze vyplnit z pohodlí domova na počítači či v mobilním telefonu během pár minut, zvláště pokud jde o krátké a jednoduché otázky. Kvantitativní a kvalitativní přístupy se také rozcházejí z hlediska cíle konstrukce. *Cílem konstrukce vzorku v kvantitativním výzkumu je reprezentovat populaci jedinců. Cílem konstrukce vzorku v kvalitativním výzkumu je reprezentovat populaci problému, populaci jeho relevantních dimenzí* (Disman, 2002, str. 304).

Pro kvalitativní přístup je také charakteristická indukce, tzn., že sběr dat předchází závěru a konkrétnímu výstupu, naopak kvantitativní sběr dat si předem stanovenou hypotézu či teorii ověřuje, případně vyvrací a označuje jako neplatnou, jde tedy o deduktivní přístup. *V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Z tohoto důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje za emergentní nebo pružný typ výzkumu (Hendl, 2005, str. 50).*

Výběr respondenta byl předem zvolený, tedy nikoliv náhodný. Otázky a celé vedení rozhovoru bylo vedeno tak, aby takto získaná primární data mohla být zpracována a využita k další části diplomové práce. Proces práce s daty zahrnuje jednak jejich samotný sběr, dále pak vyhodnocení, analýzu a finální interpretaci zjištění, jakým způsobem napomáhá existence jezdeckých stájí, potažmo jezdeckých stezek rozvoji lokality v Jihočeském kraji.

Sběr primárních dat je závislý na konkrétních dotazovacích nástrojích, respektive technikách, mezi které se řadí (dle časové náročnosti) např. anketa, dotazník či rozhovor. Právě rozhovor si autorka vybrala jako užitou techniku sběru dat. Dle formalizace je možné rozhovory dělit dále na nestandardizované, částečně standardizované a zcela standardizované rozhovory. Zde zvolený expertní náleží do kategorie právě nestandardizovaných rozhovorů, protože zohledňuje a nejlépe vystihuje individualitu respondenta, otázky je možné upravovat, přidávat, nevhodné či mimo téma vypustit, nebo měnit jejich pořadí. *Otázky mohou být individualizovány, aby se dosáhlo hloubkové komunikace a využilo se prostředí a situace a aby se posílila konkrétnost rozhovoru. Slabinou je to, že získání daného množství požadovaných informací trvá delší dobu. Kvalita informací také velmi závisí na schopnosti tazatele vést takový rozhovor (Hendl, 2005, str. 175).*

Nevýhodou může být tendence tazatele získané informace zobecňovat na populaci, vydávat je za všeobecnou pravdu a skutečnost, ale také bývají obtížně vyhodnotitelné z důvodu pravděpodobně velké heterogenity získaných dat. *Kvalitativnímu výzkumu se vytýká, že jeho výsledky představují sbírku subjektivních dojmů. Pro jeho pružný a nestrukturovaný charakter ho lze – na rozdíl kvantitativního výzkumu – těžko replikovat. Protože pracuje s omezeným počtem jedinců a obvykle na jednom místě, vznikají také obtíže se zobecňováním výsledků (Hendl, 2005, str. 52).*

Během absolvování diplomní praxe u Ing. Mileny Andrlové bylo ještě jako doplňující metody sběru dat použito zúčastněné pozorování, které vhodně doplňuje vybraný kvalitativní způsob sběru dat. *Zúčastněné pozorování je styl výzkumu, ve kterém výzkumník participuje na každodenním životě lidí, které sleduje* (Disman, 2002, str. 305).

Autorka si je vědoma, že tato práce nemůže zcela obsáhnout celkovou problematiku týkající se hiposteze a jejich přínosů, a to ani v rámci jedné konkrétní lokality, navíc pro jezdeckou turistiku tak zásadní, jakou jsou jižní Čechy. Přesto by touto diplomovou prací alespoň ráda podpořila fakt, že se vznik nových stezek může podílet na podpoře turistického rozvoje lokality a jejího zatraktivnění jak pro rezidenty, tak i návštěvníky, a právem si tak zaslouží své místo v sektoru turistiky.

3 Regionální rozvoj a rozvoj venkova

Region představuje objekt regionalistického zkoumání a jako pojem má mnoho definic, přičemž mezi nejzákladnější se ale řadí ta, jenž je definována dle Zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, která region považuje za *územní celek, jenž je vymezený pomocí administrativních hranic krajů, okresů, obcí nebo sdružení obcí*. Obecně lze konstatovat, že vymezení však nemusí být jen administrativními hranicemi, nicméně kritéria se dle potřeby a významu samozřejmě odlišují – mohou to být společné znaky geografické, politické, kulturní, věkové aj. Právě rozdělení geografické je protikladem k rozdělení politickému – vytvořeného člověkem, tedy takovému, které mnohdy nerespektuje původní přírodní hranice, která tvoří např. hory, pohoří či řeky. Dalším podstatným aspektem pro rozdělení regionů je jejich typologie rozdělená na normativní a deskriptivní. Normativní regiony vznikají dle potřeby moci zákonodárné, příp. výkonné, a to např. konkrétně pro účely vymezení regionů se systematickou podporou státu jako strukturálně postižené. Druhá jmenovaná rozděluje regiony dle stejnorodosti, příp. různorodosti. *Na základě struktury jsou zpravidla rozlišovány dva základní typy regionů, a to homogenní, které se vyznačují stejnorodostí, a nehomogenní, které se vyznačují nestejnorodostí svých vlastností* (Wokoun, 2004, str. 67). Zde platí prakticky přímá úměra, že čím více společných znaků je u komparovaných regionů hledáno, tím méně se nachází výsledků, tedy jednotlivých regionů, neboť je velmi těžké hledat dva naprosto totožné a identické regiony¹.

3.1 Vymezení regionů a regionalizace

Jak bylo uvedeno v předešlé kapitole, region vymezuje zjednodušeně řečeno dle předem stanovených kritérií určitou oblast, avšak nejen v odborné literatuře se lze setkat s různým významem pro použití pojmu region. Zřejmě nejrozšířenější je vymezení geografické, jak dokládá následující citace: *Základy koncepce regionu v geografii tkví v otázce rozdělení zemského povrchu na určité části jako jednoho z cílů geografického výzkumu* (Wokoun, 2004, str. 65). Je nutné mít však na paměti, že samotný pojem region je také velmi úzce spjatý s termínem regionalizace. Z hlediska dělení regionů ať už se jedná o

¹ 1. V mnoha regionech lze pozorovat existenci periferních oblastí, a stejně tak s tím koexistujících center, která bývají vzájemně propojená toky, tedy např. infrastrukturou, ať už železniční či silniční nebo dálniční aj.

heterogenní, tedy nestejnorodé, či homogenní, tedy stejnorodé regiony, každý jednotlivý má svou charakteristiku, kterou mu propůjčují jednak i hranice. Regionem respektující přírodní hranice se rozumí region fyzický. Přírodními hranicemi mohou být řeky, jezera, bažiny, hory a pohoří, ale také vodstvo v případě ostrovů a poloostrovů. Hranice administrativně-správního regionu jsou uměle vytvořené pro potřeby činnosti správní a úřední. Příkladem administrativně-správního regionu budiž v tuzemsku okresy, obce, či kraje, jejichž rozdělení mnohdy názorově rozdělovalo i samotné obyvatelstvo, které nesouhlasilo s přidělenou krajskou příslušností, jež nerespektovala historický kontext dotčených lokalit. U funkčních regionů o jejich rozdělení rozhodují vazby a funkce, na základě nichž jsou jednotlivé oblasti provázané. A právě na tyto jednotlivé oblasti je pohlíženo jako na jeden funkční celek. V praxi to může znamenat republiku, federaci, ale i jeden ze států, může to být i již zmíněný kraj apod., kde kromě vnějšího kontaktu s okolím lze pozorovat těsnou vnitřní závislost, se kterou zase dále souvisí spádovost, uzly, centra a periferie. Regiony tedy lze kategorizovat na **administrativně-správní, fyzické a funkční**. Jako grafický příklad administrativně-správního členění lze uvést rozdělení ČR dle jednotlivých krajů viz obrázek níže.

Obrázek 1 - Územní členění ČR dle krajů

U kapitoly věnované regionu nelze nezmínit **regionální disparity**, jež jsou důležitým ukazatelem, který se sleduje např. v rámci komparace jednotlivých regionů. Obecně je za disparitu považována nerovnost a rozdílnost. Tyto nerovnosti jsou sledovány v rozličných oblastech, a to vždy se zaměřením na konkrétní cílovou skupinu, o kterou se v komparaci jedná především. *Výstupy z těchto měření pak slouží odlišným zájmovým skupinám. Veřejným činitelům mají pomáhat nastavovat regionální politiku, firmám hodnotit regiony*

*z konkurenčního hlediska a obyvatelům regionů odpovídají na otázky ohledně pracovních příležitostí, školství, kriminalitě, sociální péči a jiné. Problematika regionálních disparit se dotýká prakticky všech subjektů žijících či fungujících v daném regionu (Palová, Šebestová, 2017, str. 60). Tak jako není jednotně ustálená definice regionu či rozvoje, najdou se i různě modifikované definice pro regionální disparity. Obecně se disparity objevují ve třech základních sférách – sociálních, ekonomických a územních (Palová, Šebestová, 2017, str. 61). Každá disparita vznikla a existuje z jiné příčiny. Lze se tak setkat s disparitami původu přírodního (**geografického**), které v praxi znamenají hory v kontrastu s nížinami, suché oblasti s bažinami a mokřady, úrodné a neúrodné oblasti, ale i klimatické rozdílnosti. **Ekonomické** odlišnosti představují např. rozdílnou výši ukazatele HDP na obyvatele, výši průměrné mzdy nebo procentuální vyjádření nezaměstnaných obyvatel. Demografické disparity mohou naznačovat rozdíl v poměru věkové struktury a rozvrstvení obyvatelstva, jeho nejvyššího dosaženého vzdělání či poměr zaměstnanosti dle sektorů. Existují samozřejmě i další více či méně sledované disparity, např. politické preference jednotlivých stran a hnutí, dostupnost základních služeb a občanské vybavenosti, kvalita ovzduší, počet divadel a kulturních zařízení, aj. Velmi podstatný je fakt, že sledování disparit může být sledováno ze dvou úhlů – jako negativní disparita, a jako disparita pozitivní. *Současně je možno přijmout analogii s dvěma stránkami, a to jsou slabé stránky a silné stránky nějakého zkoumaného objektu. Negativní regionální disparity jsou potom chápány jako slabé stránky a pozitivní regionální disparity jako stránky silné. Slabé stránky obvykle mohou vyústit až do klíčových zranitelností zkoumaného objektu, které zpravidla spočívají v chybějících zdrojích a schopnostech dostupné zdroje využívat (Palová, Šebestová, 2017, str. 61). Pozitivní disparitu je tedy možné vnímat jako určitou jedinečnost, z které může daný region těžit prospěch, a jež mu poskytuje konkurenční výhodu v porovnání s ostatními regiony. Toho se velmi často využívá např. právě v segmentu cestovního ruchu a turismu, kdy jednotlivé regiony získávají profit z geografických disparit, ať už se jedná např. o horské oblasti, kde jsou geograficky vhodné podmínky pro provozování lyžařských areálů, stejně tak třeba regiony s četným množstvím chráněných krajinných oblastí (CHKO), jež jsou s oblibou vyhledávané turisty. Je třeba zmínit, že s touto pozitivní disparitou je nutné „umět pracovat“ – jednak ji najít a charakterizovat v čem by regionu mohla přinést užitek, ale také rozvíjet, aby bylo možné využít její prospěch. V podstatě jen obráceně toto platí i o negativních disparitách, kde je**

také nutné zajímat se o faktory, které je ovlivňují, především proto, že negativní disparity je třeba naopak vyrovnávat, resp. snižovat – to platí zejména u disparit ekonomických, sociálních nebo demografických².

Vymezovat regiony lze dle jednotlivých kritérií, jimiž je např. kritérium *demografické, environmentální, geografické, historické, hospodářské, infrastrukturalní, politicko-administrativní a sociální, někdy také socio-kulturní* (Lošťák, 2014, str. 26).

Pro potřeby Evropské unie vznikl jednotný systém dělení regionů tzv. Nomenklatura územních statistických jednotek (NUTS)³, jež zavedl Eurostat pro potřeby komparace ekonomických ukazatelů, kdy mají být výsledkem lépe vyhodnocená data z analýz.

Tabulka 1 - Nomenklatura NUTS v ČR

Jednotka nomenklatury	Vymezení územní jednotky	Četnost v ČR
NUTS 0	Stát	1
NUTS 1	Území	1
NUTS 2	Region soudržnosti	8
NUTS 3	Kraj	14
LAU 1	Okres	77
LAU 2	Obec	6258

Zdroj: vlastní zpracování dle <http://www.nuov.cz/klasifikace-jednotek-nuts>

Regionalizace je ve Velkém sociologickém slovníku vysvětlena jako pojem odvozený z lat. regio, což znamená hranici, svět, stranu, spravovaný kraj. *Jde o rozčlenění míst nebo oblastí tvořících území do regionů, a to podle určitého hlediska (určitých hledisek) vyjadřujícího účel regionalizace. Typickým příkladem regionalizace je členění území pro politické vykonávání státní správy, respektive samosprávy* (Fialová, 1996, str. 916). Administrativní uspořádání jednotlivých celků se nejčastěji opírá o společensko-historický kontext, či vychází z postupného geografického uspořádání krajiny, případně má podklad v kulturní a etnické struktuře obyvatelstva žijícího na daném území.⁴

² Zatímco snahu o řešení disparit ekonomických, sociálních nebo demografických lze v médiích pozorovat často, disparity geografické jsou z velké části rigidní. Např. ve srovnání úrodnosti půd by se s Polabím mohla Vysočina jen těžko srovnávat, naopak v produkci dřeva by jistě byla situace opačná. I to je příklad heterogenity regionů, a zároveň vyhledání příležitosti a potenciálu pro růst.

³ Zkratka NUTS vznikla z francouzského Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques.

⁴ Pojem **kraj** je používán pro jednotky vyššího stupně již od středověku, měnily se ale funkce, stejně tak rozsah jednotlivých krajů. Může mít ale význam obecně území neohraničené velikosti.

3.2 Teorie a přístupy regionálního a udržitelného rozvoje

Skutečný nárůst zájmu o regionální dění a potažmo regionální rozvoj lze vysledovat přibližně od 20. let 20. stol. Převažující teorie rozvoje regionů v daném období vždy odrážely obecný přístup, který byl přejímán nejčastěji z některé ze sociálních věd.

Neoklasické modely teorie RR (přejatá z neoklasického modelu ekonomie) pro tuto teorii jsou společné především společné body, konkrétně – *lokalizační faktory a lokalizační rozhodnutí*, tedy předpoklad existence např. konkrétního statku či zdroje. Optimální lokalizace podniku směřovala ke snížení nákladů za dopravu. Do této teorie se řadí také vnitřní a vnější úspory, tedy úspory z rozsahu a specializace a úspory získané díky existenci jiného subjektu.

Teorie regionální nerovnováhy (přejatá z Keynesiánského modelu ekonomie) zahrnuje dále např. teorii růstu pólů a teorii skupiny jádro – periferie. Hlavní myšlenkou teorie růstových pólů je, že nerovnoměrný vývoj je přirozený jev a růst neprobíhá všude ve stejné míře. Druhá zmíněná teorie je potom naopak typická pro význam poptávky po regionálním zbožím a lokálních produktech (na rozdíl od neklasické teorie)

Teorie regionální nerovnováhy (přejatá z Marxistického modelu ekonomie a sociologie) zahrnují např. teorii nerovné směny. Ta říká, že cena produktu není určena nabídkou a poptávkou, nýbrž výrobními náklady v lokalitě výroby a jako hlavní důvod rozdílné výše nákladů se uvádí odlišná výše mezd ve vyspělých a naopak zaostalejších zemích.

Teorie regionální rovnováhy i nerovnováhy (přejatá z neoliberalní ekonomie a sociálních věd) zahrnuje převažující novou teorii růstu. Ta navazuje na lokalizační neoklasickou teorii, kterou shrnuje do pěti bodů, např. že cenová konkurence, náklady na dopravu a potřeba půdy ovlivňují výrobu i spotřebu, města nabízejí široké spektrum zboží a specializované trhy práce, nebo že aglomerace jsou výsledkem procesů kumulace jak na straně nabídky, tak i na straně poptávky.

Nejnovější teorií, která se objevila přibližně na počátku 80. let 20. stol. je **Teorie regionální nerovnováhy** (přejatá z institucionální ekonomie a sociálních věd), která se dále opět větví na další teorie, např. na teorii učících se organizací (regionů), teorii průmyslových okrsků, teorii sociálního kapitálu či path-dependancy. Teorie učících se organizací (někdy také označovaná jako teorie učících se regionů) je zřejmě nejmladší teorií. Poukazuje na význam lidského a kulturního kapitálu, který napomáhá

konkurenceschopnosti a vzniku inovací. *Konkurenceschopnost je pak chápána nikoli jako konkurence cenová, ale jako konkurence založená na neustálých inovacích, na nových formách kombinace znalostí a schopnosti vytvářet nové výrobky a služby* (Blažek et Uhlíř, 2021, str. 165). Teorie průmyslových okrsků je založena na vnějších úsporách, např. lepší dostupnosti specializovaných informací, pracovní síly, tak i dodavatelů a potřebné infrastruktury. Teorie sociálního kapitálu, někdy též jako teorie sítě kontaktů klade důraz na důvěru a spolupráci lokálních aktérů, což snižuje transakční náklady na jeho fungování. Poslední teorie, či spíše koncept path-dependancy *přisuzuje význam spolupůsobení konkrétních společenských a historických událostí, které se promítly do rozhodování a chování jednotlivců* (Blažek et Uhlíř, 2021, str. 44).

S pojmem *rozvoj* se lze na základní obecné úrovni setkat v souvislosti s kladnými, resp. žádoucími změnami týkajícími se zainteresovaných subjektů, jež vyjadřují konkrétní proces, případně určitý souhrn změn za konkrétní časové období nazpět. Přestože definice regionálního rozvoje není zcela konkrétně a přesně vymezená, lze regionální rozvoj v důsledku chápat ve dvou přístupech – *akademickém a praktickém* (Damborský, 2008, str. 11). Praktický přístup je ryze kvantifikovatelný a vyjádřený konkrétními ukazateli, např. výší hrubého domácího produktu (HDP), procentuální nezaměstnaností, počtem příchozích návštěvníků a turistů, kilometry nových silnic, opravených železničních tratí, nebo nově zřízených sociálních zařízení. Tento přístup zajímá především samotné municipality, neboť je to ve své podstatě mnohdy výsledek jejich činnosti, kterou se podílí na rozvoji lokality. *Naopak akademický přístup chápe samotný regionální rozvoj coby aplikaci nauk, zvláště ekonomie, sociologie a geografie, řešících procesy, jevy a vztahy systematicky vymezeného prostoru (území), které jsou ovlivněny geograficko-přírodními, sociálními a ekonomickými podmínkami v konkrétním regionu* (Damborský, 2008, str. 11).

Občas dochází k záměně pojmů *místní rozvoj* (lokální) a *rozvoj regionální*. *Místní rozvoj je vázaný na místo – obec či město, zatímco regionální rozvoj je uskutečňovaný a tedy spíše spojovaný s vyšším územně samosprávným celkem (VÚSC) – krajem, popřípadě s některou z oblastí NUTS 2* (Stejskal, Kovárník, 2009, str. 22-23).

Konkurenceschopnost v rámci regionů a ekonomická síla jsou dnes již běžně považované za jedny z rozhodujících faktorů v rozvoji regionů, a do popředí se dostává nově i konkurenceschopnost na mikroekonomické úrovni vedle té makroekonomické. *Globalizace ekonomiky stejně jako i její regionalizace způsobují zostrující se konkurenci*

regionů, měst a obcí a vyvolávají změny v oblasti regionální politiky (Boschma 2004, cit. Palovou a Šebestovou, 2017, str. 61). Na základě toho získávají aktivně se podílející aktéři na regionální úrovni větší význam, resp. snáze tak mohou uskutečňovat své zájmy a hájit vlastní programové priority v zájmu rozvoje lokality. Konkurenceschopný region je schopen trhu nabídnout takové produkty a služby, které ob stojí v porovnání s těmi konkurenčními, a přitom stabilizovat životní úroveň obyvatel, příp. ještě umožnit její růst. *Konkurenceschopnost státu, potažmo regionu, vychází z jeho konkurenční výhody, která je výsledkem synergického efektu podnikatelských subjektů a institucí státní správy* (Palová, Šebestová, 2017, str. 61).

Regionální rozvoj se vyznačuje *multidisciplinarity, interdisciplinarity a transdisciplinarity*. Multidisciplinarity znamená zahrnutí celého spektra vědních disciplín, ze kterých se vychází, a z nichž se čerpají poznatky, jež jsou vyhodnocované a analyzované pro další kroky. Interdisciplinarity tuto mezioborovost propojuje, kdy se přístupy těchto vědních oborů v rámci konkrétní činnosti (projektu) propojí⁵. Transdisciplinární přístup navazuje na interdisciplinární, kdy se do záležitostí regionálního rozvoje zahrne i názor laiků, veřejnosti a dotčených osob z řad mimo odborníků vědeckého prostředí⁶.

V souvislosti s rozvojem se také často uvádí přívlastek nejen regionální, ale i udržitelný, příp. také trvale udržitelný⁷. *Udržitelný rozvoj můžeme charakterizovat jako citlivé umístění nových funkcí, ale zejména ještě potřebu překonání negativního dědictví minulosti* (Flekalová, 2015, str. 111). A právě mezi klíčové principy udržitelného rozvoje se řadí zvláště potřeba definování konceptů, jež by dokázaly zmírnit dopady lidské populace, tedy lidské činnosti a fungování na životní prostředí. Teorie tohoto udržitelného rozvoje stanovuje i zdroje potřebné pro rozvoj lidské společnosti, jež zahrnují např. zdroje

⁵ Praktický příklad je možné si představit u projektu stavba nového nákupního centra – retail parku za městem. Jeho stavba, využití a opodstatnění by se dalo prozkoumat demografy, sociology, odborem životního prostředí nebo ekonomy z hlediska investice.

⁶ O návaznost na výše zmíněný případ by se jednalo, pokud by bylo osloveno dále místní sdružení, či okrašlovací spolek zastupující dotčené tamní obyvatele, aktéry a další iniciativy z řad laiků.

⁷ Rozvoj trvale udržitelný je českým ekvivalentem pro anglický výraz „sustainable development“. Pojem byl poprvé představen ve zprávě Světové komise pro životní prostředí a rozvoj, která byla založena roku 1984. *V jejím pojetí je rozvojem trvale udržitelným takový vývoj lidské společnosti, který umožňuje žijícím generacím uspokojovat své potřeby tak, aby nebyly omezovány možnosti budoucích generací uspokojovat své potřeby. V podstatě jde o rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů* (Plamínek, 1996, str. 956).

přírodní, finanční, institucionální či lidské, a současně sleduje jejich tvorbu a čerpání. *Za udržitelný je považovaný pouze takový rozvoj území, který přizpůsobuje rychlost čerpání zdrojů jejich obnově. Z uvedeného hlediska jsou základní principy udržitelnosti definovány následujícím způsobem: obnovitelné zdroje by měly být čerpány maximálně rychlostí, kterou se stačí obnovovat, vyčerpátné zdroje by měly být čerpány maximálně rychlostí, kterou budou budovány jejich náhrady, na něž bude možno plynule přejít, část současných technologií by měla být investována na redukci znečištění, snížení plýtvání a zvýšení efektivity (výrobků, energie, výrobních postupů...)* (Šarapatka a kol, 2010, str. 387).

Lze tedy říct, že o zabezpečení udržitelného rozvoje můžeme mluvit v případě, pokud jsou v rovnováze tři hlavní pilíře, které se na rozvoji podílí, tedy faktor **environmentální, ekonomický a sociální**. Jak z uvedeného vyplývá, systém, tedy rozvoj nemůže být udržitelným, pokud nebude, příp. bude nedostatečně řešené jedno ze zmíněných hledisek. Jedná se tedy o tzv. holistický neboli komplexně pojatý přístup k udržitelnému rozvoji, používaný např. v krajinném plánování. Biologicky rozmanitější prostředí je totiž více odolné vůči případným krizím, stejně tak navíc disponuje vyšší schopností regenerace. Krajinné plánování pro tuto teorii užívá pojem *Optimalizace využití území*⁸. *Za jeden z hlavních problémů udržitelného rozvoje krajiny je považováno nekoordinované a nekoncepční „přelévání“ sídel do krajiny, tzv. urban sprawl* (Šarapatka a kol., 2010, str. 387).

Zemědělství zastává v souvislosti s udržitelným rozvojem zásadní roli, a i proto se od přelomu 90. let a milénia hovoří stále častěji o tzv. multifunkčním zemědělství. Jedná se o takový způsob, kdy je vhodně propojována produkce komoditní a nekomoditní. *Jde o zemědělskou produkci spojenou s produkcí kladných externalit (údržba krajiny, ochrana gradačních procesů v půdě a vodním prostředí, příspěvek k biodiverzitě, soběstačnost a zvyšování zaměstnanosti, budování sociálního kapitálu na venkově, zvyšování rekreační hodnoty krajiny apod.)* (Vavrouchová, 2014, str. 36).

3.2.1 Rozvoj regionu exogenním způsobem

Koncepce regionálního rozvoje lze rozdělit na dva hlavní směry – exogenní a endogenní. Přestože ve druhé polovině minulého století začal vystupovat do popředí více

⁸ Dokumenty, které tuto optimalizaci území dále specifikují a vymezují, jsou např. Evropská úmluva o krajinně či Agenda 21.

endogenní koncept, exogenní má stále nezastupitelnou roli, především s ohledem na podporu zaostávajících regionů. *Uznává se potřeba podporovat regiony s objektivními handicapy (viz vyjmenované regiony se soustředěnou podporou od státu) – tedy jde o exogenní přístup* (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2005, str. 85). Tento přístup využívá jako hnací sílu dynamiku silnějších pólů, zpravidla měst, metodika regionálního rozvoje přichází „shora“, příp. z centra, tzn. často zcela mimo lokalitu, o níž je rozhodováno. Jedná se např. o zásahy do řízení ekonomické, legislativní či technologické povahy. Exogenní koncept, kvůli tomu, že většinou nevzniká v místě, o němž je rozhodováno, může obsahovat celou řadu rizik a nevýhod plynoucích z této formy podpory pro samotný region, ať už z důvodu nerespektování individuality dotčeného regionu, nekompatibility příp. nařízení či pomoci, neznalosti prostředí a osob v něm žijících a fungujících nebo šablonovitosti a jednotnosti, s kterou může být vytvářen.

3.2.2 Rozvoj regionu endogenním způsobem

Endogenní způsob rozvoje je založen na vnitřní iniciativě, takzvaně působení iniciativy „zdola“. Reflektuje potřeby, nápady a schopnosti osob žijících a fungujících v dané lokalitě, těží z místních zdrojů, jedinečností regionu, konkurenční výhody regionu a zapojení tamních osob do dění. K tomu, aby se tyto osoby zapojily do rozvojových aktivit, je nutný předpoklad jejich sociálního, kulturního a lidského kapitálu. *Endogenní koncept je rozdělen na dva hlavní typy směrů endogenního růstu, přičemž první klade důraz na lidský kapitál a druhý na znalostní kapitál, a to prostřednictvím technologických a technických inovací* (Stejskal, Kovárník, 2009, str. 18). V endogenní koncepci rozvoje lze najít pouze a jen jediné místo, kde iniciativa vzniká, do níž se aktéři zapojí, a v němž se zájmy uskuteční, a tím je daný region. Samotný region je tedy místem, odkud rozhodnutí vychází, a kde se zároveň uskutečňují. Mimo aktéry svou úlohu plní i municipální instituce – samosprávné instituce, tedy obecní a krajské úřady v daném místě. Jedná se o příklad decentralizace, v níž jsou kompetence přenesené na jednotlivé samosprávy, jež jsou tímto podpořené v nezávislosti. Výhody zapojení aktérů spočívají především v dobré znalosti prostředí a osob, informovanosti a motivaci aktérů podílet se na řízení a rozvoji místa, kde člověk žije.

Lze jen konstatovat, že představitelé samosprávy, neziskové organizace, zájmové profesní organizace, podnikatelé a obyvatelé pochopili, že sociálně-ekonomický rozvoj daného území není předmětem „příkazů shora“, ale jejich iniciativ a hlavně poznání, že

dialog a jednání s představiteli státní správy stojí za znalosti potřeb území, kde žijí (Stříbrná, 2015, str. 48).

3.3 Vymezení venkova, venkovských a mimoměstských regionů

Stejně tak, jako nelze jednoznačně určit přesnou a jedinou definici pro region a regionální rozvoj, neexistuje jen jedna jediná přesná definice pro venkov. Ve většině prací se lze setkat tedy alespoň se základními rysy, na základě kterých bude nadále jednotlivý region popisován jako venkovský. *Obecně je venkovem vyznačováno řídké osídlené území, kde má významnou funkci zemědělství* (Majerová, 2005, str. 39). Neopomenutelný je také faktor přírody, souznění člověka s přírodou a příznivější prostředí pro život. *Venkovské prostředí má k přírodě blíže než prostor města. Je to méně umělé prostředí, méně přetvořené, a méně přetvořené kulturou současné společnosti* (Hudečková, Lošťák, 2002, str. 85).

Venkovský prostor lze zkoumat pro jeho specifika obdobně jako město z mnoha vědních oborů, ať už geografie, demografie přírodních věd nebo sociologie. Zároveň zástupci těchto jednotlivých vědních oborů uvedené definice precizují a modifikují pro potřeby zpracování svých poznatků a odborných prací. Poměrně obsáhlou definici venkova nabízí Velký sociologický slovník. *Venkov⁹ je obydlým prostorem mimo lokality města, tradičně orientovaný na zemědělskou produkci s menší hustotou obyvatel, zároveň i jiným způsobem života, zejména propojeným s přírodou, a také s jinou sociální strukturou v porovnání s městem* (Hudečková, 1996, str. 1380). Významové rozdíly existují i u slovních spojení venkovský prostor, venkovský region a vesnice. *Venkovská obec nebo také synonymicky vesnice je označení pro sídlištní jednotku ve venkovském prostoru. Z historického hlediska je to typické seskupení obytných a hospodářských stavení plnicích různé funkce, mezi nimiž měla důležité místo funkce zemědělská* (Majerová, 2005, str. 39). Venkovský prostor v sobě zahrnuje nejen osídlení, ale také přilehlé okolí, které k němu

⁹ Venkov je vymezen specifickým typem sociálního agregátu – venkovskou neboli rurální komunitou, někdy též označovanou jako venkovské společenství. Venkovská komunita se většinou vymezuje v protikladu ke komunitě urbánní neboli městské těmito znaky: 1. vyšší mírou vzájemné sociální závislosti, 2. menší variabilitou profesních možností, 3. menší sociální diferenciací a také zúženým prostorem sociální mobility, 4. silnější vazbou na tradici a slabší inklinací k sociální změně, 5. silnější determinací přírodním prostředím (Hudečková, 1996, str. 1380). Ve značném počtu malých venkovských sídel tvoří podstatnou složku populace obyvatel velkých měst pravidelně přijíždějících za rekreací. Venkov je pro ně místem tzv. druhého bydlení.

neodmyslitelně a historicky náleží¹⁰. Venkovský region bývá pro potřeby nejčastěji statistické velmi úzce vymezen, a to měrou hustoty obyvatel na 1 km²¹¹.

Dle §3 Zákona č. 128/2000 Sb., o obcích je obec, která překročí hranici 3 000 obyvatel, městem. Historický vývoj s sebou ale nese svá místní specifika, takže je možné najít typicky venkovskou obec, která má však více než 3000 obyvatel, stejně tak existují města, jež drží statut města historicky, a podmínku počtu obyvatel nesplňují. Za zmínku stojí město Kouřim ležící v okrese Kolín, jehož počet obyvatel čítá necelé dva tisíce obyvatel. Obecně je však sídelní struktura ČR charakteristická velkým počtem malých obcí, zejména těch do 500 obyvatel. Na pomezí mezi vesnicí a městem se nachází městys, jehož synonymem je také městečko.¹² V typologii Evropské unie lze dále najít i další kategorie např. odlehlé oblasti, venkov, město nebo horské oblasti. *Hranice mezi městem a venkovem se během historického vývoje postupně stíraly a v současné době dochází k jejich prolínání. V první řadě jde o určení, zda budeme hledat hranice pro venkovský prostor nebo venkovskou obec* (Maříková, 2005, str. 40). V poslední době, resp. s příchodem nového milénia přichází i fenomén, který bývá urbanisty mnohdy kritizován, a sice satelitní městečka a příměstské lokality nebo také rezidenční čtvrti mimo město, které vznikají tzv. „na zelené louce“, jinými slovy na parcelách, jež byly původně využívány pro zemědělskou produkci jako pole nebo trvalý travní porost. Někdy se jim také říká „panelák na ležato“. Svým umístěním se nachází sice mimo město, ale vzhledem k často úplné absenci služeb a základní občanské vybavenosti, tzn. úplné závislosti na městě včetně pracovních příležitostí je není tak snadné jednoznačně zařadit (i vzhledem k architektuře a dalším prvotním charakteristickým znakům) k venkovské oblasti, a záleží tak spíše na sounáležitosti obyvatel, kam se např. i životním stylem řadí oni sami. I architektura je tedy významným prvkem pro jednotlivé oblasti, ať už městské nebo venkovské¹³. Kromě

¹⁰ Jedná se zpravidla o přilehlou zemědělskou půdu, polnosti, lesy, louky, pastviny, vodní plochy, řečiště nebo místní komunikace. Zkrátka vše, co venkovský prostor dokresluje, a zároveň jej také představuje.

¹¹ Na základě tohoto dělení se regiony rozlišují do tří typů – převážně venkovské regiony – Predominantly rural region (PRR), kde více než 50% obyvatel z celkového počtu obyvatel regionu žije v obcích, jejichž hustota zalidnění je menší než uvedených 100 obyvatel na 1 km². U významně venkovského regionu – significantly rural regionu (SRR) činí tento údaj 15-50 % a u převážně městského regionu – predominantly urban region (PUR) méně než 15 %.

¹² Statut městysu byl přiznaný těm vesnicím, jež zabezpečovaly služby i pro obyvatele okolních vesnic (školy, úřady, lékaři, různé služby), a zároveň měly povolení k pořádání trhů. O titul městysu obce přišly během socialismu. V současné době si o jeho zpět-udělení obce opět žádají, a jejich počet roste.

¹³ Zde můžeme uvést další specifický typ bydlení, konkrétně městského, a to bytové jednotky, tedy sídliště panelových domů. *Dnešní podobu měst ovlivňují kromě historických vlivů také moderní urbanistické a*

architektury lze vysledovat i další řadu rysů, které mohou napovědět, zda má konkrétní lokalita, resp. její obyvatelstvo blíže k městu či venkovu.

Tabulka 2 - Rysy městské a venkovské komunity

Rysy venkovské společnosti	Rysy městské společnosti
Komunita	Společnost lidí
Sociální oblast charakterizující vztahy lidí s málo rolemi, ale rozmanitými	Sociální oblast charakterizující vztahy lidí s mnoha překrývajícími se rolemi
Různé společenské role plní jedna osoba	Různé společenské role plní různí lidé
Jednoduchá ekonomika	Rozmanitá ekonomika
Malá dělba práce	Velká specializovanost pracovních sil
Připisované postavení	Dosažené postavení
Vzdělání podle dosaženého postavení	Postavení odvozené od vzdělání
Přijetí konkrétní role jednotlivce ve společnosti	Angažovanost pro dosažení role ve společnosti
Kompaktní síť vztahů	Volná síť vztahů
Lidé, kteří se zde narodili a vyrůstali	Kosmopolité
Ekonomická kategorie je jednou z několika kategorií	Ekonomická třída představuje hlavní kategorii
Stmelování společnosti	Segregace
Integrace do pracovního prostředí	Odloučení od pracovního prostředí

Zdroj: (Stříbrná, 2015, str. 10)

Pokud hovoříme o fenoménech, které se s venkovem pojí, za zmínku také stojí další, pro český národ tolik typický – a je jím chataření a chalupaření, kterým jsme jako národ také pověstní. Tzv. druhé bydlení, tedy rekreační objekty na víkendy, prázdniny a dovolené, se hojně rozšířilo ve druhé polovině 20. stol., a svou velkou popularitu si drží dodnes. Zahrnovalo jak výstavbu takového objektu, tak i koupi stávající starší stavby. Hlavní myšlenkou byl pobyt na venkově, který měl poskytnout rekreaci, duševní zotavení od shonu a stresu ve městě, a zároveň nabídnout možnost aktivní relaxace po fyzické stránce, tedy např. kutilství, zahradničení, pěstování ovoce a zeleniny nebo sport v přírodě. Chataření a chalupaření bude věnována ještě samostatná kapitola.

architektonické trendy, ale i důsledky koncentrace obyvatel z let minulých – panelová sídliště na jejich okrajích (Maříková, 2005, str. 42).

Obrázek 2 - Chaty v Posázaví

3.4 Klíčové dokumenty v podpoře regionálního rozvoje a rozvoje venkova

Všechny programové dokumenty týkající se regionálního rozvoje a rozvoje venkova na sebe mají určitou návaznost a zároveň jsou součástí systému, který lze označit jako dvouúrovňový, konkrétně můžeme úrovně označit jako národní a nadnárodní (v rámci EU). Pro potřeby této práce však budou zmíněné a blíže definované ty, které mají konkrétní spojitost buď se zemědělskou činností, anebo případně s cestovním ruchem a turismem, což jsou právě ty oblasti, ve kterých působí aktéři zaměřující se na jezdeckou turistiku, jež je hlavním tématem této práce. Z nadnárodní úrovně pomoci budou představeny Evropské strukturální a investiční fondy 2021-2027 a Integrovaný regionální operační program 2021-2027. Dokumenty a programy podpory na národní úrovni přibliží Zákon č. 248/2000 Sb., Strategie regionálního rozvoje 2021+ a Program obnovy a rozvoje venkova. Programy národní podpory doplňují ještě další, méně známé, které se váží k zemědělství nebo cestovnímu ruchu, a kde forma podpory a pomoci nemusí být jen finanční.

3.4.1 Evropské strukturální a investiční fondy 2021-2027

Pro období 2021–2027 bylo vytyčeno 5 cílů hlavní investiční politiky EU, potažmo ČR – *Inteligentnější Evropa* (Česko), *Zelenější bezuhlíková Evropa* (bezuhlíkové Česko), *Evropa (Česko) bližší občanům*, *Propojenější Evropa* (Česko) a *Sociálněji Evropa* (Česko). Na programovací období 2021-2027 jsou z Evropských strukturálních a

investičních fondů (ESIF) spolufinancovány tyto Národní operační programy, jejichž alokaci uvádí tabulka 3.

- **OP Doprava**, řízený Ministerstvem dopravy
- **Integrovaný regionální operační program**, řízený Ministerstvem pro místní rozvoj
- **OP Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost**, řízený Ministerstvem průmyslu a obchodu
- **OP Jan Amos Komenský**, řízený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy
- **OP Životní prostředí**, řízený Ministerstvem životního prostředí
- **OP Spravedlivá transformace**, řízený Ministerstvem životního prostředí
- **OP Zaměstnanost+**, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí
- **OP Rybářství**, řízený Ministerstvem zemědělství
- **OP Technická pomoc**, řízený Ministerstvem pro místní rozvoj

Tabulka 3 - Alokace ESI fondů v období 2021-2027

Operační program	Alokace v mld. EUR
Doprava	4,9
Integrovaný regionální OP	4,8
Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost	3,1
Jan Amos Komenský	2,5
Životní prostředí	2,4
Spravedlivá transformace	1,6
Zaměstnanost+	1,5
Technická pomoc	0,24
Rybářství	0,03

Zdroj: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy>

Integrovanému regionálnímu operačnímu programu, jenž je po OP Doprava druhý nejvíce alokovaný s částkou 4,8 mld. EUR, bude dále věnována samostatná podkapitola.

Ministerstvo pro místní rozvoj dále koordinuje na území České republiky Programy přeshraniční spolupráce Česká republika – Polsko, Česká republika – Slovensko, Česká republika – Rakousko, Česká republika – Svobodný stát Bavorsko a Česká republika – Svobodný stát Sasko.

Uskutečňovaná je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj vedle přeshraniční spolupráce také spolupráce nadnárodní koordinovaná na území České republiky, konkrétně Program nadnárodní spolupráce Interreg Central Europe 2021-2027 a Program

nadnárodní spolupráce Interreg DANUBE. *Meziregionální spolupráce*, koordinovaná rovněž na území České republiky Ministerstvem pro místní rozvoj, zahrnuje Program meziregionální spolupráce INTERREG EUROPE, Program meziregionální spolupráce ESPON a Program meziregionální spolupráce INTERACT.

3.4.2 Integrovaný regionální operační program (2021-2027)

Integrovaný regionální operační program (IROP) navazuje na minulé programovací období. V porovnání s obdobím 2014-2020 nově přibyla nová témata podpory, konkrétně udržitelný cestovní ruch, revitalizace měst a obcí či podpora ochrany veřejného zdraví. Naopak podporováno nadále nebude sociální podnikání, zateplování bytových domů, komunitní centra a dokumenty územního rozvoje. Pokračovat, byť s obměnami, nicméně bude většina témat z předchozího období. Program IROP se vztahuje na oblasti NUTS CZ0-Česká republika, a 8 regionů soudržnosti¹⁴. *Dokument stanovuje cíle a priority pro efektivní využívání finančních zdrojů Evropského fondu pro regionální rozvoj („EFRR“) za účelem řešení identifikovaných problémů regionálního charakteru v České republice („ČR“). Hlavním cílem intervencí je posílení regionální konkurenceschopnosti a kvality života obyvatel se zřetelem na vyvážený rozvoj území a se zohledněním různorodosti potřeb v jednotlivých typech území* (cit. z Integrovaný regionální operační program 2021 – 2027 online https://irop.mmr.cz/getmedia/973d67a0-e0b6-47a5-9845-72c209b3a209/PD-IROP-2021-2027_20211026.pdf.aspx?ext=.pdf). Program IROP je realizován v cíli Investice pro zaměstnanost a růst politiky soudržnosti EU.

IROP se v rámci návaznosti na priority ČR a cíle politiky EU člení do pěti věcně zaměřených priorit, a každá z nich je dále vázána na jeden konkrétní cíl politiky (CP).

Priorita 1 – Zlepšení výkonu veřejné správy, CP Konkurenceschopnější a inteligentnější Evropa

Priorita 2 – Rozvoj městské mobility, zelená infrastruktura měst a obcí, ochrana obyvatelstva, CP Zelenější, nízkouhlíková a odolná Evropa

Priorita 3 – Rozvoj dopravní infrastruktury, CP Propojenější Evropa

Priorita 4 – Zlepšení kvality a dostupnosti sociálních a zdravotních služeb, vzdělávací infrastruktury a rozvoj kulturního dědictví, CP Sociálnější a inkluzivnější Evropa

¹⁴ Regiony NUTS II, na něž se IROP 2021-2027 vztahuje, jsou Praha, Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava a Moravskoslezsko.

Priorita 5 – Komunitně vedený místní rozvoj, CP Evropa bližší občanům

Priorita 6 – Technická pomoc přispívá k zajištění administrace a monitorování IROP, efektivního fungování strategie, jejího naplňování a k řádnému, efektivnímu čerpání vyčleněné finanční alokace IROP.

3.4.3 Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Výše uvedený zákon v první části nejprve definuje pojem region, jehož znění již bylo v této práci uvedeno. *Cílem podpory regionálního rozvoje je zajistit dynamický a vyvážený rozvoj území České republiky se zřetelem na kvalitu života a životního prostředí, přispět ke snižování regionálních rozdílů a zároveň umožnit využití místního potenciálu pro zvýšení hospodářské a sociální úrovně jednotlivých regionů* (Ministerstvo vnitra, 2019). Tento zákon také uvádí taxativní výčet regionů soudržnosti NUTS 2, popisuje Strategii regionálního rozvoje, její postup při zpracování a schvalování, uplatňování a aktualizace, definuje strategii rozvoje územního obvodu kraje a její podporu, stanovuje působnost správních úřadů a municipalit při podpoře regionálního rozvoje. Předmětem podpory jsou oblasti jako např. rozvoj podnikání a zaměstnanost, tedy obecně trh práce, výzkum, vývoj a inovace, doprava a dopravní obslužnost, podpora cestovního ruchu, sportu, sportovních aktivit a klubů, občanská vybavenost a dostupnost sociálních a zdravotních služeb a péče, spravování kulturních památek či ochrana životního prostředí.

3.4.4 Strategie regionálního rozvoje 2021+

V souladu se strukturální politikou EU byly vymezeny typy oblastí, kde je třeba soustředit zvýšenou pomoc ze strany státu, tedy regiony postižené úbytkem průmyslu – strukturálně postižené kraje, hospodářsky sociálně ohrožená území a regiony venkovské. Strategie regionálního rozvoje (SRR) 2021+ vymezuje jednotlivé lokality (témata regionálního rozvoje) dle geografického vymezení a pomocí specifických kritérií. Oněch pět témat RR zahrnuje Metropolitní území, Aglomerace, Regionální centra a jejich venkovská zázemí, Strukturálně postižené kraje a Hospodářsky a sociálně ohrožená území. Jak SRR doplňuje, jednotlivá témata RR se mohou vzájemně prolínat.

Tabulka 4 - Geografické vymezení témat regionálního rozvoje

Téma regionálního rozvoje	Geografické vymezení
Metropolitní území	Pražské, Brněnské a Ostravské metropolitní území. Konkrétní vymezení metropolitního území je předmětem samostatného odborného úkolu.
Aglomerace	Ostatní krajská města a jejich zázemí. Konkrétní vymezení aglomerací je předmětem samostatného odborného úkolu.
Regionální centra a jejich venkovské zázemí	Regionálními centry jsou myšlena města definovaná v tabulce 3 a další regionální centra nižšího řádu vymezená kraji. Jejich zázemím je myšleno veškeré území nespádající do spádovaného území metropolitních území a aglomerací. Regionálními centry jsou i ta města, která jsou součástí metropolitního území, či aglomerace (např. Chrudim, Přerov, Jablonec nad Nisou). Spádové území těchto měst bude definováno.
Strukturálně postižené kraje	Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj, Karlovarský kraj.
Hospodářsky a sociálně ohrožená území	Správní obvody obcí s rozšířenou působností (ORP) definované na základě stanovených indikátorů – (a) intenzita bytové výstavby, (b) hrubá míra celkového přírůstku, (c) index stáří, (d) podíl nezaměstnaných osob, (e) intenzita podnikatelské aktivity. Vymezeny byly správní obvody ORP, které vykazují nejhorší výsledky v těchto indikátorech a v nichž žije 25 % obyvatel Česka. Nad rámec správních obvodů ORP vymezených dle výše stanovených indikátorů jsou do této kategorie zařazena také správní území obcí zasahujících do bývalých vojenských újezdů.

Zdroj: SRR 2021+, str. 6, dostupné online na <https://www.mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>

Strukturálně postižené kraje (dříve strukturálně postižené regiony) jsou oblasti vysoce urbánní s historicky zakořeněnou tradicí průmyslu, jenž se vlivem restrukturalizace s jeho úbytkem, např. z důvodu uzavření závodu nebo přesunutí z ekonomických důvodů jinam, potýkají s nadprůměrně vysokou nezaměstnaností. Tradičně se jedná o kraj Ústecký či Moravskoslezský.

Hospodářsky a sociálně ohrožená území (v minulosti hospodářsky slabé regiony) jsou definovány jako oblasti charakteristické nízkou životní úrovní, nadprůměrným podílem zaměstnanosti v primárním sektoru, nízkou hustotou osídlení a vesměs také s nadprůměrnou nezaměstnaností; obecně jde o venkovské oblasti s nižším stupněm urbanizace a ekonomického rozvoje, avšak s lepším přírodním prostředím (Herová, 2001,

str. 94). K těmto hospodářsky ohroženým územím se historicky řadily okresy Prachatice, Český Krumlov, Svitavy, Znojmo, Jeseník, Louny nebo Třebíč či Břeclav.

Dále budou popsány jednotlivé dotační programy a podpory vztahující se k rozvoji regionů a venkovských lokalit, ale nelze opomenout ani spolky a další komunity poskytující know-how, veškeré formy kapitálu, PR, marketing a další formy nepeněžní podpory regionům a obcím.

3.4.5 Program obnovy a rozvoje venkova

Ministerstvo pro místní rozvoj v rámci programu Podpora rozvoje regionů 2019+ na rok 2021 ustanovilo 3 podprogramy – Podpora obnovy a rozvoje venkova, Podpora obcí s 3 001 – 10 000 obyvateli a Podpora obcí s více než 10 000 obyvateli. *Cílem podprogramu Podpora obnovy a rozvoje venkova z národních dotací je podpořit obnovu a rozvoj obcí do 3000 obyvatel, zvýšit kvalitu života jejich obyvatel a zlepšit atraktivitu obecního prostoru. Realizací podprogramu bude podpořen dynamický a vyvážený rozvoj obcí v ČR* (cit. z <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/podpora-a-rozvoj-regionu/podpora-rozvoje-regionu-2021/podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova> dne 30.12.2021). Tento podprogram administrovaný Ministerstvem pro místní rozvoj předpokládá aktivní participaci a zájem na obnově a rozvoji obcí v souladu s místní kulturou, tradicemi a historickým odkazem především z řad obyvatel a osob na venkově podnikajících, dále různých sdružení, občanských a zájmových spolků a dalších společenstev.

Podprogram Podpora obnovy a rozvoje venkova zahrnuje následující dotační tituly (DT): *Podpora obnovy místních komunikací, Podpora obnovy sportovní infrastruktury, Podpora obnovy staveb a zařízení dopravní infrastruktury, Podpora vítězů soutěže Vesnice roku, Rekonstrukce a přestavba veřejných budov, Revitalizace veřejných ploch v zastavěném území obce (DT pro rok 2021 není vyhlášen), Obnova drobných sakrálních staveb a hřbitovů (DT pro rok 2021 není vyhlášen), Podpora budování a obnovy míst aktivního a pasivního odpočinku, Podpora dostupnosti služeb, Sdílené vybavení komunální technikou a Podpora venkovské pospolitosti a spolupráce na rozvoji obcí.*

3.4.6 Národní program podpory cestovního ruchu v regionech (2016-2020)

Cílem dotačního programu je zvýšení potenciálu a konkurenceschopnosti regionů, usnadnění pohybu návštěvníků v destinacích, rozvoj základní a doprovodné infrastruktury

cestovního ruchu, rozproštění návštěvnosti, rozvoj kvality služeb a v neposlední řadě podpora socioekonomických přínosů cestovního ruchu (cit. z <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch/narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-v-regione>, 31.12.2021). Stejně jako v případě Programu obnovy a rozvoje venkova se jedná o národní dotační titul spolufinancovaný z prostředků státního rozpočtu, jež zahrnuje dva podprogramy – Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu a Marketingové aktivity v cestovním ruchu. Ačkoliv má v názvu dataci let 2016-2020, je prodloužen i na roky 2021 a 2022.

Cílem podprogramu Marketingové aktivity v cestovním ruchu 2021 je zvýšení obecného povědomí o škále nabízených služeb v cestovním ruchu v jednotlivých destinacích, zkvalitnění a rozšíření portfolia nabídky, komunikační kampaně, zlepšení kvality strategického rozhodování a zároveň zlepšení koordinace nabídky v turistické destinaci. *V rámci podprogramu mohou být podpořeny projekty zaměřené na řízení destinací, realizaci marketingových výzkumů, podporu projektů a zavádění inovací v cestovním ruchu, podporu distribuce produktů cestovního ruchu, branding destinací a marketingovou komunikaci. Možnými příjemci jsou subjekty z řad organizací destinačních managementů nebo zastřešující organizace s celorepublikovou působností zabývající se tvorbou národních a nadregionálních produktů cestovního ruchu* (cit. z <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch/narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-v-regione/rok-2021-marketingove-aktivity-v-cestovnim-ruchu>, 31.12.2021). Poskytnutí výše dotace činí až 50 % z uznatelných nákladů/výdajů rozpočtu projektu.

Cílem programu Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu je podpora nové nebo rozvoj stávající základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu v regionech. V rámci podprogramu budou stejně tak jako v letech minulých podporované aktivity se zaměřením na **rozvoj doprovodné infrastruktury cestovního ruchu v regionech, podporu vybavenosti turistických tras** (pěších, cyklistických, **hipoturistických**, lyžařských, vodní turistiky a dalších forem cestovního ruchu), dále na rozvoj navigačních a informačních systémů v regionech, podporu ekologicky šetrné dopravy návštěvníků v turistických destinacích a také monitoring návštěvnosti. Přínos by měl být oboustranný, tzn. jak pro návštěvníky, tak i pro navštěvované lokality a destinace.

Poskytnutí výše dotace činí až 50 % z uznatelných nákladů/výdajů rozpočtu projektu, maximálně ale 10 mil. Kč. Podmínkou projektu je také propagace finálního výstupu.

3.4.7 Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, (dále jen PGRLF) je státem zřízený podpůrný fond založený v roce 1994 pro – jak již název napovídá – osoby podnikající v zemědělství, lesnictví a potravinářství. Činnost PGRLF je připravována a vedena v kooperaci s MZe a případnými dalšími subjekty. Obecným cílem je podpoření konkurenceschopnosti tuzemského zemědělství, lesnictví a potravinářství, ale i přispívat k soustavnému rozvoji venkova spolu s podporou zaměstnanosti v těchto regionech. PGRLF také usiluje o udržení potravinové soběstačnosti ČR.

Hlavní, tedy primární podporu tvoří subvence části úroků z komerčních úvěrů, ale i přímá podpora pojištění či samotný nákup zemědělské půdy. PGRLF je také sám poskytovatelem úvěrů. Vedlejší služby doplňující portfolio nabídky se sestávají z pojištění hospodářských zvířat, plodin, sadebního materiálu lesních dřevin, produkce školek, pěstebních a semenářských produkcí a lesních porostů.

3.4.8 Další zdroje podpory regionálního rozvoje

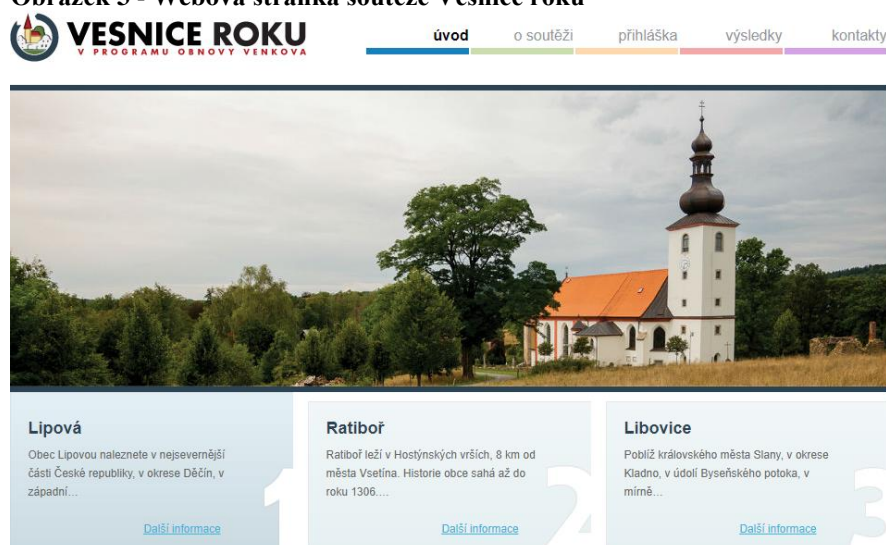

Spolek pro obnovu venkova (SPOV) vznikl 1. 6. 1993 původně jako sdružení, nyní jako zapsaný spolek. Hlavním posláním je napomoci k obnově venkova, renesanci společenského a duchovního života na venkově, přispět k hospodářské stabilitě a prosperitě, podporovat chuť a odhodlání podílet se na vzniku a rozvoji spolků a rozvojových aktivit, spolupracovat na obnově venkova v rámci Evropy, vzájemně řešit problémy a odstraňovat překážky při obnově venkova, a konečně realizovat Program obnovy venkova. Aktuálně jeho členská základna čítá kolem jednoho tisíce členů, přičemž členy jsou samosprávy, soukromí zemědělci, podnikatelé, učitelé a vysokoškolští profesori, pracovníci státní správy a výzkumných ústavů, ale i další aktéři podílející se na rozvoji obce, v níž žijí. Spolek pořádá pravidelná měsíční setkání spojená s novinkami v rámci seminářů v rámci regionů zaměřená na konkrétní aktuální témata týkající se venkovského

života, kde aktivně zapojuje odbornou i laickou veřejnost, a zabývá se aktuálními tématy¹⁵. Spolek navázal také spolupráci s Evropskou pracovní společností pro rozvoj venkova a obnovu vesnice, jejíž členové jsou mj. z Rakouska, Slovenska, Slovinska, Lucemburska, Maďarska nebo Belgie. Spolek vydává svůj vlastní měsíčník – Zpravodaj, který vychází v elektronické podobě.

Široké veřejnosti se do povědomí nejvíce zapsal soutěží Vesnice roku¹⁶, již vyhlašuje od roku 1995 ve spolupráci se Svazem měst a obcí (SMO), ministerstvem kultury (MK), zemědělství (MZe), životního prostředí (MŽP) a dalšími institucemi¹⁷. Spolek čítá celkem 13 krajských organizací, má je tedy ve všech krajích vyjma Prahy.

Obrázek 3 - Webová stránka soutěže Vesnice roku

Národní síť Místních akčních skupin České republiky, z. s. (NS MAS) je *společenství sdružující organizačně samostatné právnické osoby – místní akční skupiny – pracující formou komunitně vedeného místního rozvoje – metody LEADER ve prospěch venkova na území České republiky* (cit. z <http://nsmas.cz/o-nas/>). Založena byla v dubnu 2007. Posláním tohoto sdružení je koordinovat a vést Místní akční skupiny dle pravidel vydaných pro fungování sítě MAS, vést spolupráci s ostatními aktéry, jež se angažují v rozvoji venkova, hájit společné hodnoty ostatních MAS, vytvářet podmínky pro větší

¹⁵ Dle webových stránek se aktuálně jedná o Rodinu a obecní pospolitost, Podnikání, služby a informační technologie, Chudoba a sociální exkluze, Krajina a pozemkové úpravy a Centra venkovských sídel a jádra malých historických měst.

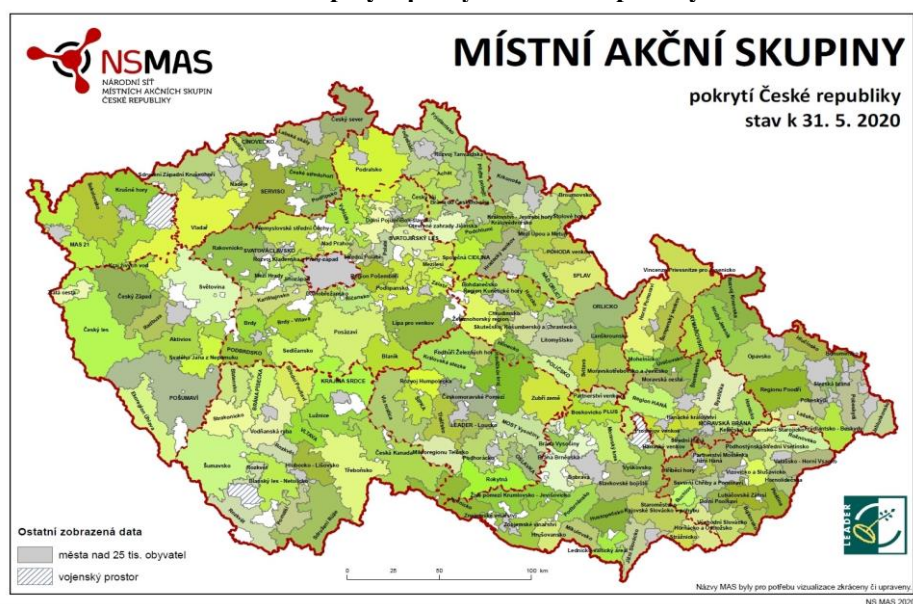
¹⁶ Soutěž se v posledních dvou letech – v roce 2020 a 2021 neuskutečnila z důvodů souvisejících s výskytem a šířením koronaviru na území ČR.

¹⁷ Další zúčastněné instituce jsou např. Asociace krajů ČR, Folklorní sdružení ČR, Svaz knihovníků a informačních pracovníků, Kancelář prezidenta republiky nebo Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu.

vliv a úlohu MAS při správě dotací z fondů určených k rozvoji venkova, reprezentovat a zastupovat MAS v jednání s příslušnými orgány na národní i mezinárodní úrovni, zprostředkovávat kladné příklady z praxe a předávat získané zkušenosti ostatních MAS, napomoci propagaci MAS v komunitně vedeném místním rozvoji (CLLD), vzdělávat, pořádat semináře, kurzy a přednášky laické i odborné veřejnosti pro zefektivnění venkovského rozvoje, pořádat konference, výstavy, soutěže, a jiné společenské a edukativní akce na úrovni národní i mezinárodní. Každá obec smí být jen v jedné MAS, tudíž není možné překrývání členství ve dvou a více MAS.

MAS tvoří nezávislé společenství občanů, neziskových organizací, obcí, svazků obcí, veřejných institucí a dalších aktérů, které spojuje zájem na spolupráci rozvíjet venkov coby místo příjemné k životu, podporovat zemědělství, získávání finanční podpory z EU a dalších programů svému regionu prostřednictvím metody LEADER¹⁸. Obecným cílem je potom zlepšení kvality života, životního prostředí a spolupráce ve venkovských oblastech. Aktivní získávání a redistribuce dotačních prostředků je potom jedním z nástrojů. Průběžně se sleduje a vyhodnocuje pokrytí území České republiky místními akčními skupinami.

Obrázek 4 - Místní akční skupiny – pokrytí v rámci republiky k 31. 5. 2020

¹⁸ Metoda LEADER je založena na principu zdola nahoru. Veškeré náměty a projekty by měly vycházet z myšlenek a podnětů místních venkovských subjektů a občanů, tedy zdola, nikoliv direktivně řízeny krajskou, státní nebo evropskou politickou mocí shora. Čím více subjektů je v regionu zapojeno, tím lépe pro šíři nápadů a také pro transparentnost působení MAS (cit. z <http://nsmas.cz/o-nas/mistni-akcni-skupiny/> dne 30.12.2021).

**Svaz venkovské
turistiky
a agroturistiky**

Svaz venkovské turistiky a agroturistiky je dobrovolným, nepolitickým a profesně orientovaným sdružením s celostátní působností. Funguje od roku 1997 a aktivně podporuje činnost podnikatelů působících ve venkovské turistice a agroturistice. Svou činností si klade za cíl přispět k ekonomickému, společenskému a kulturnímu oživení venkova, obnově jeho tradic, dále také k údržbě krajiny včetně stabilizace jeho osídlení. Spolupracuje s MAS, profesními organizacemi, státní správou a dalšími partnery. Usiluje o efektivní a systematické vzdělávání poskytovatelů služeb v segmentu venkovské turistiky a agroturistiky. Provozovatelům uděluje certifikáty na značky Dovolena na statku, Dovolena na venkově, Zážitky na venkově a Zážitky v regionech. Jsou členem České unie cestovního ruchu a Asociace soukromého zemědělství (ASZ) ČR. Mezi dlouhodobé projekty patří oficiální jednotná klasifikace ubytování v soukromí, kategorizace zařízení agroturistiky, venkovské a zážitkové turistiky, a v neposlední řadě Prázdniny na venkově, což je národní marketingová značka produktu venkovské turistiky a agroturistiky.

Svaz venkovské turistiky a agroturistiky spolupracoval s agenturou CzechTourism právě i na přípravě projektu *Prázdniny na venkově*, který vznikl mezi lety 2020 a 2021. Jedná se tedy o aktuální projekt, jehož cílem je podpořit originální, kvalitní a konkurenceschopné služby, delší dobu pobytu návštěvníků ve venkovských oblastech, udržitelné formy turismu, rozvoj regionálních produktů či posílit úlohu venkovského cestovního ruchu na regionální i národní úrovni. Obecný cíl tvoří potom spolupráce a zlepšení kvality služeb agroturistiky a venkovské turistiky. Zapojit se do něj mohou podnikatelé, kterým se otevírá příležitost čerpat benefity za podmínky spolupráce např. s místními organizacemi destinačního managementu, MAS nebo odbory cestovního ruchu. Subjekt, který těmto podmínkám vyhoví, se stane certifikovaným provozovatelem služeb v oblasti venkovské turistiky a agroturistiky.

4 Aktéři regionálního rozvoje a rozvoje venkova, venkovský cestovní ruch a jezdecká turistika

Před tím, než budou blíže představeny pojmy jako aktér a aktivita, je třeba říci, že regionální rozvoj, a tedy i rozvoj venkova determinuje působení několika **faktorů**, přičemž jedním z nich jsou právě lidé, tedy aktéři. Konkrétně jsou jimi **kultura, lidé a příroda**. Rozvoj tedy závisí na tom, jakou měrou tyto faktory vzájemně působí. Všechny tři faktory zde jsou uvedeny pro kompletnost výčtu, nicméně pro potřeby práce bude pozornost soustředěna právě na faktor lidský, tedy aktéry.

Aktér je jednotkou sociálního systému; může být nositelem návrhu, jeho zhotovitelem, případně se může účastnit obou činností. Z pohledu regionálního rozvoje je aktér významným prvkem, protože svou participací napomáhá k rozvoji lokality. Řadíme jej do skupiny endogenních faktorů. Samotnou participaci lze dělit na dvě podskupiny – poziční participaci, kdy je možné pozorovat vazby k jiným aktérům ve společnosti, a participaci procesuální, kde lze zkoumat již samotnou činnost jedince. *Parsons pokládá aktéra za jednotku sociálního systému, který je v síti sociálních vztahů a která participuje na vzorcovaném interakčním systému – aspekt poziční a procesuální* (Petrusek, 1996, str. 47).

V souvislosti s regionálním rozvojem, respektive participací, se lze ještě setkat s pojmem subjekt, který je však s aktérem významově odlišný, respektive subjektem se rozumí každý jednotlivec, každé společenství a organizace, které v konkrétní lokalitě působí, zatímco aktéři jsou ti, kteří do dění vstupují aktivně, konají, navrhují změny, rozhodují a jinak aktivně ovlivňují prostředí a podmínky, v nichž působí. Lze tedy říci, že aktéři jsou zároveň vždy subjektem, ale subjekt nemusí být vždy aktérem. Nejčastější způsob rozdělení aktérů je dle správního členění území, jež odpovídá konkrétním úrovním veřejné správy. Podrobněji je definuje autor Jan Binek v matici aktérů níže.

Tabulka 5 - Matice aktérů dle J. Binka

Úroveň	Sektor		
	Veřejný	Podnikatelský	Neziskový
Národní	Ministerstva	Celostátní zájmová uskupení	Spolky, svazy, síť
Krajská	Kraj, vysoké školy, kr. inform. střed.	Podnikatelská sdružení	Nezisková sdružení
Lokální	Obce – DSO, MAS	Podnikatelé, zemědělci	Zájmová sdružení, spolky

Zdroj: Vlastní zpracování dle J. Binka

Někteří autoři přidávají ještě další úroveň – Evropskou, kdy příkladem z veřejného sektoru může být Evropská komise, z podnikatelského sektoru nadnárodní zájmové uskupení, např. svazů, zemědělců a producentů, neziskový sektor potom reprezentují např. síť. Ať již hovoříme o jakékoliv úrovni anebo sektoru, nezbytným předpokladem pro jakoukoliv formu rozvoje je předpoklad existence kapitálu – sociálního, kulturního a lidského. Právě tyto formy kapitálu jsou hnacím motorem v rozvoji lokality. Sociální kapitál představuje nejčastěji síť kontaktů, zdroje, které je aktér schopen mobilizovat, a je to právě **sociální kapitál**, který dle stejnojmenné teorie sociálního kapitálu snižuje transakční náklady. **Lidský kapitál** představuje souhrn získaných znalostí, praxe a dovedností všech lidí v konkrétním místě žijících. V neposlední řadě **kapitál kulturní** reprezentuje získané předpoklady skupiny i jednotlivce k dosažení vytyčeného statusu, nejčastěji sociálního, jenž může být nápomocný celému společenství.

Pokud se znovu podíváme výše na matici aktérů, je třeba si určit, jací aktéři jsou pro tuto práci klíčoví, a ty také vybrat. Tato práce, zaměřená na rozvoj lokality Jihočeského kraje se zřetelem na hipostezky, má tedy již v názvu určenou konkrétní oblast, tedy pohybujeme se na úrovni lokální. Uživatelé, a často také iniciátory výstavby těchto stezek jsou provozovatelé jezdeckých stájí, rančů a farem, tedy osoby podnikající a působící jak v činnosti zemědělské, tak v cestovním ruchu – v závislosti na konkrétním subjektu může být předmět jejich činnosti blíže buď k zemědělství anebo turismu, určitě se ale jedná o podnikatelský sektor. Hledaný průsečík je tedy v buňce úroveň – lokální a sektor – podnikatelský. Pokud chceme tyto aktéry definovat ještě blíže, charakterizujeme jejich předmět činnosti. Zemědělství a chov koní je výrazně typické spíše pro převážně venkovské oblasti, tedy budou nás zajímat aktéři rozvoje regionů, přesněji řečeno aktéři rozvoje venkova a venkovského prostoru, viz kapitola 3.3. Z hlediska kategorizace

podnikatelských subjektů dle velikosti se potom jedná o malé a střední podniky, jimž bude věnována následující kapitola.

4.1 Vymezení malých a středních podniků se zřetelem na podniky zemědělské

Změny vyvolané po roce 1989 se výrazně dotkly i podnikajících subjektů v České republice. *Výrazně se změnil jejich charakter, počet, velikost, a to jak z hlediska vlastnických vztahů, podnikatelských strategií vyúsťujících do příslušných předmětů jejich činnosti, způsobů organizace a řízení i řady změn, které se promítly do nových finančních strategií a přístup k nim* (Herová, 2001, str. 90). Tyto změny nastaly vlivem vnějších faktorů, na které bylo třeba ze strany vedení podniků přiměřeně reagovat. Situace na „novém“ trhu se stala turbulentnější, stejně tak i zvýšila četnost změn, prostředí se stalo více nestálé, a do popředí se dostává schopnost pružně a dobře na tyto změny reagovat, a umět se přizpůsobit novým výzvám a rizikům.

Malé a střední podniky jsou důležitým segmentem národního hospodářství země, a dle metodiky Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) se jedná o podniky vždy s maximálním počtem 250 zaměstnanců. Jednou z dalších charakteristik napovídající, že se jedná malý podnik nebo drobného podnikatele, může být vlastnická struktura v rámci rodiny, nebo jen jedné osoby a tedy majitel je zároveň manažerem a řízení není oddělené od vlastnických práv a povinností. *Malé a střední podniky vytvářejí zdravé podnikatelské prostředí, zvyšují dynamiku trhu, mají schopnost absorbovat podstatnou část pracovních sil uvolňovaných z velkých podniků, mohou napomáhat rychlejšímu rozvoji regionů a jsou stabilizujícím prvkem ekonomického systému. Pro jejich rozvoj jsou rozhodující podmínky, za kterých mohou rozvíjet hospodářskou činnost* (Herová, 2001, str. 89). Situace v ekonomickém prostředí je tak klíčová pro míru poptávky po jejich službách, může regulovat či podporovat jejich vstup na trh, a stejně tak ovlivňovat jejich vznik a další rozvoj¹⁹. Malé a střední podnikatele lze dále dělit dle kritérií maximálního počtu zaměstnanců, výše aktiv/majetku a výše obratu/příjmu na drobné, malé a střední, malé a

¹⁹ Celý segment malého a středního podnikání v tuzemsku sleduje, analyzuje a vyhodnocuje Asociace malých a středních podniků (AMSP), která v současné podobě funguje již téměř dvacet let. Sbírá informace o počtu podnikatelských subjektů, jejich rozložení v rámci republiky, zaměření dle oborů, kooperace se zahraničím v podobě exportu a importu, investicích, vzdělávání a sledování současných trendů. Prezentuje získaná data a informace médiím, členům a partnerům, vzdělávacím a státním institucím.

drobné, viz následující tabulka od CZECHINVEST – agentury pro podporu podnikání a investic.

Tabulka 6 - Kritéria pro vymezení malých a středních podnikatelů

Velikostní typ subjektu	Limitní počet zaměstnanců	Limit aktiva/majetek	Limit obrát/příjem
Drobný, malý a střední (MSP)	250	43 mil. EUR	50 mil. EUR
Malý podnikatel	50	10 mil. EUR	10 mil. EUR
Drobný podnikatel	10	2 mil. EUR	2 mil. EUR

Zdroj: Vlastní zpracování dle Přílohy páteřního manuálu OPPI <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-male-a-stredni-podnikatele/Chcete-dotace/OPPI/Radce/Definice-maleho-a-stredniho-podnikatele>

Tato kritéria jsou rozhodná v případě, pokud by se subjekt rozhodl podat žádost o některou z podpor v rámci programu, jenž je určen právě pro MSP, protože jednotlivé podpory jsou vázané na velikost (velikostní typ) subjektu. Tyto údaje účetní jednotka získává zpravidla z posledního uzavřeného zdaňovacího období za kalendářní rok zpětně. Zohledněna je rovněž vazba na jiné podniky.

Jak z uvedeného vyplývá, kategorie malých a středních podniků je poměrně široká, a jak bylo uvedeno v předchozí podkapitole, s ohledem na téma práce nás proto zajímají malé a střední podniky působící ve venkovských lokalitách, jež působí v oblasti zemědělství²⁰ a chovu zvířat, což jsou také právě jedni z typických představitelů malých a

²⁰ Zemědělství bylo a je vedle řemesel nedílnou součástí pracovních příležitostí, které venkov nejen svým obyvatelům poskytuje. Podíl lidí zaměstnaných v zemědělství se ale v průběhu minulého století dramaticky snížil vlivem politických rozhodnutí a uspořádání. Do kolektivizace, tedy r. 1948 převažovaly na venkově statky, mlýny, usedlosti, dvory a grunty. Vlivem násilného vyvlastnění, zpřetrhání rodinných vazeb a ztráty identity a tradice se tito dříve samostatně hospodařící sedláci a statkáři mnohdy s celými svými rodinami stali zaměstnanci v nově vznikajících družstvech a statcích, později JZD a státních statcích. Zlom nastal po sametové revoluci v r. 1989, kdy v průběhu devadesátých let, případně během začátku nového tisíciletí mnoho těchto subjektů zaniklo, což je velmi dobře znát na velkém množství těchto staveb nacházejících se v neutěšeném stavu, které člověk může registrovat během cestování po českém a moravském venkově. *Základní pokles v živočišné produkci, který byl nastartován již na počátku devadesátých let minulého století, se nezastavil, naopak se urychlil zejména v představním období na přelomu milénia. Rozměr živočišné produkce však dále klesá i po vstupu ČR do EU. Významně se zde promítá nejen pokles stavů zvířat (Bečvářová, Tamáš, Zdráhal, 2014, str. 51). Některé se transformovaly na obchodní a akciové zemědělské společnosti a svoji činnost provozují i nadále. Jejich význam tkví především v poskytování pracovních příležitostí místním, příp. lidem z nejbližšího okolí, zpravidla v okruhu několika sousedních vesnic.*

středních podniků v mimoměstských regionech. Jedná se nejčastěji o drobné podnikatele, malé rodinné zemědělské podniky – farmy a statky, případně také malé zemědělské společnosti anebo družstva. V souladu s předchozí specifikací se autorka dále soustředí na první dvě uvedené skupiny, a to se zřetelem na ty, které kromě primární zemědělské činnosti působí i v cestovním ruchu, např. prostřednictvím agroturistiky, a tím přispívají k rozvoji lokality, kdy nabízí přidanou hodnotu ke své převládající činnosti.

Nemalá část převážně soukromých osob provozující zemědělskou činnost s podnikáním začala právě proto, že v restituci získali (zpět) své hospodářské stavby, pozemky, pole, lesy, rybníky, vodní plochy, a mohli tak navázat na činnost svých předků²¹. Potomky původních hospodářů někdy neodradil ani špatný stav budov, obrovské investice do rekonstrukcí a staveb, nejistá budoucnost a otázka pracovní síly²². Drtivá většina restituentů zejména s pozemky se však k hospodaření nevrátila, a tak zde vyvstal další problém s půdou, tedy ten, že většina půdy je v současné době v nájmu.

Z hlediska přínosu pro krajinu, ale také z hlediska zatraktivnění lokality samotné jsou významnější malí a střední podnikatelé, kteří na provozování nejen zemědělské činnosti navázali po několika desetiletích, a kterým k tomuto kroku dopomohly i restituce. *Obnova vlastnických vztahů k půdě se týkala téměř 100 % zemědělské půdy* (Bečvářová, Tamáš, Zdráhal, 2014, str. 11). V některých zaniklých areálech rostlinné a živočišné výroby dostaly prostor nové subjekty se svými podnikatelskými záměry. *Rozvoji podnikání na venkově výrazně přispěla i restituce. Objekty získané v rámci restituce jsou využívány pro obchodní účely, ale také pro provozování řemesel a služeb. Význam těchto nových provozoven je hlavně v tom, že vrací venkovské obyvatelstvo zpět na venkov, rozšiřuje pracovní základnu v dané lokalitě a přispívá ke zvýšení životní úrovně obyvatel* (Herová, 2001, str 93). Od druhé poloviny devadesátých let po současnost je zaznamenán poměrně značně rozšířený trend, kdy lidé na venkově sice žijí, ale dojíždění za prací do okolních, tedy spádových měst je jak za prací, tak i za školní docházkou, službami či kulturou nebo nákupy. Z vesnic se tak stávají mnohdy s nadsázkou řečené noclehárny, kdy určitý ruch se zde objeví převážně jen o víkendech či prázdninách a dovolených vlivem příjezdějících rekreatantů, kdy venkov plní jednu ze svých dnes významných funkcí – tedy rekreační.

Aby byl venkov života a konkurenceschopný a nebyl jen pouhým skanzenem a připomínkou toho, co vše zde bylo, a již není, měly by zde existovat rozmanité pracovní příležitosti pro obyvatele, které jim zajistí dostatečný příjem a důstojnou obživu, která by vedla ke snížení závislosti na pracovních příležitostech ve městech a v příměstských oblastech.

²¹ V některých případech nastaly problémy při navrácení původního majetku (pozemků, budov či staveb), neboť v některých katastrálních územích nebyl k dispozici dostatečný rozsah půdy ani majetku. Tento problém byl později řešen poskytováním finanční náhrady namísto náhradního pozemku (Trnková, 2001, str. 64).

²² Ideálním příkladem je Mladý farmář roku 2021 Erich Vodňanský na fotografii, který převzal pomyslnou štafetu hospodáře po jeho dědovi, kterému byl zabavený statek v Blíževedlích zpět navrácen právě v restituci.

Obrázek 5 – Mladý farmář roku 2021 Erich Vodňanský z Litoměřicka

Nedílnou součástí trhu s půdou jsou nájemní vztahy. Podíl pronajaté půdy na celkové obhospodařované půdě je u fyzických osob cca 70 %, u právnických v podstatě 100 %. Výše nájemného závisí především na produkční schopnosti půd podle výrobních oblastí, ale i na velikosti hospodařících podniků. Ke konci roku 2001 byla téměř veškerá státní půda pronajata (98 %) (Trnková, 2001, str. 66). Trh s půdou je dnes již rozdělen, a ten, kdo by dnes chtěl začít se zemědělskou činností, třebaže si může koupit zemědělskou usedlost a vzít si podnikatelský úvěr, nicméně získat půdu do vlastnictví může být skutečně velkou překážkou, neboť z restitucí vyvstalo odhadem 3,5 mil. dědiců půdy bez vztahu k jejímu obhospodařování. (75 % zemědělské půdy zůstalo v obhospodařování velkých družstev a společností (tj. kolektivních formách) a 25 % této půdy obhospodařují podniky fyzických osob různých velikostí (od 1 ha do 3 tis. ha) (Trnková, 2001, str. 67).

4.2 Venkovský cestovní ruch jako součást rozvoje regionu a venkova

V České republice má cestovní ruch dlouhou tradici. Jeho počátky se formovaly již od 19. století. Mezi v té době oblíbené aktivity patřily výlety do hor a přírody, vznik prvních komunit včetně Klubu českých turistů, jenž byl založený v roce 1888. Podpoře a rozvoji cestovního ruchu nahrával také rozvoj dopravy. Zatímco bohatší městské obyvatelstvo do té doby cestovalo převážně koňskými kočáry a bryčkami, lidé z nižších vrstev byli odkázáni primárně na pěší turistiku. S rozšiřující se výstavbou železnice se však zlepšila dopravní dostupnost turisticky zajímavých míst pro větší část obyvatelstva, což následně po první světové válce ještě podpořil rozvoj automobilismu.

Ve dvacátých letech se těšily mimořádné oblibě lázně a lázeňská rekreace včetně říčních lázní, jejichž návštěva, zvláště několika vyhlášených míst v okolí Prahy, byla jistou záležitostí prestiže. V meziválečném období se také objevil fenomén trampingu a chataření. *Po druhé světové válce, v padesátých letech, došlo v Československu ke*

znárodnování hotelů, k likvidaci soukromých cestovních kanceláří, a obecně ke striktnímu omezení zahraničního cestovního ruchu. Rozvinul se vázaný cestovní ruch budováním sítě odborářských a podnikových rekreací. (Pourová, 2002, str. 24). Především kvůli nesnadné situaci vycestovat na zahraniční dovolené se lidé často rozhodovali pro tuzemské způsoby rekreace – chataření, chalupaření či víkendové nebo prázdninové pobyty např. u příbuzných na venkově. Změna nastala v devadesátých letech 20. stol., kdy se např. odstraněním politických překážek stal turismus dostupnějším. V nových podmínkách tržního hospodářství se objevila nesčetná nabídka cestovních kanceláří, agentur a dalších subjektů nabízejících služby v oblasti cestovního ruchu. Spolu s rozvojem zahraniční turistiky se však objevil také trend venkovské turistiky, ať už tuzemské či zahraniční, která je zejména městským obyvatelstvem často vyhledávaná jako aktivní způsob trávení dovolené a víkendů ať už pro rodiny s dětmi či jednotlivce. Jeho obliba v posledních letech roste, a tato tendence se dá očekávat i nadále. Pro rekreanty z měst přináší venkovská turistika uvolnění od napětí, stresu a týdenního shonu. Mnoho z nich si také chce vyzkoušet alespoň na chvíli venkovský život se vším všudy, resp. včetně práce kolem zvířat a venkovského stavení. Obyvatelé těchto navštěvovaných lokalit zase mohou využít příležitostí, tedy pracovních míst a příjmů, které plynou z ubytování, poskytnutých služeb, prodeje upomínkových předmětů a regionálních produktů nebo vstupného. To napomáhá k rozvoji těchto lokalit, kde je díky tomu šance na zlepšení životní úrovně obyvatel a ekonomické situace. Venkovská turistika (synonymicky venkovský cestovní ruch) je tedy jen jedním z typů cestovního ruchu spolu po boku např. lázeňského a relaxačního cestovního ruchu, veletržního a kongresového či poznávacího.

Venkovský cestovní ruch (často označovaný jako venkovská turistika) je cestovní ruch rozvíjející se mimo oblast rekreačních a turistických center i mimo oblast městského osídlení (Pourová, 2002, str. 44). Zahrnuje škálu různých rekreačních pobytů ve venkovském prostředí, ale i chatové oblasti, samoty, polosamoty a menší městečka. Primárně je ale zaměřen na venkovské osídlení, zejména na zemědělskou činnost a venkovský životní styl. Tento jev je dán historicky, kdy s rostoucí městskou populací postupně rostl i počet těch, kteří měli zájem vyzkoušet si návrat zpět k přírodě. Nemálo z nich svoje cesty na venkov spojilo s cestami za příbuznými a rodinami, jež na venkově žili po dlouhé generace. Jiní zase naopak prožili celý život ve městě, a pro takovéto návštěvníky bylo vše nové. Venkovský cestovní ruch má řadu podob, které budou

v dalších podkapitolách blíže představené, a jimiž jsou agroturistika a ekoagroturistika, vesnická turistika, chataření a chalupaření.

Venkovská turistika je velmi významným odvětvím turistického průmyslu, který pokrývá 10–20 % veškerých turistických aktivit. Zapojeny jsou obvykle malé firmy, jejichž počet se v evropských zemích odhaduje na více než 2,5 milionu. Přestože se jedná o malé firmy, jejich význam pro zaměstnanost a celkový rozvoj venkovských lokalit je nezanedbatelný (Zeipelt a kol., 2010, str. 9). Bez zajímavosti není ani fakt, že podmínky pro turisty v tuzemsku jsou o mnoho lepší v porovnání se zahraničím, neboť v řadě zemí venkovskou turistiku značně ztěžuje větší podíl pozemků v soukromém vlastnictví, a to i u lesů či vodních ploch. V ČR jsou proto v porovnání minimální omezení, co se vstupu do těchto míst týká.

Bavíme-li se o místě pro činnost venkovské turistiky, lze obecně říci, že se jedná o venkovské oblasti s řidším osídlením, s převládajícím podílem člověkem méně přetvořené krajiny, tedy lesů, vodních ploch, zemědělské půdy, a naopak s nižším podílem zástavby, ať už obytné či průmyslové v porovnání s městskými oblastmi. Zpravidla se mezi venkovskou turistiku nezařazují velké zábavní parky, rekreační a sportovní resorty, sportoviště a hotely. S ohledem na převládající rozlohu lesů či zemědělské plochy souvisí s venkovskou turistikou i lokální ekonomická činnost, tedy zemědělská výroba (rostlinná či živočišná) a lesnictví. Toho lze pro potřeby venkovské turistiky využít právě v případě, když je zamýšlena nabídka agroturistiky nebo ekoagroturistiky, a počítá se s aktivním zapojením turistů do práce v zemědělství, byť třeba jen „na ukázkou“. Všeobecně je to vhodnější i z důvodu, že návštěvníci mohou vidět autentický život místních obyvatel, a nejedná se tedy o „mrtvou“ lokalitu, přestože i rekreace v takovýchto oblastech má své zastánce, kteří takovouto formu odpočinku přímo vyhledávají a s oblibou jezdí na samoty, polosamoty, příp. i do jiných dalších ubytovacích zařízení, takříkajíc do klidu, kde mohou být pouze sami se sebou a se svými myšlenkami. Turisté a návštěvníci, kteří venkovskou turistiku provozují, tedy konzumenti venkovské turistiky rovněž vyhledávají nehmataelné kulturní odlišnosti, zvyklosti a sociální struktury. *Jedná se například o pocit pospolitosti, pomalejší způsob života, existenci místní kultury. Realita se od těchto idylických představ často liší, protože i venkovská území a společenství procházejí dost významným vývojem. Turistika může přispět jak k udržení a rozvoji tradic, tak i ke komercializaci a ztrátě tradičních hodnot* (Zeipelt a kol., 2010, str. 10).

Venkovská turistika z podstaty místa a dalších možností nabízí i další aktivity a sportovní činnosti, jakými jsou např. cvičení a běh v přírodě, jezdeckví, jízda na kole, slaňování a horolezectví, rybaření, myslivost, pěší turistika a mnoho dalších²³.

4.2.1 Subjekty venkovského cestovního ruchu

První představenou skupinou, pro kterou se uvedené služby nabízí, budou samozřejmě **zákazníci**, jinými slovy **klienti** nebo také **konzumenti** venkovské turistiky, na jejichž potřeby je třeba brát ohled, a umět se jim neustále přizpůsobovat. Zákazníky je možno třídit do jednotlivých skupin dle nejrůznějších hledisek – na základě věku, životního stylu, zájmů, preferovaných volnočasových aktivit a způsobu trávení volného času – aktivně či pasivně, dle příjmů a socioekonomického statusu – např. střední vrstva, vyšší střední vrstva, penzionovaní senioři, studenti, lidé zaměstnaní ve službách apod. (Kastenholz, 2000 in Dömeová a kol., 2010, str. 17) uvádí 4 možné skupiny osob poptávajících venkovskou turistiku v Portugalsku. Nutno podotknout, že jejich výčet a charakteristika je pouze orientační, a je třeba brát zřetel na lokální specifika či aktuální společenskou a ekonomickou situaci ve společnosti.

- a) „*Chci všechno*“ – zajímají je všechny druhy zábavy, příležitostí a aktivit, které jim mohou být nabídnuty. Nemají konkrétní požadavky, mnohdy ani cíle, svých cest, nedělají si itineráře, podle kterých by své aktivity podnikali. Často se jedná o mladší skupiny osob, které osloví spíše rušnější zábava a prostředí včetně adrenalinových aktivit a sportů. Obvykle vyráží na několik menších dovolených a výletů ročně namísto jedné dlouhé dovolené. Výše jejich útraty odpovídá přibližně průměru.
- b) „*Nezávislí cestovatelé*“ – preferují klidné prostředí a odpočinek od každodennosti. Rádi cestují pěšky, orientují se dle map a turistických značení. Preferují méně známá místa před těmi nejznámějšími a nejvíce navštěvovanými. Často se jedná o páry nebo menší skupinky.
- c) „*Venkovští romantici*“ – jedná se o ekologicky smýšlející turisty, kteří se snaží provozovat turistiku co nejšetrnějším způsobem k přírodě, chovají se ohleduplně,

²³ Vedle tradičních, již zmíněných aktivit existují i v posledních desetiletích se rozšiřující moderní aktivity, např. jízda na čtyřkolce, terénními auty, stejně tak i lety balonem nebo paragliding.

snaží se s ní být v souladu, rádi pozorují floru a faunu, místní architekturu a historického ducha lokality.

- d) „*Příznivci outdoorových aktivit*“ – preferují akčně strávené dovolené, kde si vyzkouší i méně obvyklé sportovní aktivity a činnosti (jízdu na koni, slaňování, cyklistiku náročným terénem, výlezy na hřebeny hor) před poznáváním lokální kultury a tradic. Věkově se řadí často do skupiny mileniálů.

Uvedená klasifikace je však pouze orientační a sloužící k pochopení jednotlivých skupin potenciálních zákazníků. *Zájmy a cíle různých lidí se mohou velmi významně lišit a někdy je nemusíme chápat. Při podnikání v turistice a ve službách obecně je třeba zájmy zákazníků, pokud je to možné, respektovat, i když se s nimi neztotožňujeme* (Dömeová a kol., 2010, str. 17).

Na straně nabídky stojí **vlastníci, příp. provozovatelé farem, statků, rekreačních objektů, chat a chalup, penzionů, muzeí, kulturních a technických památek** a mnoha dalších atraktantů pro turisty, tedy podniky. *Podnikem se přitom rozumí subjekt vykazující ekonomickou činnost, bez ohledu na jeho právní formu* (Stejskal, Tetřevová, 2009, str. 112). Jde tak o fyzické i právnické osoby působící převážně v podnikatelském prostředí, jež jsou buď primárně zaměřeni na turismus, např. provoz horské chalupy, která funguje v zimní i letní sezoně, částečně orientovaní na turismus, např. drobní zemědělci, kteří spolu se zemědělskou výrobou nabízí v létě ubytování na farmě s možností vyzkoušet si život na statku, nepřímo se podílející na cestovním ruchu, např. provozem obchodu s potravinami v oblasti, který navštěvují i turisté, zprostředkovatelské organizace, např. cestovní agentury a kanceláře a další subjekty, jichž se turistický ruch v lokalitě nějakým způsobem týká.

Třetím zainteresovaným subjektem jsou **regiony**, tedy samotné municipality – **obce a kraje**, potažmo **stát** jako celek. *Příznivý dopad má cestovní ruch na obce tím, že využívá především stávající bytový fond nebo budovy, které přestaly sloužit svému původnímu účelu, zvyšuje příjmy obyvatel obce i obce samotné, vytváří podmínky pro vznik pracovních příležitostí, oživuje a udržuje tradiční řemeslnou výrobu, folklór a jiné tradice obce* (Pourová, 2002, str. 65-66). Význam a přínos pro regiony a stát spočívají ve snížení nezaměstnanosti a tvorbě pracovních příležitostí v udržitelném odvětví ekonomiky, venkovská turistika se podílí na stabilizaci osídlení venkova, pomáhá jej udržovat a obnovovat a zatraktivňuje nabídku v cestovním ruchu dané země. Je tedy v zájmu

samotných regionů, potažmo státu venkovský cestovní ruch podporovat, pečovat o krajinu a přírodu, neboť z hlediska ekonomického poskytuje nemalý zdroj příjmů, jež má do budoucna rostoucí potenciál.

4.2.2 Udržitelný venkovský cestovní ruch

Krajina díky své různorodosti prostředí (výkyvy teplot, různé povrchy, terén, vlhčí vzduch, zelená barva, čistší prostředí, klid...) pozitivně ovlivňuje jak fyzickou kondici, tak psychiku člověka. Je tedy ideálním prostředím pro trávení volného času a rekreaci (Flekalová, 2015, str. 130). U tohoto konstatování je nutné zdůraznit, že stejně jako je důležitá potřeba rekreace a odpočinku, neméně významná je i významnost umísťování rekreačních aktivit do vhodného typu krajiny, a ve vhodné míře tak, aby byl respektován její potenciál a únosnost. U venkovské turistiky jsou tedy žádoucí takové environmentálně šetrné způsoby rekreace, které umí využít přirozený potenciál krajiny, zároveň ale respektovat i míru její využitelnosti. Ke správnému pochopení a snadnější orientaci je třeba definovat několik souvisejících termínů.

Rekreační kapacitu lze označit také jako únosnost konkrétního území pro stanovené množství turistů a turistických aktivit. Zahrnuje možnost dopravy, logistiky, stravovacích a ubytovacích služeb, hygienických zařízení a míry návštěvnosti. Důležité je najít takové zatížení pro krajinu, kdy je příroda schopna se buď sama či s pomocí člověka regenerovat. Pakliže tomu tak není, rekreační působení lokality pomine a cestovní ruch začne v místě upadat.

Rekreačním potenciálem se rozumí atraktivní přirozené prvky daného území, které jej dělají v očích případných turistů z hlediska návštěvy atraktivnějším. Rekreační potenciál je dále možné dělit dle úrovně na primární, sekundární a terciární.

Primární rekreační potenciál je daný rozmístěním a existencí přírodních a komunitních zajímavostí. Primárním je i z důvodu, že je nejvíce čerpaným ze všech potenciálů a zároveň stál u zrodu myšlenky cestovního ruchu. Přírodní atraktanty zahrnují např. členění terénu, kvalitu a čistotu životního prostředí, vodstvo, faunu a flóru, umístění lokality nebo klima a ovzduší. Komunitní (nebo také společenské zajímavosti) zahrnují ponejvíce pamětihodnosti architektonické povahy – hrady, zámky, kaple, kláštery, kostely, ale i kulturní zařízení – muzea, divadla, koncertní sítě, festivaly, dále kulturní a sportovní události, lokální tradice, slavnosti, zvyky a obyčeje, folklór, lokální gastronomii či jazyky a nářečí.

Sekundární rekreační potenciál se podílí na vytváření materiálně-technické základny, která se sestává primárně ze služeb, jež jsou na cestovní ruch přímo navázané – ubytování a stravování, rekreační zařízení či půjčovny anebo doprava osob. Základní funkcí je komercializace potenciálu primárního, tedy společenských a přírodních atraktantů. Právě sekundární potenciál je klíčový v ekonomickém pohledu na cestovní ruch – vytváří nabídku pracovních míst, uskutečňuje příjmy, napomáhá udržovat život jak v centrech měst, tak i na venkově. Sekundární potenciál (a míra jeho možného využití) závisí na potenciálu primárním, který je jeho nutným předpokladem a konečně také na marketingu a vhodné propagaci.

Terciární rekreační potenciál spočívá ve stabilizaci, rozvoji a organizaci. *Vzniká na bázi institucionálního vnímání cestovního ruchu jako alternativního prvku lokálního, regionálního a národního rozvoje ekonomiky. Institucionální role spočívá v organizaci, řízení a podpoře rozvoje podnikatelské sféry, vzdělávací, osvětové a legislativní činnosti, územního plánování a kompletního marketingového monitoringu* (Flekalová, 2015, str. 130).

Existují kritéria na stanovení vhodného či nejvyššího možného počtu turistů, která jsou však spíše orientační a je nutné vždy zohlednit specifika lokality (např. v CHKO bude maximální počet turistů nižší než v jiných oblastech). Tato kritéria zohledňují mj. kapacitu rekreačního území a jeho okolí, např. kapacitu dopravní, logistickou či intenzitu odpadového hospodářství. Z hlediska udržitelnosti je samozřejmě zásadní samotné množství osob, které je schopné území pojmout, aniž by docházelo k jeho likvidaci – proto je zde zapotřebí sledovat schopnost obnovy prostředí. V návaznosti na myšlenku obnovy prostředí je třeba brát v potaz, že zátěž není kladena jen na samotnou rekreační lokalitu, tedy neodehrává se pouze v ní samotné, ale případné negativní dopady mají větší dosah – turisté se do rekreační lokality dostávají nejčastěji automobilovou, železniční, leteckou či námořní dopravou, která má celou řadu negativ od hluku přes exhalace až po nehodovost. Zároveň je třeba vybudovat dopravní infrastrukturu – příjezdové komunikace, odpočívadla, parkoviště, sociální zařízení. To s sebou nese další možná navázaná negativa. Spolu s maximální únosností (tedy v případě jejího překročení) lze hovořit o destrukci rekreační lokality samotnými turisty – způsobené vstupem do přírody, tzv. „sešlap“ půdy a cest či nevhodným chováním turistů – plašení zvířete, trhání a přesazování rostlin nebo znečišťování místa odpadky.

Při rekreačním využívání krajiny je tedy nutné předejít možným kolizím s jiným využíváním krajiny – intenzivním zemědělstvím, výstavbou, výrobní činností (průmysl, těžba), vytvářet rekreačně příznivou krajinu, zejména na venkově, zabránit degradaci krajiny rekreací a minimalizovat negativní vlivy rekreace na domácí obyvatele (Flekalová, 2015, str. 132). Ve stručnosti je tak definován udržitelný turismus z pohledu sociální, environmentální a kulturní ohleduplnosti. Dlouhodobá prosperita turistické oblasti se vyznačuje respektem k přírodě, menším rozsahem (opakem je potom masovost), součinností s místními obyvateli a ohledem na jejich potřeby či specifických služby nebo produktu.

S udržitelnou turistikou se pojí také současně pojem **měkká turistika**. Dalšími přívlastky, které měkkou turistiku definují, také mohou být zelená, šetrná, ohleduplná, alternativní, přírodní, udržitelná, odpovědná či ekologická turistika. Jde o poměrně novodobý pojem, jež se používá přibližně od 80. let. Samotnou ekologickou šetrnost sice vyjadřuje třeba zelený či přírodní turismus, ale měkký turismus navíc obsahuje i socio-kulturní ohledy. Příkladem může být ekonomický rozvoj oblasti, který je zde sice podporován, ale zároveň nemá destruktivní dopad. Měkký turismus podporuje i myšlenku omezení ne zcela nezbytné výstavby, a naopak ponechání původního krajinného rázu. Kulturní ohled či spíše aspekt potom znamená i obohacení turistů o lokální kulturu a její poznání. Opakem je **tvrdý turismus** nebo také tvrdá turistika. Ta jde v protikladu k měkké, kdy turisté neberou zřetel na ekologické dopady cestování, masivně využívají dopravy i do vzdálených míst a chtějí v co nejkratším čase co nejvíce vidět. Komparaci tvrdého a měkkého turismu nabízí tabulka níže.

Tabulka 7 - Komparace tvrdého a měkkého turismu

Tvrdý turismus	Měkký turismus
„Pohodlnost“ a pasivní přístup turistů, značné využívání dopravních prostředků, pokud možno až na cílové místo	Aktivní přístup turistů, kdy např. část cesty pojmu jako procházku a příležitost poznat i okolí cílové lokality, nejen samotné cílové místo
Cestování rychlými dopravními prostředky do nejvzdálenějších míst	„Pomalé cestování“, často kombinované (pěšky, na kole, na koni) v dosahu a možnosti dopravy těmito prostředky
Nezájem o lokální kulturu, tradice	Poznání lokálních specifik je i jedním z cílů turistiky
Trvání na osobních zvyklostech, odmítání přizpůsobit se místních (dočasným) podmínkám	Možnost zkusit si žít „jinak“ je vítaná – např. dovolená bez připojení k internetu, bez televize atp.
Není brán ohled na ekologické dopady a dopady na životní prostředí	Snaha tyto dopady eliminovat – u provozovatelů např. využití obnovitelných energií

Zdroj: Vlastní zpracování dle Flekalové, 2015, str. 132-133

Obyčejná, venkovská zemědělská krajina je rekreační krajinou budoucnosti – a tato vize se, jak je vidět, začíná plnit. Obce se snaží do svého okolí nalákat jak obyvatele, tak turisty odjinud budováním cyklostezek a naučných stezek, začíná fungovat agroturistika a venkovská turistika, na jejichž rozvoj se dají čerpat dotace jak z národních, tak z evropských fondů. Zemědělské využívání může být i specifickou atraktivitou cestovního ruchu – např. vinařská krajina jižní Moravy (Flekalová, 2015, str. 134).

4.2.3 Přínosy a možná rizika venkovského cestovního ruchu

Ze sektoru služeb je dnes cestovní ruch považován za velmi důležité odvětví. *Cestovní ruch a navazující odvětví, která uspokojují potřeby vyvolané cestovním ruchem, se v současnosti podílejí na tvorbě HDP 9–11 % a na celkové zaměstnanosti 9–10 %.* (Pourová, 2002, str. 25). Rozvoj venkovské turistiky zpravidla má pozitivní dopad na rozvoj konkrétního regionu, v němž je provozován, konkrétně tedy na venkovskou lokalitu. Konkrétně se jedná o rozvoj malého a středního podnikání na venkově zejména v sektoru služeb, např. ubytování nebo gastronomie, s tím související vytváření nových pracovních míst, schopnost využít lokální potenciál – kulturní, historický nebo přírodní, příliv kapitálu a investic do regionu, navázání nových kontaktů a sdílení zkušeností či obnova příp. udržení místních tradic. *(Venkovská turistika neznamena jen zvýšení příjmů pro samotného provozovatele, ale také doplňkové příjmy pro další obyvatele vesnice, ve smyslu poskytování služeb a případné vytvoření nových pracovních míst. Venkovská turistika nabízí možnost změnit tuto situaci k lepšímu, protože podmínky pro rekreaci a turistiku nejsou dosud obcemi naplno doceňovány a využívány* (Mikula, 2005 in Dömeová a kol., 2010, str. 20).

Vzhledem k tomu, že většina populace tráví svůj pracovní čas pasivně, nejčastěji sedavým způsobem, oceňují proto aktivní způsob trávení volného času, kdy mají nejen že dobrý pocit z fyzické práce, a mnohdy tedy hmatatelného výsledku, ale pobyt na čerstvém vzduchu a fyzická aktivita tuží také jejich fyzickou kondici, ale i psychické rozpoložení. Mladší generace zároveň i díky inspiraci ze zahraničí vidí v možnosti propojení zemědělské činnosti a agroturistiky větší diverzitu náplně práce, ale i finanční benefity, které provoz agroturistiky s sebou nese. Municipality mohou venkovskou turistiku využít k lepší vybavenosti obce např. mobiliářem, venkovská turistika může mít pozitivní dopad na stávající výstavbu – nevyužité a opuštěné objekty mohou najít uplatnění v cestovním ruchu. Venkovská turistika představuje další zdroj příjmů – např. z místních poplatků,

z parkovného či pronájmů, a v neposlední řadě přispívá k udržení a obnově tradic, slavností a folkloru.

Vedle přínosů existují samozřejmě i rizika, která s sebou venkovská turistika může přinést. Mohou jimi být nadměrná komercializace a ztráta klidu a soukromí (příkladem může být jihočeská obec Hoštice u Volyně, kde byla natočena slavná trilogie režiséra Zdeňka Trošky Slunce, seno. Z dříve malebné vesničky se po odvysílání zde natočených filmů stalo výletní místo, kam denně přijíždělo několik zájezdních autobusů plných natěšených turistů lačných vidět slavná filmová místa ve skutečnosti. Místním se tato popularita stala spíše na obtíž, kdy jsou neustále zastavováni turisty s nejrůznějšími dotazy, lidé si fotí jejich domy a místní svou obec někdy s nadsázkou přirovnávají k Disneylandu. Pryč je tak nenávratně soukromí, klid a komorní atmosféra této malé obce). Dalším problémem, který s sebou venkovská turistika může přinést, je zvýšená doprava, více hluku, znečištění přírody odpadky, plašení divoké zvěře, zábor půdy na výstavbu různých objektů i domů nebo názorový rozkol a konflikty mezi místními – starousedlíky a turisty – zápach ze zvířat, kokrhání kohouta v časně ranní hodiny, zvuk motorové pily o víkendu. *Hrozí také přelidnění některých rekreačních oblastí v letním nebo zimním období. Např. Pálavská jezera – v létě až 10 tisíc turistů, dochází k devastaci krajiny, nebezpečí infekcí aj.* (Pourová, 2002, str. 69).

4.3 Předpoklady venkovského cestovního ruchu

Vzhledem k faktu, že se cestovní ruch nejvíce začal rozvíjet v poválečném období, je třeba si uvědomit, jaké důvody stojí za jeho rozmachem nejen tehdejší doby. *Mezi důležité faktory, které příznivě působily na jeho rozvoj, bylo delší období míru ve většině zemí světa, růst fondu volného času a růst příjmů většiny obyvatel vyspělých států. Cestování, dříve omezené na úzký okruh lidí, se stalo běžnou součástí životního stylu většiny lidí* (Pourová, 2002, str. 17). Peněžní příjmy, fond volného času a příznivá situace v období míru jsou tedy hlavními faktory, které umožňují obyvatelům vycestovat. Aby však existovaly podmínky i na druhé straně, tedy ze strany poskytovatelů služeb, je nezbytná samotná existence následujících faktorů ovlivňující venkovský turistický ruch. Charakterizovány budou v následujících podkapitolách.

a) Selektivní předpoklady

Selektivní předpoklady znamenají doslova způsobilost jednotlivých regionů, potažmo zemí, cestovní ruch konzumentům poskytovat a zároveň se na cestovním ruchu také

pasivně podílet, tzn. umožnit lidem stát se účastníky cestovního ruchu. Mezi selektivní předpoklady řadíme *demografické aspekty*²⁴, resp. *demografické předpoklady, politické předpoklady, legislativní, socio-ekonomické či profesní*.

Obrázek 6 - Rodinný pobyt na farmě

b) Demografické předpoklady

Věková struktura obyvatelstva nebo třeba hustota osídlení jsou příklady z demografických aspektů, jenž významně ovlivňují venkovský cestovní ruch. Z podstaty venkovské turistiky je primární osídlení s nízkou hustotou, neboť klidné a komorní přírodní prostředí jsou hlavními benefity venkovské turistiky a

nepřekvapivě jsou to právě velká města, aglomerace a průmyslové oblasti, kde nejvíce vzniká poptávka po těchto pobytech. Zároveň je do těchto oblastí nejvýhodnější zacílit marketing.

c) Politické předpoklady

Česká republika má velmi dobré podmínky a politické předpoklady pro rozvoj venkovského cestovního ruchu, neboť je vyspělou mírovou zemí, která patří do skupiny 35 nejbohatších států světa s nejvyššími finančními příjmy a mezi 10 nejbezpečnějších zemí na světě. Míra nezaměstnanosti je zde dlouhodobě nízká a pohybuje se pod průměrem vyspělých zemí (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 15). Za rozvoj cestovního ruchu dle strategie regionálního rozvoje dle kompetenčního zákona č. 2/1969 Sb., odpovídá stát, konkrétně Ministerstvo pro místní rozvoj.

Venkovský ruch se však týká i dalších oblastí, konkrétně ochrany přírody, zemědělství, dopravy, obchodu a služeb, kultury a kulturních památek či zaměstnanosti a trhu práce²⁵.

²⁴ Do demografických předpokladů spadá mj. trend, který lze pozorovat nejen v ČR, ale i v ostatních evropských státech, tedy stárnutí populace. Počty osob v jednotlivých věkových skupinách však ovlivňují i další faktory, jakými jsou migrace, plodnost či úmrtnost. Přelévání populačně silných ročníků do skupiny seniorů znamená nutnost přizpůsobit nabídku zejména této věkové kategorii osob. Odhaduje se, že senioři budou jedinou věkovou skupinou, která početně poroste. Růst se dle demografů předpokládá i u průměrného věku obyvatel. Vedle seniorů existují i další početně zastoupené skupiny, např. rodiny s dětmi, pro něž lze nalézt ucelené nabídkové balíčky. *Mladé rodiny, které převzaly rodinný podnik po svých rodičích, nebo se na venkov přestěhovaly a s podnikáním zde začaly, soustřeďují svoji pozornost většinou na tradiční cílovou skupinu, kterou jsou právě rodiny s dětmi* (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 14). Rozhodující tak je a bude schopnost umět aplikovat do svého podnikání měnící se trendy a požadavky zákazníků.

Obrázek 7 - Příklad diverzifikace venkovského hospodářství – vinařské stezky

d) Socio-ekonomické předpoklady

Češi obecně rádi cestují a na cestování vynakládají nemalé finanční prostředky. Sledovaná čísla rok od roku rostou. V roce 2016 utratili tuzemští návštěvníci v rámci domácího cestovního ruchu 115 miliard korun (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 16). S tím zároveň souvisí vyšší očekávání a nároky ze strany tuzemské klientely, neboť turisté mají možnost porovnávat i se zahraniční úrovní služeb. Co se v posledních dvou desetiletích změnilo, je faktor ceny, který již není nejdůležitějším hlediskem, na základě něhož se klient pro nabídku rozhodne, ale jedná se o poměr kvalita/cena, rozsah poskytovaných služeb či doporučení a z minulosti osvědčené destinace²⁶. I tak by se ve stručnosti nechaly přiblížit socio-ekonomické předpoklady venkovského cestovního ruchu.

²⁵ V ministerské gesci má tak venkovský cestovní ruch nejen Ministerstvo pro místní rozvoj, ale i Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo kultury, Ministerstvo životního prostředí nebo Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Zájem o rozvoj venkova a podporu zaměstnanosti a podnikání jeho obyvatel deklaruje většina parlamentních stran. Na národní úrovni však není v současné době přijat žádný strategický/koncepční dokument věnující se rozvoji venkovského cestovního ruchu v České republice* ((Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 15). České republiky se politika rozvoje venkova a venkovských regionů týká jakožto člena evropské unie, která členskými státy pomáhá řešit hospodářské, sociální a environmentální problémy, s nimiž se státy potýkají v 21. století. Proto si také Evropský zemědělský fond (EAFRD) klade jako jeden z hlavních cílů podporu diverzifikace venkovského hospodářství.

²⁶ Dalším trendem současné doby je více dovolených, jež trvají kratší dobu. Není to v rozporu s fondem volného času, ale i díky mobilitě dnes lidé místo jedné dlouhé dovolené jezdí raději na několik např. prodloužených víkendů, často i tematicky laděných dle konkrétního místa – víkendy spojené s vinobraním, dožínkami, aj. *Obecně vzrůstá zájem o gastronomii, regionální produkty, čerstvé potraviny a zdravý životní styl. Zájmu se těší i řemesla, folklorní akce a slavnosti spojené s tradicemi* (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 16). Venkovský turismus je dnes dostupnější i s ohledem na fakt, že zároveň nejpoužívanějším dopravním prostředkem je automobil. Nabízí komfortnější variantu, zvláště v případě cestování s dětmi, kdy je třeba vézt mnoho věcí, a zároveň se lze pohodlně dostat i do

Mimo to, že se cestování stalo běžnou součástí života velké části populace (v jakékoliv podobě), a představuje tak pro ně důležitou hodnotu, těší se velké oblibě i vzhledem k příznivé ekonomické situaci²⁷.

e) Profesní předpoklady

Profesní předpoklady lze definovat jak na straně poptávky, tedy konzumentů, tak i na straně nabídky, tedy provozovatelů. *Na straně poptávky se největší zájem o služby venkovského cestovního ruchu (zde opět záleží na kvalitě poskytovaných služeb) objevuje mezi profesemi všech úrovní managementu, administrativy, IT technologií, obchodu a uměleckých profesí* (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 17). Poskytování služeb ve venkovském cestovním ruchu je nejčastěji v gesci místních drobných podnikatelů, příp. malých, převážně rodinných podniků²⁸.

f) Legislativní předpoklady

Legislativa v České republice je jedním z nejproblémovějších předpokladů pro rozvoj venkovského cestovního ruchu. K 31. 12. 2016 u nás existovalo přes 8 900 platných právních předpisů (zákonů, nařízení vlády a vyhlášek). Situace je tak nepřehledná nejen pro řadové občany, ale i pro odborníky (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu

odlehlejších oblastí. Automobil vlastní přibližně dvě třetiny tuzemských domácností. Roli sehrává i míra využití internetu, kdy jej podle statistik v roce 2018 mělo zapojených 80 % českých domácností, a o rok předtím jej ve věkové kategorii 16-54 let používalo více než 96 % osob. *V žebříčku životních hodnot je v současné společnosti České republiky na prvním místě rodina, na druhém místě přátelé a známí a poté volný čas. Teprve na čtvrtém místě je práce a za ní s velkým odstupem politika a náboženství. Od roku 1991 postupně roste důležitost volného času, přátel a známých, zatímco důležitost ostatních životních hodnot klesá. Trend vzrůstající hodnoty volného času a přátel a známých se shoduje s většinou evropských zemí* (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 17).

²⁷ Ta je sice v současné době vlivem pandemie onemocnění Covid-19 o něco méně jistá, a pro osoby zaměstnané či podnikající v některých odvětvích dokonce nejistá, ale zato má tuzemský cestovní ruch větší potenciál, neboť nepatří k nákladným formám z oblasti cestovního ruchu a vzhledem k různým překážkám při vycestování do zahraničí včetně lockdownů a uzávěr států bylo již např. v létě 2020 a 2021 jasně zřetelné, že mnoho lidí namísto nejistoty odjezdu do zahraničí upřednostnilo víceméně jistou dovolenou v tuzemsku, což je v době ekonomické nestability vítanou podporou pro tuzemskou ekonomiku. Vlivem zvýšení životních nákladů či zdražení zahraničních dovolených se tak do tuzemského, potažmo tuzemského venkovního turismu přesunou lidé, kteří si nebudou moci zahraniční dovolenou z finančních důvodů dovolit.

²⁸ Z hlediska pouhého ubytování na venkově se tak subjektem na straně nabídky může stát v podstatě každý, kdo má např. volný pokoj či vejmínek, a chtěl by ho, byť jen občasně nebo krátkodobě pronajmout. Pokud ale vezmeme venkovský cestovní ruch z hlediska ucelenosti nabídky a konkurence, dojdeme k závěru, že služby pouze na této úrovni konkurenci nestačí. Konkurenceschopný a vyhledávaný podnik může mít, byť jen jednoho jediného zaměstnance, ale ten musí zastat a splňovat dovednosti profesí, jakými jsou kuchař, průvodce, číšník, hostitel, pokojská, údržbář, zahradník, chovatel, pěstitel, marketingový specialista nebo webmaster v případě, že by měl zájem o propagaci na internetu. I možná z tohoto důvodu tak mnoho obyvatelů venkova chápe a provozuje venkovský turistický ruch jen jako přivýdělek či sezónní aktivitu namísto hlavní činnosti v podnikání. Zároveň výše uvedené potvrzuje i malý zájem pořádat semináře, kurzy a workshopy ze strany provozovatelů objektů venkovské turistiky.

v České republice, 2018, str. 18). Byrokratická složitost je dlouhodobě právem označovaná jako problematický faktor rozvoje nejen společnosti, ale i její prosperity. Byrokratická těžkopádnost, náročnost ji splnit, a také nepřehlednost mají obecně negativní vliv na podnikání v průběhu, ale často i před jeho samotným založením. Mnoho požadavků, regulí a nařízení lze někdy jen obtížně splnit, a to může být také příčinou korupce, rezignace či dokonce snahy je úmyslně obejít. Legislativa zaměřená na venkovský cestovní ruch v sobě kloubí nejčastěji právní předpisy jednak týkající se cestovního ruchu a dále třeba zemědělství²⁹.

g) Organizace a instituce zaštiťující venkovský cestovní ruch

V České republice existuje nemalé množství institucí a organizací, jež se svou činností podílí na rozvoji venkovského cestovního ruchu³⁰. Některé se o něj svou činností pouze dotýkají, jiné jej mají jako hlavní náplň svého poslání. Klíčovým iniciátorem je Svaz venkovské turistiky a agroturistiky představený v kapitole 5.2.5. *Kontinuální rozvoj nemá v současné době vyřešen systém a pravidla spolupráce, včetně modelu financování aktivit typu – vzájemné setkávání, práce členů pracovních skupin, výměna zkušeností, realizace společně vytyčených cílů* (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 20).

h) Lokalizační předpoklady

Lokalizační předpoklady znamenají umístění činností cestovního ruchu do prostoru či do určité oblasti. U cestovního ruchu obecně bývají členěné na **přírodní (krajinné)** a **kulturní**. První jmenované zahrnují nejen přírodní zajímavosti, ale vše, co se zemským povrchem souvisí, tzn. vodstvo, členitost zemského povrchu, klimatické podmínky, jakými jsou vlhkost vzduchu a teplota, a konečně zvířena a květena.

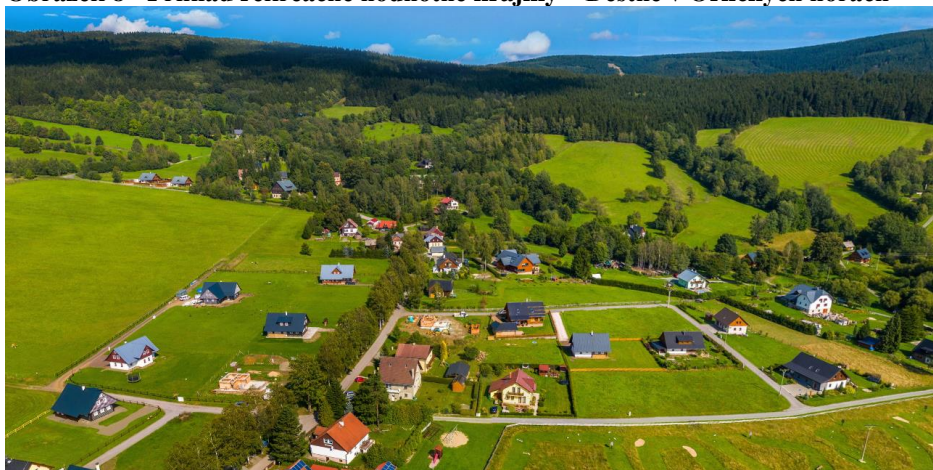
²⁹ Naneštěstí se objevují i případy nejednotného postupu nejrůznějších úřadů a institucí, což splnění jednotlivých legislativních požadavků jakožto jednotné právní úpravy právě nepodporuje.

³⁰ Seznam organizací a ministerstev v abecedním pořádku, jichž se rozvoj venkovské turistiky týká, či se na něm přímo podílí: Svaz venkovské turistiky a agroturistiky, Asociace kempů České republiky, Asociace krajů České republiky, Asociace lanové dopravy, Asociace organizací cestovního ruchu, Asociace regionálních značek, Asociace soukromého zemědělství České republiky, Asociace turistických informačních center České republiky, Asociace turistických regionů ČR, Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism, Fórum cestovního ruchu, Klub českých turistů, Národní síť Místních akčních skupin České republiky, Sdružení pro interpretaci místního dědictví ČR, Spolek pro obnovu venkova ČR, Spolek pro podporu jezdecké turistiky, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo kultury (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 20).

V rámci prostorově-funkčního využití území jsou vymezeny tři typy venkovské krajiny. Jednotlivé typy se vzájemně odlišují stupněm rozvinutosti předpokladů pro venkovský cestovní ruch (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 21)³¹.

Rekreačně nejhodnotnější venkovská krajina se nachází v podhorských oblastech, v místech vysoké koncentrace vodních ploch a krasových jevů. Reliéf má charakter vrchoviny, popřípadě členité pahorkatiny. Na rozdíl od ostatních typů venkovské krajiny převažují ve struktuře pozemků lesy (42,1 %) a trvalé travní porosty (15,2 %) (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 22).

Obrázek 8 - Příklad rekreačně hodnotné krajiny – Deštné v Orlických horách

Kulturní předpoklady často ovlivňují míru atraktivity pro turisty, souvisí s historickým vývojem daného území, a propůjčují tak konkrétní lokalitě punc jedinečnosti.

³¹ V České republice je nejběžnějším typem **venkovská krajina s příznivými předpoklady pro cestovní ruch**. Rozkládá se na rozloze cca 34,8 % veškerého území, zahrnuje 2 103 obcí, tedy asi 33 % z celkového počtu obcí v ČR. Druhým nejčastěji zastoupeným typem je **venkovská krajina s průměrnými předpoklady k cestovnímu ruchu**. Rozprostírá se přibližně na 29,5 % rozlohy České republiky a zahrnuje o 4 % více obcí než předchozí kategorie – konkrétně 2 329 obcí. Třetím typem venkovské krajiny je **venkovská krajina s minimálními předpoklady pro cestovní ruch**. Jak z názvu vyplývá, je minimálně vhodná pro cestovní ruch, a ve své podstatě tedy srovnatelná s urbanizovanou rozlohou, v níž zaujímá cca 9,7 % z celkové rozlohy. Počet obcí náležící k této kategorii čítá 1030, tedy asi 16,5 % všech obcí v ČR. Z hlediska využití se jedná o krajinu využívanou k intenzivnímu zemědělství a vysoký podíl rozlohy orné půdy je charakteristický pro oblasti méně atraktivní krajiny, tedy i venkovské turistiky. U oblastí s průměrnými předpoklady se jedná asi o nadpoloviční podíl orné půdy na celkové rozloze, v případě nejméně atraktivní oblasti třičtvrtě celkové rozlohy. V případě zalesnění je to přesně naopak, a lesnatost nejméně atraktivní lokality je malá, např. v řádu jednotek procent.

Tabulka 8 - Rozdělení krajiny dle předpokladů pro cestovní ruch v krajích

KRAJ / PODÍL JEDNOTLIVÝCH TYPŮ KRAJINY V %	VENKOVSKÁ KRAJINA I s minimálními předpoklady pro cestovní ruch	VENKOVSKÁ KRAJINA II s průměrnými předpoklady pro cestovní ruch	VENKOVSKÁ KRAJINA III s velmi příznivými předpoklady pro cestovní ruch	HORSKÁ KRAJINA
Středočeský kraj	23,2	37,1	31,3	0
Jihočeský kraj	0,4	29,7	45,6	20,4
Plzeňský kraj	0	40,3	34,3	20,7
Karlovarský kraj	5,6	4,1	44,8	38
Ústecký kraj	27	9,7	23,2	18,6
Liberecký kraj	0	0,7	46,5	34,2
Královéhradecký kraj	9,6	28	32,3	12
Pardubický kraj	9,5	28,5	40,4	12,5
Kraj Vysočina	0,8	57	33	5,7
Jihomoravský kraj	14,4	41,1	33,2	0,7
Olomoucký kraj	19,2	21,9	33	18,8
Zlínský kraj	5,6	19,1	31	31,3
Moravskoslezský kraj	4,2	18,6	32,8	21,5

Zdroj: <https://issuu.com/svazvt/docs/a4-strategie>

i) Realizační předpoklady

Realizační předpoklady zaujímají sice konečné, avšak o to více důležité postavení v poslední fázi uskutečnění či neuskutečnění konkrétního typu cestovního ruchu. Realizační předpoklady umožňují návštěvníkům se na místo dostat, ale zároveň zde využívat i všech služeb a nabídky, kterou jim tato forma cestovního ruchu nabízí. **Tyto předpoklady lze dále vymezit na dopravu a infrastrukturu obecně.** Doprava a dopravní infrastruktura patří mezi primární předpoklady uskutečnění cestovního ruchu. V dnešní době naprosto převažuje automobilová, potažmo silniční doprava (auta, autobusy, mikrobusey), a v důsledku toho je hlavní podmínkou dopravní dostupnost³².

Infrastruktura venkovského cestovního ruchu se skládá ze tří podstatných složek – ubytování a stravování, infrastruktury umožňující zážitkový program a infrastruktury, která tvoří venkovský prostor a je neodmyslitelnou součástí venkovského cestovního ruchu, neboť společně s přírodou tvoří jeho základní hodnotu (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 23).

³² I přesto dnes lze najít lokality, kam se autem nelze dostat – jedná se často o samoty, polosamoty, skalnatý nebo jinak nepříznivý terén – v těchto lokalitách je tedy nutné nechat automobil na vymezeném parkovišti, odstavné ploše či okraji cesty a zbylou část cesty k objektu dojít pěšky. *Z pohledu venkovského cestovního ruchu není problematická síť silnic, ale jejich kvalita a sjízdnost. V případě zhoršených povětrnostních podmínek a v zimních měsících. Problémem může být také místní orientační značení* (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 23).

Ubytovací kapacity se ve venkovském cestovním ruchu sestávají povětšinou z menších hromadných a menších individuálních ubytovacích zařízení – menšími hromadnými mohou být hostely, hotely, penziony, zatímco individuální zařízení – povětšinou v soukromí – zahrnují chaty, chalupy, farmy, statky, sruby a jiné rekreační objekty. Českým statistickým úřadem (ČSÚ) jsou sledované pouze hromadná ubytovací zařízení, zatímco individuální ubytovací kapacity, jež tvoří odhadem 40 % celkové, a které jsou typické zejména pro venkovskou turistiku, nikoliv.

Mezi infrastrukturu umožňující zážitkový program patří, a tedy v podstatě „nosnou část venkovské turistiky“ tvoří právě nejrůznější farmy a statky s nabídkou služeb agroturistiky. *V roce 2013 nabízelo v České republice dle šetření Českého statistického úřadu služby cestovního ruchu, ubytování a ostatní rekreační činnosti 645 zemědělských podnikatelů. Jiná data o počtu zemědělských podnikatelů nabízejících služby cestovního ruchu nejsou v současné době dostupná* (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 24). Dále nejsou sledovány údaje o nabídce zážitkových služeb na statcích³³.

Poslední část, tedy doplňkovou infrastrukturu venkovského cestovního ruchu, představuje následující odstavec. Další turistická infrastruktura venkovského cestovního ruchu se skládá např. z dalších provozoven pohostinství, informačních center pro turisty, vodních ploch volně přístupných a určených k rekreaci, stezek všech typů – cyklistických, pěších, jezdeckých, běžeckých, naučných, křížových, historických a poutních cest, alejí, polních a úvozových cest a lesních cest či pěšin. Co se týká sítě turistických stezek, lze ji označit za velmi provázanou a konzistentní. Zvláště v posledních letech se také slibně rozvíjí síť hiposteze, tedy jezdeckých stezek. ***Výborný potenciál k podpoře a rozvoji venkovského cestovního ruchu mají jezdecké stezky značené v souladu s metodikou***

³³ V letech 2017 a 2018 uskutečnil Svaz venkovské turistiky a agroturistiky výsledkové šetření u 400 subjektů typů ranč, farma a statek týkající se nabídky poskytovaných služeb. Z výsledků vyplynulo, že 73 % subjektů nabízí ubytování, z toho ubytování v soukromí nabízí 49 %, přičemž se z 44 % jedná o penziony a z 5 % o hotely. Průměrná kapacita ubytovacího zařízení je 15 lůžek. 40 % zkoumaných subjektů nabízí prodej domácích produktů ze dvora, nabídku restaurace mohou hosté využít u 25 % subjektů, a jen pouze 7 % nabízí komplexní ucelenou nabídku služeb zahrnující vše uvedené – stravování, ubytování i prodej ze dvora. Problémem může být zejména nekompromisní přísnost v hygienických a veterinárních požadavcích, kterou musí drobní zemědělci, pokud chtějí nabízet výrobu produktu a prodej ze dvora, případně tyto produkty nabízet rovnou připravené ke spotřebě, prokázat na rozdíl od sousedního Rakouska či Německa. ***Z šetření dále vyplynulo, že u více jak 33 % zařízení tvoří hlavní nabídku koně a u téměř 63 % jsou v nabídce koně a další hospodářská zvířata*** (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 24).

Klubu českých turistů. Zatímco např. v Jihočeském a ve Středočeském kraji procházejí tyto stezky pouze určitými lokalitami, nejrozsáhlejší, ale také nejrovnoměrnější rozložení stezek má kraj Vysočina. Jezdecké stezky nabízí nové možnosti pohybu krajinou. Díky tomu, že se vyhýbají silnicím a vedou z velké části lučnými a lesními úseky, s oblibou je využívají také pěší turisté a cyklisté (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 25). Turistická infrastruktura tedy z velké části přispívá k prožití zážitků, jež k venkovskému cestovnímu ruchu patří. Jsou jimi tedy ve venkovské turistice např. jezdecké a turistické stáje, venkovské skanzeny, památkové zóny, bylinkové, přírodní a komunitní zahrady, řemeslné dílny volně přístupné s ukázkami veřejnosti či s možností si některou řemeslnou práci zkusit, farmy, statky a usedlosti, mlýny, hájenky, stodoly a další hospodářské budovy, které jsou přístupné veřejnosti nebo nabízející prodej výrobků či služeb v místě.

Umění provozování venkovské turistiky tkví zejména v možnosti nabídnout návštěvníkům konkrétního regionu neotřelý a originální zážitek, který může být navíc kombinovaný s nákupem či degustací lokálního produktu. Potenciál skýtá i nabídka služeb převedených do zážitků vhodnou formou, včetně těch všedních a pro venkovské obyvatelstvo i rutinních činností.

Kromě doplňkové infrastruktury se k venkovskému prostoru a krajině pojí také tradiční prvky, jež dokreslují charakteristický venkovský ráz prostoru³⁴.

4.4 Současný stav a trendy venkovské turistiky

Aktuálně není k dispozici žádná metodika, která by mapovala a porovnávala údaje zachycující venkovský cestovní ruch v Evropě. Záchyt a shromažďování statistických údajů cestovního ruchu tak, aby z nich bylo možné vyselektovat pouze údaje vztahující se k venkovskému cestovnímu ruchu, provádí jen velmi málo zemí. Přestože tedy jeho přínos není možné přesně určit a vysledovat, dílčí údaje a zkušenosti naznačují pro venkovský cestovní ruch rostoucí tempo růstu, k čemuž přispívá i fakt, že jde o vítanou formu rozvoje

³⁴ Patří mezi ně mimo venkovských staveb (obytných i užitkových) také drobné stavby ve volné krajině, např. křížové cesty, drobné sakrální stavby, jež jsou spojené s lidovou zbožností – kapličky a kaple, kříže, boží muka, sochy, svaté obrázky, smírčí kříže či jiné předměty s náboženskými motivy, odpočinková místa, venkovské návsi, památníky, rozhledny a další prvky infrastruktury nejen pro pěší – mosty či lávky. *Kvalitu zážitku ve venkovském cestovním ruchu výrazně ovlivňuje prostředí, ve kterém návštěvník pobývá. Opravené budovy, posekané louky, květiny, zajímavosti regionálního i místního významu jsou spoluvůrci atmosféry, díky které se návštěvníci a turisté budou rádi vracet, případně danou službu dál doporučovat a propagovat* (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 26).

ve venkovských oblastech. Jeho přínos se však odvíjí individuálně dle politických faktorů, stavu zemědělství, ekonomické situace, míry otevřenosti vůči venkovskému turismu či demografické situace³⁵.

Cestovní ruch obecně v ČR v roce 2016 tvořil 2,9 % hrubého domácího produktu a pracovalo v něm 231 tisíc osob. Zaměstnanci tvořili 82 % a osoby samostatně výdělečně činné a podnikající v oboru 18 %. Podíl cestovního ruchu na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství činil 4,4 %. V turismu tedy pracoval každý třináctý Čech (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 8).

V současné době se venkovský cestovní ruch v ČR sestává z široké nabídky služeb čítající pobyty na venkovských usedlostech, farmách a statcích, které již svou původní funkci neplní, stejně tak lze však nalézt ubytování ve funkčním zemědělském stavení se zvířaty, přílehlými zemědělskými pozemky a domácími produkty. Tato ubytovací zařízení se odlišují mírou programu, jenž klientovi nabízí. Na některých z nich je na hostovi, aby si svou činnost našel a vymyslel, (zvláště tam, kde se počítá s tím, že host má zde pouze nocleh), jinde je klient vtažen do venkovských aktivit jako plnohodnotný venkovan. Má možnost vypomoci se sezónními pracemi, zkusit si řemeslnou činnost nebo ochutnat domácí či dokonce BIO produkty. Potenciál venkovská turistika má, její budoucnost však záleží kvalitě poskytovaných služeb, jejím zvyšování a zkvalitňování venkovského prostředí.

Do venkovského cestovního ruchu se v České republice intenzivně promítají celosvětové a celospolečenské trendy, které souvisí se zvýšenou vzdělaností a vyšší mírou zkušeností účastníků turismu (Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice, 2018, str. 29). Mezi trendy, jež ovlivňují rozhodovací proces, patří rostoucí význam bezpečnosti, internetu jakožto hlavního zdroje informací, osobního doporučení včetně vlastní spokojenosti z minulosti, stoupající zájem o turismus v tuzemsku a zvyšující se poptávka po méně obvyklých či nových typech dovolených, které však uspokojí širokou vrstvu klientů, ať už se jedná o členění klientely z nejrůznějších hledisek – příjmového, věkového, dle místa bydliště, profese či jiného.

³⁵ Mezi lety 2011 a 2013 uskutečnil Svaz venkovské turistiky a agroturistiky projekt, jež byl spolufinancován z Integrovaného regionálního operačního programu „Prázdniny na venkově 2010“, jenž byl zaměřen na tvorbu marketingového výstupu pro cestovní ruch a propagaci cestovního ruchu. Budování této značky „Prázdniny na venkově po celý rok“ má však pokračování i po skončení udržitelnosti tohoto projektu.

Svaz venkovské turistiky a agroturistiky ve své Strategii rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice na období 2018–2025 na základě aktuální situace definuje tyto trendy ovlivňující poptávku venkovského cestovního ruchu:

- Častější individualizace požadavků a potřeb zákazníků
- Vzrůstající náročnost zákazníků na úroveň ve všech aspektech poskytovaných služeb – ubytování, stravování, estetická stránka prostředí, vstřícnost a ochota personálu, jedinečnost prostředí a vhodnost jeho umístění
- Častější poptávka klientů na poznání a představení lokality, krajových specialit a zvláštností, méně známých, chuť rozšířit si obzory, experimentovat, ale objevovat současně na druhou stranu i věci všední, třebaže již zapomenuté a dnes již nepoužívané, touha po návratu k přirozenosti a „zastavení či zpomalení v čase“
- Chuť objevovat a poznávat krajinu tak, jako ji znaly generace našich předků
- Upřednostnění venkovského turismu z hlediska ekologie a snížení negativních dopadů na životní prostředí
- Zájem o poznání nových lidí, a třeba i tím spíše těch, kteří žijí odlišně, vyznávají jiné hodnoty a normy -> pomoc k zamyšlení se nad sebou samotným, náhled na můj život optikou někoho druhého, nalezení případných odpovědí na aktuálně řešené otázky a problémy, práce s psychickou stránkou osobnosti a sebepoznání, (což není na přeplněné pláži mezi turisty a v hotelovém anonymním prostředí možné)
- Zájem o zdravější životní styl, pátrání po lokálních produktech a jejich výrobcích
- Rostoucí zájem o venkovské prostředí a práci se zvířaty, pěstování farmářských plodin a vnímání přírody včetně její cykličnosti.

Toto jsou jen příklady některých z aktuálních trendů, které lze pozorovat nejen v tuzemsku, ale i v zahraničí, a netýkají se jen, jak je uvedeno v některém z bodů, pouze samotné dovolené, resp. rekreace a představy o ní, ale jsou zahrnuty i v širším kontextu mj. i poznání zdravějšího životního stylu, obohacení z pohledu duševního zdraví, přínos z pohledu zlepšení fyzické kondice či změna životního stylu (byť jen krátkodobě).

4.5 Vybrané formy venkovského (zeleného) cestovního ruchu

Venkovský cestovní ruch bývá v odborné literatuře často označován také jako venkovská turistika. Stejně tak bývají i jinak vymezené lokality a služby, které se k němu váží, totéž se týká i zahrnutí spojení se zemědělskou výrobou a aktivním provozováním

zemědělské činnosti. Proto bývají pojmy venkovský cestovní ruch, agroturistika a venkovská turistika mnohdy zaměňované či vzájemně nadřazované. Obecná shoda panuje v názoru, že venkovská turistika je jednoduše vázána na venkovské prostředí, ale již zde nemusí být nutně vztah k zemědělství, a tedy i případné aktivní zapojení turistů do zemědělské činnosti. V České republice lze najít širokou škálu poskytovatelů služeb venkovského cestovního ruchu, ať už v zemědělské či nezemědělské oblasti, jak bude přiblíženo v podkapitolách dále.

Venkovský cestovní ruch se rozvíjí mimo oblasti městského osídlení, zároveň i mimo lokality turistických a rekreačních center, např. různých outdoorových areálů v blízkosti měst či sportovních center. Přímo se váže na prostředí venkova, zejména na takové osídlení ve venkovském prostoru, které má spojitost se zemědělskou či jinak typickou tradicí venkovského žití³⁶.

4.5.1 Agroturistika a ekoagroturistika

Agroturistika spolu s vesnickou turistikou je také uskutečňována jakožto forma venkovského cestovního ruchu ve venkovském prostředí, nicméně je zde již znatelně přímý vztah s provozem zemědělského stavení a samotnou zemědělskou činností ze strany poskytovatele. Pro něj by měla nabídka služeb agroturistiky a ekoagroturistiky představovat spíše doplňkový zdroj příjmů a hlavní činnost by měla náležet do oblasti zemědělské prvovýroby či zpracování, tedy představovat dominantní zdroj obživy. Nejčastější model představuje kompilát ubytování, stravování a nabídky služeb či činností, které může zemědělský subjekt, a příp. jeho bezprostřední okolí nabídnout, a to za účelem odpočinku, uvolnění a rekreace³⁷. Pozitiva agroturistiky tak tkví např. ve spojení

³⁶ Provozování venkovské turistiky je typické svými specifiky, mezi něž patří např. ohleduplnost ve vztahu ke krajině a přírodě, protože právě ona je zpravidla hlavním důvodem turistických pobytů, omezené ubytovací kapacity, jež napomáhají snížit negativní dopady turistiky a snížit koncentraci návštěvníků, zohlednění potřeby soukromí a individuálních potřeb a vyžadovaných aktivit návštěvníků. *Charakteristické je dále komorní, téměř rodinné prostředí a zázemí pro ubytování hostů, respektující individualitu hostů a neorganizovanost denního režimu, umožňující improvizaci, vytváření zázemí pro typicky venkovské a krajinné sportovní aktivity (pěší turistika, cykloturistika, vodní sporty, zimní sporty lyžařské a běžkařské, míčové hry, horolezectví, jízda na koni, stanování, volný pobyt v přírodě, sběr lesních plodů, rybaření apod.)* (Flekalová, 2015, str. 134). Regionalita spočívá v objevování lokálních zajímavostí, tradic, krás, přírody, kultury, lokálních výrobků či gastronomie. Zelený cestovní ruch zastřešuje agroturistiku, ekoagroturistiku, venkovskou turistiku a chataření a chalupaření.

³⁷ Konkrétními poskytovateli jsou drobní zemědělci, sedláci, zemědělské podniky, provozovatelé usedlostí, farem a rančů. Stejně jako ve vesnické turistice zde hlavní myšlenku reprezentuje pobyt v přírodě, ve venkovské oblasti, nicméně důraz je zde kladen na představení, příp. vyzkoušení si života na farmě, představit jednotlivé postupy výroby a pěstování, specifika chovu zvířat a všeho, co se k této profesi

zemědělského prostředí a cestovního ruchu, respektování přirozeného životního a přírodního prostředí, objevování lokálních krás, zpomalení životního tempa a umožnění návratu člověka k přírodě a stimulaci k novým podnikatelským aktivitám. Agroturistika také napomáhá ke krajinotvorbě.

Ekoagroturistika má v mnohém společné s agroturistikou. Totiž sepetí s venkovem, kdy je poskytovatelem služby zemědělsky hospodařící subjekt, ale podstatný rozdíl spočívá v tom, že hospodařící farma funguje v ekologickém režimu, turisté se aktivně zapojují do zemědělských prací, a mají příležitost ochutnat produkované BIO výrobky³⁸.

4.5.2 Chataření a chalupaření

Chalupaření³⁹ je založeno na sezónním obývání k bydlení dříve využívaných budov, nejčastěji usedlostí, mlýnů, chalup, domků či samot. Tomu do značné míry napomohl odsun německého obyvatelstva, což odpovídalo asi třem milionům obyvatel. Dnes jsou tyto obce převážně označovány jako chalupářské vesnice, kde žije trvalého obyvatelstva jen málo. Druhá vlna přišla ve druhé polovině 20. stol., kdy se mladá generace stěhovala do měst, a za svými rodiči či prarodiči jezdily na víkendy. Po jejich

vztahuje. Zvláštností je také osobní kontakt s provozovatelem a vlastníkem (např. v porovnání s vesnickou turistikou, kdy návštěvník skutečného majitele nemusí nikdy vidět, a komunikuje pouze s personálem), kdy se může turista zeptat nejen na vše, co jej kolem provozu zemědělství zajímá. S tím také úzce souvisí osobní přístup a komorní prostředí povětšinou s rodinnou atmosférou

³⁸ *Novým produktem venkovské turistiky jsou tzv. Stezky dědictví. Jde o dobře propojenou síť přírodního a kulturního bohatství, služeb a zařízení v dané oblasti. Stezky dědictví zahrnují agroturistiku, ekoagroturistiku, hipoturistiku, krasovou turistiku, gurmánský cestovní ruch (návštěvu vinných sklípků), turistiku vodní, pěší a cykloturistiku. Jsou protívahou masové turistiky. Cílovou skupinou je „střední vrstva“ zákazníků nejen z Čech, ale i ze zahraničí (Pourová, 2002, str. 47).*

³⁹ Pobyty na venkově v tzv. druhém bydlení (ať už vlastním či pronajatém) na našem území v nejrůznějších podobách tvořily důležitou součást cestovního ruchu již za předválečného Československa. Jednalo se zejména o letní byty, nastupující fenomén trampingu, která dala vzniknout chatovým osadám a lokalitám ukrytých mnohdy v hlubokých lesích. Dalším podnětným impulzem bylo i zkrácení pracovní doby nebo třeba zhoršení kvality životního prostředí ve městech, a tedy potřeba „úniku“ do čistšího prostředí za odpočinkem. Dá se říct, že chataření bylo vyhledávané spíše lidmi, kteří preferovali aktivní trávení volného času v přírodě, zatímco klienti vyhledávající letní byty a pokoje ve vilách či penzionech dávali přednost spíše komfortněji strávené dovolené, při které si mohli dopřát např. návštěvu lázní, bazénů, masáže či společenské akce v okolí. Poválečné období dalo tuzemskému turismu zcela jiný rozměr a možnosti. Začala vznikat rekreační střediska a kempy, nejčastěji podniková, kam za rekreaci mířily zaměstnanci či členové těchto podniků. Vlivem větší mobility obyvatel, zrušením pracovních sobot v roce 1968 a komplikovaného zahraničního vycestování se ještě více rozšířila poptávka po chatách v soukromém vlastnictví. *Podniková rekreace nemohla všechny zájemce plně uspokojit, její přidělování bylo výběrové, část i nabídka rekreace byla v nevhodných termínech. V české republice bylo k dispozici mnoho volných chalup, hlavně v malých osadách. Mnoho starých občanů nemělo na nástupce k užívání uvedených objektů. V mnoha případech bylo vlastnictví rekreačního objektu i prestižní otázkou životní úrovně (Pourová, 2002, str. 48).*

smrti zůstaly nemovitosti často v rámci rodiny, a dědici si je začali upravovat pro potřeby víkendové a sezónní rekreace. Přestože se po roce 1989 otevřely nové možnosti v cestovním ruchu, ponejvíce potom v zahraničním, bude tuzemský cestovní ruch zahrnující chataření a chalupaření představovat významnou formu rekreace, jednak z hlediska dostupné možnosti trávit čas v kvalitnějším životním prostředí blíže přírodě, a přitom v dobré dostupnosti autem či vlakem. Sociologové dokonce uvádí, že chataření a chalupaření patří k národním znakům, jež jsou o Čechách známé i za hranicemi. V neposlední řadě je vlastní či pronajatý rekreační objekt v tuzemsku „sázkou na jistotu v nejistých časech“, což ukázalo i nedávné období útlumu nejen v turismu vlivem onemocnění Covid-19, kdy domácí turismus (znovu)objevili i ti klienti, jež obvykle preferují zahraniční destinace.

4.5.3 Vesnická turistika

Vesnická turistika představuje podmnožinu venkovského cestovního ruchu, jež je spjata bezprostředně s venkovem, co se týká osídlení a krajiny. Na rozdíl od agroturistiky a ekoagroturistiky zde není nutně předpoklad spojitosti provozovatele se zemědělskou činností. *Její náplní jsou individuální rekreační aktivity využívající atraktivitu konkrétního venkovského prostředí navštíveného místa (louky, lesy, rybníky, řeky, místní řemesla či folklór a podobně). K ubytování jsou využívána komerční ubytovací zařízení, rekreační chalupy i ubytování v soukromí (Pourová, 2002, str. 44).* Tato decentralizace ubytovacích kapacit je právě specialitou, která umožňuje turistům vhodně rozprostřít tak, aby se předešlo negativním jevům v podobě přeplněných míst, a naopak jinde vhodných, ale zcela nevyužitých ploch v krajině. Přispívá tak i k realizaci individuálních potřeb a přání jednotlivců⁴⁰.

Zájemci o vesnickou turistiku tedy mohou využít služeb ubytovacích, stravovacích, kulturních, společenských, sportovních či zážitkových. *Jde tedy o veškerý*

⁴⁰ Z výše uvedeného vyplývá, že poskytovatelé vesnické turistiky jsou převážně nezemědělsky orientované osoby a subjekty provozující podnikatelskou činnost v oblasti pohostinství, ubytování a stravování ve venkovských oblastech. Dále to jsou provozovatelé sportovních zařízení a areálů, jezdeckých klubů a turistických jízdáren, muzeí, venkovských dílen a řemeslných výroben. Ubytování bývá zpravidla těmito provozovateli poskytováno objektech rekreačního typu, tzn. v chatách, chalupách, menších penzionech, srubech, v domech vlastníků, (kde je k tomuto účelu vyhrazená místnost, či podlaží nebo podkroví), v menších hotelech a rekonstruovaných historických budovách, které již povětšinou neslouží svému původnímu účelu, např. ve mlýnech, na faře či zámečku, na selském dvoře či vile, a v neposlední řadě samozřejmě také v chatových osadách nebo kempch, což se týká zvláště lokalit často vyhledávaných vodáky – úseky Berounky, Vltavy nebo Sázavy atp.

cestovní ruch probíhající na vesnici mimo agroturistiku. Doprovodný program zvýrazňuje atraktivnost nabízených služeb, resp. kompletuje celý produkt cestovního ruchu. Podnikateli umožňuje určitou specializaci, a tedy i výjimečnost v nabídce (Pourová, 2002, str. 45). Tyto doprovodné služby a nabídku mohou poskytovat samozřejmě i ostatní subjekty, nejen provozovatel sám⁴¹. Doprovodné programy lze rozdělit dle převažujících tematických okruhů do šesti oblastí.

- **Sport** – zahrnuje nejčastěji nabídku jízdy na koni, lovu zvěře v soukromých pronajatých honitbách, pěší turistiku s odkazem na lokální turistické trasy, koupání, potápění, sezonní zimní sporty – běžkování, lyžování, bruslení včetně půjčení vybavení, cyklistiky a terénní jízdy na kole
- **Kultura** – seskládá se zpravidla z navštěvování a prohlídek pamětihodností s průvodci i bez nich – hradů, zámků, chrámů, klášterů, vil, domů známých osobností a dalších pro turisty atraktivních cílů. Patří sem i prohlídky přírodních zajímavostí, resp. přírodních památek – jeskyní, skal a vyhlídkových míst. Zahrnuje i zájem o lokální folklór a poutě či posvícení.
- **Řemesla a tradiční (lokální) výroba** – patří sem návštěvy muzeí a řemeslných dílen již zaniklých, ale i těch, které jsou stále v provozu, a nabízejí tak autentický zážitek výroby hmatatelného produktu, u potravinářských řemesel bývají i ochutnávky těchto lokálních produktů, u řemeslných si návštěvníci výrobu mohou někdy nejen zkusit, ale výrobek si i odnést domu či zakoupit. Součástí je i prodej suvenýrů a upomínkových předmětů.
- **Školy v přírodě** – představují speciální formu ozdravných pobytů pro děti a mládež, jejímž hlavním cílem a posláním je pobyt v přírodě, seznámení se se zákonitostmi přírody, divokých zvířat a rostlin⁴².
- **Specifická klientela** tvoří poslední bod vesnické turistiky. Jedná se o specializované a konkrétně určené zájezdy pro specifickou kategorii osob. Mohou jimi být rodiny s dětmi, programy a tematické pobyty ve formě táborů pro mládež, teambuildingy pro zaměstnance

⁴¹ Naopak je to velmi výhodné v případě poskytování specifických služeb, které by se samotnému poskytovateli nevyplatily, či na ně nemá kvalifikaci apod. Např. provozovatel kempu si takto může dohodnout spolupráci s vlastníkem turistické jízdárny, že bude ve svém portfoliu nabídky uvádět i možnost jízdy na koni, protože jemu samotnému by se stálý chov koní nevyplatil, příp. na něj nemá podmínky a zázemí. Důležité však je uvědomit o nabídce služeb zákazníky, nejlépe s dostatečným předstihem při rezervaci.

⁴² Doporučuje se zejména mládeži z měst se znečištěným ovzduším, které často trpí alergiemi nebo respiračními onemocněními. Často se pobyty mládeže uskutečňují i v rámci dalších školních akcí – vodácké kempy, seznamovací kurzy, teambuildingy u skupin dětí apod.

firmy, handicapované klienty sociálních zařízení, zahraniční skupiny turistů, účastníci školení a seminářů konajících se na venkově a využívající doprovodný program aj.

4.6 Jezdecká turistika jako forma venkovského cestovního ruchu v regionálním rozvoji a rozvoji venkova

Hipoturistika neboli jezdecká turistika, případně také synonymicky turistika na koni patří k jednomu z nejvyhledávanějších způsobů relaxace, kdy mohou klienti zažít se svým vlastním či půjčeným koněm potěšení z jízdy, ale i z pohledu na okolní krajinu z koňského sedla. Turistika v sedle představuje jeden z hlavních trendů dnešního venkovského turismu⁴³.

Jde o poměrně zajímavou novinku v oblasti cestovního ruchu, která má v České republice vysoký potenciál, a to především díky ideálním přírodním a geografickým podmínkám, přístupnosti terénu, ale i jedinečné a ustálené metodice pro systém tvorby tras a stezek. *Za krátkou dobu fungování systému jezdeckých stezek a stanic přináší již turistika na koni také velmi konkrétní ekonomické výsledky, což je zvláště v horských oblastech pro místní obyvatele velkým přínosem* (Zeipelt a kol., 2010, str. 121). Rostoucí zájem o jezdeckou turistiku existuje napříč klientelou – ať už se jedná o majitele s vlastními koňmi, či bez nich.

Díky přeshraniční spolupráci lze ale v ČR potkat i zahraniční návštěvníky v sedlech. Na rozdíl od obvyklých forem turistiky jde o stále poměrně nový trend, který lidé objevují, a zároveň není masový, což s sebou nese malou informovanost o fungování a dostupnosti, stejně tak i o možnostech jejího využití. Je možné ji vhodně kombinovat s ostatními typy turistik, např. v případě, že ne všichni chtějí jet na koni, lze kombinovat horské kolo a koně dle individuálních potřeb a přání. *Rozvoj turistiky na koni nevyžaduje budování náročné infrastruktury a nákup finančně náročných zařízení, v tom je turistika na koni velmi úsporná. Veškeré investice, které jsou třeba, a to jak na stanicích turistiky na koni, tak na stezkách, nejsou tedy velké, jsou však velice důležité* (Zeipelt a kol., 2010, str. 121). V nepolední řadě má příznivý vliv na psychickou i fyzickou pohodu jezdců a přítomnost

⁴³ *Představuje v porovnání s ostatními formami turistiky nejkompaktnější a ideální možnost propojení zdravého využití volného času, pobytu v přírodě, budování vztahu ke zvířatům, krajině a ochraně životního prostředí s plány rozvoje cestovního ruchu na venkově* (Zeipelt a kol., 2010, str. 120). Zjednodušeně řečeno, jedná se o kombinaci jízdy na koni a rekreace zároveň, při které jde zároveň o harmonické sladění potřeb turistů i místních obyvatel a zmírnění dopadů na přírodu. Většinou se tak jedná o menší skupinky jezdců, což znamená nejvýše zhruba osm – deset koní na jednu turistickou skupinu.

živého zvířete, na rozdíl od cvičební pomůcky či jízdního kola uvolňuje teplo, čímž zmírňuje stresové napětí.

Třeba zmínit, že samotná kapitola koní ve venkovské turistice může zahrnovat i nejezdce, kteří mohou chtít v blízkosti koní a chovatelských zařízení pouze trávit volný čas z nejrůznějších důvodů. Dále budou představeny jednotlivé cílové skupiny. (Dle Zeipelta a kol., 2010, str. 118-119).

Cílové skupiny z hlediska tématu „Koně a venkovské turistika“:

- ❖ *provozovatelé stanic turistik na koni;*
- ❖ *jezdci – majitelé vlastních koní;*
- ❖ *jezdci, kteří využívají zapůjčených koní;*
- ❖ *majitelé koní, kteří koně zapůjčují a poskytují jezdcům doprovod;*
- ❖ *turisté – rodiny s dětmi a skupiny, včetně skupin, ve kterých ne všichni členové chtějí jezdit na koni;*
- ❖ *turisté – lidé každého věku, kteří koně chtějí jen vidět či pohladit;*
- ❖ *organizátoři systému stanic a značených jezdeckých stezek;*
- ❖ *zástupci samosprávy, orgánů a organizací (státní veterinární správa, lesní podniky apod.);*
- ❖ *poskytovatelé souvisejících služeb – stravování, veterinární lékaři, podkováři, sedláři dopravci koní, zemědělci.*

Pod pojmem jízda na koni se skrývá mnoho dalších forem, s jakými se potenciální zájemci mohou setkat, ať již v rámci samotné hipoturistiky či agroturistiky nebo ekoagroturistiky, kde je může některý z provozovatelů nabízet ve svém portfoliu služeb. Jedná se například o vodění v sedle, které má nejčastěji jednorázový charakter a je často oblíbené rodiči v rámci nejrůznějších akcí, kdy mohou své děti nechat svést v koňském sedle. Jedná se také o první krok pro začátečníky, kdy mají první kontakt s koněm. Pokročilejší děti se sportovním nadáním se mohou věnovat voltiži, což je samostatná jezdecká disciplína, jejíž náplní je gymnastika na neosedlaném cválajícím koni ať už jednotlivě či v sestavě s dalšími gymnasty. Mállokterý chovatel je ochoten podstupovat riziko pustit začátečníka do terénu, proto je třeba ideální, pokud se chce člověk jezdeckví věnovat soustavně, aby se podrobil výcviku na jízdárně, kde se naučí základním jezdeckým dovednostem, ovládat zvíře ve všech chodech, vyzkouší si trénink na lonži, což je vhodný způsob procvičení rovnováhy a sedu pro lepší získání samostatnosti v sedle. Jezdci, kteří prošli výcvikem, a umí ovládat zvíře na jízdárně ve všech chodech, mohou dále pokračovat

vyjížděkami do terénu s průvodcem, kde mohou překonávat nejrůznější překážky. Při rekreačním ježdění v přírodě se překážkám jezdci většinou vyhýbají, ale přesto je vhodné naučit se si s jednoduchými skoky poradit. Pozor – překážkou pro turistu na koni mohou být i vodní toky, koleje. Na všechny tyto varianty se dá předem připravovat (Zeipelt a kol., 2010, str. 119).

Obrázek 9 - Jízda na koni krajinou

Ježdění v krajině potom nabízí mnohdy překrásné scenérie, výhledy na horizont či obdivování místních památek v krajině, a patří tak k nejvyhledávanějším formám jezdecké turistiky. Programy pro nejmenší jezdce zahrnují různé jezdecké kroužky pro děti či letní táborové pobyty spojené s jízdou na koni a péče o ně. Majitelé

koní se mohou v rámci jezdecké turistiky zlepšit i v tzv. natural horsemanshipu, tedy přirozené komunikaci člověka s koněm nebo poměřit síly na některé z jezdeckých soutěží a akcí, jež mohou být privátní, příp. v rámci nějaké show pro diváky.

Pro výše zmíněné klienty, kteří ale z nějakého důvodu nejedí, buď proto, že nemohou nebo nechťejí, existuje i jakási pasivní forma trávení času s koňmi. Tito návštěvníci mohou využít forem projíždky v kočáře či bryčce, (což je u nás poměrně málo rozšířená služba), popřípadě si mohou čas s koňmi užít na statku či ve stáji stejně jako u ostatních hospodářských zvířat tak, že se s nimi vyfotografují, mohou si je pohladit nebo jim podat pamlsek.

4.7 Kůň ve službách člověka v historickém kontextu

Prapředci dnešních koní se na Zemi objevily přibližně před 55 miliony let v období třetihor. Domestikace, která probíhala zhruba 6000 let, dala vzniknout čtyřem základním typům, z nichž byly vyšlechtěny stovky plemen⁴⁴.

⁴⁴ Člověk je domestikoval a většinu z nich vzájemně křížil, aby lépe sloužili jeho záměrům. Křížil koně houževnaté a podsadité, kteří lépe snášejí chlad, i koně jemně stavěné, vybavené tenkou kůží, kteří se naopak dokážou lépe vyrovnat s extrémním horkem na pouštích (Watsonová, 2003, str. 8). Domestikace znamenala

Ve středověku se začala těžká plemena koní využívat k obdělávání zemědělské půdy. V 17. stol. spolu se vzestupem dostavníkové dopravy vzrostl i zájem o chov rychlých, silných koní, které by bylo možno do dostavníků zapřahat (Watsonová, 2003, str. 21). Zlom nastal ve 2. pol. 20. stol., kdy koně začaly nahrazovat traktory a automobilová doprava, tudíž stavy koní začaly setrvale klesat. Poslední velkou ránu tak pracovním koním udělila kolektivizace a vytváření větších zemědělských celků. V důsledku toho se snižoval počet plemenných a uchovněných jedinců, zejména klisen, které končily na jatkách. Z hlediska šlechtitelské činnosti došlo k obrovským škodám, které se v určitých případech již nepodařilo napravit – jde o některé již zaniklé, příp. dnes velmi ohrožené chovné linie. Od poloviny 50. let 20. století měl na stále klesající stavy koní zásadní vliv rychlý rozvoj mechanizace, který vedl k tomu, že v 70. letech v zemědělských podnicích nebyli prakticky žádní tažní koně. Docházelo k likvidaci zbytků chovu např. belgického koně, a to porážením koní na maso nebo jejich vývozem především do Itálie, kde řada kusů naštěstí skončila v chovu. Tímto způsobem klesl počet koní v tehdejší Československu z 695 tisíc kusů z r. 1936 na 118 tisíc kusů v roce 1970 a pokračoval na 35 tisíc v roce 1992 (Růžičková et Čeněk, 2010, str. 54).

Naopak ale začal posilovat význam chovu sportovních a rekreačních koní, kteří jsou využíváni do sportu a k rekreačnímu ježdění. Využití pracovních koní se stává navzdory všem jejich přednostem již marginální a okrajovou záležitostí, ačkoliv jsou snahy o jejich uplatnění např. v ekologickém zemědělství a lesnictví. Tím ale jeho možnosti využití nekončí⁴⁵.

Aktuálně si v ČR udržují největší procentuální zastoupení teplokrevná plemena, zvláště potom Český teplokrevník či Anglický plnokrevník. Historicky se našem území chovala i chladnokrevná plemena či menší všestranně využitelní koně typu hucul. *Také došlo*

začátek spolupráce mezi člověkem a koněm, jenž trvá již několik tisíc let. Po celou tuto dobu byl kůň nenahraditelným partnerem v zemědělství, přepravě osob i nákladů, ve válkách a bitvách, sloužil jako potrava, a dnes je jeho dominantní uplatnění převážně ve sportu, rekreaci a volnočasových aktivitách. V roce 3500 př. n. l., došlo objevem kola v Mezopotámii, která v té době koně již chovala jako soumary, k významnému usnadnění přepravy nákladů a osob, což dalo vzniknout rozsáhlé síti obchodních stezek. Byli to také právě Chetité či Elamité, kdo používali koně v bojích, a díky tomu si dokázali podrobit dobývaná území. Válečné vozy postupně nahradila jízda a kavalérie.

⁴⁵ *V některých zemích jsou koně využíváni k vojenským účelům i nyní. Dokážou se totiž bezpečně pohybovat v terénu, který je pro vojenskou techniku nedostupný (Hendersonová, 1999, str. 17). Uplatnění koní lze nalézt i u jízdní policie, či v hipoterapii, což je léčebná metoda pomocí jízdy na koni. Dobře trénovaní klidní poníci se za doprovodu dobrovolných pomocníků používají pro ježdění a vození invalidních osob. Poníci se u lidí s tělesnými i psychickými problémy využívají ke cvičení a pro celkové povzbuzení (Parkerová, 2002, str. 35).*

k importům nových, v našich zemích netradičních plemen koní, např. westernová plemena, hafling, irský cob, velšská plemena, která se zde začala úspěšně odchovávat (Mieslerová et Stříbrná, 2020, str. 23). Dle dat Ústřední evidence koní (ÚEK) se stavy koní od roku 1996 sice každoročně zvyšovaly, ale v posledních letech dochází i vlivem nepříznivé ekonomické situace ke stagnaci chovu. Méně chovatelů připouští své klisny a rodí se méně hříbat. Zvláštní roli mají v českém chovu koní tři příspěvkové organizace – Zemské hřebčince v Tlumačově, Písku a Národní hřebčín v Kladrubech nad Labem.

Obrázek 10 - Čistá a obnovitelná koňská síla v lesním hospodářství

Chov koní je spojen také s některými podporami z rozpočtu EU, zejména tzv. LFA a agroenvi opatřeními Programu rozvoje venkova, kdy je podpořena údržba trvalých travních porostů pastvou koní (Ministerstvo zemědělství, 2019, tištěná brožura Koně).

4.8 Formování jezdecké turistiky po současnost

Jezdecká turistika se formovala přirozeně na základě několika faktorů, které ji ovlivňovaly. Překonávání vzdáleností v terénu na koňském hřbetě člověk zažíval po tisíce let, kdy koně choval v zajetí pro konkrétní účely, ať už se jednalo o přesun osob, zboží či zvířat samotných, např. za účelem přesunu na trh kvůli prodeji či přemístění na jiné pastviny. Existují také povolání, kde pracovní místo dodnes představuje právě koňské sedlo. Jako příklady lze uvést honáky dobytka a pastevece skotu, členy jízdní policie či výkon služby u vojsk a představitelů států.

Dalším faktorem, či spíše trendem, je volnočasové využití koní, ponejvíce k rekreaci, jež se díky rostoucímu stavu koní stalo velmi dostupným na přelomu 20. a 21. stol., kdy vznikalo mnoho jezdeckých klubů, sdružení, spolků a soukromých stájí. Začít jezdit, příp. si i koně pořídit, tak bylo snazší než kdykoliv dříve, ať u dospělých nebo dětí. *Nejlepším způsobem, jak se co nejvíce dozvědět o koních, je zúčastnit se lekcí jízdy na koni a celkové*

péče o něj, které poskytuje kvalifikovaný instruktor z jezdecké školy, která k tomu má příslušné oprávnění. Je to také asi to nejlepší místo, kde mít svého prvního koně, lze zde vždy získat odbornou radu (Parkerová, 2002, str. 4). Tyto stáje potom dle svých možností nabízí jednak výše zmíněný trénink, většinou prováděný v ohrazené jízdárně, nebo vyjížďky do přírody, které bývají pro jezdce i koně celkově oblíbenější. Vyjížďky do terénu zahrnují nejčastěji jízdu na polních a lesních cestách, loukách a místních komunikacích. S rostoucím počtem jezdců bylo nutné v některých oblastech vymezit lokality tak, aby nebyl od koní poškozen soukromý majetek a porušen zákaz vjezdu na něj, tudíž se hipostezky staly ideálním řešením. Ty vhodně vymezují prostor, kde se smí jezdcí na koních pohybovat. Zároveň splňují podmínky bezpečnosti pro zvířata tak, aby nehrozilo jejich zranění či ohrožení dalších přítomných osob a účastníků. Dnešní jezdecké stezky zároveň disponují i základním vybavením pro koně i jezdce. Především se jedná o zařízení nutná z hlediska zajištění bezpečnosti, správné zoohygieny a dobré orientace v terénu (Zeipelt a kol., 2010, str. 121).

Posledním faktorem, který vznik hipostezek podněcuje, je rostoucí obliba venkovské turistiky, kde právě koně často figurují mezi chovanými zvířaty a nabídka svezení či jízdy na nich tvoří dnes již běžnou službu případným zájemcům. *Koně a venkovská turistika neodmyslitelně patří k sobě. Aktivita spojené s koňmi a turistika na koni dávají zemědělcům možnost diverzifikace činností, dávají řadě lidí nový prostor k uplatnění na trhu práce (Zeipelt a kol., 2010, str. 135).*

4.9 Typy jezdecké turistiky

Jezdeckou turistiku lze členit do několika forem, ať už z hlediska délky zdolávané cesty, dle hlavního účelu či zkušeností a jezdecké pokročilosti jezdců. Dalším z hledisek je také vlastnictví koně, se kterým jízdu po stezce jezdec absolvuje, příp. si za poplatek koně půjčí z jezdecké farmy nebo stáje.

Z pohledu délky lze rozlišit krátké **vycházky na koni** trvající zpravidla 1-4 hodiny, kdy délka trasy zohledňuje tempo většinou jezdců – začátečníků, kteří teprve získávají jistotu v sedle i s ovladatelností koně v terénu. Středně náročné jsou potom nejrůznější **výlety a túry**, jež většinou nepřesáhnou jeden den, ale délka trasy je již v desítkách kilometrů tudíž je kladen vyšší požadavek na stupeň výcviku jezdce a orientace v terénu. Nejnáročnějším typem je potom **putování**, tedy vícedenní jízda na koních vedená zpravidla místním průvodcem, který zajišťuje především nocleh, stravu a péči o koně.

Obrázek 11 - Putování s koňmi

Výlet s koňmi na několik dní musíme dobře naplánovat a připravit. Pokud máme mnoho zavazadel, musíme vzít jednoho koně navíc jako soumaru.

V mnoha evropských zemích jsou různé kluby, které pravidelně organizují vícedenní výlety na koních. U takových klubů je možné si koně pro tento účel půjčit (Hermsen, 2000, str. 258).

I v České republice se již sice objevují možnosti, jak s koňmi podnikat putování, mnohem dále jsou však v tomto ohledu např. ve Velké Británii, kde je cestování s koňmi poměrně rozšířeným typem dovolené. *Ve Velké Británii opakovaně vychází adresář pro zákazníky cestující s koňmi. Obsahuje kolem 400 adres, kde je možno se ubytovat s koněm* (Zeipelt a kol., 2010, str. 20).

Putování na koni v rámci České republiky se před nedávnem dostalo do povědomí veřejnosti i díky televiznímu zpracování tohoto námětu od tvůrců České televize. Čtrnáctidílný cestopisný seriál nazvaný *Českem na koňském hřbetu* byl jen malou ukázkou toho, co vše se dá v tuzemsku z koňského hřbetu obdivovat. Hlavními aktéry byli bratři Martin a Ondřej Krausovi, kteří Česko procestovali na Starokladrubských hřebcích.

Obrázek 12 - Natáčení seriálu Českem na koňském hřbetu

Dalším z faktorů, na základě něhož lze jezdeckou turistiku rozčlenit, je dominující účel cesty. Účelem cesty může být jeden konkrétní cíl, několik dílčích cílů a turistických

zajímavostí v průběhu cesty, vyjíždka může být dále pouze jako prostředek pro psychické uvolnění, tedy bez konkrétního cíle a poznání, mohou při ní být plněné různé úkoly - úkolem tak může být třeba dojet na konkrétní místo za pomoci orientace v terénu dle map a značení včetně zdolání přírodních překážek, nebo prostě jen přesun z jednoho místa do druhého na koních v případě např. pěší turistiky jako zpestření pro účastníky.

Dělení jezdecké turistiky dle pokročilosti zúčastněných jezdců je potom již spíše kombinací výše uvedených typů turistiky⁴⁶. Někdy se lze setkat také s tzv. zábavnými jízdami a dalšími typy jezdecké turistiky⁴⁷.

4.10 Klienti jezdecké turistiky

Hipoturistika, nebo také jezdecký cestovní ruch, je typem venkovského cestovního ruchu, jehož hlavní náplní jsou vyjíždky na koních (Zeipelt a kol., 2010, str. 38). Klientem je tedy zjednodušeně každý, kdo si v rámci své dovolené užije pohled na svět z koňského hřbetu. Mezi uživatele hipostezek a jezdecké turistiky se tak řadí jak vlastníci a majitelé koní, kteří je používají pro jízdu se svými koňmi, ať už jednotlivě či skupinově, tak i druhá skupina, jíž tvoří konzumenti této služby na koních půjčených, příp. pronajatých. Pro potřeby této podkapitoly bude pozornost zaměřena právě na druhou zmiňovanou kategorii, kterou můžeme považovat za uživatele tzv. *komerční jezdecké turistiky*.

Turisty je opět možno rozdělit dle několika hledisek, např. na základě stupně pokročilosti jezdeckého výcviku (začátečník, pokročilý, zkušený), požadavků na přípravu programu a aktivit (poznávací vyjíždky s výkladem, rekreační jízda bez konkrétního účelu, která není na přípravu programu náročná) nebo dle věku a zaměření (firemní teambuilding, kde je svezení na koních jen marginálním prvkem v programu, svezení dětí u rodinných pobytů na farmách, dětské jezdecké tábory). Uživatelé jezdecké turistiky, kteří na venkově tráví delší čas, mohou mít i zájem se na koni jakožto začátečníci naučit jezdit. Vždy je ale třeba zohlednit realnost požadavků klientů s ohledem na jejich možnosti⁴⁸.

⁴⁶ Začátečníci a ti jezdcí, kteří si zvolí jezdeckou turistiku spíše jako doplňkový program v rámci venkovské turistiky, dají přednost kratší vyjíždce a naopak, sejde-li se skupina pokročilých jezdců, zvolí spíše náročnější terén a výzvu v podobě putování či delší cesty.

⁴⁷ *Zábavné nebo dotované jízdy jsou organizované na určitých trasách. Někdy může být jejich součástí i skoková část. Nejsou to jízdy sportovní, ale jezdcí mohou sponzorovat dobročinné účely. Tyto jízdy jsou pro mladé koně dobrou přípravou na dálkové jízdy, protože se tak naučí chovat se v neobvyklém prostředí* (Henderson, 2003, str. 145).

⁴⁸ *Noví podnikatelé v oblasti jezdeckví byli v počátcích provozování turistických jízdáren velmi překvapeni zájmem o jízdu na koni ze strany široké veřejnosti a snažili se nabídnout klasický výcvik na koni. Nově*

4.11 Koně vhodné pro provoz jezdecké turistiky

Výběr koně pro jezdeckou turistiku by měl vždy korespondovat s účelem, za jakým je pořizován. Provozovatelé by měli mít na paměti, že nemalou část klientely tvoří začátečníci, kteří na koni mnohdy sedí poprvé v životě, a zajištění maximální bezpečnosti by tedy mělo být i v jejich zájmu. Jízda na koni je sama o sobě rizikovým sportem, takže výběr vhodného zvířete je zde o to důležitější.

Existují tři typy koní podle stavby těla a využití – jde o koně lehké, tedy jezdecké, těžké neboli tažné a pony. Z podstaty ježdění se samozřejmě nabízí první možnost jako ideální, ale opět je nutné vzít v úvahu např. i podmínky, jaké budou zvířata mít, a co od nich očekáváme. Pokud subjekt nabízí svezení pro děti, ocení poníky pro jejich vhodnější výšku, stejně tak ale dobře mohou tomuto účelu posloužit rozvážní tažní koně, tedy chladnokrevníci. Ti se na druhou stranu nehodí ke sportovně laděným dlouhým vyjížděnkám v ostrém tempu. Důležitá je i vhodnost konstituce jezdce a koně. *Kůň nesmí být pro jezdce příliš malý nebo velký. Také jeho mohutnost a stavba těla mohou být důležité. Pokud je jezdec menší a slabší, nehodí se k němu velký, mohutný a silný kůň. Dále je důležitý charakter a temperament koně* (Hermsen, 2007, str. 288).

Jednoznačně tedy nelze říct, které ze stovek plemen není vhodné k turistickému využití, zde záleží především na povaze, který by měla být klidná, vyrovnaná a přátelská. Nemělo by se také jednat o mladého nezkušeného koně, který je pouze pro poučené jezdce, např. dostihové koně a závodní koně, koně zlé, kopavé, kousavé, lekávé a povahově nevyrovnané. Do agroturistické a jezdecké stáje se vzhledem k častému střídání jezdců hodí kůň s klidnou až flegmatickou povahou, tedy často již starší a rozvážnější zvíře. Vhodnější je valach nebo klisna, kteří bývají lépe ovladatelní na rozdíl od hřebců.

Do areálů, které se zaměřují na rodiny s dětmi, se doporučují koně tzv. vhodné do rodin, např. haflingové, fjordští koně nebo quarteri. Z malých plemen pro děti se doporučují velšští poníci, shetlandští poníci nebo jejich kříženci. *Původně byli malí koně chováni ne pro sportovní využití dětmi, ale proto, že byli ochotní, vytrvalí chodci v přírodních terénech, byli konstitučně silní, lehce žitelní* (Gohlová, 1996, str. 70). Do

příchozí vesměs tvrdili, že jízdu na koni zvládají, a že mohou jít hned do terénu a pokud možno okamžitě i cválat. Po zcela jiné realitě se mnoho provozovatelů přesvědčilo, že buď musí zavést pevné pořádky, nebo musí zájemcům vysvětlit, aby se věnovali jiným sportům. Dnes již většina provozovatelů velmi dobře ví, jak musí zájemce vyzkoušet a kategorizovat a co je nevhodnější nabídka pro úplné začátečníky či pokročilé jezdce (Dömeová a kol., 2012, str. 14–15).

sportovněji zaměřených stájí se hodí arabští koně, teplokrevníci a další jezdecká vytrvalá plemena. V horských oblastech jsou pro jistý krok a nenáročnost ceněni zase huculové. Nutno ale dodat, že tento výčet je pouze orientační, a stejně vhodní mohou být koně bez plemenné příslušnosti a naopak mezi výše popsanými existují výjimky.

4.12 Výstroj potřebná pro koně a jezdce v jezdecké turistice

Dobře vybraná výstroj a výbava zajistí koni i jezdcovi pohodlí, bezpečnost a oba budou dobře připraveni na jakoukoliv okolnost sportu, který pěstují (Kerswell, 1999, str. 20). Míra nutného vybavení je úměrná náročnosti jízdy na koni. Jiné vybavení je nutné pro desetiminutové svezení, a stejně tak bude třeba odlišné výstroje pro dvoudenní putování. Vezmeme-li v potaz, že provozovatel jezdecké turistiky půjčuje koně turistům, kteří se sami jezdecky aktivně nevěnují, bude tedy nezbytné mít výbavu nejen pro koně, ale i pro jezdce.

Na kratší projížďky postačí pro koně základní vybavení, tzn. dobře padnoucí sedlo (anglické nebo westernové dle jezdeckého stylu a zaměření stáje) s podsedlovou dečkou upevněnou podbřišníkem. Uzdečka, ať již westernová nebo anglická, by měla být z měkké kůže, dobře padnoucí a koně by neměla nikde odírat. *Pomocí uzdy ovládá jezdec hlavu koně. Měli bychom se snažit vést koně pomocí co nejjednodušší uzdečky a udidla* (Vogel, 2003, str. 156)⁴⁹. Na delší cestu jsou vhodné sedlové brašny, které se k sedlu upnou, a lze do nich uložit nejn nutnější vybavení pro případ poranění, ohlávku s vodítkem pro případ úvazu nebo kopytní háček a kartáč s hřebílkem. Na dlouhé cesty se také vyplatí vzít s sebou srolovanou bederní deku nebo pláštěnku.

U jezdců, kteří se do sedla vyhoupnou na půl hodiny, stačí opět základní výbava, kterou by jezdecké zařízení mělo k půjčení koní dodat, pakliže je jezdcovi již sami nevlastní. Základem je bezpečnostní třibodová přilba a bezpečnostní vesta, které chrání hrudní koš a páteř. Důležitá je vhodná velikost a v neposlední řadě také čistota a pravidelná péče, např. o vnitřní část přileb. *Na ježdění si berte nízké nebo vysoké boty s širokým, asi dvoucentimetrovým podpatkem. Boty bez podrážky mohou proklouznout třmenem a přezky se mohou zaseknout. Noste jezdecké kalhoty nebo těsně přiléhající kalhoty s přídatnou vrstvou, která chrání vnitřní stranu kolen* (Parkerová, 2002, str. 38). Nezbytné jsou pro

⁴⁹ Autorka doporučuje pro začínající jezdce volit k uzdečce jednoduché stihlové udidlo a vystříhat se tzv. bezudidlovým uzděním typu hackamore, bosal nebo sidepull. Kůň s udidlem je lépe ovladatelnější v případě splašení či útěku, a pro začátečníka je to určitě vhodnější variantou.

samostatné jezdce také jezdecké rukavice, které mají kožené prošívané, a tím pomáhají chránit od popálení rukou od kožených otěží či odření. Doplňkem může být i bičík, který slouží k pobízení koně, ale ten se doporučuje také již zkušenějším a samostatným jezdcům.

V případě delších cest a putování jsou součástí jezdecké výbavy i brašny, které se upevňují k sedlu. Pojmou věci nutné např. k přenocování a pobytu venku, ale neměli bychom do nich ukládat nezbytně důležité věci, bez kterých bychom se neobešli v případě, že nám kůň uteče. To se týká zejména osobních dokladů, peněženky, klíčů, telefonu a peněžní hotovosti.

Záleží na konkrétní stáji, jak širokou má nabídku potřeb k zapůjčení, obecně ale stačí, pokud jezdce vybaví přilbou, bezpečnostní vestou, příp. rukavicemi, a o požadavcích na oděv a obuv jej předem informuje. Jezdecké oděvy z důvodu mnoha rozličných stylů, barev, provedení a velikostí totiž provozovatelé nepožičují, a mnohdy zajišťují jen to nejnnutnější vybavení, např. z hygienických důvodů.

4.13 Jezdecké stezky

Jednotlivé trasy pro jezdecké stezky podléhají platným legislativním kritériím, a to tak, že tyto trasy budou vedeny takovým způsobem, že nedojde k porušování zákonů upravující jednak pohyb koní, a zároveň budou respektovány stanovené požadavky na ochranu okolního prostředí. *Z hlediska výběru trasy jsou dále z hlediska bezpečnosti riziková následující místa: silně frekventované velké komunikace, dálnice, trať, brodění větších nebo hlubokých vodních toků, přechod hlubokých koryt (potok, erozní rýha), sídla (města, obce), ohrazené pastviny. Z dalších důvodů jsou nevhodnými místy pro vedení jezdecké stezky také místa neprostupná vzhledem k zájmům ochrany přírody, zemědělsky využívané plochy (pole, louky), po sklizni sice využitelné, ale pro vedení celoročně využívané stezky nevhodné* (Zeipelt a kol., 2010, str. 132). Dále se za nevhodné řešení považuje souběh jezdecké stezky a cyklostezky, případně souběh jezdecké stezky a pěší stezky, pokud není cesta široká alespoň 2 metry. Naopak se za vhodnou kombinaci považuje souběh s lyžařskými, resp. běžkařskými trasami za předpokladu, že vedou po cestách.

Ideální povrch pro jezdeckou stezku by měl být dostatečně pevný, ale zároveň s ohledem na pohybový aparát koní a kopyta dostatečně pružný. Tyto aspekty dobře splňují polní a lesní cesty, cesty podél okrasných a ovocných alejí v krajině, cesty mezi vinicemi, na hrázích vodních ploch a obecně travnaté pásy cest. Pokud není jiné možnosti, mohou vést jezdecké stezky ve zvláštních případech i po krajnici méně rušné komunikaci, pokud

je dostatečně široká. Bývá tomu tak např. u silnic 3. třídy nebo místních komunikací, příp. u obslužných komunikací a cest.

4.13.1 Frakce jezdecké turistiky při KČT

Turistika na koni je při KČT organizována přes 15 let. Soustavně je tak zapojeno do činnosti nemalé množství jezdců a turistů, chovatelů a majitelů koní, provozovatelů stanic, ale i nadšenců do této formy turistiky a jejího rozvoje. KČT asistuje tvůrcům stezek s metodikou, pomáhá s údržbou stávající sítě stezek a jejím značením, zaštiťuje mj. i PR a propagaci jezdecké turistiky, rozvíjí přeshraniční spolupráci, aktualizuje podklady, mapy a materiály pro turisty či zprostředkovává různá setkání k výměně zkušeností a názorů.

Cílem je zapojit do těchto aktivit co možná nejširší veřejnost, zejména potom děti, protože jak bylo uvedeno, nedostatečné povědomí o činnostech je stále jednou ze slabých stránek jezdecké turistiky v ČR. Dalším z cílů je nepochybně také organizace společných putování na koních včetně exkurzí nejen v tuzemsku, ale i v zahraničí. Další aktivity zahrnují také pořádání tematických seminářů – zvláště na chov koní, práci s nimi, bezpečnost kolem koní, veterinární kurzy aj. KČT zve na tyto přednášky primárně odborníky ze svých řad, ale spolupracuje i s externisty.

Další významná aktivita spočívá v nejrůznějších formách pomoci jezdcům – turistům, kteří s jezdeckou turistikou začínají, příp. ji aktuálně plánují – KČT je zde nápomocná při hledání a výběru co možná nejvhodnější trasy s ohledem na zkušenosti jezdců, nalezení vhodných stanic k ubytování a ustájení koní a zároveň informuje o základních pravidlech užívání jezdeckých stezek. Samostatnou kapitolu mezi těmito zájemci – klienty tvoří zahraniční turisté, u kterých je seznámení s tuzemskými bezpečnostními, veterinárními a legislativními předpisy klíčové.

V mezinárodním prostředí má turistika na koni při KČT velmi dobré jméno zejména díky reprezentaci na zahraničních akcích, podílením se na zahraničních putováních a kooperaci se zahraniční klientelou. Bez zajímavosti není ani to, že si vzala pod patronát turistiku na koni v „českých“ vesnicích v rumunském Banátu.

Dobré jméno má sekce turistiky na koni při KČT i na domácí půdě především pro vysokou míru otevřenosti nováčkům, schopnosti naslouchat novým nápadům a podnětům ze strany turistů a snahu uvádět zlepšení v praxi.

4.13.2 Systém značení jezdeckých stezek a výstavba nových

Stezky tvořící hlavní páteřní trasy vedou jak v nejdůležitějších směrech a napojují se na síť do sousedních krajů a zemí, tak mohou vést i eventuálně na dalších významných trasách (historické trasy). Je třeba, aby v okolí stezek bylo dostatek stanic pro přenocování jezdců a koní (Zeipelt a kol., 2010, str. 132). Rovněž je nutné zajistit při výstavbě dostatek míst pro odpočinek, možnost napojení koní a občerstvení jezdců⁵⁰.

Při realizaci značení jezdeckých stezek byl zvolen způsob, resp. byla zvolena praxe, která je aplikována již cca 120 let na vytváření tras pro pěší turistiku. Nejdříve je nutné samotné vytipování trasy vhodné k vedení stezky, následuje kontaktování všech majitelů dotčených pozemků. Tito majitelé jsou adresně oslovováni, informováni o záměru výstavby hipostezky, seznámeni s aktuální situací a využitelností a v konečné fázi požádáni o výslovný písemný souhlas s vytyčením jezdecké stezky na svém pozemku. *V souhlasu jsou pozemky popsány co nejpodrobněji, nevyžaduje se uvedení parcelního čísla, i když je toto výhodou. Souhlas nemá platnost žádného dokumentu typu věcného břemene nebo smlouvy. Praxe ukazuje, že tento jednoduchý způsob jednání s majiteli pozemků se dlouhodobě osvědčil a zajišťuje dostatečnou stálost tras stezek (Zeipelt a kol., 2010, str. 132-133).* V případě, že se jedná o pozemcích, resp. územích podléhajících zvláštnímu režimu památkové péče, je nutný na základě dodržení legislativy vyplývající z ochrany přírody a krajiny také kromě souhlasu vlastníka či nájemce také souhlas příslušného orgánu ochrany přírody, příp. orgánu památkové péče. Během přípravy a plánování stezek je také výhodná kooperace s dotčenými municipalitami. Průběžná komunikace se zainteresovanými obcemi může přinést nejen předpoklad vzájemné a přátelské spolupráce, ale mnohdy také užitečné podněty, připomínky či návrhy ke zlepšení ze strany obce. Jsou to právě také mnohdy obce, kdo je vlastníkem pozemků, na nichž má jezdecká stezka vzniknout. Úspěšný projekt totiž v tomto případě nemůže vzniknout nebo dobře fungovat, pokud právě ze strany obce nemá dostatečnou podporu. Nebylo by tak ani

⁵⁰ Vhodné je již zmiňované spojení těchto odpočinkových míst a různých vyhlídkových lokalit v krajině nebo drobných památek či jiných lokalit, které historicky sloužily k odpočinku a zastavení – poutní místa, místa k posezení s lavičkami či okolí drobných sakrálních památek. Také atraktivita stezky hraje důležitou roli – měla by vést pro turistu zajímavým, a pokud možno také čistým prostředím. Ideální je kombinace odpočinku s poznáním, tedy možnost navštívit cestou přírodní zajímavosti, historické a technické památky, menší vodní toky a brody, kaskády, místa s výhledem do krajiny a na horizont nebo přírodní romantické scenérie.

vhodné budovat jezdeckou stezku právě tam, kde by se občané a samospráva stavěla k myšlence jezdecké stezky zcela negativně.

Jak bylo uvedeno výše, pro realizaci jezdeckých stezek se využívá systém fungující již cca 120 let a stejně je to i u samotného značení stezek, kde je využívána rovněž metodika Klubu českých turistů (KČT) při značení turistických tras. Označení jezdecké stezky je provedeno značkou malovanou nejlépe písmomalířskou barvou přímo na kmen stromu, sloupek jiné značky, telegrafní sloup či jiné vhodné místo. *Značka je čtvercová, bílá, má rozměr 10 x 10 cm, v jejím středu je barevný terčík o průměru 6 cm v jedné ze čtyř barev (červená a modrá pro hlavní trasy, zelená pro trasy vedlejší, žlutá pro místní spojky, odbočky). Stezky vyznačené stejnou barvou se smí rozdvíjet nebo křížit jen ve zcela výjimečných případech. Na důležitých místech (křižovatky, odbočky) jsou značky doplněny o směrovky – rozcestníky (plechové tabulky obdobného typu jako u pěšího značení (Zeipelt a kol., 2010, str. 133). Jezdecké okruhy mohou mít místo terče také znázorněn symbol podkovy.*

Obrázek 13 - Značení jezdecké stezky

Samotná kalkulace nákladů na vyznačení jezdecké stezky se potom sestává jednak z nákladů na vyhledání vhodné trasy a její odsouhlasení, a potom z nákladů na samotné značení, které

bylo popsáno. Níže popsaná kalkulace vychází z reálného příkladu u jedné jihočeské jezdecké stezky. V první fázi, tedy vyhledání vhodné lokality pro stezku, oslovení majitelů pozemků, jejich odsouhlasení s vybudováním stezky, vypracování popisu trasy a zaevidování jezdecké stezky do mapy bylo oceněno na 500 Kč / 1 km stezky. Následné označení stezky písmomalířem dle dodržení metodiky KČT bylo oceněno rovněž na cca 500 Kč / 1 km stezky. Závěrečná fáze, jež zahrnuje výrobu a umístění rozcestníků a směrovek na stezku a finální doladění prací při vybudování stezky, vyšla přibližně na 1000 Kč za 1 km stezky. **Z uvedené kalkulace vyplývá, že 20 km úsek, (který odpovídá jednomu dennímu), vyjde tedy zhruba na 40 000 Kč. Je ideální, pokud se na vyhledání, projednání a následném značení trasy pro KČT podílejí provozovatelé nejbližších stanic.**

Výhoda spočívá nejen ve znalosti terénu a místních poměrů, ale i v úspoře nákladů na značení. Zároveň je tak personálně zajištěna budoucí údržba značení (údržba je již na rozdíl od prvního vyznačení stezky financována prostřednictvím KČT) (Zeipelt a kol., 2010, str. 134).

Značené stezky, po kterých se jezdci na koních pohybují, mají několik výhod. Jezdcům do jisté míry garantují jistější průchod terénem, snazší orientaci v terénu a informace o okolí. Z ekonomického pohledu jsou přínosem, neboť jednak představují zdroj příjmů pro stanice a na druhé straně nabízí vznik nových pracovních příležitostí v turismu pro místní obyvatele a živnostníky. Nezanedbatelný je také vliv na samotnou atraktivitu území – *pouhý pobyt koní turistů na stanicích výrazně zvyšuje atraktivitu míst i pro ostatní hosty, především pro rodiny s dětmi* (Andrlová, 2008, str. 34).

Financování prvního značení bývá v České republice finančně podpořeno zpravidla prostředky od krajů, z fondů EU, dále v menší míře z rozpočtů měst a obcí, příp. národních parků.

4.13.3 Mobiliář a vybavenost jezdeckých stezek

Jezdecké stezky jsou v současné době navrhované a budované tak, aby odpovídaly moderním standardům a současným požadavkům ze strany uživatelů hipoturistiky. Zároveň je třeba zajištění welfare⁵¹ koní pohybujících se na stezkách. K tomu mají napomoci např. úvaziště pro koně zajišťující bezpečné uvázání koní při napájení, odpočinku na cestách, v blízkosti stanic, odpočívadla nebo u míst obvyklého zastavení – v blízkosti přírodních či drobných sakrálních památek v krajině. Vhodné je doplnění místa k odpočinku i pro jezdce, kterých však mohou využít i ostatní turisté, kteří se po stezce pohybují, nejen jezdci.

⁵¹ Welfare je v současnosti stále častěji skloňovaný pojem vyjadřující ochranu pohody zvířat. Zahrnuje etické aspekty i právní rámec chovu a držení zvířat. Zmocněným orgánem pro kontrolu nad dodržováním těchto zásad může být např. Státní veterinární správa (SVS), resp. Krajská veterinární správa (KVS). Primárním pramenem práva je potom zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Zahrnuje mj. problematiku zacházení se zvířaty hospodářskými, zájmovými, laboratorními, cirkusovými nebo zvířaty chovanými v zajetí v zoologických zahradách.

Obrázek 14 - Úvaziště pro koně

Kromě již zmíněného systému značení stezek, které zahrnuje i různé směrovky a rozcestníky, patří i orientační tabule, mapy stezek a stanic, naučné tabule určující pravidla chování, varovné tabule upozorňující na nebezpečí, přírodní překážky, příp. odkazy na lokální zajímavosti. *Na výjimečných místech patří k nutným investicím ev. můstky přes příkopy, doplňkové značení (těžba dřeva, křížení s cyklostezkou apod.) či zpevnění povrchu stezky* (Zeipelt a kol., 2010, str. 122).

Součástí vybavení jezdeckých stezek bývají také úvaziště. Slouží ke krátkodobému uvázání koní a vyrobena bývají z masivní kulatiny, tedy dřevěných klád zapuštěných do země o nadzemní vodorovné délce cca 4 metry tak, by bylo možné s rozestupy pohodlně uvázat více koní. Provozovatel tohoto úvaziště, jež je zřízeno nejčastěji v blízkosti stáje, památky, stánku či jiného místa vybízejícího k zastavení, je povinen k jeho údržbě a úklidu okolí úvaziště. Samozřejmě se musí nacházet na bezpečném, dostatečně velkém a vhodném místě.

4.13.4 Stanice turistiky na koni

Jako stanice je na jezdecké stezce označováno obecně místo, jež umožňuje koni i jezdcí přespání včetně poskytnutí základních potřeb dle disponujícího vybavení. Obecně je však používán víceméně jednotný systém vybavení těchto stanic, stejně tak na druhou stranu neexistuje určitá kategorizace těchto stanic dle úrovně služeb. V praxi to znamená, že není rozdílnost v označení kategorií jako je tomu např. u hotelů a penzionů. Pro turistu je tedy hlavním vodítkem pečlivě číst popis v propagačních materiálech či na informačních tabulích, které napoví, jaké služby (a úroveň těchto služeb) má jezdec očekávat. Neplatí nutně podmínka, že stanicí může být jen a pouze místo, kde jsou koně chované také. Z logiky věci se to sice nabízí, už kvůli tomu, že právě chovatelé koní mají nejlepší

předpoklady splnit požadavky jiných jezdců a chovatelů, nicméně existují i výjimky. Lze tak mezi stanicemi najít kupříkladu penziony, které disponují dobře oploceným pozemkem s přístřeškem a základním vybavením pro koně – krmivem, stelivem a základním stájovým vybavením, a koně sice sami nechovají, nicméně se jedná o dostačující podmínky právě k přenocování pro turisty na koni. *Pokud jde o napojení stanic na jezdecké stezky, stanice ležící přímo na trase stezky mají rozsáhlejší možnost nabídnout své služby a výhodu snadnější orientace hostů. Nevýhodou je i pohyb těch koní, kteří na stanici nezastaví, a to z hlediska veterinárního i z hlediska možného rušení koní na stanici se všemi riziky, která z uvedeného vyplývají (útěk koní z ohrad, nákaza)* (Zeipelt a kol., 2010, str. 122). Naopak tato rizika jsou eliminována, vezmeme-li v úvahu stanici ležící mimo stezku, na druhou stranu je třeba většího úsilí v propagaci. Hosté sem mířící jdou zpravidla tzv. „na jisto“ za službou ubytování a přespání na základě předchozího naplánovaného rozhodnutí. Tyto stanice budou vhodnější volbou pro ty, kdo preferují individuální přístup, méně rušivých vlivů pro koně a komornější prostředí.

Ustájení koní na stanicích se odvíjí dle typu ustájení zde chovaných koní, pakliže zde existuje chov koní (patevní, boxový či kombinovaný), příp. pokud zde koně trvale chované nejsou, záleží, jak bylo uvedeno výše, na možnostech poskytovatele služeb⁵². *Základním pravidlem je oddělené umístění koní turistů od koní, kteří jsou ustájeni na stanici nastálo (pokud zde koně nastálo ustájeni jsou). Důvod – jedná se o zásadní zoohygienické opatření k zajištění ochrany zdraví zvířat a prevence přenosu chorob koní* (Zeipelt a kol., 2010, str. 123). Autorka zde ještě z vlastní zkušenosti doplňuje doporučení oddělit ze stejných důvodů i koně turistů, (pokud je to možné), sejde-li se jich zde v jeden čas více. Dalšími důvody, proč je vhodné cizí koně vzájemně oddělit, je riziko zranění v případě možných konfliktů např. ve společném výběhu, odlišné povahy zvířat či různé zvyky a potřeby při krmení a ošetřování.

⁵² V dnešní době stále se rozšiřujícího pastevního ustájení (mnohdy celoročního) je tak základem mnoha stanic výběh či pastvina. Ohradu je třeba mít dobře zabezpečenou proti možnému útěku koní nejlépe v kombinaci dřevěných trámů a elektrické ohradníkové pásky. Výhodou je možnost členění výběhu na několik samostatných oddílů v případě, že se na stanici sejde více skupin či jednotlivců, kteří své koně k sobě z nějakého důvodu nemohou dát k sobě. Pro případ nepříznivého počasí, ať už žhnoucího slunce nebo deště či sněhové bouře, se předpokládá přístřešek uzavřený ze tří stran tak, aby poskytoval odpovídající ochranu před nepřízní počasí, a to zvláště v případě, pokud stanice dále nedisponuje stájemi, a je odkázaná koně ustájit pouze takto pastevně. Další možností jsou venkovní boxy, které představují přijatelný kompromis pro velkou část jezdců a chovatelů. Jejich výstavba a provoz patří sice k nákladnějším způsobům ustájení, avšak pokud disponují ještě menším vlastním výběhem, jsou vyhledávanou alternativou. Třetí možností je vnitřní ustájení, nejčastěji v samostatných boxech, ale může být i vazné či volné.

Stanice, jež jsou takto oficiálně zaregistrované, bývají uveřejňovány v katalogu, mapách a hipoturistických databázích na internetu včetně základního popisu zahrnující počet nabízených míst pro turisty a nabídku poskytovaných služeb. *V každém kraji České republiky již nějaký systém stanic existuje. Jejich počet v krajích kolísá od několika stanic až k mnoha desítkám stanic (např. v Jihočeském kraji, kde myšlenka na vytvoření systému stanic a jezdeckých stezek vznikla, je registrováno přes 100 stanic turistiky na koni) a každoročně další přibývají* (Zeipelt a kol., 2010, str. 123).

Obrázek 15 – Jedna ze stanic v Jihočeském kraji – JK Farma Dolní Dvořiště

4.13.5 Veterinární a bezpečnostní standardy pro zachování welfare koní

Dále zmíněné body jsou legislativně upravené **Zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání**, resp. **Zákonem č. 77/2004 Sb.**, který jej změnil a dále **Vyhláškou Ministerstva zemědělství České republiky pod č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat**.

Minimální standardy pro ochranu koní se vztahují na koně a přiměřeně i na osly a jejich křížence (dále jen „koně“). Stanovují se následující podmínky⁵³: (Zeipelt a kol., 2010, str. 124).

-
- a) ⁵³ Na vazném stání se oddělují koně stranovými zábranami.
 - b) Výška od podlahy ke stropu stáje, kde jsou koně ustájeni nebo uvázáni, musí odpovídat 1,5násobku kohoutkové výšky zvířete, avšak musí mít alespoň 2,2 metru. Dveře stáje musí být dostatečně široké a bezpečné bez ostrých hran po obvodu. Průchod u stájí budovaných po 1. 1. 2012 by měl mít šířku alespoň 1,2 metru a výšku 2,2 metru.
 - c) Koně mohou být uvazováni pouze na ohlávce nebo nákrčním řemenu. Toto ustanovení se netýká příležitostného uvázání, např. na uzdečce. Koně ustájené na vazném stání musí být uvázáni tak, aby mohli mít během ležení položenou hlavu.
 - d) Je-li kůň ustájen pastevně déle než 24 hodin nepřetržitě, je nutné mu zajistit napájení a přístřešek, pakliže nemá přístup do stáje.
 - e) Je nutné zajistit volné a nebezpečné předměty v blízkosti koní tak, aby nedošlo ke zranění koní – týká se zejména vchodů, ohrad a stájí.

Veterinární problematiku péče o zvířata upravují následující právní předpisy:

- ❖ Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči,
 - ❖ Vyhláška Ministerstva Zemědělství České republiky č. 136/2004 Sb., která stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidenci, hospodářství a osoby stanovené plemenářským zákonem
 - ❖ Nařízení Evropské komise č. 504/2008 upravující metody identifikace koňovitých
- Každý kůň v České republice musí být registrován, v průkazu jsou jak zdravotní, tak identifikační záznamy o koni – popis, výžeh, hříbata narozená po 1. 6. 2009 jsou povinně čipována (výjimky platí pro některá plemena). Označování koní se provádí prostřednictvím inspektora chovu koní (www.aschk.cz). Tento průkaz je třeba vždy při přesunech koně mít s sebou, platí i pro turistiku. (Zeipelt a kol., 2010, str. 128-129).*

Stejně tak platí povinnost registrace každého zařízení, kde se nachází chov koní, a to konkrétně u Ústřední evidence hospodářských zvířat při Českomoravské společnosti chovatelů, a. s. V návaznosti na to je povinnost vést evidenci nazývanou jako „Registr koní v hospodářství“. Zde se vedou záznamy o ustájených koních, koních odchovaných a

-
- f) Pro koně, které nemají k dispozici automatický napájecí systém, je nutné zajistit napájení alespoň třikrát denně.
 - g) Krmení se zvířatům podává nejméně dvakrát denně se zvýšeným důrazem na dostatečný obsah stravitelné vlákniny. Případně je třeba zajistit koním možnost nasycení dle vlastní potřeby, např. za pomoci automatického krmného systému.
 - h) Ve stájích s hříbaty je třeba dbát na dostatečné osvětlení, ať přirozené či umělé. V případě umělého by od 9 do 17 hodin měla intenzita odpovídat přirozenému světlu.
 - i) Hříbata ustájená ve stájích je nutné podestýlat vhodnou podestýlkou, zejména mladší nežli dva týdny.
 - j) Je zakázáno používat náhubky pro hříbata, stejně tak je uvazovat do doby odstavu.
 - k) Koňská kopyta je třeba pravidelně kontrolovat. Nutné je pravidelná úprava rohoviny a vystrouhání kopyt, aby nedocházelo k deformaci kopyta a kopytní kosti. V případě nutnosti je třeba kopyta podkovat nebo chránit jiným vhodným způsobem.
 - l) Během připouštění se místo volí tak, aby se eliminovalo zranění hřebce i klisny.
 - m) Využití zařízení nutící koně k pohybu jako jsou zejména pásy či kolotoče nesmí zvířata přepínat a musí se uvážlivě volit délka jejich využití. Jejich použití u klisen, kterým do porodu zbývají dva měsíce a méně, se zakazuje.
 - n) U koní je používáno vhodných a odpovídajících pomůcek, které jim nepůsobí bolest nebo poranění. Zakazuje se používání elektrických bičů a pomůcek založených na elektrickém výboji, ostruh s ostrými hroty a výběžky.
 - o) Stájové chodby musí splňovat předepsanou šířku v případě dvouřadých stájí a mezi dvěma řadami boxů 3 m, mezi dvěma řadami boxů při zasouvacích dveřích 2,5 m a mezi dvěma řadami boxů, kde se koně sedlají, 3,5 m. (Platí pro stáje vystavěné a uvedené do provozu po 1. 1. 2012).
 - p) Podlaha ve stání musí v první třetině být horizontální, zadní část má být ve sklonu minimálně 1,5 %. Opět platí pro stáje uvedené do provozu po 1. 1. 2012.
 - q) Další požadavky na stáje stanovuje příloha č. 3 vyhlášky č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, která se vztahuje na nově zřízené stáje, které jsou do provozu uvedené po 1. 1. 2012.

prodaných či zakoupených. V každou chvíli tak musí být kůň evidován v nějaké konkrétním hospodářství, jež má přidělené své vlastní registrační číselné označení. Údaje o sledování pohybu zvířat mohou být nápomocné např. v případě výskytu a vytrasování nakažlivé přenosné choroby a onemocnění. Každé takové hospodářství může být zároveň kontrolované státní, resp. krajskou veterinární správou, zda je o koně řádně postaráno.

V případě přesunu koní je stanovena také nutnost některých veterinárních osvědčení. V případě přesunu mimo kraj musí být doložitelný průkaz koně, ve kterém je deklarováno potvrzení o vakcinaci proti chřipce ne starší než 12 měsíců a potvrzení o negativním výsledku na test anémie koní staré maximálně 24 měsíců. Tato ustanovení se vztahují primárně na svody či sportovní akce. Přestože turistika není ani svod či sportovní akce, řídí se tato pravidla aktuálními nařízeními o přechodu hranic, krajů, případně státních hranic. Obecně se ale na koně přijíždějící ze zahraničí (i v rámci turistiky) nahlíží stejně jako na koně registrované v tuzemsku. Zároveň je třeba toto mít na paměti v opačném případě – tedy pokud se český turista vydá s koněm do zahraničí, je třeba si předem zjistit platné podmínky pro vstup se zvířetem na cizí území.

4.13.6 Pravidla pohybu jezdců na jezdecké stezce

Tak jako i v jiných odvětvích turistiky existují určitá pravidla, kterými by se měli turisté řídit, obdobné je to i v případě jezdecké turistiky. Je důležité zmínit, že se základními zásadami bezpečné jízdy a vhodného chování by se měl jezdec – turista seznámit ještě před tím, než se poprvé vyhoupne do sedla. Tyto informace obecně týkající se pohybu na hipostezkách jsou dostupné na internetu i v literatuře. Informace vztahující se k jízdě na konkrétním zvířeti (povahové vlastnosti, chody, temperament) by měl podat vždy provozovatel turistické stáje včetně případných upozornění na lokální zvláštnosti a případná úskalí, např. riziková místa na stezce, upozornění na horší terén či počet stanic na stezce. *Jak při vycházkách, tak i při ostatních jízdách v terénu nikdy nesmíte chodit po osázených plochách. Vím, že na nich kůň nezpůsobí takové škody jako traktor, ale vím i to, že způsobí velké morální škody na pověsti jezdců mezi zemědělci. Proto polní a lesní kultury zásadně obcházejte! Přecházet je můžete např. po orbě nebo sklizni* (Hollý, 2003, str. 64). Některá pravidla turisté najdou i na stezce přímo v podobě různých informačních tabulí, jiná pravidla jsou spíše nepsané normy slušného chování, taktnosti a ohleduplnosti vůči ostatním účastníkům turistiky. (Pravidla pohybu jezdců dle Zeipelta a kol., 2010, str. 134-135).

- ❖ Vhodný počet jezdců ve skupině je 3–8 s ohledem na životní prostředí a nenarušení klidu pro divoká zvířata
- ❖ Není dovoleno jezdit do luk, polí a souvislých lesních porostů
- ❖ Je třeba respektovat místní omezení a nařízení (probíhající práce, údržba, těžba)
- ❖ Samozřejmostí je ohleduplnost k ostatním turistům na stezce. Pokud ostatní chceme předjet, včas je na naše jednání upozorníme. Předjíždí se zleva a v kroku.
- ❖ Na komunikacích, zvláště těch rušnějších, se jezdí v zástupu. Tam, kde je půda měkká a hrozí poškození od kopyt koní, jezdíme v kroku, abychom terén zbytečně nerozbahnili.
- ❖ Jízda cvalem je s ohledem na bezpečnost povolena jen v přehledných úsecích. Překážky z důvodu neznalosti terénu raději obcházíme a nepřeskakujeme. Ze stejného důvodu se necválá tzv. „za roh“, kdy nevíme, co se za ohybem cesty skrývá.
- ❖ Přenocování např. ve stanu mimo stanice je možné pouze na vhodném místě, kde máme svolení majitele pozemku.
- ❖ Prostředí stezky je třeba chránit a neznečišťovat. Odpadky neodhazujeme a všechny obaly a prázdné láhve se vyhazují pouze do košů k tomu určených.
- ❖ Všimne-li si turista jakéhokoliv problému na stezce, upozorní na to v nejbližší stanici. Týká se zejména odpadků a černých skládek, nebezpečných předmětů, o které by se zvířata mohla zranit, popadané či vyvrácené stromy přes cestu nebo chybějící či poškozené značení.
- ❖ Volný pohyb psů na stezkách zpravidla není dovolen z bezpečnostních důvodů. Týká se většinou i prostorů jezdeckých stanic. Ohledně možného pohybu psů je povinen se turista předem informovat.
- ❖ Za bezpečnou jízdu na stezce je odpovědný sám sobě turista. V případě zranění není možné dožadovat se jakékoliv kompenzace či náhrady od majitele pozemku či další zainteresované osoby.
- ❖ Je třeba počítat s tím, že ostatní turisté neznají naše koně, a naopak my neznáme jejich. Je třeba dopředu předjímat, očekávat různé reakce zvířat, a tím minimalizovat možná bezpečnostní rizika. Zároveň lze na stezce potkat i turisty, kteří nejsou jezdci. Snažíme se o vstřícnou a příjemnou komunikaci, pozdravení je velmi vhodné. V danou chvíli reprezentujeme všechny jezdce a podílíme se tak na dojmu a obrazu, který si veřejnost v budoucnu s jezdci spojí.

4.14 Charakteristika jezdeckých stezek a jejich ekonomické výhody v regionálním rozvoji

Existuje několik důvodů, proč budovat síť nových jezdeckých stezek, a to z hlediska lokálního, celorepublikového i mezinárodního. Obecně se nejrůznější přínosy jezdeckých stezek týkají následujících čtyř primárních oblastí:

- 1) **Široké spektrum možných uživatelů** – možnost poměrně volného pohybu koní a jezdců v krajině spíše nepovede k masovému využívání jezdeckých stezek, tudíž je vhodné mít při výstavbě nových stezek na zřeteli, aby bylo možno uspokojit více možných zájemců – tedy i např. pěší turisty či cykloturisty na horských kolech. Tím se jezdecké stezky liší např. od zmíněných cyklotras a turistických tras, které jsou konkrétně určené pro danou skupinu turistů.
- 2) **Důraz na bezpečnou formu rekreace** – bezpečnost je v jezdecké turistice významným prvkem už z titulu, že kůň jakožto živý tvor může mít občas „svou hlavu“, může v konkrétní situaci neočekávaně zareagovat, ale i jezdecký um turistů se může lišit. Zvláště u jezdců – začátečníků, kteří se jezdeckví aktivně nevěnují, je třeba minimalizovat rizika, s nimiž by jezdcí mohli být konfrontováni. V praxi to znamená např. maximální snahu využít pro jezdecké stezky polních a lesních cest. V případě nutnosti se zřídka využívá i místních komunikací, ale jen zcela výjimečně vedou stezky po silnicích. Dalším důvodem, proč se jezdecké stezky místům s rušným provozem vyhýbají je i to, že projížďka má mít i naučný a poznávací charakter, tedy je velmi vítané zpřístupnění přírodních a kulturních památek či zajímavostí za předpokladu dodržení bezpečnostních zásad pro koně i jezdce.
- 3) **Spojení zonace město – venkov.** Roli hraje v případě výběru volnočasových aktivit také jejich dostupnost pro uživatele. *V mezinárodním i národním měřítku páteřních tras bude jejich síť tras zajišťovat i pokrytí lokálních potřeb. Páteřní stezky lze pak ještě vylepšit hustší sítí kratších regionálních tras. Výsledkem je pak propojení zonace město – venkov* (Špičáková, 2009, str. 9). Ve výsledku si přijde na své každý zájemce o tuto turistiku, protože zatímco někdo preferuje místní okruhy po okolí, někdo jiný raději cestuje na delší vzdálenosti.
- 4) **Ekonomické výhody plynoucí z existence hipostezek** – rozvoj z ekonomického pohledu tvoří samozřejmě nosnou motivaci zainteresovaných subjektů a osob. Při jezdeckých stezkách fungují jezdecké stanice, které byly představeny v minulých

kapitolách. Obor podnikání zde představuje především pohostinství a ubytovací činnost pro turisty. Ekonomický profit zaznamenávají také další subjekty – lokální obchody, restaurace a hostince či penziony či muzea, skanzeny a další zajímavé pamětihodnosti. Z uvedeného vyplývá, že přínos hipostezek není jen marginální záležitostí pro zúčastněné turisty, nýbrž pro celou společnost. V podpoře domácího a zejména venkovského turismu je třeba hledat přínos, neboť může představovat zajímavý zdroj finančních prostředků např. v převážně zemědělsky orientovaných oblastech. *Jezdci na koních mají navíc výdaje za svého koně, takže u nich je denní útrata ještě vyšší* (Špičáková, 2009, str. 9).

Mezi další výhody patří i např. to, že značená stezka eliminuje zabloudění jezdců, a tím i případné ocitnutí se s koněm na místech, kde by jejich přítomnost byla pro majitele pozemků nežádoucí, zatímco majitelé vyznačených pozemků jsou s přítomností jezdců na koních svolní. Neopominutelný je také fakt prodloužení turistické sezony, který mohou kladně pocítit provozovatelé rekreačních zařízení a místní podnikatelé. Z toho následně plynou další příjmy, rozšiřuje se i nabídka služeb pro klienty a turisty. Vzniká prostor pro nové podnikání – provoz jezdecké stáje a nabídky hipoturistiky. Zároveň dochází ke zatraktivnění a udržování území stezek a jejich okolí, navíc jsou koně vítaným prvkem rozptýlení pro ostatní turisty. V obecné úrovni potom jezdecká turistika napomáhá k šetrnému využívání venkovské krajiny, podílí se na zachování tradic a tradičního způsobu života na venkově a poskytuje pracovní příležitosti. Přestože se jedná mnohde jen o doplňkovou službu turistům, je poměrně inovativní a udržitelná. V neposlední řadě dokáže vhodně propojit poznávání venkovského života v oblasti kulturní, přírodní, tradiční i historické. To proto, že jezdecké stezky povětšinou vedou okolo historických a přírodních památek nebo nabízí zajímavé přírodní scenérie. *Turistika na koni však neznamená jen ježdění po stezkách. Stanice připravují pro malé i velké příznivce koní rozmanité programy. Od jezdeckých kurzů pro začátečníky až po dětské tábory, od jezdeckých výletů do historie až po dálkové jízdy. Od krátkých výletů a exkurzí až po expedice do daleké ciziny (např. do českých vesnic v rumunském Banátu, na veletrhy koní do italské Verony, do Rakouska, Německa, na Slovensko...). Od programů pro zkušené „koňáky“ až po pobyty pro hosty, kteří rádi koně jen z dálky pozorují a obdivují* (Andrllová, 2022, str. 55).

4.14.1 Problémy a rizika výstavby a provozu jezdeckých stezek

Je třeba si uvědomit, že přestože patří jezdecká turistika k tzv. měkké turistice, jenž se snaží uvést potřeby turistů, místních obyvatel, ochranu přírody, krajiny a kulturní unikátnost místa do souladu, mohou se zde vyskytnout určitá rizika, a to jak pro turisty samotné, místní obyvatele či krajinu v případě, že nejsou respektována určitá pravidla. Prvotní riziko může vzniknout již při samotném plánování, resp. v případě, že stezka povede nevhodným terénem, přes rušná a hustě obydlená místa či zemědělsky využívané plochy. *Česká krajina je silně fragmentována překážkami přírodního charakteru, jako jsou vodní toky a plochy, prudké svahy, skály a strže, ale také antropogenní prvky v krajině představované frekventovanými rychlostními silnicemi či zástavbou. Respektovat je třeba pásma hygienické ochrany vod, a zvláště chráněná území, v nichž platí omezení* (Špičáková, 2009, str. 6). Podstatou trvale udržitelného využívání krajiny a hospodárného nakládání s prostorem v krajině je právě eliminace výše zmíněných bodů či jejich vhodné a adekvátní řešení.

Záměr vybudovat jezdeckou stezku je ale také konfrontován i s řadou dalších dotčených osob – s majiteli pozemků, lesními hospodáři a vodohospodáři, zemědělci či s vlastníky přilehlých staveb. Je proto v zájmu samotných jezdců dodržovat pravidla chování na hipostezkách. Přestože nejsou legislativně upravená, tedy ani právně postižitelná, vytváří však o jezdcích obraz pro většinou část společnosti i proto, že reflektují etická pravidla a jejich dodržování. Na obecné úrovni lze definovat jakési tři okruhy, jež je nutné vymezit konkrétními pravidly. Prvním z nich je **oblast životního prostředí**. Pravidla týkající se životního prostředí odkazují na potřebu ochrany volně žijících rostlin a živočichů, eliminaci dopadů pohybu koní v krajině, konkrétně v chráněných územích. V neposlední řadě sem patří i ohleduplné chování jezdců včetně zcela základních pravidel, které se dají vztáhnout i na ostatní formy turistiky, tedy nebýt v krajině hlučný, neodhazovat odpadky a obecně chovat se tak, aby po nás zůstalo co nejméně stop. Druhou oblastí je potom otázka **zdraví a bezpečnosti**. Toto se týká jak jezdců a jejich koní, tedy bezpečnostních prvků a vybavení, nutnosti přizpůsobit rychlost jízdy terénu či tvrdosti povrchu, respektovat možnosti nejpomalejšího či nejstaršího koně, nejezdit ve velkých skupinách (doporučuje se ekipa čítající nejvýše 8-10 jezdců), tak i dalších turistů, kteří se na stezce vyskytnou – ať už také jezdců, či pěších nebo cykloturistů. Poslední okruh zastřešuje obecně **ochranu majetku**. *Ten zajišťuje provoz na stezce tak, aniž by došlo*

k ničení soukromého majetku, zanechávání odpadků, znečišťování koňským trusem (Špičáková, 2009, str. 6). Na základě výše popsaných bodů bývají sepsaná nejrůznější desatera či seznamy pravidel, jimiž by se měli turisté řídit. Bývají lehce k nalezení na internetu, v turistických mapách a brožurách i na vývěškách a informačních tabulích umístěných přímo na stezkách.

Specifickým problémem je častý odpor majitelů a nájemců pozemků, jejichž souhlas je třeba při vedení trasy přes jejich parcely. Často pramení z obav ohrožení novým druhem turistiky, případně z konfliktů spojených s lesním či polním hospodařením (Špičáková, 2009, str. 9). S tímto negativním přístupem může souviset i nedostatečná informovanost o jezdecké turistice či nevhodný způsob její propagace.

Shrnutí teoretické části

Teoretická část diplomové práce poskytla základ naplnění cíle práce, tedy zjistit, jaký význam má existence jezdeckých stezek na rozvoj lokality v Jihočeském kraji. Zároveň také poskytuje oporu a zázemí pro sekundární a komparativní analýzu dat a empirickou část. Z hlediska významu práce bylo nutné nejen vymezení regionů a teorie regionálního rozvoje, ale také definování přístupů regionálního rozvoje, zejména endogenního přístupu, který představuje samotnou činnost aktérů. Protože je jezdecká turistika provozována zejména v mimoměstských lokalitách, bylo nezbytné vymezit venkov a venkovský prostor jako region. Samostatná podkapitola se dále zabývala klíčovými dokumenty upravující podporu regionálního rozvoje a rozvoje venkova a formami podpor, a to jak na úrovni národní, tak i nadnárodní. Představeny byly však pouze ty, které mají tematickou souvislost. Na národní, republikové úrovni, má regionální rozvoj právní zakotvení v Zákoně č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje a dalším významným dokumentem je Strategie regionálního rozvoje 2021+, jež vymezuje typy oblastí se zvýšenou potřebou pomoci a Program obnovy a rozvoje venkova. Z nadnárodních typů podpor lze krátce zmínit ESI fondy 2020-2027 a IROP 2021-2027. Dalšími typy podpor, mimo té finanční, se může aktérům dostat např. od Spolku pro obnovu venkova, Svazu venkovské turistiky a agroturistiky či Národní sítě Místních akčních skupin, které poskytují nejrůznější poradenství, zajišťují koordinaci činností, reprezentují a zastupují aktéry a jejich zájmy, pořádají edukativní činnost, publikují, spolupracují s příslušnými institucemi a mnoho dalšího.

Pomocí matice aktérů se specifikoval konkrétní typ aktérů, jimiž se tato práce dále zabývá, tedy aktéři na lokální úrovni podnikatelského sektoru. Ti byli dále identifikováni dle kritérií malého a středního podnikání se zřetelem na převládající činnost v zemědělství, nejčastěji kombinovanou s poskytováním služeb v cestovním ruchu. Touto postupnou konkretizací tedy vykryštoval typ představující aktéra s několika společnými znaky. Jedná se tedy povětšinou o drobného či malého podnikatele, podnikající ve venkovské oblasti, věnující se převážně výrobní zemědělské činnosti s přesahem do služeb cestovního ruchu, případně nevýrobní zemědělské činnosti typu chov koní. Subjektem je zpravidla malý rodinný podnik typu farma či statek, jiné malé hospodářství či jednotlivec s úzkou vazbou na venkov a tradice.

Venkovský cestovní ruch tvoří důležitou součást rozvoje regionu a venkovských lokalit pro regiony v podobě příjmů, které lze znovu investovat do obnov, revitalizací a dalšího rozvoje. Stejně tak má ale nezastupitelné místo z hlediska uživatelů-konzumentů cestovního ruchu, neboť v porovnání s městem a městskými regiony nabízí v dnešní zrychlené době tolik potřebné zpomalení a zklidnění, bližší sepejetí s přírodou, kontakt se zvířaty a v neposlední řadě se i díky němu daří udržovat a zachovávat lokální kulturu. To je jen ilustrativní výčet důvodů, proč je venkovský cestovní ruch tolik významný a důležitý. Aby však venkov plnohodnotně plnil své funkce, včetně té rekreační, a zároveň nebyla na úkor kvality života obyvatelům a dalším subjektům v lokalitě, je třeba rozvíjet venkovský cestovní ruch udržitelným způsobem. O tom, jaký způsob rozvoje je, případně není udržitelný, napoví srovnávací tabulka měkkého a tvrdého turismu. Je to právě měkký turismus, jenž by měl být v rozvoji regionů a venkova upřednostněn, neboť reflektuje aspekt ekologický, sociální či kulturní. I venkovský cestovní ruch má své vlastní předpoklady, jež musí existovat, abychom mohli o cestovním ruchu na venkově hovořit. Zkráceně lze říci, že musí být předpoklady na straně poptávky, tedy existence potenciální klientely, která má o produkt či službu zájem, ale mohou to být i socio-ekonomické předpoklady, předpoklady na straně nabídky, což znamená osoby na venkově podnikající a nabízející služby týkající se venkovského cestovního ruchu (týká se i předpokladů profesních), dále jsou to vnější předpoklady, kterými lze označit faktory politické, legislativní a nebo třeba také existenci organizací a institucí zajišťující venkovský cestovní ruch, a konečně předpoklady lokalizační a realizační, které výše uvedené doplňují. Současný stav venkovského cestovního ruchu v současnosti není blíže jako podkategorie

cestovního ruchu v tuzemsku metodicky sledován a vyhodnocován, což znemožňuje pracovat s konkrétními a relevantními daty, nicméně existují alespoň dílčí údaje např. o poskytovaných službách, které sleduje např. Svaz venkovské turistiky a agroturistiky. Zaměřuje se na monitoring trendů ve venkovském cestovním ruchu, které blíže uváděla podkapitola 4.4. Venkovský cestovní ruch lze dále vymežit na několik forem, přičemž podrobněji představené byly ty, které s jezdeckou turistikou souvisí, to znamená agroturistika, ekoagroturistika a vesnická turistika, a dále pro doplnění takové, jenž mají v ČR dlouhou tradici, tzn. chataření a chalupaření jakožto specifický, národní fenomén.

Jak již bylo uvedeno, hipoturistika je formou vesnické turistiky, a tedy i venkovského cestovního ruchu. Jde o formu cestovního ruchu, která se v ČR začala rozvíjet na počátku nového tisíciletí a získává si rostoucí oblibu i mezi lidmi, kteří se jezdecky aktivně jinak nevěnují. Mezi její hlavní benefity pro turisty se řadí kontakt se zvířetem, pobyt v přírodě a její poznávání, poklidné tempo cestování na rozdíl od cestování motorovými prostředky, anebo prostě jen vyzkoušení něčeho nového. A právě značené jezdecké stezky jsou nejvhodnějším způsobem, jak v koňském sedle cestovat. Jde o značené úseky, které jsou pro pohyb jezdců na koních nejvhodnější, zajišťují, že jezdcům se pohybují po pozemcích, jejichž majitelé dali k pohybu koní souhlas, nevedou hustě obydlenými místy nebo po rušných komunikacích, bývají vybavené potřebným mobiliářem a vedou zpravidla kolem pro turisty atraktivních míst a jezdeckých stanic. Jezdeckou turistiku lze přizpůsobit jezdeckým zkušenostem a potřebám jezdců na míru – může jít o krátkou vycházku v přírodě, stejně tak o několikadenní putování přes hranice republiky do sousedních zemí. Konzumentem jezdecké turistiky stejně tak může být jak jezdec s vlastním koněm, tak i tzv. komerční turista, jenž si koně zapůjčí právě na některé z jezdeckých stanic, což bývá často jednou z poskytovaných služeb. Koně pro jezdeckou turistiku mohou být nejrůznějších plemen, různého stáří, výšky či pohlaví, avšak s ohledem na ostatní turisty je nutný předpoklad dobře ovladatelného, zdravého a nekonfliktního zvířete, zvyklého na společnost ostatních lidí a koní a veškerou manipulaci včetně ošetřování. Nevhodní jsou koně vznětliví, bázlivi, příliš temperamentní, konfliktní, koně, kteří kopou a koušou, zvířata v nedobré zdravotním stavu a kondici, s nakažlivou nemocí, a také ti, u nichž hrozí jakékoliv jiné riziko, které by ohrozilo ať již ostatní turisty a jejich koně, tak i například koně ustájené na stanicích. I zde platí, že bezpečnost je na

prvním místě, tedy stejně tak, jako je nutné dbát na prevenci úrazů koní, je nutné se bezpečně vybavit i jako turista příslušným a vhodným jezdeckým vybavením.

Metodika značení jezdeckých stezek do jisté míry v podstatě kopíruje metodiku značení pěších, či jiných turistických tras, jen s rozdílem jiného typu piktogramu, neboť vychází ze stejné metodiky značení Klubu českých turistů používané více než 120 let. Tento způsob značení, povětšinou malbou zejména na stromy a sloupky je relativně levný, turistům dobře srozumitelný a efektivní. Malované značky doplňují plechové rozcestníky a šipky, někdy také samolepky, tak jako u jiných turistických značení, jež má KČT ve své gesci. Na prvotní značení nových stezek bývá možné čerpat finanční podporu z prostředků národních i unijních, zatímco obnovování značení, které probíhá po tříletých intervalech, již zajišťuje KČT. Závěr teoretické práce představil legislativní předpisy vztahující se k jezdecké turistice a všeobecně uznávaná pravidla pro pohyb turistů na koních, jež bývají součástí map, na informačních tabulích jezdeckých stezek či k doptání na jezdeckých stanicích.

Jedním z důvodů, proč vznikla tato práce, je poukázat na výhody, které s sebou jezdecká turistika a existence jezdeckých stezek přináší. Jedním z nich je například široká základna možných zájemců, neboť jezdecké stezky mohou využívat i pěší či cykloturisté, neboť vedou s ohledem na bezpečnost koní a jezdců mimo rušné úseky, jen minimálně po silnicích, zato ale ve většině případů vedou přes lesní úseky, polní cesty anebo jiná, vhodná místa, jejichž značení předcházeli akcept vlastníků. Další z výhod existence hipostezek je ekonomický přínos pro provozovatele jezdeckých stanic, ale i dalších místních živnostníků a provozovatelů gastro provozoven, ubytovacích zařízení nebo vlastníků památek a turistických zajímavostí. Pro kompletnost příslušná podkapitola uváděla i možná negativa, která mohou s provozem jezdecké turistiky souviset, a jimž je nutné předcházet. Jedná se například o nutnou ochranu fauny a flory, zajištění zdraví a bezpečnosti jezdců, koní i ostatních turistů i ochrana majetku třetích osob. Pro co možná nejvyšší možné snížení uvedených rizik je opět důležitá osvěta, znalost pravidel a vzdělávání se. To se týká jak turistů samotných ohledně pohybu na stezkách, provozovatelů stanic dbajících na zoohygienu a dodržování veterinární péče, tak i odpovědný přístup značkařů a dalších zainteresovaných osob.

5 Sekundární a komparativní analýza dat o jezdeckých stezkách ve vybraných lokalitách (Německo, Rakousko a ČR)

Jezdecké stezky už v České republice existují již na dvě desetiletí a jejich trend je stále rostoucí co do rozšiřování se do dalších lokalit a krajů, tak i do budování a výstavby nových stezek, respektive napojení nových stezek na stávající, a tím pádem prodloužení již existujících tras. Bohužel, povědomí o jezdecké turistice není významné mnohdy ani mezi jezdeckou veřejností, a tedy tím spíše ještě ne u široké veřejnosti, což je ke škodě, neboť se jedná o jinak velmi dostupnou a zajímavou formu venkovské turistiky pro téměř kohokoliv.

Historie tuzemských jezdeckých stezek sahá přibližně do roku 2003, kdy se na podzim tohoto roku konalo na jihočeské Chatě pod Kletí celostátní setkání zájemců a příznivců o jezdeckou turistiku. Během několika let poté začaly postupně vznikat dle návrhů Ing. Mileny Andrlové první návrhy jezdeckých stezek včetně stanic. Po Jihočeském kraji na nově vznikající projekt začaly navazovat i další kraje, čímž se jezdecká turistika začala turistům více přibližovat a stávat se dostupnější i v jiných regionech ČR. Bez zajímavosti není, že stejný způsob značení stezek se používá např. i na sousedním Slovensku či v Rumunsku. *(Jedná se o systém značení popisovaný v jedné z předchozích kapitol, který vychází z metodiky KČT. Jedná se svým způsobem o světový, přes 120 let starý unikát, přičemž značení jezdeckých stezek vychází právě ze značení pěších stezek. Jezdecké stezky jsou označeny, jak bylo uvedeno, bílým čtvercem o rozměrech 10 x 10 cm, v jehož středu je barevný terčík).* Toto samotné značení stezek bývá zpravidla prováděné samotnými provozovateli stanic či chovateli koní, příp. jinými osobami, které se mnohdy významným dílem zasadili o vybudování hipostezky. Nutné je pro to absolvovat školení u ověřeného značkaře KČT. Tito stejní lidé se potom často o značky dále v budoucnu i starají a jedenkrát po třech letech značení obnovují. (Průběžná údržba je sice financována KČT, to se ale netýká prvního vyznačení, které KČT nehradí).

Jednotná je celorepubliková metodika zahrnující pravidla pohybu na stezkách nebo souhlasy majitelů pozemků. U stezek nedochází ke změně majitele (stejně je tomu v případě stezek pěších), pouze se udržuje značení. V případě překážek na stezce, jakými mohou být padlé stromy, sesun půdy či jiné zneprůchodnění, se jezdci obrací

s upozorněním na problém na nejbližší stanici, kde o tom uvědomí vlastníka či provozovatele stanice, který dále podniká příslušné kroky. Řešení těchto problémů totiž většinou není v gesci samotných stanic nebo KČT, nýbrž majitelů či nájemců. V případě urgentní pomoci jsou v mapách a materiálech telefonní kontakty na nejbližší veterináře, podkováře a dopravce koní, ale nepřetržitá linka pomoci v současnosti neexistuje.

5.1 Jezdecká turistika v zahraničí (příklad Německa a Rakouska)

V některých lokalitách se lze setkat s napojením jezdeckých stezek na ty přeshraniční, resp. jde o situaci, kdy tuzemské stezky jsou propojené přes hranice států. Typické je to např. u rakouských hranic, konkrétně u Horního a Dolního Rakouska. Obecně by se turisté, zvláště začátečníci, měli mít na pozoru, neboť s přechodem hranic se může měnit třeba systém značení (příkladem je Rakousko, kde jezdecké stezky vytyčují primárně plastové sloupky či hliníkové tabulky a v Německu se jezdí často na základě map), pravidla umožňující pohyb koní (v Rakousku je dokonce pohyb koní mimo stezky v některých oblastech zakázán). Naopak třeba na Slovensku existují v podstatě obdobná pravidla pohybu jezdců v krajině. Ačkoliv se jezdecké stezky vyskytují běžně v celé řadě zemí i kontinentů, ze zahraničních příkladů bude s ohledem na zaměření práce blíže představeno napojení stezek do Německa a Rakouska. Poznámka na závěr, nikoliv však poslední – v zahraničí patří k běžné výbavě jezdců lopatka na odklizení koňského trusu po koních zejména v obcích, na frekventovanějších místech, odpočívadlech či souběžích s jinými stezkami.

Autorka pro zajímavost ještě uvádí příklad z Ameriky, kde má turistika na koni velmi dlouhou tradici a její problematikou se zabývá mnoho právních předpisů. *Kůň v USA nikdy nepřestal být běžným dopravním prostředkem a u jezdeckých stezek nejde tedy o problém zavádění něčeho nového, jako je tomu v Evropě* (Andrlová, 2008, str. 21).

Tato situace je velmi výhodná, neboť nám může poskytnout vhodná řešení i do našich podmínek. Lze se takřka s jistotou spolehnout, že problémy, před které jsou během výstavby hipostezek postaveni lidé u nás, řešili již opakovaně i v jiných státech světa. Výsledky těchto řešení již poskytly v čase dostatečně kvalitní zpětnou vazbu, ze které lze zjistit, nakolik byla správná a funkční, resp. jak byla ověřena praxí. Nezbyvá než doufat, že mnohá zahraniční řešení a nápady, jež se v praxi osvědčily, tak budou implementována i do našich, třeba nově vznikajících tras. Pokud se totiž ohlédneme do vyspělých regionů Evropy, zjistíme, že síť hipostezek tvoří běžnou součást turistické infrastruktury.

Vzhledem k tomu, že je tato diplomová práce zaměřená na jezdecké stezky v Jihočeském kraji, budou více z pohledu hipoturistiky přiblíženy dvě sousední země, tedy Německo a Rakousko.

5.1.1 Německo

Německo má, co se týká pravidel pro pohyb jezdců na stezkách, vesměs stejné požadavky. Značení stezek je tam spíše pomyslným vodítkem, ale ne nezbytně nutné. Velká část map a stezek je dnes již přenesena do elektronické podoby.

Oblast pro jezdeckou turistiku značně nakloněnou lze najít např. na jihovýchodě Německa v okolí města Norimberk. Vznikl zde totiž projekt, do něhož se zapojil mj. spolek přátel přírody, instituce na podporu cestovního ruchu či správa místních přírodních parků. *Pod heslem „My plánujeme – vy jezdíte“ je každoročně zpracována brožura jezdeckých tras a koňských stanic v tomto regionu. Ochotně zašlou propagační materiály zdarma i zahraničním zájemcům* (Špičáková, 2009, str. 10). Mapy vydávané pro jezdeckou turistiku mají očíslované vyznačené trasy, nechybí výčet přírodních a kulturních zajímavostí na trasách či nabídka a výpis stanic. Mapy komě toho obsahují i zmenšené plánky všech tras.

Další z odlišností v porovnání s naší tuzemskou jezdeckou turistikou je i systém příspěvků, jež jsou odváděny při podílení se na jezdecké turistice. Jezdeckou turistiku a její organizaci zde mají pod patronátem především jednotlivé stanice. Kromě tradiční nabídky ubytování a pohostinství nabízí k dispozici své koně, pro klienty připravují programy a ucelenou nabídku služeb. *Organizace působící v oblasti turistiky na koni plně využívají finanční zdroje z grantů a dotací, mj. z prostředků Evropské unie, dříve především programu LEADER* (Špičáková, 2009, str. 10).

Odlišností, která však spojuje Rakousko i Německo, je možnost využití jezdeckých stezek i pro povozy a bryčky. Hipostezky jsou jim do značné míry přizpůsobeny, resp. vedeny místy, kde je možný jejich průjezd. To napomáhá rozšířit uživatelskou skupinu turistů. Je totiž třeba dodat, že turistika s povozy a bryčkami je spíše ve stínu své větší „sestry“ – tedy turistiky v sedle, která je nepoměrně v našich končinách rozšířenější, což ale neplatí třeba v případě Velké Británie, kde turistika se zápřeží představuje naprosto běžný druh volnočasové aktivity.

Obrázek 16 - Německé turistky v regionu Wachtberg u města Bonn

Tak jako v Rakousku nabízí nejvyhledávanější lokality na stovky kilometrů jezdeckých stezek vhodných jak pro jezdce, platí tak i pro kočáry a povozy. Cestování s povozy neklade zpravidla žádné větší nároky na provozovatele stanice.

V Německu existuje také specializovaná organizace PFERD & REITER, která představuje významný rozcestník pro zájemce o jezdeckou turistiku. Jde o značku kvality cestovní kanceláře creActvi Tours GmbH v Tangstedtu. Turisté si zde mohou vybrat dovolenou v Americe, Africe, Evropě či Austrálii a nechybí ani exotické destinace. Z nejzajímavějších lze jmenovat Tunis, Tanzánii, Peru, Omán, Norsko, Namibii, Montenegro, Mozambik, Kyrgyzstán, Lesotho, Irán, Izrael, Řecko, Finsko, Chile, Kostariku, Albánii či Egypt. Českou republiku reprezentují jen Orlické hory s možností putování ve westernovém stylu, což je vzhledem k rozmanitosti České republiky velká škoda, nicméně to je určitě jedna z možných příležitostí, jak propagovat jezdeckou turistiku i v mezinárodním měřítku, navíc turisté s vlastními koňmi, např. ze sousedního Německa by mohli ocenit i geografickou blízkost tuzemska.

Každoročně také vychází obsažný barevný katalog o rozsahu cca 250 stran. Jednu ze stran zaujímá právě Česká republika s turistikou v Orlických horách – tento list je součástí příloh práce. Každá ze zemí je i na webových stránkách popsána základními parametry. Nabídka jezdecké turistiky se snaží vyjít vstříc všem potenciálním skupinám z hlediska věku, jezdeckých zkušeností, požadavku půjčení koně či cestování se svým vlastním, požadované destinace či kategorie ubytování.

Obrázek 17 - Prezentace ČR na stránce Pferd & Reiter

Kromě portálu PFERD & REITER mohou zájemci o jezdeckou turistiku v Německu využít např. webové stránky **Landsichten**, která slouží jako největší informační a rezervační portál pro dovolené na venkově v Německu. Cílem je posílení konkurenceschopnosti převážně malých a středních poskytovatelů ve venkovských oblastech zpřístupnit hostům různé nabídky venkovského cestovního ruchu. Dalším aspektem je také moderní způsob hledání vhodného ubytování a rychlá rezervace s hostitelem. Nechybí ani možnost koupit si rezervaci typu Last minute. Dovolené tu lze vybírat na základě destinace – v Alpách, u Severního či Baltského moře, v horách, u řek či jezer nebo na vřesovištích a v lesích. Filtrovat lokality jde i podle jednotlivých spolkových zemí. Vybírat dovolenou mohou potenciální zájemci i dle zaměření, konkrétně dovolené na farmě, na koňské farmě, pro rodiny s dětmi, s venkovským ubytováním, gastronomicky pojaté, kempingové, wellness, bezbariérové, se psem, aktivně trávené či speciální. Po rozkliknutí nabídky jezdecké turistiky a všech stájí zapojených do tohoto projektu si už stačí jen vybrat některou z 228 stájí a farem. Viditelné je hodnocení každé z nich, včetně minimální ceny za ubytování na jednu noc. Detail každého subjektu nabídne informace o získaných oceněních, chovaných zvířatech, poskytovaného vybavení (včetně informace, zda je subjekt aktivně se věnující zemědělské činnosti). Poté už stačí jen vyplnit rezervační formulář a zažádat o rezervaci.

Obrázek 18 - Webový portál Landsichten.de

The screenshot shows the Landsichten.de website interface. At the top, there are search filters: 'Orte, Gastgeber', 'An-/ Abreise', '2 Gäste', and a 'Filter' button. Below the filters, there is a 'Reiterhof' category filter and a 'Filter zurücksetzen' button. The first listing features a photo of a person with a horse and a price of 'ab 38,50 € pro Nacht'. The second listing is for 'Landhotel & Reiterhof Schumann' in Triptis, OT Oberpölnitz, Thüringen, with a 4.5 rating and a price of 'ab 99 € pro Nacht'. Both listings have 'Anfragen' and 'Mehr erfahren' buttons.

Další možností, jak se začít věnovat jezdecké turistice v Německu, respektive nalézt stáj coby jednu z jezdeckých stanic, je navštívit webové stránky konkrétní spolkové země, kde v rámci cestovního ruchu bývá běžně uváděná i sekce jezdecké turistiky a nabídka jízdy na koni. Jako příklad lze uvést např. zobrazené stránky země Durynsko.

Obrázek 19 - Jezdecké stáje ve spolkové zemi Durynsko

The screenshot shows the website 'Herzen Deutschlands' with a navigation bar: 'STARTSEITE', 'ÜBERNACHTEN', 'ESSEN & TRINKEN', 'STÄDTE & REGIONEN', 'KULTUR & FREIZEIT'. The main banner features a photo of people riding horses and the text 'Urlaub im Herzen Deutschlands'. Below the banner, there is a section titled 'Reiterhöfe in Thüringen' with a description in German: 'Egal, ob Sie reiten lernen möchten oder bereits sattelfest sind, das Angebot unserer Reiterhöfe reicht vom Ponyreiten für die Kleinsten bis zu klassischem Reitunterricht und romantisches Kutschfahrten. Wenn Ihr Glück auf den Rücken der Pferde liegt, dann sind Sie auf den Thüringer Reiterhöfen genau richtig.' It also includes a small photo of a person with a horse and the text 'Programme in Thüringen (Foto: Justus Köhler)'. At the bottom, there are three small images of equestrian facilities.

Jezdecké turistice v Německu se také věnuje Německá jezdecká unie, jež vydává katalog Pferdetourismus in Deutschland, ve kterém uvádí všechny potřebné informace dle konkrétních zemí. U každé země jsou uvedeny příslušné předpisy a podmínky pro provoz jezdecké turistiky, povinnosti turistů, možnosti jezdecké turistiky a kontakt na jezdeckou stanicí, případně organizaci, kde jsou k dostání potřebné mapy a materiály. Uvedeny jsou také konkrétní stáje a užitečné související odkazy.

Obrázek 20 - Katalog Pferdetourismus in Deutschland

5.1.2 Rakousko

V Rakousku platí velmi striktní pravidla umožňující pohyb koní v krajině, kvůli nimž je systém značek ve své podstatě nezbytný. Značky ve formě čtvercových hliníkových tabulek s emblémem koňské hlavičky jsou instalovány na sloupcích a doplněny stejnými tabulkami s údaji o směru a vzdálenosti. Pohyb po stezkách je pro jezdce v některých místech zpoplatněn a výtěžek je používán na údržbu stezek a značení (Andrlová, 2008, str. 21). V Rakousku tvoří jezdecká turistika značnou část hospodářského přínosu pro zemědělce zapojené do venkovské turistiky – ať už provozem stanic na vysoké úrovni či půjčováním koní turistům nebo jejich chovem.

Kvalitně propracovaného systému jezdeckých tras lze využít především v Horním Rakousku, konkrétně v oblasti Mühlviertel. Lokalita se dělí na tři regiony – Böhmerwald (který bude dále popsán blíže), Mühlviertel Hochland a Mühlviertel Alm Freistadt. Zdejší provozovatelé penzionů a statků se aktivně podílí jednak na vyznačování nových stezek, a zároveň na údržbě stávajících. Je třeba zmínit, že systém kvality stanic je členěn dle propracovaných klasifikačních kritérií, jež zahrnují ubytování, stravu, ustájení pro koně a další možné služby. Klasifikační stupnice má čtyři kategorie, resp. čtyři podkovy. Ve srovnání s Rakouskem jsme v tomto spíš pozadu, neboť u nás se stanice jezdecké turistiky evidují spíše kvantitativně, ale jejich klasifikační stupnice jako je v Rakousku, u nás zatím neexistuje. Pro turisty spočívá hlavní přínos v selekci stanic dle požadované úrovně (1-4 podkovy).

Lokalita Dolního Rakouska je z oblasti jezdecké turistiky zaštiťována organizací Landesverband für Reiten und Fahren in Niederösterreich (Pferdland Niederösterreich). Jak již bylo zmíněno na úvod, v Rakousku se jezdecká turistika nepovažuje ani tak za činnost spadající do turismu, jako za hospodářský výsledek pro zemědělce. Rakouská nabídka jezdecké turistiky je důmyslně propracovaná, co se týká nejrůznějších propagačních materiálů (speciálně připravených pro konkrétní trasy, popisující nabídku služeb na tamějších stanicích), ale zahrnující i další lokální služby a produkty, např. farmářské speciality, ale i další služby typu akce s koňmi pro děti či prázdninové programy, na jejichž programu se podílí samotné stanice.

Vybírat lze z mnoha webových portálů, kde nechybí mapy a všechny potřebné informace. Vychází i tradiční tištěné mapy a ze zajímavostí právě např. lokality Mühlviertel je třeba zmínit 700 km značených jezdeckých stezek, takřka 50 útulných stanic či možnost seskládání balíčku na míru pro více osob. Většina stanic nabízí také půjčení koně, zakoupení mapy a zaslání informační brožury zcela zdarma. Autorka by také ráda vyzdvihla komunikaci s Karen Langovou ze Sdružení cestovního ruchu Mühlviertler Alm Freistadt, která velmi ochotně a neprodleně poskytla veškeré informace k jezdecké turistice, doporučila konkrétní stanice a celkově se jednalo o profesionální servis potenciálnímu turistovi.

Lokalita **Böhmerwald**, která, jak už název v překladu napovídá, se nachází v těsné blízkosti České republiky. Jedná se o lokalita, která se rozprostírá v hraničním trojúhelníku Horního Rakouska, Bavorska a Čech. Inspiruje rozmanitou krajinou a četnými možnostmi výletů do okolí, kde lze vidět romantické žulové útvary, lesní potoky, skalnaté soutěsky a mohutnou kulisu Alp v dáli. Hluboké lesy se střídají s pastvinami a poli, nabízí se výhledy na kostely, hrady a zámky, vesnice i města. To vše si lze vychutnat z pohledu jezdce v sedle. Turisté zde také najdou komfortní ubytování včetně ustájení pro svého koně. Region také kromě jezdecké turistiky poskytuje zázemí pro široké spektrum nabídky volnočasových a kulturních aktivit. Zvlněný reliéf krajiny a kopce jsou dobře známé i pro pěší turisty, milovníky přírody i zimních sportů. Jedná se o turisticky atraktivní a oblíbený rakouský region, v němž má jezdecká turistika své nezastupitelné místo.

Se současnou sítí jezdeckých stezek bylo možné propojení všech jezdeckých oblastí Horního Rakouska a Bavorska. V lokalitě od Innviertelu k Dunaji, podél bavorské hranice existuje mnoho přírodních krás a kulturních prvků, hostince s širokou nabídkou lahůdek a

lokálních specialit, které je možné na cestách vyzkoušet. Hlavní jezdecká stezka se táhne od Dunaje na jihu směrem na sever přes hřebeny, lesy, a nabízí nádherné výhledy na Český les v Bavorsku. Na rozcestí u Julbachu lze pokračovat na východ do jezdeckých oblastí Sterngartls, Kernlandes a Mühlviertler Alm. Pohostinná zařízení vítají vřele všechny návštěvníky.

Autorka si vyžádala propagační materiály, které jí byly z infocentra zaslány zcela bezplatně s nebývalou ochotou, a v nichž lze nalézt všechny potřebné informace, které turista potřebuje. Ačkoliv je v dnešní době co do způsobu získávání informací velmi preferován internet, jako neocenitelnou hodnotí autorka papírovou rozkládací brožuru, přičemž mapa zaujímá celou jednu stranu, zatímco druhá strana nabízí všechny potřebné informace. Svě krátké představení zde má celkem 29 stanic a stájí, které se v blízkosti stezek nachází. Velmi výstižná a užitečná je tabulka uvádějící u každého subjektu konkrétní vybrané informace tak, aby si každý turista mohl zvolit stanici dle svého požadavku. Jednotlivé subjekty jsou kategorizovány do jednotlivých typů ubytovacích zařízení a kromě umístění a telefonního kontaktu se lze dále dozvědět, jaké služby jsou nabízeny. Z typů ubytování jsou zde vymezeny jezdecké ubytovny, hostince, farmy, penziony, penziony a odpočívadla. Nabídku služeb tvoří možnost využití jízdárny, drezurního areálu, kryté haly, nabídka jezdeckých kurzů, výcvik koní, půjčovna koní, organizované putování na koních, možnost dovolené s vlastním koněm, jízda kočárem či na saních, úvaziště či boxy pro koně hostů. Nechybí ani informace o tom, zda je nutná předběžná rezervace či který den v týdnu je vymezen jako odpočinkový.

Další, v terénu nepostradatelné informace, zahrnují telefonní čísla. Brožura uvádí telefonní kontakty na kováře, veterináře, místní přepravce koní, průvodce jezdecké turistiky a kontaktní osoby v místní jezdecké komunitě. Nechybí ani soupis pravidel pohybu jezdců na stezkách a dalších užitečných poznámek. Ty uvádí např. přísně se držet stezky a nejezdit neznačenými zkratkami, koně nechávat pást jen u cesty či jezdit s platným označením. To vysvětluje poslední věta v brožuře, tedy že poplatkem 2 Euro na den přispívají jezdci na údržbu a obnovu cest a značení.

Celkově je brožura velmi dobře zpracovaná, obsahuje vše potřebné a informace jsou přehledně k dispozici.

5.2 Jezdecká turistika v ČR dle krajů

V krátkosti by se dalo říci, že hipoturistika je kombinací rekreace a jízdy na koni. Rekreaci rozumíme aktivní způsob využití volného času ve smyslu harmonického rozvoje osobnosti ve všech oblastech – sociální, psychické a somatické. Se stoupající poptávkou a nabídkou význam rekreace v Česku neustále roste (Špičáková, 2009, str. 5).

Jezdecká turistika se sice nesměle, ale jistě dostává na výsluní zejména v posledních deseti letech. Kromě benefitů v podobě trávení času v přírodě s živým tvorem, pozitivním či dokonce rehabilitačním účinkem na tělo a uklidněním pro duši nabízí také další možnosti. Lze ji totiž kombinovat i s dalším typem turistických aktivit, protože fantazii se meze nekladou. Pokud jezdí jen např. někdo z rodiny nebo skupiny, ostatní členové mohou vyrazit třeba na kolech po okolních cyklotrasách. Takto se vzájemně lze setkat několikrát během dne na trase, příp. až třeba večer na některé ze stanic. (Jízda na koni není podmínkou pro ubytování se na stanici). V blízkosti vodních toků se dá mezi nadšenci vodních sportů kolo zaměnit zase za kánoe či rafty. V lokalitách zaměřených na pěstování vinné révy mohou ti členové výpravy, kteří nejedou na koních, provozovat pro změnu enoturistiku, tedy vinařskou turistiku. Jezdeckou turistiku mohou využít i rodiče v případě rodinných dovolených, pokud plánují mít z nějakého důvodu rozdělené programy – děti mohou strávit den v sedle, zatímco dospělí jdou třeba na vysokohorskou túru.

Autorka práce původně zamýšlela úvodní ucelené představení situace v každém z krajů, nicméně výsledkem pátrání bylo zjištěno, že je toto úkol pro diplomovou práci téměř nemožný z důvodu nedostatku aktuálních informací, takže kraje budou v obecném popisu představeny jen stručně. Některé ze stezek bylo možné dohledat na webových stránkách jezdeckých stájí, které je uvádějí jakožto okruh ve svém okolí. Pro přiblížení situace nástin konkrétního příkladu: Vzhledem k bydlišti ve středu Čech autorka nejprve pátrala právě po nejbližších stezkách ve Středočeském kraji. Když našla odkaz na příslušnou webovou stránku, vyskočilo okno s neexistující doménou, což se později opakovalo i u několika dalších webových stránek, kde měly být k nahlédnutí mapy stezek. Přestože jsou jezdecké stezky vyznačené a reálně existují, toto je prvotní a velmi zásadní problém, tedy nekompletní a nekonzistentní, případně také neexistující informace. Nakonec bylo přes Středočeskou centrálu cestovního ruchu získáno alespoň PDF, které kontaktní osoba, paní Pašková, poskytla emailem s tím, že tištěné papírové mapy

momentálně ani nejsou k dispozici, tedy je nutné pátrat v knihkupectvích či na internetu, zda jsou někde k dostání ještě případně nějaké poslední. Dostupné už ale nebyly ani u vydavatele. Dostupnost zde tedy jednoznačně označit za slabé místo jezdeckých stezek v ČR.

Obrázek 21 - Středočeská jezdecká stezka

V rámci **středních Čech** je dohledatelnou trasou např. stezka Liběšice-Doksy, kterou je možné pokračovat na jih směrem k českobudějovické stezce. Další, hojně využívanou, je stezka protínající střední Čechy vedoucí směrem na Žebrák, Brdy, Starou Lhotu na Slapy, odkud je možné se dále vydat na Krásnou horu nad Vltavou směrem k Příbrami a Zlivi. Pokrytí nabízí také lokality Rakovník-Lány-Křivoklát.

Dále na východ, tedy v **kraji Pardubickém** je dle dostupných informací možné využít na 600 km značených jezdeckých stezek, přičemž hlavní prochází z Vídně směrem přes Vysočinu dále na východ Čech do Krkonoš a druhá významná tvoří spojnici mezi středem a východem Čech a Orlickými horami se severní Moravou. Poslední páteřní trasa propojuje Železné hory a jih Moravy. Zajímavostí je i stezka zvaná „Napříč Pardubicemi“, která středem města Pardubic skutečně prochází. Mezi jezdci oblíbené a atraktivní trasy patří stezky kolem Chrudimi, Sečské a Křižanovické přehrady, vedoucí okolo hřebčína ve Slatiňanech nebo hradu Lichnice či okolí Lanškrouna. Webová stránka Občanského sdružení Jezdecké stezky východních Čech je také k nenalezení.

Jihomoravský kraj je již sám o sobě vyhledávanou lokalitou z pohledu cestovního ruchu, a proto nezklame ani nadšené turisty na koních. Jezdecký okruh Slováckem vede přes populární lokality Pálavy, Chřibska, Bílých Karpat, Pomoraví zejména kolem všudypřítomných vinic v kombinaci s lužními lesy. Alternativou je druhá hlavní stezka – Vranovská začínající v Hradišti u Znojma směřující do Vranova nad Dyjí. Jihomoravský kraj patří také k těm, které disponují značným množstvím stanic, dle webového portálu kone-online se jich tu má nacházet na více než šest desítek a v plánu je také propojení s krajem Pardubickým, Vysočinou a se stezkami směřujícími do Rakouska.

Zlínský kraj nabízí pro vyjížděky nenáročný terén, který je jeho hlavní devizou zejména pro začínající jezdce. Pověštinou se stezky vinou podél lesů nebo vinohradů a lze nalézt i okruhy začátečníkům úměrně dlouhé, příkladem může být Malý jezdecký okruh Slovákem vedoucím kolem Kunovic a Uherského Hradiště, naopak Velký jezdecký okruh spojuje Zlínsko a Vizovicko. Další okruhy vedou okolím Koryčan, kolem řeky Moštěnky a přes Hříběcí hory, kde lze využít až 155 km dlouhou trasu.

Moravskoslezský kraj patří k těm krajům, kde existují jezdecké stezky v porovnání například s Jihočeským krajem relativně krátkou dobu, přibližně deset let. I přesto se ale i zde myšlenka jezdeckých stezek usadila a dnes si turisté mohou vybrat např. z těchto stezek: Oční studánka ve Svinci-Starý Jičín-Bernartice-Suchdol nad Odrou nebo Veřovice pod Javorníkem-Trojanovice-Lomná. Jezdecký okruh Valašsko disponující 16 km značených cest se nachází pro změnu u Velkých Karlovic. Hlavní stezka vedoucí z Jeseníků do Beskyd má mít v budoucnu napojení do sousedního Polska. V současnosti stezka začíná v obci Vernířovice, směřuje k Novému Jičínu, pokračuje kolem Frenštátu pod Radhoštěm a Kunčic pod Ondřejníkem až do Čeladné.

V **Olomouckém kraji** si na své přijdou turisté mající v oblibě jak rovinný terén a nížiny, tak i kopce a hornatý reliéf. Hanácko nabízí na více než 200 kilometrů stezek v okolí Přerova, Holešova a Morkovic. Jedny z prvních stezek v Olomouckém kraji vedly kolem řeky Moštěnky, Hříběcími horami a Koryčanskem. Významná je také stezka Na koni po Jeseníkách nabízející bezmála 130 kilometrů značených cest vedoucích od Jeseníků přes Beskydy až k hoře Praděd.

V **Královéhradeckém kraji** si na své rovněž přijdou stoupci smíšeného terénu, kde ocení jízdu rovinnatějšími oblastmi i hornatým severem. Celkově je zde vyznačeno přes 600 kilometrů stezek lákající na skutečné zajímavosti. Stezka protínající Český ráj a Podkrkonoší pokračující přes Jičín do Sobotky či k hradu Pecka. Milovníci hor mohou zkusit trasu vedoucí ke Krakonošově vyhlídce, k níž se jede kolem areálu hospitalu Kuks. Další stezky nabízí třeba výhledy kolem malebné přehrady Les Království. Turisté však musí počítat zejména v horských a podhorských oblastech s menší hustotou jezdeckých stanic a stájí – nachází se jich zde přibližně na tři desítky.

Liberecký kraj disponuje jezdeckými stezkami v rozmanité přírodě, převážně v podhorských a horských oblastech. Za zmínku stojí trasy Vítězná – Albeřice – Horní Maršov, okruh kolem Brniště, či stezka vedoucí z Krkonoš až do Polska. U ní stojí za

zmínku, že svůj začátek má ve Vídni, pokračuje přes kraj Jihočeský, Pardubický až do kraje Libereckého. Do budoucna je v plánu prodloužení k Baltskému moři. Obdobně nadregionální jsou i stezky vedoucí do německého Saska. Celkem disponuje Liberecký kraj asi 150 kilometry značených cest.

Objevovat krásné jezdecké stezky mohou turisté i v **Ústeckém kraji**, třebaže by se to tak na první pohled nemuselo zdát jako samozřejmé vzhledem k průmyslovému typu oblasti. Např. Polabská stezka prochází krásnou přírodou Chráněné krajinné oblasti Českého Středoohoří a Labských pískovců, stejně tak Národním parkem České Švýcarsko. Přímo v uvedeném Národním parku České Švýcarsko je několik stezek. Mimo to lze zkusit stezky na trasách Vysoká Lípa-Zadní Jetřichovice, Doubice-osada Na Tokáni, Dolní Chříbská-osada Na Tokáni, stezku přes Kyjovské údolí či úsek Kyjov-Doubice.

Karlovarský kraj disponuje čtrnácti značenými stezkami o celkové délce zhruba 100 kilometrů, jedná se tedy o kratší trasy v průměru kolem 10 kilometrů. Využít lze i přeshraniční stezku Karlovy Vary – Rittersgrün o délce 40 kilometrů. Za zmínku stojí rozhodně stezka Severní trasa vedoucí z Mostce do Semtěše, na níž navazuje Pšovská stezka tvořící spojnici Toužim-Žlutice-Domašín. Další stezky vedou lokalitami Domašínska kolem Nečtin, Zhořce, k rybníku Mnich do Třebouně či Chyše. Putování kolem Třebouňského vrchu je pak název vyjížďkového okruhu.

I v **Plzeňském kraji** se jezdecká turistika začala rozvíjet okolo roku 2013, kdy zde vznikla páteřní stezka Na koni po západě Čech, kterou se lze dostat až do Bavorska, případně lze zůstat na české straně a vydat se do kraje Středočeského či Karlovarského. Dlouhá je celkově na 300 kilometrů a počet stanic po celém kraji se šplhá ke 200 stájím. Mimo zmiňované stezky je k dispozici dalších přibližně 200 km kratších okruhů či tras. Jedna z těch delších je např. v úseku Javorník – Chvatěruby na Klatovsku.

Jihočeský kraj bude dále podrobněji představen, ale ve zkratce pro kompletnost alespoň pár informací i o něm – první hipostezka zde vznikla již v roce 2005 pod horou Klet' v okrese Český Krumlov. Měřila 10 km, zatímco dnes zde jezdcí mohou jezdit na více než 1000 kilometrů značených stezek a k dispozici na 120 stanic. Stezky kolem Kletě vedoucí z Rakouska směrem k Prachaticím jsou dodnes velmi oblíbené, stejně jako stezky České Kanady v okrese Jindřichův Hradec. Zajímavá je i Šumavská stezka dlouhá na 50 kilometrů.

I **kraj Vysočina** bude dále blíže představen a komparován s Jihočeským krajem, nicméně na úvod je třeba říci, že kraj Vysočina je už dnes velmi hustě protkán sítí hipostezeček, neboť jich je tu vyznačeno na 860 kilometrů a většinou navazují (a tím prodlužují) stezky výchočeské a jihočeské, některé pokračují i dále do Rakouska. Nejdelší stezky (sestupně dle délky) jsou v úsecích Maříž – Golčův Jeníkov, Světlá pod Javořicí – Dukovany a Litohošť – Sosnový les. Druhá zmiňovaná tvoří spojnici s Jihočeským krajem a první, tedy nejdelší, měří dlouhých 226 kilometrů.

I na území hlavního města **Prahy** lze využít míst k jízdě na koni, přestože se jedná samozřejmě o okrajové části metropole, nikoliv centrum, až na výjimku parku Stromovka v Praze – Holešovicích, kde značené stezky skutečně jsou. Co se týká okrajových částí, tipy na vyjížděky, avšak po neznačených stezkách, lze nabídnout takřka všemi směry od Prahy – např. kolem Průhonic, Pyšel, Cholupic, Kolodějí, Statenic či Přední a Zadní Kopaniny nebo Písnice.

Tabulka 9 -Shrnutí informací o jezdeckých stezkách dle krajů

-	Délka stezek v kraji	Zajímavosti	Subjektivní hodnocení stezek autorkou práce
Středočeský kraj	>1000 km	Propojení Jihočeského kraje s Ústeckým, hlavním iniciátorem je obec Královice	Vyznačené jsou zejména páteční stezky, méně však už vedlejší a propojky
Pardubický kraj	Cca 600 km	Stezka „Napříč Pardubicemi“ procházející samotným centrem města	Vhodnost stezek vedoucích přes Slatiňany a Kladruby nad Labem, místa tradičně spojená s chovem koní
Jihomoravský kraj	Nezjištěno	Vysoký počet stanic, přeshraniční stezky, jezdecký okruh Slováckem	Vhodnost propojení jezdecké turistiky s ostatními druhy, atraktivní lokality Pálavy, Pomoraví
Zlínský kraj	>200 km	Hlavním iniciátorem byla společnost HYJÉ – koně Zlínského kraje o.p.s.	Reliéf terénu a délky okruhů vhodné i pro začátečníky
Moravskoslezský kraj	Nezjištěno	Hlavním iniciátorem byla Agentura pro regionální rozvoj, a.s.	Možné přeshraniční propojení s Polskem, turisticky atraktivní stezka Jeseníky – Beskydy
Olomoucký kraj	> 330 km	Stezka Na koni po Jeseníkách vedoucí k hoře Praděd	Rovinatý i hornatý reliéf, vhodné pro začátečníky i pokročilé jezdce
Královéhradecký kraj	> 600 km	Stezky protínající Český ráj, Podkrkonoší, Krakonošova vyhlídka	Podhorská krajina, většina stezek vede lesními úseky, menší počet stanic
Liberecký kraj	Cca 150 km	V plánu je napojení stezky na další tak, aby bylo možné dojet až k Baltskému moři	Stezky v horských a podhorských oblastech krajiny Krkonoš, přeshraniční stezky do Saska

Ústecký kraj	Nezjištěno	Stezky vedoucí přes CHKO České středohoří a NP České Švýcarsko	Dostatek stanic na Polabské stezce, zejména rančů a farem
Karlovarský kraj	Cca 100 km	Přeshraniční stezka Karlovy Vary – Rittersgrün	Více kratších okruhů vhodných i pro začínající turisty
Plzeňský kraj	Cca 500	Stezka Na koni po západě Čech vedoucí do Bavorska	Vysoký počet stájí a stanic, nicméně ne všechny stezky jsou obnovovány
Jihočeský kraj	>1000 km	Šumavská stezka, přeshraniční stezky vedoucí do Rakouska	Stezkami velmi hustě protkaný region. Odsud se jezdecké turistika začala rozvíjet dále
Kraj Vysočina	864 km	Jediný kraj, který má své jezdecké stezky kompletně digitalizované	Nejaktuálnější a nejvíce přehledné informace v rámci všech krajů, velmi dobře spravované Vysočina Tourism p.o.
Hlavní město Praha	Nezjištěno	Park Stromovka jakožto jediné místo v centru metropole, kde lze najít značené jezdecké stezky	V okrajových částech Prahy existuje velké množství stájí a klubů -> možný předpoklad pro vznik nových stezek

Zdroj: Vlastní zpracování

Výše uvedená tabulka shrnuje zjištěné údaje o délce stezek v jednotlivých regionech, zajímavostech v konkrétních krajích, např. uvádí nejdelší či nejzajímavější stezky, a také obsahuje krátké subjektivní hodnocení nebo drobné postřehy autorky, které byly zjištěny během studia materiálů. Jak z tabulky vyplývá, u některých krajů nebylo možné dohledat počty kilometrů stezek ani přibližně, jmenovitě se jednalo o kraj Jihomoravský, Moravskoslezský, Ústecký a Prahu, u většiny ostatních krajů se dal zjistit alespoň přibližný údaj, pouze u Vysočiny lze pracovat s konkrétním počtem kilometrů značených stezek.

Obecně je stále více stájí zaměřených ať už na jezdeckou turistiku či rekreační ježdění. Na venkově dnes tak není problém najít někoho, kdo se chovem koní pro jiné, než sportovní účely, zabývá. Organizovaně se jezdecká turistika začala rozvíjet, jak bylo uvedeno, v Jihočeském kraji, odkud se toto „know-how“ přesunulo i do dalších krajů.

V naší republice je tak již několik tisíc kilometrů značených jezdeckých stezek a funguje zde síť stovek stanic pro přenocování koní a jezdců. Na celostátní úrovni aktivity a metodiku v oblasti turistiky na koni koordinuje Sekce turistiky na koni Klubu českých turistů (Andrlová, 2008, str. 19). Klíčovými aktéry a garanty projektů výstavby jezdeckých stezek jsou v krajích nejrůznější uskupení, organizovaná občanská sdružení nebo přímo kraje.

Při KČT vznikla v roce 2005 speciální sekce – Turistika na koni, jejíž předsedkyní je právě Ing. Milena Andrlová, která je zároveň na toto téma pravděpodobně nejpovolanější osobou v rámci republiky, a s níž se autorce podařilo získat expertní rozhovor, který je součástí empirického šetření této práce. Jeho členové se aktuálně věnují novým projektům – budování stezek a stanic, úvazišť při stezkách, pořádání osvětových projektů, kurzů a seminářů tematicky zaměřených – veterinární péče, zdravotní péče, chov koní, pořádání exkurzí a putování, aktualizaci map a informačních materiálů, a to jak mezi veřejností, tak mezi profesionály v oblasti cestovního ruchu. Samostatnou kapitolu potom tvoří spolupráce se zahraničními partnery, ale i s EU, jež podporuje realizaci některých projektů, které ve výsledku propojují jezdecké stezky přes státní hranice.

Co se týká krajů a rozšíření jezdeckých stezek, nejhustší síť je aktuálně právě v kraji Jihočeském, Pardubickém a v kraji Vysočina, kde stezky vhodně propojují a křížují většinu území. Více než 1000 vyznačených kilometrů je jezdcům k dispozici také ve Středočeském kraji a mnoho nových tras představil turistické veřejnosti v poslední letech právě kraj Vysočina, který se řadí k těm, jež jsou dle počtu a hustoty sítě stezek nejvýznamnější. Vysočina zároveň náleží ke krajům, které pravidelně vydávají a aktualizují brožuru jezdecké turistiky, navíc většina stezek je přehledně uvedena na webových stránkách.

Obrázek 22 - prezentace jezdecké stezky na webu kraje Vysočina

JEZDECKÁ STEZKA DUKOVANY – JAVOREK PŘIDAT DO ZÁŽITKŮ

1,29 kilometrová trasa na okraji Vysočiny poblíž Jihomoravského kraje ukazuje krásy Třebíčska. Začíná na Dalešické přehradě.

[VÍCE INFORMACÍ](#)

KONTAKT
region Třebíč

VOLNÉ POKOJE

- Dukovany Kramolín Skřipina
- Kuroslepy Kralice nad Oslavou Lhotice
- Krokočín Košíkov Jestřebí Velká Bíteš
- Březka Nové sady Krevlický dvůr
- Vlkov Osově Svatá hora Heřmanov
- Dolní Libochovná Nový dvůr Podmitrov
- Mítrov Dolní Rozsčicka Horní Rozsčicka
- Šiklův mlýn Zvole Horní Rožínka
- Albrechtice Rozsochy Janovičky
- Písečné Dalečín
- Jimramovské Pavlovice - Javorek

DĚLKA TRASY:	1,29 km
ZNAČENÍ TRASY:	červená
OBDOBÍ:	léto

[Tisk trasy](#)

[ZOBRAZIT TRASU NA MAPĚ](#)

[Do adresáře](#) [Uložit](#) ☆☆☆☆

TŘEBÍČ

5.3 Komparace jezdecké turistiky v ČR, Německu a Rakousku

Ze získaných informací o jezdecké turistice v tuzemsku, Německu a Rakousku, vznikla pro větší přehlednost tabulka, která porovnává vybrané údaje. S ohledem pro potřeby této diplomové práce byla vymezena jen vybraná kritéria, to znamená specifika, která fungování jezdecké turistiky v jednotlivých zemích představují, ale požadavky na informace např. skutečného turistu by mohly být zcela pochopitelně jiné. Zároveň ne vše se dalo dohledat s ohledem na fakt, že autorka neměla možnost jezdeckou turistiku vyzkoušet (a porovnat) osobně.

Tabulka 10 - Komparace jezdecké turistiky v ČR, Německu a Rakousku

-	Česká republika	Německo	Rakousko
Pravidla upravující pohyb jezdců na stezkách	Ano, k dispozici na internetu, v brožurách, na cedulích na stezkách, obecně spíše doporučená	Ano, k dispozici na internetu, v brožurách, na cedulích na stezkách, liší se legislativou dle konkrétní spolkové země	Ano, k dispozici na internetu, v brožurách, na cedulích na stezkách, velmi striktní
Značení stezek	Dle metodiky KČT, malbou na stromy (terčík uprostřed čtverce), případně samolepky či směrové naváděcí tabulky, po celé délce stezek, méně nákladné	Značky se symbolem jezdce, nemusí být po celé délce, spíše upozorňující	Čtvercové hliníkové tabulky se symbolem koňské hlavičky, po celé délce stezek, nákladné
Tištěné mapy	K dostání jen v některých krajích, významné odlišnosti v rámci krajů a lokalit	Ano	Ano, běžně k dostání
Online mapy	Kraj Vysočina, Jihočeský kraj částečně, příhraniční stezky a okruhy kolem stájí, které je mají uvedeny na svých stránkách	Ano, většina přenesena do online podoby, k nalezení na různých odkazech	Ano, velmi dobře k nalezení
Nejčastější typ provozovatele jezdecké stanice	Převážně hobby stáje nebo subjekty s převažující zemědělskou činností provozující jezdeckou turistiku pouze okrajově	Převážně rekreační či sportovní stáje nebo zemědělské subjekty provozující jezdeckou turistiku jako jednu z hlavních činností	Převážně rekreační či sportovní stáje nebo zemědělské subjekty provozující jezdeckou turistiku jako jednu z hlavních činností
Zpoplatnění hipostezek	Ne	V některých zemích	Téměř vždy
Značení koní	Nepovinné	Může ustanovit příslušný úřad té které země konkrétním způsobem, mnohdy jen pro vybrané, např. pro koně pohybující se po lesních cestách	Bývá ve většině případů vyžadováno, dokládá se tím zaplacení poplatku za údržbu. Označení může být na uzdečce, sedlové dečce nebo jiné
Možnost využití stezek povozy	Průjezd bryček na stezkách při jejich budování většinou nebývá zohledňován	Většina stezek bývá průjezdná i pro vlečky, záleží však na konkrétních trasách	Většina stezek bývá průjezdná i pro vlečky, záleží však na konkrétních trasách
Jezdecká stanice	Nemusí být stáje ani chovat koně, celkově jsou však takové v menšině	Většinou stáje s vlastními koňmi	Většinou stáje s vlastními koňmi
Systém hodnocení jezdeckých stanic	Není	Většinou hodnoceno uživateli na internetu obvykle v rozmezí 1-5 hvězdiček	Stupnice 1-4 podkovy
Možnost ježdění v krajině mimo stezky	Ano	Částečně	Minimálně
Mobiliář stezek	Odpočívadla, úvaziště, lavičky, mapy, směrové a informační tabule	Odpočívadla, úvaziště, lavičky, mapy, směrové a informační tabule	Odpočívadla, úvaziště, lavičky, mapy, směrové a informační tabule

Doba existence jezdecké turistiky	Počátky v Jihočeské kraji na počátku milénia, v některých krajích po roce 2010	Formovala se v kontinuálně v rámci venkovské turistiky v průběhu zejména 2. pol. 20. stol.	Formovala se v kontinuálně v rámci venkovské turistiky v průběhu zejména 2. pol. 20. stol.
Organizace jezdecké turistiky v rámci dalších organizací, její propagace	Informace uvádí webové stránky pouze některých krajů, konkrétní stáje, zájmové stránky	Možnost jezdecké turistiky uvádí na webových stránkách jednotlivé spolkové země, portál Landsichten, kde je přímo možnost rezervace na konkrétní stanici, a dále významný rozcestník pro turisty v sedle PFERD & REITER	Jezdeckou turistiku včetně detailního popisu uvádí na webových stránkách většina regionů

Zdroj: Vlastní zpracování

Co se týká možného porovnání jezdecké turistiky v tuzemsku, sousedním Německu a Rakousku, je třeba si uvědomit několik aspektů, které už dopředu avizují v některých ohledech velkou rozdílnost. V Německu a Rakousku je většina provozovatelů farem, rančů a jízdáren nabízející jezdeckou turistiku na toto přímo specializovaná a zaměřená, nabízí tak hostům různé balíčky, doprovodný program a služby na míru. Pokud hovoříme v této souvislosti o jezdeckých stanicích v České republice, situace je spíše opačná. Z uvedené tabulky dále vyplývá, že provozovatelem jezdecké stanice nemusí být vždy chovatel koní, nicméně ve většině případů je tomu tak. Ponejvíce se jedná asi o praktické důvody, neboť je předpoklad, že jezdecká stáj má pro ustájení koní nejvhodnější předpoklady a vybavení.

Unikátní je systém hodnocení jezdeckých stanic v Rakousku, kdy se lze setkat se speciální hodnotící stupnicí, kde body či hvězdičky nahrazují podkovy.

Jezdecká turistika v podobě, jak ji známe dnes, se u nás navíc začala rozvíjet až po roce 2000, nejdříve v Jihočeském kraji, odkud se dále tato myšlenka rozšiřovala i do jiných krajů. Dalším značným rozdílem je legislativa umožňující pohyb koní. Zjednodušeně lze říci, že nejpřísnější je obecně v Rakousku, kde je pohyb koní mimo stezky v krajině na některých místech dokonce zcela zapovězen, tudíž využití stezek je zde významně větší a jako jediné možné. V Německu se situace liší v závislosti na konkrétní spolkové zemi. Navíc bývá (opět v závislosti na konkrétní zemi) vyžadováno značení koní, a většinou je také vybírán poplatek, který je znovu použit na obnovu stezek a značení. Jako potvrzení o zaplaceném poplatku bývají koně značení, ať již na uzdečkách či podsedlových dečkách. Co se týká vybavení stezek, zde se situace moc neliší, k typickému vybavení mobiliáře

jezdeckých stezek patří pro jezdce různá odpočívadla, lavičky, informační tabule a pro koně obyčejně jen úvaziště. V tomto směru je situace obdobná u nás i v zahraničí. Zásadně se však liší systém značení. V ČR se stezky, tedy i ty jezdecké značí dle metodiky KČT, tzn. malbou na kmeny stromů netoxickou barvou, symbolem terčíku uprostřed čtverce. V případech, kdy malbu nelze použít, se zvolí metoda označení samolepkou, které doplňují směrovky, šipky a informační tabulky. V Německu a Rakousku se naopak hipostezky značí tabulkami, nejčastěji hliníkovými, se značkou koňské hlavy. Mají však nevýhodu spočívající ve vyšší nákladnosti a občas se stanou i předmětem krádeže, takže se prodraží i jejich případná obnova stejně tak v případě poničení. Další možná rozdílnost při výstavbě hipostezky tkví v možnosti využití stezky pro turisty cestující na bryčkách či povozech. Jezdecké stezky v Česku nebývají primárně navrhované tak, aby vždy zaručovaly sjízdnost povozům, zatímco v zahraničí je tomu zcela naopak, tím spíše proto, že směrem dále na západ je cestování s koněm v zápřeži běžným typem dovolené s koňmi.

Autorka při shánění materiálů narazila na fakt, že ač značené stezky existují, jsou jen těžko k sehnání jakékoliv mapy. Co se týká papírových, skládacích, v létě roku 2022 nebyly nalezeny k zakoupení ani mapy Jihočeských stezek, a to jak na internetu, tak i např. v městských infocentrech. Jak bylo později zjištěno od Ing. Mileny Andrlové, nejednalo by se jen o dotisk, ale byla by nutná nejprve aktualizace, což je možná důvod, proč jsou papírové mapy obtížně k sehnání, na druhou stranu v obou porovnávaných zemích dostat tištěné materiály nebyl problém, což zase může mít spojitost se zainteresovanými subjekty, které jsou za tyto publikace odpovědné. Zatímco v zahraničí se provozovatelé jezdecké turistice věnují profesionálně, u nás jde spíše o okrajovou činnost, na jejíž některé činnosti je možno pohlížet jako na dobrovolnictví, pokud toto nezajišťuje nějaký konkrétní subjekt, jako je tomu např. v kraji Vysočina, který si vzal jezdeckou turistiku v kraji pod svůj patronát a jako jediný má své stezky kompletně převedené do online podoby, což je v sousedním zemích také poměrně běžné. Digitalizované jsou také některé stezky v Jihočeském kraji a stezky vedoucí kolem vybraných stájí, které je pro kompletnost uvádí na svých vlastních webových stránkách.

Poslední bod, který porovnával uvedené tři země, pojednával o tom, jak je jezdecká turistika propagovaná v rámci oblastí, kde je provozována či zda je možné vysledovat její propojení s dalšími subjekty zaměřenými na cestovní ruch, zejména na venkově. Zatímco v ČR zmínku o jezdecké turistice lze jen stěží najít i na stránkách krajů

(i zde patří k nejaktivnějším např. kraj Vysočina, zatímco turisticky atraktivní Jihomoravský kraj o této formě turistiky nemá na svých stránkách ani zmínku), na webových stránkách spolkových zemí i menších oblastí obou států bývá jezdecká turistika často v popředí aktivit v regionu. V Německu je třeba vyzdvihnout portál Landsichten, kde si lze pobyt na některé stanici přímo zarezervovat, ojedinělým projektem je také rozcestník PFERD & REITER, který byl přiblížen v příslušné kapitole.

Z uvedeného vyplývá, že pokud už v ČR jezdecké stezky vzniknou, povědomí o nich je velmi malé už jen z důvodu minimální propagace a organizace, mimo uvedených výjimek. Tak jako jsou jezdecká turistika a pobyty na koňských rančích propagovány na portálu Landsichten, který se zaměřuje na venkovskou turistiku, nabízí se třeba i obdobná možnost spolupráce u nás prostřednictvím organizací zaštiťující venkovský cestovní ruch, např. Svaz venkovské turistiky a agroturistiky. I vzhledem ke geografickým předpokladům a existenci dostatečného množství jezdeckých stájí je zde potenciál, aby se tato forma turistiky stala turisty oblíbenou a vyhledávanou i u nás. Porovnáním byly také zjištěny rozdíly v systému fungování a údržbě stezek, které, přestože se u nás prostřednictvím KČT také obnovují, mohou být v zahraničí lépe a kvalitněji (možná také častěji) udržované díky vybíranému poplatku za jejich užívání, které je tedy výrazně vyšší i z důvodu, že jezdit mimo ně je v některých oblastech zakázané, zatímco v tuzemsku pohyb jezdců na koních není nijak výrazně omezen, z čehož může pramenit i menší zájem o využívání stezek, tedy větší variabilita při plánování tras jízdy na koních.

5.4 Jezdecká turistika v Jihočeském kraji

Jihočeský kraj disponuje jednou z nejhustších sítí jezdeckých stezek v ČR. Turistům na koních je zde v současné době k dispozici více než 1000 kilometrů jezdeckých značených stezek. Stezky lze nalézt ve všech okresech a vhodně prochází klidnými lokacemi a krajinou. Zároveň se vyhýbají pro koně nevhodnému terénu. Na více než 100 stanicích je možné se s koněm ubytovat přes noc. Jedná se o širokou škálu poskytovatelů – od standardních jezdeckých areálů, rančů a stájí přes horské a podhorské chaty a chalupy, chatové tábory a osady až k záměčkům a zámkům. Turisté mají možnost využít i napojení stezek do sousedního Rakouska a Německa. Mezi turisty patří k nejpopulárnějším lokalitám jezdecké turistiky stezky v oblasti České Kanady a na Českokrumlovsku nebo kolem hory Kletě na severozápad, kterou často využívají i turisté z Rakouska.

První vlašťovkou mezi novými projekty byl projekt A2/12 Turistika na koni schválený v roce 2004 Realizační a koordinační skupinou Programu rozvoje Jihočeského kraje, načež byl dále doporučen ke schválení Radě Jihočeského kraje. Jeho počátek se datuje do roku 2003 a stal se jedním z projektů Jihočeského kraje, které navazovaly na Program rozvoje Jihočeského kraje, kategorie opatření byla Cestovní ruch, kultura a vnější vztahy/rozvoj cestovního ruchu a lázeňství. Jako zajímavost je vhodné zmínit, že tento projekt patřil k těm s nejnižším rozpočtem (rozpočet činil 100 000 Kč), ale na druhou stranu přinesl nové, neotřelé téma či spíše formu rozvoje, kdy mu i proto byla věnována značná pozornost. Téma bylo ojedinělé nejen v rámci Jihočeského kraje, ale i na celorepublikové úrovni. Poprvé byl oficiálně představen v měsíčníku Jezdectví v únoru 2004. Už během samotného zpracování vznikala o výsledky velký zájem jak v ČR, tak i v zahraničí. Jihočeský kraj se tak v metodologickém a systematickém postupu vzniku hipostezek stal průkopníkem a do jisté míry i vzorem pro ostatní kraje. Průběžná jednání nejen během příprav probíhala např. se zástupci kraje, Správou Národního parku Šumava, s organizátory jezdeckých stezek v Německu a Rakousku, dále se členy Krajské veterinární správy, se Správou CHKO Blanský les, s příznivci jezdecké turistiky, s profesionály z oblasti cestovního ruchu, zástupci samospráv či se zástupci Klubu českých turistů.

Jeho zpracovatelé byli často zvaní jako přednášející na akce spojené s jezdeckou turistikou, stali se poradci a mentory pro iniciativy mající za cíl vybudovat jezdeckou stezku i ve svém kraji, a v neposlední řadě to znamenalo i vhodný způsob propagace jak samotné jezdecké turistice, tak i Jihočeskému kraji.

Projekt počítal samozřejmě i s navázáním spolupráce s jezdeckými stanicemi – tedy jejich mapování a oslovování o spolupráci. Vybudována byla také první úvaziště, která nově vznikají dodnes – přibližně polovina nákladů na jejich výstavbu jde na vrub Jihočeského kraje, druhou polovinu nejčastěji hradí majitele pozemku či stáje, v jejíž blízkosti se úvaziště nachází. Může se ale jednat i o provozovatele koupaliště, stánku s občerstvením či obchodu. Provozovatel se zároveň zavazuje k údržbě a úklidu okolí úvaziště. Součástí projektu byl i marketingový výzkum za účelem zjištění zájmu dotčených skupin o jezdeckou turistiku. První dotazník byl určen pro starosty dotčených obcí. Měl za cíl zjistit postoj starostů k hipoturistice, shromáždit informace a kontakty na místní kováře, veterináře, sedláře a další navázané profese a zjistit možná rizika. Dotazník byl distribuován do všech 624 jihočeských obcí. Z tohoto celkového počtu se jich vyplněných

následně vrátilo 260. Shromážděné a vyhodnocené údaje, data a náměty byly zpracovány a implementovány do výstavby dalších stezek. Druhá anketa byla vytvořena pro veřejnost, tedy cílovou skupinu uživatelů sestávající se z majitelů koní, provozovatelů stanic a veřejnosti mající zájem trávit volný čas formou turistiky na koni.

Cílem projektu bylo tedy vypracování studie současného stavu, předpokladů a možností jezdecké turistiky v Jihočeském kraji. Tento cíl tvořil předpoklad pro vytvoření sítě hipostezek na již existující jezdecké stezky v sousedním Rakousku a Německu.

Z projektu vznikla celá řada výstupů. Mezi nejvýraznější patřilo zařazení projektu mezi ostatní patřící do oblasti cestovního ruchu, různé formy propagace, prvotní návrhy stezek,

Obrázek 23 - Fotografie ze vzorové jízdy

stanovení vhodných lokalit, systém značení stezek, řešení otázky přeshraničního přechodu, příprava materiálů pro turisty nebo také „vzorová jízda“, ze které vznikla i fotodokumentace a televizní reportáž. Účastnilo se jí na 9 jezdců včetně koňského kočáru.

Dnes je Jihočeský kraj už jezdeckými stezkami dobře provázaný a jen za rok 2011 bylo vyznačeno na 300 km nových stezek, na kterých vzniklo přes 20 stanic na různé úrovni. Tento projekt nazvaný Rozvoj sítě hipostezek v Jihočeském kraji za celkem 4 miliony Kč byl financován převážně z prostředků Regionálního operačního programu Jihozápad a částečně také Jihočeským krajem, konkrétně 87 % bylo financováno z fondů EU, 10 % zaplatil Jihočeský kraj a zbylá 3 % uhradili majitelé rančů, stájí a zapojených stanic. Vzniknout tomuto projektu dala především MAS Chance in Nature sdružující 46 obcí na Strakonicku a Prachaticku. Partnerem projektu se spolu s Jihočeským krajem stala také Jihočeská centrála cestovního ruchu.

Obrázek 24 - Turistka před hradem Helfenburk u Bavorova

Jezdit po hipostezkách s vlastním koněm není podmínkou, mnoho stanic nabízí zapůjčení svých koní. Možné je i objednat službu místního průvodce, k dispozici jsou také speciální jezdecké mapy.

5.5 Síť jezdeckých stezek v Jihočeském kraji

Aktuálně je v Jihočeském kraji něco přes 1000 kilometrů jezdeckých stezek, přes 100 stanic různých kategorií a značné množství doprovodné infrastruktury a mobiliáře pro turisty v podobě úvazišť a odpočinkových míst, značek a informačních tabulí. Následující řádky jihočeské stezky blíže popíše a představí z hlediska dělení dle okresů. Uvedené trasy a informace jsou čerpané primárně z internetových zdrojů, konkrétně z oficiálních stránek stezek na jihu Čech a stránek věnovaných stanicím v blízkosti těchto stezek. Je třeba říci, že velký problém může turistům působit značná zastaralost a neaktuálnost na webových stránkách, která je na stránkách zřejmá již podle starší grafické podoby a odpovídá období kolem roku 2010. Ke každému okresu je připojena i tabulka s jezdeckými stanicemi, jejichž seznam rovněž není aktualizován, ale vychází jen z materiálů na webových stránkách. Tabulky zobrazují pouze vybrané ukazatele – tedy časté formy ubytování (hotel, penzion, chata) a základní potřeby pro ustájení koní – možnost výběhu, box, případně zapůjčení koně. Tabulky na stránkách jsou podrobnější a uvádí i další doplňkové služby jako parkování, koupání či sprchování koní. Co ale chybí, je uvedení možnosti stravování či alespoň občerstvení, seznam kovářů, veterinářů a přepravců. Písmeno O značí, že služba je v místě poskytována, písmeno X naopak tuto službu vylučuje. Některé ze subjektů nemají vyplněnou žádnou možnost ubytování. Neznamena to však, že by zde přespání nebylo možné, naopak. Pouze je dostupné většinou v nižších kategoriích typu stan, nocleh pod přístřeškem či nocleh bez přístřeší. V ostatních případech nabízí ubytování v soukromí. Obdobná situace je u služeb pro koně – jako forma ustájení bylo vybráno boxové, které je dnes preferovanější a častější, nicméně některé ze stájí nabízí vazný způsob ustájení, který není uveden.

Jako první z okresů nelze jinak než uvést **Českobudějovicko**. České Budějovice nejen že jsou statutárním městem, jsou také kulturní a správní metropolí celého Jihočeského kraje. Soutok Malše a Vltavy nabízí malebná zákoutí i vyznačené stezky podél řek pro vyjížďky. Co se týká stanic v okrese České Budějovice, tabulka níže napovídá, že žádná ze stanic není hotelem, necelá polovina ze všech stanic nabízí ubytování v penzionu, naprostá většina stanic poskytuje možnost ustájení koně v boxech, ale zapůjčení koně na vyjížďky umožňuje z uvedeného vzorku cca 40 % stanic. Třeba zmínit, že jedna stezka může samozřejmě procházet více okresy. Jezdci mohou využít těchto tras:

- ❖ Čertyně – Radostice
- ❖ Dolní Miletín – Milešovice
- ❖ Hněvkovická přehrada – Tuchonice
- ❖ Holašovice – Brloh
- ❖ Mladošovice – Březí u Boršova
- ❖ Netěchovice – Hněvkovická přehrada
- ❖ Ostrolovský Újezd – Borovanský mlýn – Borovany
- ❖ Pohorská – Nová Ves – hrad Cukštejn
- ❖ Přípojka Borovanský mlýn
- ❖ Přípojka Brloh – Nová Ves
- ❖ Štětice – Všemyslice – Týn nad Vltavou
- ❖ Trasa kolem Hluboké nad Vltavou
- ❖ Všemyslice – Hněvkovická přehrada

Tabulka 11 - Jezdecké stanice v okrese České Budějovice

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně
Na Jamaice	Mokré	X	X	X	X	O	X
Hostinec u Koubů	Boršov n. V.	X	X	X	O	O	X
Dámy v sedle o.s.	Líšnice	X	X	X	O	O	X
Stáj Holeček	Nákří	X	X	X	O	O	O
U Šebelků	Rančice	X	O	X	O	X	X
O.s. Pomoc	Čihovice	X	O	X	O	O	O
U Malé Vídne	Ostrovský Újezd	X	X	X	O	O	X
Holičky	Holičky	X	O	X	O	O	X
Statek Nesměň	Nesměň	X	O	X	O	O	X
Selský Dvůr	Holašovice	X	O	O	O	O	O
Statek Straširybka	Tuchonice	X	O	X	O	O	O
Pivovar Jílovice	Jílovice	X	X	O	X	O	X
Ranč Patriot	Plástovice	X	X	X	O	O	O
Dobčická tvrz	Dobčice	X	O	X	O	O	O
JK České Budějovice	Haklovy Dvory	X	X	O	O	O	O
Hřebčín Siglavy	Břeží	X	X	O	O	O	O
Lahuť	Lahuť	X	O	X	X	O	X
U Mikuláše	Kroclov	X	X	X	X	O	X

Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://jihoceskehipostezky.cz/>

Českokrumlovsko je na poli cestovního ruchu známé především díky samotnému Českému Krumlovu, který se nachází cca 22 km směrem na jihozápad od Českých Budějovic. Český Krumlov je významným turistickým centrem již několik desetiletí, neboť historické centrum je zapsané na seznamu světového dědictví UNESCO. Další turisticky zajímavé lokality nabízí Blanský les či přírodní meandry Vltavy, které se dají obdivovat i z koňského hřbetu. Milovníci vody mohou vyrazit i do okolí Lipna. Jezdecké stanice v okrese Český Krumlov z hlediska ustájení a ubytování kopírují Českobudějovicko – žádná ze stanic není hotelem, 11 ze 14 stanic poskytuje ubytování v penzionu a více než ¾ stanic nabízí koním klientů k dispozici boxové ustájení a ohradu. Nabídku zapůjčení koně poté nabízí necelá polovina z nich. Vyrazit lze na tyto stezky:

- ❖ Brixovy dvory (Lipensko)
- ❖ Holašovice – Brloh

- ❖ Kokotín – Rančice
- ❖ Krásetín – Kroclov
- ❖ Nová Ves – Brloh
- ❖ Pohorská – Nová Ves – hrad Cukštejn

Tabulka 12 - Jezdecké stanice v okrese Český Krumlov

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně
Green Valley Ranch	Rožmberk nad Vltavou	X	O	X	O	O	O
JAF Lipno	Lojzovy paseky	X	O	O	X	X	X
Ranč U Kukačků	Pihlov	X	O	O	X	X	O
Penzion pod Lipou	Loučovice	X	O	X	X	X	X
Rohy 26	Křemže	X	O	X	X	O	X
Fanklub Shagya	Pohorská Ves	X	O	X	O	O	O
Penzion Kaliště	Kaliště	X	O	X	O	O	O
Ranč u Pínů	Dluhoště	X	O	X	O	O	X
Nová Ves	Křemže	X	X	X	O	O	X
Mříčí	Mříčí	X	X	X	O	O	X
Penzion Hašlovice	Hašlovice	X	O	X	O	O	O
JK Slupenec	Slupenec	X	O	X	X	O	O
Farma Borová	Borová u Chvalšín	X	X	O	O	O	X
Chata pod Kletí	Krásetín	X	O	O	O	O	X

Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://jihoceskehipostezky.cz/>

Jindřichohradecko se též může pyšnit historickým jádrem města Jindřichův Hradec, které je městskou památkovou rezervací. Protéká tudy řeka Nežárka a okolí nabízí pro turisty mnoho příležitostí k jezdecké turistice. Jindřichohradecko disponuje velkým množstvím stanic, ale také nabízí mnoho stezek vinoucích se krajinou lesů, rybníků a polí. Okres Jindřichův Hradec potěší zastánce ubytování na vyšší úrovni, neboť se zde nachází Lesní hotel Peršlák v Novém Vojířově, který je mezi ostatními stanicemi nižších ubytovacích kategorií spíše výjimkou. Přibližně třetina stájí zde nabízí možnost zapůjčení koně, ohradou disponuje přes 90 % stanic, boxovým ustájením zhruba přes polovinu subjektů, penzionů je zde menší třetina. Znamená to tedy, že většina subjektů poskytuje pouze přístřeší, stanování či jinou, méně komfortní formu ubytování. Vyjížděku lze podniknout na těchto stezkách:

- ❖ Bohuslavice – Chvaletín
- ❖ Borovná – Bílkov
- ❖ Dolní Miletín – Milešovice
- ❖ Chotoviny – Milešovice
- ❖ Markéta – Neu Riegers

Tabulka 13 - Jezdecké stanice v okrese Jindřichův Hradec

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně
Jan Valenta	Hatín	X	X	X	O	O	X
Stáj Quadřila	Rodvínov	X	X	X	O	O	X
Statek pod Javořicí	Strmilov	X	X	X	X	O	X
Jindřiš	Jindřiš	X	O	X	X	O	X
Agentura Bojar	Malíkov nad Nežárkou	X	X	X	O	O	X
Stáj Dančovice	Dančovice	X	X	X	O	X	X
Farma Modletice	Modletice	X	O	X	X	O	O
OAZA Maříž	Slavonice	X	O	O	O	O	O
Jockey Club Malý Pěčín	Dačice	X	O	X	X	O	O
Stáj Malkovská	Chlumeč	X	X	X	X	O	X
Valory Plačovice	Plačovice	X	X	X	O	O	O
Ubytování u Janů	Holičky u Staré Hlíny	X	X	X	X	O	X
Ranch 28	Oldřiší	X	X	X	O	O	X
Olga Guevarová	Plačovice	X	X	X	O	X	O
Mlýn U Splavu	Vnorovice	X	X	X	X	O	X
Rekr. stř. Janov	Staré Hobzí	X	O	X	X	O	X
Lesní hotel Peršlák	Nový Vojířov	O	X	X	X	O	X
JK Jemčina	Jemčina	X	O	X	O	O	X
Statek Horní Dvorce	Horní Dvorce	X	X	X	O	O	O

Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://jihoceskehipostezky.cz/>

Město Písek leží 44 km severozápadně od Českých Budějovic na řece Otavě. Milovníkům koní a jezdcům je známé především díky Zemskému hřebčinci. V Písku se nachází známý kamenný most ze 13. stol., který je českým nejstarším stojícím mostem. V okrese Písek se nachází pouze 8 stanic, protože okres Písek patří celkově k těm okresům jezdeckými stezkami méně pokrytými. Čtyři z nich, tedy polovina, nabízí možnost zapůjčení koně, a to včetně známého ranče Ixion, který je proslulý chovem u nás poměrně vzácných, měrenských koní. Polovina subjektů nabízí typ ubytování v penzionu a/nebo

v chatě, ohradou a boxy disponuje nadpoloviční většina z nich. Využit lze na **Písecku** některou z uvedených stezek:

- ❖ Přípojka Ranch Ixion – Chrastiny
- ❖ Přípojka Ranč Liberte – Protivín

Tabulka 14 - Jezdecké stanice v okrese Písek

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně
Podolí	Podolí	X	O	O	O	O	O
JSK Varta	Stráž u Mirotic	X	X	X	O	X	O
Protivín	Protivín	X	X	X	O	O	X
Stáje Štětice	Štětice	X	X	X	O	X	O
Nováková Barbra	Humňany	X	X	O	O	X	X
Penzion Mavl	Přeštěnice	X	O	O	O	O	X
Jezdecká stáj Dobeč	Svatá Dobeč	X	X	X	X	O	X
Ranč Ixion	Chrastiny	X	X	X	X	O	O

Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://jihoceskehipostezky.cz/>

Prachatice leží cca 35 km západně od Českých Budějovic. Nachází se v Šumavském podhůří na úpatí hory Libín, které poskytuje ideální předpoklady pro jezdeckou turistiku. Prachatice patří také k okresům s nejvyšším počtem jezdeckých stanic, zapůjčení koně na vyjížďky nabízí přes 40 % stanic, ubytování v penzionu či chatě necelá polovina subjektů a box anebo alespoň ohradu má k dispozici zhruba 85 % z nich. Turistům je na **Prachaticku** k dispozici hlavní páteřní stezka:

- ❖ Bavorov – Prachatice – Chrášťany

Tabulka 15 - Jezdecké stanice v okrese Prachatice

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně
Penzion Farma Žleby	České Žleby	X	O	X	O	O	O
Pension Šumavous	Vimperk	X	O	X	X	O	X
Zátoňská hospoda	Zátoň	X	O	X	X	X	X
Ranč Černý Petr	Brixovy Dvory	X	X	X	X	O	X
Supí Hnízdo	Volary	X	X	X	X	O	X
Anja Brands	Kvilda	O	X	X	O	O	O
Hotel Elsyn dvůr	Zdítov	O	X	X	O	O	O
U Obory	Milešice	X	O	X	X	O	X
Stáj Lužický dvůr	Netolice	X	X	X	X	O	X
Farma Spüle	Čkyně	X	O	X	X	O	X
Strunkovice	Strunkovice pod Blanicí	X	X	O	O	O	O
JS Skláře	Skláře	X	X	O	O	O	O
Statek Chrášťany	Horní Chrášťany	X	X	X	O	O	O
Penzion u Míla	Zdítov	X	O	X	O	O	X
Zámek Skalice	Čkyně	X	X	X	O	O	X
Rankl-Sepp	Jáchymov	X	O	X	X	X	X
Black Jack Mountain Range	Kubova Huť	X	X	X	O	X	O
Farma Zátoň	Horní Vltavice	X	X	X	X	X	O
Chata Kvilda	Kvilda	X	X	O	X	O	X

Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://jihoceskehipostezky.cz/>

Strakonice leží na soutoku Otavy a Volyňky přibližně 52 km na severozápad od Českých Budějovic. Na **Strakonicku** patří k nejnavštěvovanějším místům zámek Blatná a přilehlý zámecký park, okolí Čestic, Hoslovic, Helfenburk a Bavorov, Hoštice či Lnáře. Okres Strakonice je jedním ze tří, které mohou nabídnout turistům hotelové ubytování, zde konkrétně Stáj Stanislava Poláka. 12 ze 14 subjektů ubytovává turisty v penzionu a/nebo v chatě. 35 % stanic v okrese Strakonice nabízí možnost zapůjčení koně, volné boxy pro koně turistů má polovina z nich, ohradu 65 %. Na Strakonicku lze vyrazit na vyjížděku třeba po těchto stezkách:

- ❖ Bavorov – Prachatice – Chrášťany
- ❖ Čestice Špic – Strakonice

- ❖ Droužetice – Holušice
- ❖ Droužetice – Rovná
- ❖ Hoslovice – Javorník
- ❖ Hubenov – Radomyšl – Rovná – Strakonice
- ❖ Malenice – křižovatka Nahořany
- ❖ Poříčí – Droužetice
- ❖ Poříčí – Katovice – Holušice – Sedlice
- ❖ Přípojka cihelna Volenice
- ❖ Přípojka Ranč M
- ❖ Přípojka Vodňany

Tabulka 16 - Jezdecké stanice v okrese Strakonice

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně
Ranč Novosedly	Novosedly	X	X	X	X	X	O
Nuzín	Nuzín	X	O	X	O	O	O
Cihelna	Volenice	X	X	O	X	O	O
Pension U Starýho kance	Hoslovice	X	O	X	O	O	O
Stáj Uhlík	Volyně	X	O	X	X	X	X
Ranč M	Malenice	X	O	X	O	X	X
Stáj Leon	Butice	X	O	X	X	O	O
Farma Mefisto	Volenice	X	O	X	X	O	O
Statek Hájek s.r.o.	Volyně	X	O	O	O	O	O
Krušlovský Včelín	Krušlov	X	X	O	X	O	X
KOFA	Bílsko u Bavorova	X	O	X	O	X	X
Ranč Apollo	Stožice	X	X	X	X	X	O
Stáj Polák Stanislav	Strakonice	O	O	X	O	O	X
Wild Hodějov City	Hodějov	X	O	X	O	O	O

Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://jihoceskehipostezky.cz/>

A na konec poslední jihočeský okres – **Táborsko**. Pokud se řekne Tábor, většině turistů se vybaví i spojitost s husity, kteří město založili. Tábor leží na řece Lužnici přibližně 50 km od Českých Budějovic. Okres Tábor je třetím, a zároveň posledním, kde se nachází jezdecká stanice poskytující hotelové ubytování. Ze zbylých osmi potom 6 stanic nabízí buď ubytování v penzionu a/nebo chatě. Boxové ustájení poskytují pouze 2 subjekty z devíti, u nabídky ohrady pro koně je podíl přesně opačný. Půjčení koně nabízí 5 stájí

z devíti. Na Táborsku najdeme mnoho zřícenin a hradů, lze zmínit např. zámek Červená Lhota, Mitrowicz či zřícenina hradu Kozí hrádek nebo Borotín. A právě kolem zřícenin a za historickým poznáním vedou některé ze stezek kterými na Táborsku:

- ❖ Borotín – Chotoviny
- ❖ Borotín – Krásná Hora
- ❖ Chotoviny – Mešovice
- ❖ Lhota Samoty – Karolín – Malšice
- ❖ Lhota Samoty – Mučírna – Zhoř u Tábora
- ❖ Lhota Samoty – Zálší
- ❖ Na Karolín
- ❖ Na Mučírnu
- ❖ Smilovice – Zálší

Tabulka 17 - Jezdecké stanice v okrese Tábor

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně
Farma Helena s.r.o.	Soběslav	X	O	X	O	O	O
JK Dremax Hvožd'any	Hvožd'any	X	X	X	O	O	O
Na Samotách	Lhota Samota	X	X	X	X	O	X
Svobodovi-Chýnov	Chýnov	X	O	X	X	O	X
Pension Na Rynku	Borotín	X	O	X	X	O	X
JK Equitacion	Pejšova Lhota	X	O	X	X	O	O
JO Blaťák Mažice	Mažice	X	X	O	X	X	X
Farma u lesa a.s.	Sudoměřice u Bechyně	O	X	X	X	X	O
JK Dolli Zálší	Zálší	X	X	O	X	O	O

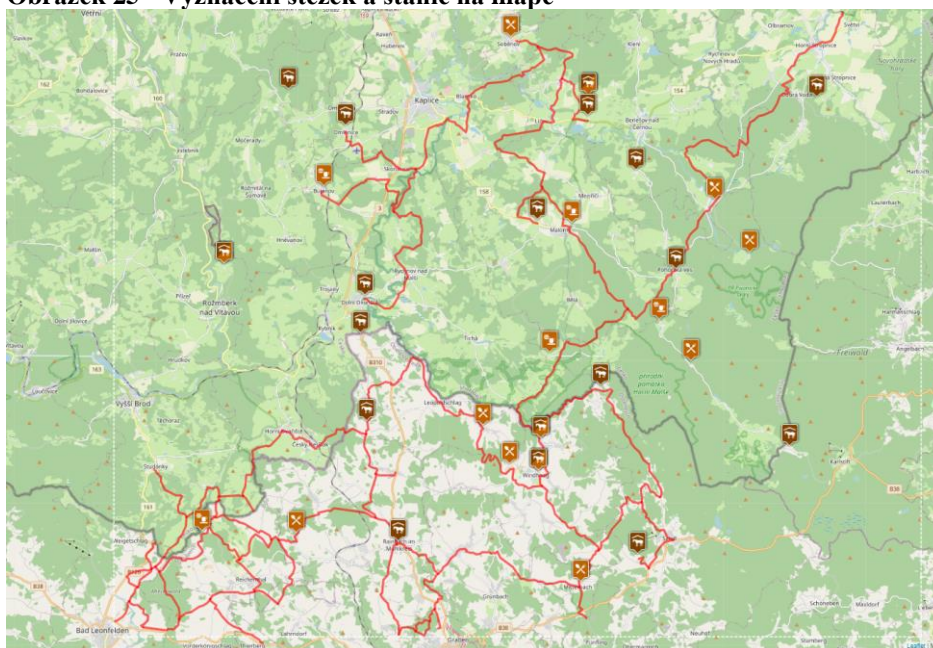
Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://jihoceskehipostezky.cz/>

5.6 Přeshraniční turistika Jižní Čechy – Rakousko

V rámci projektu „Podpora vzájemné příhraniční česko-rakouské hipoturistiky“ (Unterstützung des grenzüberschreitenden Wanderreitens – Tschechien – Österreich) vydala MAS Sdružení Růže s podporou programu Evropská územní spolupráce Rakousko – ČR 2007–2013 jezdeckou mapu v tištěné i elektronické podobě zaměřenou právě na

stezky mezi česko-rakouským pohraničím. Českou stranu reprezentují převážně Novohradské hory, rakouská oblast zahrnuje Mühlviertler Kernland. Na webových stránkách jsou uvedené mapy hipostezek, seznam koňských stanic, hospůdek a možností občerstvení, proklik na navázanou facebookovou skupinu i seznam stanic, kde je k dostání papírová tištěná mapa. Obsah stránek je uzpůsoben tak, že je možné jej prohlížet na stolním počítači, v mobilu i tabletu. Mobilní telefon či tablet, který je vybaven GPS a mobilním internetem, také zobrazí aktuální pozici na mapě. Pro návštěvníky jsou připravena také tři krátká videa, která jsou tematicky zaměřená na stanice na české straně, rakouské jezdecké stanice a zajímavá místa k navštívení v Česku. Jedná se o zajímavý projekt, který by mohl oslovit i mnoho českých jezdců ať už z jižních Čech nebo jiného kraje v zemi, neboť vzdálenosti jezdeckých stanic a okruhy umožňují i velmi krátké putování, (třeba i jednodenní nebo dvoudenní s možností ubytování v Rakousku a druhý den cestu zpět), tudíž se jedná i o cenově přijatelnou, například víkendovou formu turistiky, která není ani časově příliš náročná a jedná se tak o vhodnou alternativu mezi dálkovou jezdeckou turistikou a kratšími vyjíždkami třeba na půl dne. Na stránkách se turisté mohou dozvědět také základní pravidla i odlišnosti týkající se značení jezdeckých stezek a pohybu na nich. Kliknutím na rakouskou vlaječku se obsah stránek kompletně překlápí do německého jazyka, a přes českou vlajku zpět do češtiny. Stránka je tak použitelná pro české i zahraniční turisty, např. ve smíšených jezdeckých skupinách.

Obrázek 25 - Vyznačení stezek a stanic na mapě

Seznam jezdeckých stanic bývá u jezdeckých map uváděn často, ale protože turisté ocení i bližší informace např. ohledně možnosti stravování během cesty, nechybí ani uvedení provozoven s občerstvením a výčtem restaurací na stezkách. Následující tabulka je jakýmsi shrnutím, který subjekt turistům nabízí konkrétní druh služeb a kde se nachází. Jezdecká stanice zahrnuje možnost ubytování a ustájení koní, případně jejich půjčení, restaurací se rozumí teplá kuchyně, občerstvením studené pokrmy a bufety.

Tabulka 18 - Seznam poskytovatelů služeb v ČR – Novohradské hory

Subjekt	Lokalita	Jezdecká stanice	Restaurace	Občerstvení
Ekofarma Alpská chalupa – Stáj Poluška	Zahrádka 42, Rožmitál na Šumavě	ANO	NE	NE
Green Valley Ranch Dvůr Metlice	Rožmberk nad Vltavou	ANO	NE	ANO
JK Farma Dolní Dvořiště	Dolní Dvořiště 137	ANO	NE	NE
Penzion a hostinec U podkovy	Dluhoště 24, Benešov nad Černou	ANO	NE	ANO
Penzion Naděje	Dluhoště 39, Benešov nad Černou	ANO	NE	NE
Residence Bábel	Kuří 54, Benešov nad Černou	ANO	NE	NE
Stáj Alexander	Omlenice 3	ANO	NE	NE
Stáj Malonty	Malonty 81	ANO	NE	NE
Stáj Shagya	Pohorská Ves 34	ANO	NE	NE
Statek Paseky	Paseky, Horní Stropnice	ANO	NE	NE
Baronův Most	Pohorská Ves 8	NE	ANO	NE
Hospoda Na hřišti	Malonty	NE	NE	ANO
Hospoda Na návsi	Soběnov 5	NE	ANO	NE
Hostinec u Koněspřežky	Bujanov 34	NE	NE	ANO
Hotel u pralesa	Černé Údolí 32	NE	ANO	NE
Občerstvení u Brauerů	Leopoldov	NE	NE	ANO
Penzion a restaurace Lesovna Žofín	Žofín 80, Pohorská Ves	NE	ANO	NE
Rodinná farma Janova Ves	Pohorská Ves 30	NE	NE	ANO

Zdroj: Vlastní zpracování dle www.konskestezky.eu

Tabulka 19 - Seznam poskytovatelů služeb v Rakousku – Mühlviertler Kernland

Subjekt	Lokalita	Jezdecká stanice	Restaurace	Občerstvení
Biohof Altmann-Kunes	Stadlberg 15, Karlstift	ANO	NE	NE
Gasthaus Affenzeller	Mairspindt 38, Windhaag bei Freistadt	ANO	NE	ANO
Gasthaus Sengstschmid	Markt 9, Windhaag bei Freistadt	ANO	ANO	NE
Petra Weidinger	Wulowitz 9, Leopoldschlag	ANO	NE	NE
Reiterhof Criollo Ranch	Edlbruck 8, Leopoldschlag	ANO	NE	NE
Reiterhof Stöglehner	Summerauer 1, Rainbach im Mühlkreis	ANO	NE	NE
Shire Reiterlebnis	Viehberg 9, Sandl	ANO	NE	NE
Zum grünen Band	Unterwald 29, Windhaag	ANO	NE	NE
Der Hendlwirt Gasthaus Fenzl	Eibenstein 16, Reichenthal	NE	ANO	NE
Forellenvirt	Mitterbach 6, Grünbach	NE	ANO	NE
Gasthaus Zum Waldlehrpfad	Pieberschlag 9, Windhaag bei Freistadt	NE	ANO	NE
Gasthof Pammer	Mardetschlag 31, Leopoldschlag	NE	ANO	NE
Reiterrast Bockie's	Allhut 11, Reichenthal	NE	NE	ANO

Zdroj: Vlastní zpracování dle www.konskestezky.eu

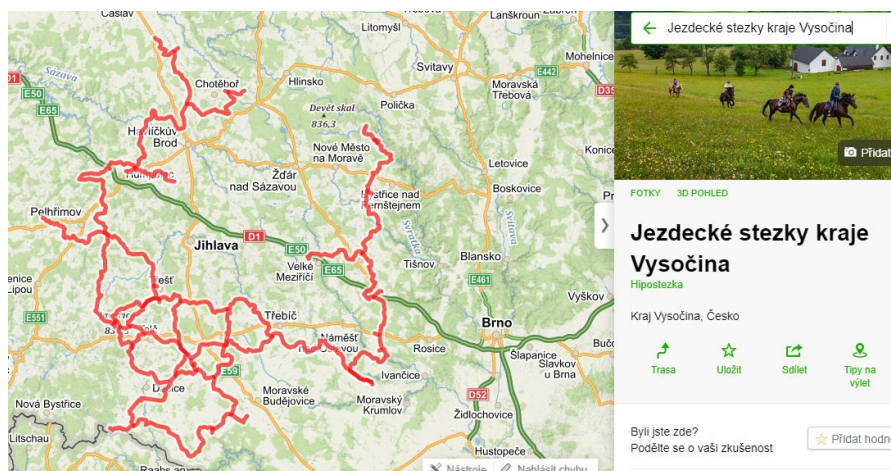
Z uvedených tabulek a srovnání vyplývá, že ačkoliv se jedná o malý výčet, není mnoho stanic, ať již v Novohradských horách nebo v Rakouském Mühlviertleru, které nabízí spolu se službami jezdecké stanice také občerstvení či teplou kuchyni. Je to tedy informace turistům, kteří tak musí mimo stanice ještě hledat jiné možnosti občerstvení na trasách a nemohou se tak vždy spolehnout, že na jezdecké stanici je stravování zajištěno v místě.

5.7 Síť jezdeckých stezek v kraji Vysočina

Kraj Vysočina patří v ČR, co do počtu kilometrů jezdeckých stezek, k těm nejvýznamnějším. Aktuálně zde turisté mohou projet na takřka 900 kilometrů značených jezdeckých stezek. Jedná se tak o velmi rozsáhlou síť, jejíž obnovu spolufinancovala krajská příspěvková organizace Vysočina Tourism, jejímž posláním je zejména koordinace spolupráce partnerů v cestovním ruchu na Vysočině. Komplikací v obnově značení znamenala zejména kůrovcová kalamita kvůli úbytku stromů, která kraj zásadně postihla. Jezdecké stanice poskytující ustájení koní a možnost přespání pro jezdce jsou na stezkách rozmístěné s odstupem 20–30 kilometrů. Přibližně na čtyřicet z nich potom nabízí i možnost půjčení koně na vyjížďku do terénu, pro případné zájemce je zde i možnost tréninku na jízdárně, povodění dětí na ponících anebo projížďky v kočáře.

Jezdecké stezky na Vysočině se sestávají z dvou hlavních, červených stezek vedoucí od severu směrem na jih. Ty spojují lokality Žďársko se Třebíčskem a Havlíčkobrodsko s Jihlavskem s přesahem až do Pardubického kraje, modrá stezka naopak vede směrem do kraje Jihočeského. Žlutou a zelenou barvu mají spojnice uvedených klíčových tras.

Obrázek 26 - Mapa hipostezek v kraji Vysočina na portálu Mapy.cz

Jak ukazuje obrázek výše, jezdecké stezky v kraji Vysočina lze kompletně najít i na portálu Mapy.cz. Kraj Vysočina je tak prvním krajem, který své jezdecké stezky kompletně digitalizoval. Velkou mírou se na tom podílela organizace Vysočina Tourism, která investovala do vybudování celé krajské sítě hipostezek. Jejich náhled na internetu je však také na webové stránce kraje Vysočina, kde jsou všechny stezky blíže představeny a uvedeny budou i dále v této práci.

Právě kraj Vysočina bude v následující podkapitole porovnáván s Jihočeským krajem, neboť se jedná nejen o kraj sousední, ale co se týká rozvinutosti jezdecké turistiky, je s krajem Jihočeským asi nejlépe a nejvhodněji porovnatelný, ačkoliv disponuje menší rozlohou a nižším počtem obyvatel proti kraji Jihočeskému. Nyní již budou blíže představeny jezdecké stezky ve všech pěti okresech, přičemž kompletní informace o nich jsou snadno k nalezení na webových stránkách kraje Vysočina. Co se týká jezdeckých stanic v kraji Vysočina, ty jsou jednak zmíněny v detailním popisu u každé ze stezek, nicméně pro bližší informace o nich si autorka zakoupila po grafické i obsahové stránce velmi atraktivní a aktuální brožuru jezdeckých stezek v kraji Vysočina, z níž budou čerpány primárně informace právě o jezdeckých stanicích.

Okres **Jihlava** se nachází v samém středu kraje Vysočina a Jihlava je také statutárním krajským městem. Sousedí se všemi čtyřmi zbylými okresy – Žďárem nad Sázavou, Pelhřimovem, Třebíčí a Havlíčkovým Brodem. Zalesněnost území je asi třetinová, významný podíl má také zemědělství. Krajinný ráz je ideálním pro turistiku, ať již zimní či letní. Další tipy na výlety v okolí, které brožura uvádí, jsou např. Geopark Vysočina, vrch Javořice, zřícenina Rokštejn, Třešť či vrch Malý Špičák. Ubytovat se lze na některé z uvedených osmi stanic, přičemž kritéria ubytování a ustájení koní byla zvolena stejná jako v případě Jihočeského kraje, nicméně ke každé stanici byla přidána ještě některá ze zajímavostí, jež uváděla brožura. Ohradou pro koně disponují všechny stanice, boxy pro koně téměř všechny. Ubytování převažuje v penzionech, dále hotelích či jiných, nezařazených kategoriích, např. stan či přístřešek. V regionu Jihlava lze podniknout projížďku po těchto stezkách

- ❖ Jezdecká stanice Krasovice – Rozcestí pod Pahorkem - 4,6 km
- ❖ Jezdecká stezka Lhotka – Rozcestí Peklo – 3 km
- ❖ Jezdecká stezka Nad Otínem – Na Kříži – 16 km
- ❖ Jezdecká stezka Rozcestí nad Strouhou – Lipky U Telče – 7 km

Tabulka 20 - Jezdecké stanice v okrese Jihlava

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně	Další zjištěné zajímavosti
Hospodářský dvůr Bohuslavice	Bohuslavice	O	O	X	O	O	X	Hiporehabilitace, domácí palírna, ochutnávky, plavení koní, minizoo
Ranč Telč	Salaš	X	O	O	O	O	O	Výuka jízdy, ubytování na seně, v maringotce, v tee pee
Ranč u Zelené Sedmy	Čížov	O	X	X	O	O	O	Westernové ježdění, výuka jízdy, dětské tábory, pony školička
Qranch ranč U Pramene Dyje	Bezděkov	O	O	X	O	O	O	Výuka westernového ježdění, wellness, vinný sklep
Zámecká stáj Plandry	Plandry	X	O	X	O	O	O	Výuka jízdy, tábory, dýňobraní, velikonoční jarmark, výstava zemědělské techniky a zvířat
Jezdecký klub Třešť	Třešť	O	O	X	O	O	X	Dětský kroužek, jízdárna
Ranč Ostrov	Dolní Cerekev	O	O	O	X	O	O	Výuka jízdy, rodinná stáj
Stáj Batelov Jelínková	Batelov	X	O	X	O	O	O	Skijöring, výcvik koní, vyjížďka na saních

Zdroj: Vlastní zpracování dle brožury *Vysočinou na koni*

Okres **Třebíč** sousedí s okresem Jihlava, Žďár nad Sázavou, Brno-venkov, Znojmo a Jindřichův Hradec. Třebíčsko se nachází v oblasti Českomoravské vrchoviny, čemuž odpovídá i krajinný ráz. Z turistických zajímavostí lze zmínit Přírodní park Rokytná a zámek Jaroměřice nad Rokytnou, vysoko položené vinice v Sádce, historickou část města Třebíče, Mohelenskou hadcovou step, údolí řeky Oslavy, Vlčí kopec či rozhlednu Babylon. Jezdecké stanice na Třebíčsku uvádí brožura pouze 4, přestože se jedná o okres jezdeckými stezkami protkaný. Z uváděných typů ubytování převažuje penzion, dále stan či kryté přístřeší. S ohledem na vlastní chov koní disponuje většina stájí boxy pro koně a ohradou. Na Třebíčsku jsou turistům v sedle k dispozici tyto stezky:

- ❖ Jezdecká stezka Dukovany – Javorek – 129 km
- ❖ Jezdecká stezka Chvaletín – Rajmundský mlýn – 49 km
- ❖ Jezdecká stezka Rozcestí nad Jersicemi – Tříletý mlýn – 39 km
- ❖ Jezdecká stezka Světlá pod Jaovřicí – Dukovany – 124 km

Tabulka 21 - Jezdecké stanice v okrese Třebíč

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně	Další zjištěné zajímavosti
JK Viki Horní Újezd	Horní Újezd	O	O	X	O	O	O	Plavení koní, Hubertova jízda, dětský kroužek
Stáj Zašovice	Zašovice	X	O	X	X	X	X	Svezení koňským vozem, chladnokrevníci, domácí sýrárna
JC Nová Ves	Nová Ves	X	X	O	O	O	O	Výuka jízdy, pony kroužek
Farma Simandl	Jiratice	X	O	O	O	O	O	Jízda bryčkou, chov hospodářských zvířat, výuka jízdy

Zdroj: Vlastní zpracování dle brožury Vysočinou na koni

Pelhřimovsko, konkrétně přímo město Pelhřimov, bývá nazýváno „Bránou Vysočiny“ díky svému umístění na okraji Českomoravské vrchoviny. Toto malebné město se pyšní celou řadou památek, které stojí za navštívení. Dalším tipem na výlet může být

procházka či projížďka Křemešnickou vrchovinou na vrchol Křemešník, klášter premonstrátů v Želivi a okružní výlet kolem Želivské vodní nádrže nebo naučná stezka k pramenům Počátek. Tabulka níže uvádí na Pelhřimovsku celkem 9 jezdeckých stanic, přičemž opět převládá nabídka ubytování v penzionu, pod stanem či ve spacím pytli, téměř všechny stáje nabízí ohradu pro koně a boxové ustájení, a vzhledem k sportovnímu zaměření také výcvik koní a možnost využití jízdárny či případně i skokového materiálu nebo kruhové jízdárny. K jezdeckým stezkám na Pelhřimovsku náleží:

- ❖ Jezdecká stezka Čejovský kopec – Úhořilka – 17,5 km
- ❖ Jezdecká stezka Litohošť – Sosnový les – 92 km

Tabulka 22 - Jezdecké stanice v okrese Pelhřimov

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně	Další zjištěné zajímavosti
Resort Svatá Kateřina	Počátky	O	X	X	O	O	O	Unikátní wellness areál, skijöring
Farma Hrnčič	Proseč	O	O	X	O	O	O	Výuka jízdy, chladnokrevníci
Jezdecká stanice Světlice	Světlice	X	X	X	O	O	X	Výuka jízdy na koni
JK Stáj Filmko	Rybníček	X	O	X	O	O	O	Vyjížděky do přírody, venkovní jízdárna
JK Cavalier Rynárec	Rynárec	X	O	X	O	O	O	Výuka jízdy, vyjížděky, kruhovka
JS Blue Horse	Rynárec	X	X	X	O	O	O	Výuka jízdy na koni, sportovní stáj se zázemím
JK Korzár Mladé Bříště	Mladé Bříště	X	O	X	O	O	O	Sportovní stáj, výcvik, tábory
JK Glod Čejov	Čejov	X	O	X	O	O	O	Dětské hry, tábory, výuka jízdy
Stáj Capriola	Vitice	X	O	X	O	O	O	Turistika s vozem, výuka jízdy, jízdárna

Zdroj: Vlastní zpracování dle brožury Vysočinou na koni

Havlíčkovobrodsko, se stejnojmenným okresním městem ležícím na řece Sázavě, sousedí k okrese Pelhřimov a Jihlava na Vysočině, s okresem Chrudim v Pardubickém kraji a se Středočeským krajem jej spojují okresy Kutná Hora a Benešov. Na Havlíčkovobrodsku převažuje podíl zemědělských pozemků, zejména orné půdy. Brožura Vysočinou na koni přidává následující tipy na výlety – procházka údolím Doubravy na Chotěbořsku, na kole či pěšky malebným Posázavím od Michalova statku v Pohledí až na hrad Lipnice, pěšky nebo na kole od vrchu Melechov kolem středověkých kostelíků. Nachází se zde 11 jezdeckých stanic, z nichž polovina nabízí ubytování v penzionu, ať již vlastním či kooperujícím. Ohradu pro koně nabízí všechny ze stanic, boxové ustájení potom 7 z 11 provozovatelů. Tři stanice jsou také chovatelským subjektem chladnokrevných koní a spíše než na jezdeckou turistiku se orientují na turistiku s vozem. Z doprovodných služeb nechybí ani prodej lokálních produktů ze dvora či ukázka chovu domácích zvířat. Havlíčkovobrodsko protínají stezky:

- ❖ Jezdecká stezka Rozcestí Na Dlouhých – Podmoklany – 29 km
- ❖ Jezdecká stezka Maříž – Golčův Jeníkov – 226 km

Tabulka 23 - Jezdecké stanice v okrese Havlíčkův Brod

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně	Další zjištěné zajímavosti
Ranč na Špici	Podmoklany	X	X	X	O	O	O	Skijöring, prodej produktů ze dvora
SJK Jezdeck Havlíčkův Brod	Vysoká	X	X	O	O	O	O	Plavení koní, výuka, jízda vozem
SK Stáj Květnov	Květnov	X	O	X	O	O	X	Výuka jízdy na koni, jízdárna
Stáj Krajíček	Habrek	X	O	X	X	O	X	Chladnokrevníci, místní cukrárna, turistika s vozem
JS Velká paseka	Velká paseka	X	X	X	X	O	X	Chladnokrevníci, turistika s vozem
Pelestrovská hospůdka	Veselý Žďár	X	O	X	O	O	X	Ovečky, country večery, rybolov
Statek Kráty	Kráty	X	O	X	X	O	X	Voliéry s ptactvem, zvířata, samota
Butterhill Ranch	Úhořilka	X	O	O	O	O	O	Westernové ježdění, turistika s vozem
Equi Madlen	Opatovice	O	X	X	O	O	O	Výuka jízdy, jízdárna, parkur
Povoznictví Karlík	Nová Ves u Chotěboře	X	X	O	X	O	X	Chladnokrevníci, turistika s vozem, jízdy spřežení
Statek Lesolž	Rozsochatec	X	O	X	O	O	O	Hipoterapie, příměstský tábor

Zdroj: Vlastní zpracování dle brožury *Vysočinou na koni*

Žďársko je posledním z regionů Vysočiny nacházející se na severovýchodní části kraje. Nejvyšším vrcholem je Devět skal a i přes značnou roztráštěnost obcí žije nadpoloviční počet obyvatel ve městech převážně průmyslově orientovaných. Rozprostírá se zde také rybník Velké Dářko, nedaleko něhož se nachází přírodní rezervace Ransko a část území pokrývá CHKO Žďárské vrchy. Asi nejznámější pamětihodností je potom kostel Sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře zapsaný do seznamu památek UNESCO. Turisticky atraktivní jsou také vycházky Balinským a Nesměřským údolím nebo procházky od Milovského rybníka ke Čtyřem palicím. Na Žďársku si lze vybrat jednu z jedenácti stanic, přičemž převládajícím typem ubytování je opět penzion, případně stan či chata. Asi nejkurióznější ubytování nabízí na Statku Vysoké, kde je přespání možné stylově přímo v koňských boxech. Vlastní ohradou disponují všechny stáje opět z důvodu potřeby pro své koně, boxové ustájení nabízí takřka všechny. Velmi častou nabídkou je také mezi jezdci oblíbené plavení koní. Jezdecké putování na Vysočině lze zakončit na některé z těchto stezek:

- ❖ Jezdecká stezka Velké Meziříčí – Svatá Hora – 24 km
- ❖ Jezdecká stezka Rozcestí nad Meziříčkem – Pekelný kopec – 57 km

Tabulka 24 - Jezdecké stanice v okrese Žďár nad Sázavou

Subjekt	Lokalita	Hotel	Penzion	Chata	Box	Ohrada	Půjčení koně	Další zjištěné zajímavosti
Selské stavení	Jimramovské Pavlovice	X	O	X	X	O	X	Chladnokrevníci, jízda bryčkou, rybolov, program pro děti
Ekofarma Rakovi	Kuklík	X	O	X	O	O	O	Kruhová ohrada, vodění dětí, jízďárna
Statek Vysoké	Vysoké	X	X	X	O	O	O	Plavení koní, dětské tábory
Jezdecká stanice Dalečín	Dalečín	X	O	X	O	O	O	Plavení koní, turistika s vozem
JK Janovičky	Janovičky	X	O	X	O	O	O	Oslavy, dětské tábory, výuka jízdy, plavení
JS Opajda	Horní Rožínka	X	O	X	O	O	O	Plavení koní, středověká krčma
Zábavní park Šikland	Zvole	O	O	O	O	O	X	Zábavní areál s množstvím různých programů a atrakcí
Sedlářství Ve Staré škole D. Netíková	Horní Rozsíčka	X	X	O	O	O	O	Turistika s vozem, sedlářství
JK Mansberk	Sejřek	X	X	X	O	O	O	Pedagogicko-psychologické ježdění, rekondiční jízdy
Ranč Pod jasany	Vlkov	X	O	X	O	O	O	Plavení koní, přirozená komunikace s koněm
Jezdecká stáj Casia	Košíkov	X	X	O	O	O	O	Plavení koní, výuka jízdy

Zdroj: Vlastní zpracování dle brožury Vysočinou na koni

5.8 Komparace jezdecké turistiky v Jihočeském kraji a kraji Vysočina

Jak bylo uvedeno v úvodu, jedním z cílů této práce je komparace jezdecké turistiky v rámci krajů, respektive porovnání Jihočeského kraje s druhým krajem, který byl blíže představen, to znamená s krajem Vysočina. Kraj Vysočina nebyl vybrán náhodou. Kromě toho, že s Jihočeským krajem sousedí, s ním má, co se jezdecké turistiky týká, společného mnohem více. Kraj Vysočina aktuálně nabízí na téměř 900 km značených jezdeckých stezek, které svou délkou Jihočeský kraj sice nepředčí, na druhou stranu je ale Vysočina co do rozlohy menší, což je třeba vzít v potaz, a jezdecká turistika zažila v posledních letech v kraji Vysočina značný rozkvět. Vysočina má zároveň, stejně tak jako Jihočeský kraj, ideální přírodní a geografické podmínky pro jízdu na koni, nabízí spoustu

turisticky atraktivních cílů a míst, ať už přírodních nebo kulturních, která stojí za to objevit, ať již pěšky, na kole nebo v koňském sedle. Zajímavé bylo i porovnání dostupnosti a aktuálnosti informací, které lze o hipoturistice v daném kraji zjistit. Porovnání vybraných hledisek nabízí níže přiložená tabulka.

Tabulka 25 - Komparace jezdecké turistiky v Jihočeském kraji a na Vysočině

Porovnávané hledisko	Jihočeský kraj	Kraj Vysočina
Rozloha kraje	10 057 km ²	6 796 km ²
Celková délka hiposteze	Cca 1000 km	864 km
Počet jezdeckých stanic v okresech	CB - 18 CK - 14 JH - 19 PI - 8 PT - 19 ST - 14 TA - 9 + 7 nezařazených (a v seznamech neuváděných) v oblasti Novohradských hor	HB - 11 JI - 8 PE - 9 TR - 4 ZR - 11
Celkový počet jezdeckých stanic	>100	43
Tištěné mapy stezek	Velmi problematické dostání, problém s aktuálností	K dostání brožura s kompletní mapou stezek v celém kraji
Digitalizované mapy stezek	Minimálně	Kompletně
Vznik jezdeckých stezek	2003	2013
Iniciativa vzniku jezdeckých stezek	Ing. Milena Andrlová (později sekce Turistika na koni)	Vysočina Tourism p.o
Nejčastěji nabízená forma ubytování na stanicích	Penzion - 48/101 = 47,5 % Chata - 20/101 = 20 % Hotel - 5/101 = 5 %	Penzion - 29/43 = 67 % Chata - 10/43 = 23 % Hotel - 10/43 = 23 %
Nabídka ustájení koní v boxech	53/101 = 52,5 %	36/43 = 83,5 %
Poskytnutí ohrady pro koně	81/101 = 80 %	42/43 = 97,5 %
Možnost zapůjčení koní	46/101 = 45,5 %	31/43 = 72 %
Jiné	X	Stručná nabídka služeb stanic, související zajímavosti

Zdroj: Vlastní zpracování

Předtím, než budeme porovnávat konkrétní údaje k jezdecké turistice v rámci krajů, je vhodné uvést alespoň pro orientaci rozlohu obou krajů. Dle uvedených hodnot lze říci, že rozloha kraje Vysočina zaujímá přibližně 67,5 % rozlohy z Jihočeského kraje, což

by se mohlo zdát jako velký rozdíl, nicméně je třeba si uvědomit, že kraj Vysočina má menší hustotu osídlení. Už jen z pohledu druhého porovnávaného údaje, tedy celkové délky hipostezek vidíme, že rozdíl v celkové délce stezek není významný, přestože celkové a přesné číslo stezek v Jihočeském kraji se nedá přesně dohledat. Jednotlivé zdroje se liší, některé uvádí méně než 1000 km, jiné naopak přes 1100 km stezek, proto tedy pouze orientační údaj cca 1000 kilometrů u kraje Jihočeského. Důvod, proč se od sebe mohou jednotlivé údaje lišit, může být i ten, že některé zdroje mohou uvádět počty stezek, které nejsou vyznačené dle metodiky KČT (jsou v jejím rozporu, nejsou vyřešená povolení, atd.), a tyto stezky ani KČT neobnovuje, tudíž uměle navyšují celkový počet kilometrů a tyto číselné údaje kilometrů jsou proti skutečnosti vyšší. Na druhou stranu se ale stejně tak může jednat i o nové stezky, takže nelze vyloučit ani správnost vyšších hodnot. V kraji Vysočina naproti tomu je celkový počet kilometrů jezdeckých stezek snadno dohledatelný, neboť je uveden v brožuře jezdeckých stezek celého kraje, o které ještě bude dále řeč, a totiž 864 kilometrů, což opět nemusí být údaj s konečnou platností poslední (brožura je vytištěna v roce 2021), nicméně i tak je relativně aktuální, a přesně dohledatelný i na internetu, který se s tímto navíc nerozchází.

Co se týká dalšího z hlavních ukazatelů, počtu jezdeckých stanic, začněme nejprve u počtu jednotlivých stanic v rámci okresů. I zde malé vysvětlení k čerpaným údajům – u Jihočeského kraje bylo vycházeno z internetových stránek zaměřených na Jihočeské hipostezky, kde byly stanice dle okresů vypsány do tabulky, a piktogramy bylo u každé vyznačeno, jaký typ ubytování a ustájení včetně dalších služeb poskytuje, nicméně jako zdroj byly přijaty autorkou poměrně zdráhavě, neboť u mnoha stanic byl velkými písmeny dopsán dodatek ZRUŠENO (tyto stanice v seznamech samozřejmě nefigurují), ale i dohledání jiných, které měly být v provozu, bylo obtížné a v některých případech se toto nepodařilo vůbec. Je samozřejmě možné, že se jedná o subjekty, o nichž nemusí být na internetu zmínka, ale také už se prostě nemusí jednat o fungující stanice, tedy ani tyto tabulky nemusí být aktuální a podávat přesné informace. Je třeba tak tyto údaje vzít takříkajíc s rezervou, nicméně protože se jedná o jediný, ucelený soubor těchto dat, který byl k dispozici jako jediný, bylo s ním dále pracováno. Jako možný doklad neaktuálnosti či neúplnosti slouží přehled subjektů a stanic v Novohradských horách v rámci přeshraniční turistiky (Tab. č. 17), kde jsou uvedené stanice, které by zařazením dle okresů měly figurovat buď v okresech České Budějovice, či spíše Český Krumlov, ale nebylo tomu tak,

resp. 7 stanic z 10 je takto tzv. „nezařazených“, tudíž i celkový počet stanic se může značně lišit. (Jezdecké stanice z příhraničí a informace o přeshraniční jezdecké turistice pochází z jiného zdroje). Naproti tomu kraj Vysočina jezdecké stanice, kterých je na druhou stranu méně než polovina proti Jihočeskému kraji, uvádí ve své, již zmiňované brožure, která je na stránkách kraje Vysočina v PDF verzi ke stažení, tak je i zdarma k dostání v papírové podobě, takže jsou k dispozici jak na internetu, tak i v tištěné podobě. Brožura je členěná dle okresů, tedy lze přesně určit, kolik stanic je od projektu jezdecké turistiky v kterém okresu zapojených. Zjednodušeně řečeno, počet stanic v Jihočeském kraji nemusí pravdivě reflektovat skutečnost, a pokud bychom opravdu chtěli znát přesný počet stanic, zřejmě by nebylo jiné možnosti, než jednu po druhé kontaktovat a spolupráci ověřovat jednotlivě. V kraji Vysočina naproti tomu lze jednoznačně říci, kolik stanic je v kterém okresu, a na tento údaj se dá relativně dobře spolehnout. Konečné číslo 43 stanic v kraji Vysočina lze považovat za finální a přesné, v Jihočeském kraji se lze spíše dohadovat o přesném počtu, reálná hodnota může být i podstatně nižší, nicméně dle posledních získaných údajů by jich mělo být více než 100.

Pokud budeme srovnávat tištěné materiály k jezdecké turistice, tedy nejčastěji mapy, i zde je značný mezikrajový rozdíl. Sehnat papírové mapy jezdeckých stezek Jihočeského kraje (situace v červenci 2022) bylo takřka nemožné, autorka se je snažila získat po jihočeských infocentrech a na internetu, ale k dostání již nebyly. Zadařilo se až na diplomní praxi na Chatě Pod Kletí u paní Andrlové, kde bylo možné zakoupit mapu Českobudějovicka od vydavatelství Kartografie a jako „studijní materiál“ autorka dostala papírovou rozkládací mapu vydanou v roce 2008, tedy značně neaktuální, a druhou, kde jsou nově označené stezky pro rok 2011, tedy také více než 10 let starou. V porovnání s tímto kraj Vysočina vydal v roce 2021 již zmiňovanou brožuru Vysočinou na koni, kde jsou uvedené jednak všechny stanice, a zároveň obsahuje vyznačení všech stezek v kraji, takže není třeba kupovat více map, vše je v jednom materiálu a přehledně uspořádané. Pokud již hovoříme o mapách, jak bylo uvedeno u komparace se zahraničními státy, bývá tamtéž obvyklé, že lze mapy jezdeckých stezek nalézt v elektronické podobě. Toto „prvenství“ u nás drží právě kraj Vysočina, který jako první z krajů přenesl všechny své stezky na portál Mapy.cz, navíc velké ocenění patří propracovanosti stezek a jejich značení na webových stránkách. Po rozkliknutí konkrétní trasy – stezky uživatel vidí všechny potřebné informace, tedy – v jakém okresu regionu se stezka nachází, přes které obce

stezka prochází, co na její trase lze vidět, jaké konkrétní zajímavosti, celkovou délku trasy v km, typ značení trasy (barvu), a nechybí ani detailní popis stezky ve Wordu ke stažení, což je takový podrobnější itinerář cesty, který turisty varuje, informuje, napomáhá orientaci v terénu a uvádí stanice, které se nachází podél stezky. Toto celé doplňuje výstřižek z map, kde je stezka ještě jednou barevně vyznačená. Naopak pokud na portálu Mapy.cz uživatel zadá „Jihočeské hipostezky“ v oblasti jižních Čech se objeví dvě krátké stezky – Trasa 1: Lišov – Červený Újezdec a Trasa 2: Jezdecká stezka Petrovice – Červený Újezdec, což je ale konec výsledků nalezených v oblasti Jihočeského kraje. Pokud se vrátíme na stránky věnované Jihočeským hipostezkám, lze si povšimnout zmenšenin výstřižků map u každé stezky, které však ale nejdou zvětšit ani rozkliknout do většího náhledu. Navíc jsou zde jako poslední uvedené trasy z roku 2011, tedy nejedná se právě o aktuální obraz jezdeckých stezek v Jihočeském kraji. I zde můžeme konstatovat, že si lépe vede kraj Vysočina v porovnání s krajem Jihočeským.

Jak již bylo v práci uvedeno, myšlenka jezdeckých stezek se zrodila v Jihočeském kraji, přesněji řečeno v roce 2003, kdy první vytyčení stezek iniciovala Ing. Milena Andrlová, načež později vznikla samostatná sekce při KČT – Turistika na koni. Jihočeská hipoturistika tak má zcela jednoznačně nejdelší historii v rámci republiky. Naopak myšlenku jezdecké turistiky podpořila příspěvková organizace Vysočina Tourism, což bylo dle evidence smluv v roce 2013, jak autorka zjistila od paní Olgy Königové, ředitelky Vysočina Tourism z emailové odpovědi. Lze tedy říci, rozvoj jezdecké turistiky na Vysočině byl velmi rychlý, přesto ale systematický a vyvážený, neboť v mnoha ohledech již Vysočina Jihočeský kraj předstihla.

Pokud hovoříme o nabídce služeb jezdeckých stanic, kterou bychom chtěli porovnávat, zjistíme, že zatímco jedna stanice nabízí možnost pouze přespání v přístřeší, jiná stanice je hotelem s nabídkou špičkového wellness. Takováto data by bylo těžké porovnávat a vyvozovat z nich konkrétní závěry, proto se autorka rozhodla, že bude v rámci nabídky stanic sledovat nejběžnější typy ubytování a ustájení pro koně. Co se týká prvního jmenovaného, cílem bylo sledovat ubytování kategorie chata, penzion (někdy také jako ubytování v soukromí) a hotel. U těchto kategorií autorka předpokládala, že jsou nejvíce poptávanými typy ubytování. Naopak vynechána byla možnost sledování nižších kategorií přenocování, ať pod stanem či ve spacím pytli. V Jihočeském kraji se jako celek bralo 101 stanic, tedy součet stanic ze všech okresů kromě sedmi stanic v seznamu

jezdeckých stanic nezařazených, v kraji Vysočina toto číslo přirozeně vyšlo na 43 subjektů. Přestože je zde tedy nepoměrně větší, respektive menší vzorek, v procentuálním vyjádření můžeme vidět, že zatímco ubytování v penzionu nabízí v Jihočeském kraji 47,5 %, v kraji Vysočina je tento výsledek 67 %. Zde se nabízí vysvětlení, že přestože je v Jihočeském kraji větší počet stanic, co do úrovně ubytování mnohdy disponují jen minimálním základem, tedy jak bylo uvedeno, nabízí např. pouze oplocený pozemek k přenocování nebo přístřeší např. na seníku. Na Vysočině lze najít naopak více rodinných farem a skutečných penzionů, tedy méně subjektů, ale s kvalitnějším zázemím. Zatímco v kategorii ubytování v chatách není významný rozdíl, (pouze 3 %), v kraji Vysočina lze najít více hotelových ubytovacích zařízení (zatímco v kraji Jihočeském se jednalo z celkového počtu o 5 %, v kraji Vysočina to bylo 23 %). I zde se nabízí možná příčina – několik stanic na Vysočině uvádí možnost ubytování v hotelu, který přímo nepatří ke stanici, nicméně v rámci vzájemné kooperace a v případě zájmu turistů je možné jej stanicí využít. Je tedy možné, že toto bylo možnou příčinou „zkreslení“, nicméně pro autorku bylo rozhodné, zda je stanice schopna tento typ ubytování pro klienty zajistit, nikoliv zda jí ubytovací kapacity přímo patří.

Z hlediska nejvyužívanějších a tedy i nejvíce poptávaných služeb pro koně bylo zvoleno boxové ustájení (dnes nejrozšířenější vnitřní typ ustájení) a možnost ohrady pro koně, tedy zejména pro ty, kteří jsou chováni pastevně. Boxové ustájení nabízí v Jihočeském kraji přes polovinu subjektů, zatímco v kraji Vysočina je to výrazně více – přes 83 %. I zde se jako možná nabídka nabízí vysvětlení, že ne všichni provozovatelé v Jihočeském kraji mají své vlastní koně, a tedy i své vlastní stáje. Druhý možný důvod je ten, že své koně chovají pastevně, tedy bez nutnosti mít stáj, případně volné stájové kapacity zkrátka nemají, což dokládá i následující sledovaný údaj, tedy možnost využít ohradu pro koně. Tu pro koně turistů nabízí v Jihočeském kraji již mnohem více stanic, konkrétně 80 %, v kraji Vysočina až na jednu výjimku všechny stanice. Tato služba bývá poptávaná například u jezdců, kteří na stanici tráví více dní, a kdy chtějí koním dopřát i jiný pohyb, než v terénu, stejně tak třeba u těch turistů, kteří patří k těm méně náročným a zatímco jako možnost přespání volí stan, spací pytel nebo přístřeší, koně pouští na noc pouze do ohrady.

Posledním porovnávaným hlediskem byla možnost zapůjčení koně na stanicích, respektive počet stanic z celkového množství, které tuto službu nabízí, neboť nedílnou

součástí jezdecké turistiky je i komerční jezdecká turistika, tedy taková, kdy si jezdcit-
turisté koně půjčují, protože vlastního koně mít nechtějí, případně z nejrůznějších důvodů
nemohou. Tuto nabídku služby je třeba neopomíjet, naopak je zásadní, protože významnou
měrou ovlivňuje rozvoj jezdecké turistiky a využívání jezdeckých stezek, potažmo přináší
příjmy dalším subjektům na hipoturistiku navázaným, tedy dalším stanicím, různým
provozovnám a dalším podnikatelům v okolí. Na vysvětlení je také třeba říci, že jako
možnost zapůjčení koně se rozumí zapůjčení koně na několikadenní vandr, stejně tak
hodinová projížďka okolní přírodou či krátké svezení v ohradě nebo na jízdárně. Zatímco
v Jihočeském kraji tuto možnost nabízí necelá polovina stanic, v kraji Vysočina je tomu
tak u necelých tří čtvrtin subjektů. Jako možné vysvětlení se opět nabízí otázka aktuálnosti
co do počtu stanic v jižních Čechách. Nicméně i kdyby tento seznam stanic z roku
přibližně 2012 odpovídal aktuálnímu počtu stanic, dalším možným vysvětlením je
možnost, že ne všechny stanice se věnují svému chovu koní, případně nemají zájem tuto
službu poskytovat, přičemž důvody mohou být opět různé – od jiné specializace až po
k turistice nevhodné, chované koně.

Poslední zmínka (nikoliv už komparace) bude o službách, které nabízí stanice
v kraji Vysočina, neboť porovnatelné informace o Jihočeských stanicích v ucelené podobě
neexistují a jak bylo již uvedeno výše, mnoho stanic ani nelze dohledat na internetu, takže
získat tyto informace by bylo možné snad jen prostřednictvím místního průvodce a
osobním kontaktem s každou stanicí, což je opět ke škodě stanic v Jihočeském kraji.
Získané informace o kraji Vysočina pochází z brožury Vysočinou na koni, kde získala
každá ze stanic své místo k prezentaci. Mezi nejzajímavější služby a zajímavosti patří zcela
určitě možnost plavení koní, prodej lokálních produktů ze dvora, hiporehabilitace, turistika
s vozem anebo ochutnávka výrobků z cukrárny, která dodávala své produkty například do
pohádek Anděl Páně.

5.9 Souhrn sekundární a komparativní analýzy dat o jezdeckých stezkách se zřetelem na Jihočeský kraj

Sekundární a komparativní analýzou dat o hipostezkách se zřetelem na Jihočeský kraj
se zabývala poměrně obsáhlá, pátá kapitola této práce. Hlavní důraz byl kladen zejména na
komparaci jezdecké turistiky jak domácí a zahraniční, tak i na porovnání hipoturistiky
v rámci dvou různých krajů v rámci ČR. V úvodu kapitoly byla jezdecká turistika krátce
představena coby forma venkovské turistiky v tuzemsku existující zhruba dvě desetiletí,

jejíž myšlena vznikla právě v Jihočeském kraji, kde s její realizací započala Ing. Milena Andrlová, která autorce poskytla rozhovor, jehož shrnutí bude představeno v rámci empirického šetření této práce. Byla to právě výše zmíněná Ing. Milena Andrlová, která významnou měrou přispěla k tomu, že se jezdecká turistika dostala jakožto sekce pod patronát KČT, což znamená, že je soustavně organizována, využívá ustálené metodiky značení stezek dle pravidel KČT, jež jsou schvalované stejně jako např. značení stezek pěších či cykloturistických. Zároveň lze také přijímat či členům poskytovat know-how v rámci řešení stezek v jiných lokalitách, pořádat nebo se účastnit naučných vzdělávacích akcí, seminářů, publikovat, přednášet či cestovat a poznávat zkušenosti a praxi v zahraničí. Na tuto frakci – sekci turistiky na koni při KČT se také obrací aktéři, jež mají zájem dát vzniknout novým stezkám ve svých regionech, poskytnuta je jim např. metodika či poradenství z různých oblastí – právo a související právní předpisy, veterinární péče a zoohygiena nebo mentoring při vzniku nových projektů. Systém značení, který používá KČT, vycházející z metodiky používané již více než století, je zejména v okolních zemích velmi dobře znám a uznáván, což dělá KČT ve světě dobré jméno. V souvislosti s tuzemskou jezdeckou turistikou sem patří i zajímavost, že systém značení a jezdeckých stezek obecně lze najít i v českých vesnicích v rumunském Banátu.

Po prostudování dostupných materiálů a článků by se dalo říci, že aktuální situace jezdecké turistiky v rámci ČR je velmi nekonzistentní a těžko uchopitelná, tím spíše z důvodu, že informací je z pohledu krajů nerovnoměrné množství a i důležité a základní informace často chybějí, proto autorka práce vycházela z obecných dat jen pro nástin situace, ale nešla do hloubky, aby se snažila u každého kraje zjistit přesný počet stanic a kilometrů jezdeckých stezek, neboť by to byl úkol časově složitý, ale pro potřeby práce není klíčový. Ze zjištěných údajů o jezdeckých stezkách v rámci krajů vyplynulo, že jezdecká turistika je co do nabídky sítě jezdeckých stezek nejbohatší v kraji Jihočeském, Pardubickém, Středočeském a na Vysočině. Jezdecké stezky ale existují i ve všech dalších krajích, neboť alespoň krátkou zmínku o jezdecké turistice se nakonec podařilo nalézt v každém z krajů, včetně specifického kraje Praha. Ze všech krajů byl vybrán ke komparaci jezdecké turistiky s Jihočeským kraj Vysočina pro geografickou blízkost, podobné přírodní podmínky, podobné dispozice pro vznik jezdeckých stezek, ale hlavně obdobné množství kilometrů jezdeckých tras. Této komparaci pro ucelenost ještě předcházela pohled do zahraničí, kde byl opět s ohledem na rozsah a potřeby diplomové

práce zvolen pohled na sousední státy, konkrétně jen Německo a Rakousko, tedy konkrétně ty země, jež s Jihočeským krajem přímo sousedí, což znamená, že se s nimi jihočeský turista může setkat v rámci přeshraniční turistiky. Po přiblížení charakteristik typických pro jezdeckou turistiku v Německu a v Rakousku následovala komparace jezdecké turistiky v obou zemích včetně tuzemské. Z porovnání 14 vybraných kritérií, která byla opět zvolena tak, aby alespoň základně nastínila situaci ve vybraných zemích, ale zároveň dokázala zachytit specifické znaky a rozdílnosti, vyplynulo, že například pohyb jezdců na koních se v ČR a v Rakousku velmi liší, a zatímco u nás je běžné jezdit i mimo jezdecké vyznačené stezky, zatímco v některých oblastech Rakouska či Německa je toto nemyslitelné, stejně tak odlišné je zpoplatnění některých úseků v obou uvedených zemích. V Německu i Rakousku má na rozdíl od ČR jezdecká turistika podstatně výrazně delší historii, díky čemuž se tam tomuto druhu turistiky věnuje mnoho subjektů skutečně naplno, zatímco v tuzemsku se jedná spíše o okrajovou činnost, kterou lze označit i jako příležitostnou formu výdělků k hlavní, převažující činnosti, převážně zemědělské prvovýrobě či chovu koní. Srovnání nabídlo i odlišnosti na první pohled zřejmé, například systém značení stezek, které u nás bývají zpravidla malované na kůře stromů, v sousedních zemích je označují hliníkové tabulky s emblémem, naopak zázemí stezek, tzn. mobiliář a jeho nabídka je, dá se říci, srovnatelná ve všech zemích. Co je ale v zahraničí na podstatně lepší úrovni, (respektive u nás srovnání snese možná jen pár krajů), je dostupnost a úroveň služeb pro potenciální turisty. Jak v Německu, tak i v Rakousku jsou na webových stránkách k dohledání potřebné mapy ke stažení (které je možné získat i v tištěné podobě), rezervovat si pobyt na některé ze stanic online, vytvořit si balíček na míru nebo objednat katalog agentury zaměřené speciálně na jezdeckou turistiku, což je případ Německa. U nás existuje jen zlomek z této nabídky, a to ještě jen v některých krajích, jakým je např. Vysočina. Dá se tedy říci, že jezdecká turistika u nás v porovnání se zahraničím není zdaleka tolik organizovaná, naopak potenciální turista musí vyvinout větší úsilí, aby se této formě turistiky mohl věnovat. Zkušenosti autorky potvrzují, že zatímco objednat si bezplatně prospekt a mapu z Rakouska není problém a bývají volně k dostání, aktuální mapy jezdeckých stezek Jihočeského kraje se prakticky nedají sehnat, stejně tak je nelze nalézt v internetové podobě.

Následující podkapitola přiblížila už konkrétně situaci jezdeckých stezek v Jihočeském kraji, z něhož se realizace jezdeckých stezek rozšířila postupně do dalších

regionů v republice. Aktuálně nabízí turistům přes 1000 km stezek, přičemž přesné číslo nelze s přesností určit, neboť se dostupné informace různí. Důvodem mohou být takzvané neoficiální stezky, stezky které nebyly vyznačeny dle metodiky KČT, zaniklé, již neobnovované stezky nebo naopak nově vzniklé. Jihočeský kraj má i díky geografické pozici výhodu v přílivu zahraničních turistů, jež láká atraktivní příroda, přičemž mohou využít přeshraniční propojení stezek.

Při detailnějším zabývání se hipoturistiky v Jihočeském kraji autorka narazila na problém značné neaktuálnosti dat, která jsou k dispozici. Jak již bylo uvedeno, potíž nastala už při shánění aktuálních papírových map jihočeských hipostezek. Rovněž údaje na internetu byly značně zastaralé a neaktualizované. Toto se týkalo jak stanic, tak i stezek. Nicméně jednalo se o jediná sekundární data, která v době psaní práce existovala. Z internetových stránek vytvořených sekci Turistika na koni autorka převzala trasy stezek, stejně tak stanice, které v rámci každého okresu uvedla. Jezdecké stanice lze v příslušné podkapitole nalézt v tabulkách s vybranými typy služeb, které poskytují, stejně tak do kterého z nejčastějších typů ubytovacích zařízení patří. Další podkapitola se zabývala přeshraniční turistikou, respektive subjekty a stezkami nacházejícími se na česko-rakouském pohraničí. Přeshraniční spolupráci se věnoval prostor už jen z důvodu, že se jedná o „přechodový můstek“ pro turisty domácí i zahraniční, a tedy představují významnou možnost rozvoje jezdecké turistiky na jihu Čech. A právě v této podkapitole byl objeven další nesoulad v rámci stanic, které další internetový zdroj uváděl na seznamu jezdeckých stanic v okrese Český Krumlov a České Budějovice, ale předešlé stránky je ve svých seznamech vůbec neuváděly, tedy už zde je pochybnost o skutečném počtu jihočeských jezdeckých stanic, což je samozřejmě velkou komplikací pro případné zájemce, neboť orientace v tom, co je a není aktuální, je zdlouhavá, vyžaduje mnoho úsilí a komunikace ze strany zákazníka, což je pravým opakem k již přirovnávané situaci v zahraničí.

Obdobné představení, jaké proběhlo u jihočeských jezdeckých stezek a stanic, se opakovalo i u kraje Vysočina, s jehož situací v jezdecké turistice byla na závěr porovnávána ta jihočeská. Zde měla autorka situaci naopak ulehčenou, co se týká shánění informací. Z infocentra Vysočina Tourism na vyžádání obdržela informační materiál Vysočinou na koni, kde jsou jednak všechny stezky uvedeny, ale také tu uvádí seznam všech stanic v rámci okresů, tedy všechny aktuální informace dostane turista v jedné

brožure. Stejně tak je třeba říci, že na webových stránkách kraje Vysočina lze nalézt ještě podrobnější informace o všech stezkách. Snad jediné mínus lze vytknout kraji Vysočina, že ve svých materiálech neuvádí důležité telefonní kontakty.

Závěr kapitoly zakončila avizovaná komparace jezdecké turistiky v Jihočeském kraji a v kraji Vysočina. Z uvedených údajů v tabulce vyplývá, že kraj Vysočina, ač se rozkládá na přibližně 67% plochy kraje Jihočeského, takřka dotahuje Jihočeský kraj, co se týká počtu kilometrů značených jezdeckých tras, resp. nabízí jich více než 860 km, což vzhledem k tomu, že na Vysočině začal projekt jezdeckých stezek vznikat v roce 2013, tedy před necelými deseti lety, jedná se o obrovský kus práce, který příspěvková organizace Vysočina Tourism, jež vznik stezek iniciovala, odvedla. Co se týká počtu jezdeckých stanic, jak již bylo řečeno u Jihočeského kraje, zatímco tam nelze přesný počet stanovit (a lze se jen spoléhat na přibližný odhad více než sta stanic), v kraji Vysočina již funguje přesně 43, což je sice méně než polovina, nicméně jak bylo uvedeno, počet těch jihočeských není přesně znám, a od posledního šetření po roce 2010 se mohl jejich počet měnit směrem nahoru i dolů. Stejně jako už bylo uvedeno u komparace se zahraničím, kraj Vysočina se může v porovnání s Jihočeským krajem pochlubit dostupností papírových map a aktuálními údaji, stejně tak jí patří prvenství v rámci krajů, z nichž jako první všechny své hipostezky převedla do internetového portálu Mapy.cz, kde jsou všechny kompletně vyznačené. Dále se provádělo porovnání podílu stanic, jež typem ubytování patří do vybraných kategorií, tzn. penzion, chata a hotel. Z nabídky služeb pro koně se sledovala možnost boxového ustájení, přičemž v kraji Jihočeském tuto vcelku běžnou formu ustájení poskytovalo jen něco přes polovinu stanic, naopak na Vysočině přes 80 %. Poskytnutí ohrady pro koně na Vysočině nabízelo dokonce 42 ze 43 stanic (98 %), zatímco v Jihočeském kraji se jednalo o 80 % stanic, což může mít více příčin, například, že stanice nejsou zároveň stájemí s vlastním chovem koní. Služba půjčení koní je potom z logiky věci také častější v kraji Vysočina, kde koně půjčuje přes 70 % stanic, zatímco v kraji Jihočeském necelá polovina provozovatelů stanic. Posledním bodem (spíše pro zajímavost a nikoliv pro srovnání), byl dovětek k představení stanic na Vysočině, respektive k různorodosti služeb, které kromě již uvedených a sledovaných dále nabízí. Jednalo se tak o příkladnou propagaci, kterou si jezdecká turistika zcela určitě zaslouží. V případě Jihočeského kraje nic takového bohužel momentálně není v aktualizované podobě k dispozici.

6 Empirické šetření o významu jezdeckých stezek na rozvoj lokality Jihočeského kraje

Během tvorby této diplomové práce autorka oslovila i na základě doporučení od kontaktních osob z KČT na jihočeské hipostezky osobu nejpovolanejší – Ing. Milenu Andrlovou, která iniciovala vznik prvních tras jezdecké turistiky u nás. V současnosti je předsedkyní sekce turistiky na koni při KČT v Jihočeském kraji, pomáhá koordinovat výstavbu nových stezek nejen v jižních Čechách, je certifikovanou školitelkou pro uchazeče kurzu značkáře jezdeckých stezek, píše a publikuje, věnuje se osvětě jezdecké turistiky, spolupodílí se na obnově současného značení v jižních Čechách, pořádá v rámci KČT akce – vzájemná výuková setkání a exkurze. Sama paní Andrlová byla a je aktivní jezdkyň a turistkou v sedle, která procestovala v rámci jezdecké turistiky jak tuzemsko, tak i mnoho států nejen těch evropských. V neposlední řadě provozuje jezdecký kroužek pro děti v jihočeském Kroclově u Českých Budějovic, kde chová sedm koní a poníků včetně dalších hospodářských zvířat – krotkých zakrslých koziček a miniprasátka. Děti se zde během školního roku učí základům péče o koně a také jízdě v sedle. Naopak o letních prázdninách se domovem zvířat stanou stáje u Chaty pod Kletí nedaleko Křemže na Českokrumlovsku, kde se již více než dvě desítky let konají jezdecké tábory s koňmi, na kterých bývá přítomna i paní Andrlová, která vede některé besedy s dětmi a praktické ukázky s koňmi.

Jak sama paní inženýrka uvedla, je každoročně oslovována mnoha studenty a studentkami na téma hipoturistiky pro potřeby seminárních, bakalářských, ale i diplomových či disertačních prací, ať již ve formě poskytnutí rozhovoru, materiálů či informací, ale vzhledem ke svému značnému časovému vytížení je nucena většinu těchto spoluprací odmítnout. Autorce vyšla vstříc s ohledem na skutečnost, že byla ochotna na oplátku vypomoci na jednom z turnusů letního tábora jakožto vedoucí v červenci 2022, kde zároveň dostala prostor pro praktickou část diplomové práce. Autorka měla možnost si také udělat kurz na značkáře jezdeckých tras KČT, a dostala tak přístup k mnoha materiálům a informacím ze soukromého archivu, za což tímto Ing. Mileně Andrlové ještě jednou děkuje. Značným přínosem pro práci byl také rozhovor o praxi tuzemské jezdecké turistiky, jehož přepis je v kapitole 10.4, přičemž samostatná podkapitola je věnována i pobytu na Chatě pod Kletí a kurzu značkáře jezdeckých stezek KČT.

Obrázek 27 - Ing. Milena Andrlová se svým koněm Juráškem

6.1 Jezdecká stanice Chata pod Kletí

Chata pod Kletí je turistickou základnou pod stejnojmennou horou, která je zároveň nejvyšší horou Blanského lesa, jež náleží do Šumavského podhůří. Nachází se zhruba 20 km od statutárního města České Budějovice a přibližně 15 km od bývalého okresního města Český Krumlov. Její geografická poloha je tak optimální pro nejrůznější skupiny turistů, kteří mohou v blízkém okolí objevovat přírodní i kulturní zajímavosti. Nadmořská výška zde činí zhruba 700 metrů nad mořem. Chatu dříve využíval a provozoval státní podnik Jihočeské pekárny se sídlem v Českých Budějovicích coby firemní rekreační objekt. Před více než dvaceti lety jej jako opuštěný, nevyužívaný a zanedbaný koupila Milena Andrlová. Areál má veliký rekreační potenciál z hlediska okolní přírody a okolí samotného, ale i izolovanosti od rušných silnic či jiných frekventovaných míst. Nabízí tak dokonalý odpočinek od každodenního shonu a stresu, tak i zajímavé výhledy do okolí na sousední obce i nedaleké České Budějovice, a okolní lesy zajišťují pro turisty naprosté soukromí.

V současné době je zde možnost rekreace individuální, rodinné i hromadné, a to jak v chatkách, tak ve srubu nebo v hlavní budově. Hlavní dvoupatrová budova je ve stylu typické horské chaty, ke které náleží samostatně fungující srub, jež je v provozu od jara do podzimu, a který je obýván především rodinami s dětmi či páry. Pro účely táborů slouží 8 převážně dvoulůžkových chatek umístěných přímo na hraně lesa, 8 velkých dvoupokojových montovaných chat mezi výběhy a 8 malých dětských chatiček u hlavní budovy sloužících jako rezerva při nedostatku ubytovacích kapacit. V areálu najdeme dále oddělené sociální zařízení a umývárny, bazén 20 x 8 metrů napouštěný zdejší přírodní pramenitou vodou v kojenecké kvalitě, travnaté prostranství před hlavní budovou určené

ke hrám a cvičení, ohniště pro posezení u táboráku, koňské stáje a výběhy, louka, výběhy pro kozičky, miniprasátko a technické zázemí – sedlovna a sklady. Hlavní budova disponuje kromě útulné ubytovací kapacity vlastní kuchyní, klubovnou, společenskou místností, balkonem sloužícím jako posezení na vyhlídce, velkou krytou terasou, knihovnou a sociálním zařízením na každém patře. Kuchyně zajišťuje provoz zejména v období táborů, ale i během svateb, firemních akcí, teambuildingů a dalších akcí dle dohody. Pro ubytované v chatkách slouží výhradně sdílené sociální zařízení.

V létě mohou návštěvníci využít bazén (který je napouštěn místní pramenitou vodou, jež je v kojenecké kvalitě), sportovat, jezdit na cyklistické výlety, věnovat se pěší turistice, houbaření, sběru lesních plodů, zvláště borůvek nebo ježdění na koni. V okolí lze nalézt mnoho značených tras, ať už jezdeckých či cyklistických. V zimě si zde na své přijdou běžkaři a příznivci lyžování. Pod areálem se nachází lyžařský vlek a lanová dráha vede také na horu Klet'. Jen několik kilometrů od areálu protéká řeka Vltava, která je každoročně cílem velkého množství vodáků a příznivců vodních sportů. Chata pod Kletí funguje zároveň jako stanice jezdecké turistiky – poskytuje ubytování, stravování, doplňkové aktivity pro jezdce a také ustájení koní. Opomenout nelze nejčastější turistické cíle v okolí. Kromě již zmiňovaných Českých Budějovic a Českého Krumlova uvedme vodní nádrž Lipno, hrad Rožmberk, zámek Hluboká nad Vltavou, zříceniny Dívčí Kámen, Vítkův Kámen a Kuklov, rozhlednu a hvězdárnu na hoře Klet' rozhlednu Libín či dnes již bývalou trasu koněspřežky České Budějovice – Linz. Zájemce o historickou architekturu potěší také blízkost vesnice zapsané v seznamu UNESCO proslulé svým typickým jihočeským barokem – Holašovice.

Současné využití areálu je poměrně široké. Zřejmě nejznámější akcí zde

Obrázek 28 – Chata pod Kletí

každoročně pořádanou jsou letní pobytové dětské tábory s koňmi, jejichž náplň bude popsána dále. Kromě nich se tu pořádají také příměstské programy pro děti s koňmi a dalšími zvířaty.

Letní dětské pobytové tábory s koňmi jsou sice na Chatě pod Kletí již tradiční a asi nejznámější (dokonce se prý říká, že každý správný malý jihočeský „koňák“ byl na táboře právě zde), nicméně areál již hostil i mnoho jiných táborů, například hasičských, které probíhaly současně s těmi jezdeckými. Jezdecké pobytové tábory jsou určeny primárně pro žáky základních škol, ale občas přijdou děti i mladší či

starší – mladší bývají zpravidla sourozenci těch, kteří zde již byli v minulosti, ti starší jsou potom pravidelnými a několikanásobnými účastníky.

Tábory nejsou výlučně pro děti, které aktivně jezdí – počítáno je i s těmi, které se s koňmi ještě neměly možnost blíže seznámit, stejně tak se zohledňuje věk přihlášených a jejich dovednosti, což je na zodpovědnosti především táborových vedoucích. Program jezdeckých táborů se týká, jak název napovídá, především koní a poníků, tedy ježdění na nich a práce s nimi, což zahrnuje činnosti jako jízdu v terénu, ježdění na lonži, samostatnou jízdu na jízdárně, cvičení v sedle, jezdecké soutěže, základy práce ze země a nácvik přirozené komunikace s koňmi, dále komplexní péče o koně, tzn. ranní a večerní krmení a napojení, úklid stájí, čištění koní, sedláni, uzdění, péče o jezdeckou výstroj, mytí koní a různé volnočasové aktivity s nimi. Program také zahrnuje péči o další zvířata ustájená v areálu – minikozičky, prasátko a psy. Součástí je i teoretická průprava o koních – ukázka anatomie koní, popis jezdecké výstroje, první pomoci pro koně, zásad bezpečnosti kolem koní a bezpečné jízdy nejen ústně (výkladem), ale i prostřednictvím promítaných videí a filmů v klubovně. Opět zde platí, že je program uzpůsobený vždy dle věku dětí v jednotlivém turnusu, tedy aby jej chápali nejmenší, a zároveň nenudil a poutal pozornost nejstarších, což v případě účasti několikanásobných účastníků není jednoduché, proto je nutné programové aktivity stále obměňovat a vymýšlet nové. Spolu s výše uvedenými aktivitami kolem koní a zvířat obecně je pro děti vždy připravena i tradiční táborová zábava plná her, výletů, koupání, posezení u ohně s táborákem, poznávání přírody a okolí nebo bojovek a stezek odvahy.

Turnusy táborů se vypisují v červenci a to obvykle na dva základní – osmidenní, přičemž z nich se každý ještě krátí na polovinu s ohledem na malé děti, které na tábor jedou poprvé, a čtyři dny jim dostačují, zároveň také zjistí, zda o tento typ tábora mají vůbec zájem, případně další rok zvolí jiný. Možná je ale kombinace dle potřeb a přání dětí či rodičů, nejčastěji tak, aby během prázdnin dětem program plynule navazoval na ostatní dovolené a prázdninové aktivity. Následující tabulka uvádí rozpis dětských táborů uvedený výše včetně ceny pro rok 2022.

Tabulka 26 - Termíny táborů na Chatě pod Kletí pro rok 2022

Turnus	Období	Počet dnů	Cena
I.	1. 7. – 9. 7.	9	6 740 Kč
II.	1. 7. – 5. 7.	5	3 810 Kč
III.	5. 7. – 9. 7.	5	3 810 Kč
IV.	9. 7. – 17. 7.	9	6 740 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Mimo táborů se na Chatě pod Kletí koná mnoho dalších akcí, jež mohou ve své činnosti využít krásnou okolní přírodu. Chata pod Kletí tak hostí různé školní i firemní teambuildingy, školy v přírodě, semináře, kurzy a školení, skupinové pobyty v rámci turistiky, ale i svatby, oslavy a další akce klientům přizpůsobené na míru dle dohody s majitelkou areálu. Paní Andřlová zároveň ráda poradí a pomůže s výběrem a plánováním turistických tras a cílů turistům s ohledem na jejich požadavky, zdatnost, počasí a možnost přesunů včetně doporučení turistických atraktantů dle požadavků návštěvníků. Turisté dostanou doporučení tras jezdeckých, turistických, cykloturistických, běžkařských i autoturistických. Z doplňkových služeb turistům lze zmínit ještě půjčení sportovního vybavení, pronájem společenské místnosti, možnost úschovy např. jízdnic kol a lyží, zajištění cateringu, organizaci vstupů a zajištění vstupenek na sportovní a kulturní akce, hlídání dětí v rámci dětských skupin i individuálně včetně zajištění programu pro ně, prodej občerstvení, map, suvenýrů, pohlednic, literatury o koních, a drobných upomínkových předmětů, možnost použití kuchyně s vybavením, zajištění servisu na větší akce, např. výzdobu a dekoraci, hudební doprovod, instruktory jízdy na koni, vyhlídkových letů či vodáckých výletů nebo přepravy hostů včetně zavazadel. Nutností je samozřejmě objednávka s dostatečným časovým předstihem tak, aby plánovaná akce nekolidovala s některou již dříve objednanou a potvrzenou.

6.1.1 Práce vedoucí na dětském táboře na jezdecké stanici Chata pod Kletí

Jak bylo uvedeno v podkapitole 10.1, k práci vedoucí na dětském táboře na Chatě pod Kletí se autorka dostala spíše náhodou kvůli potřebě spolupráce s Ing. Milenou Andřlovou – zakladatelkou jezdeckých stezek a jezdecké turistiky v České republice. Na paní Andřlovou se každoročně obrací mnoho diplomantů a bakalářů, kteří svou práci píšou na obdobné téma, nicméně z důvodu časového vytížení lze vyhovět jen velmi malé části z nich, převážně jen členům KČT. Autorce práce paní Andřlová nabídla práci táborové vedoucí s tím, že by každý den věnovala nějaký časový úsek pro potřeby této diplomové

práce a zároveň by velmi uvítala výpomoc na v té době již probíhajícím táboře. Autorka práce jakožto jezdčyně na koni spojení výpomoci coby táborové vedoucí a diplomní praxe považovala za ideální kombinaci. Z nabídnutých turnusů bylo třeba jednou vedoucí obsadit II. a III. turnus, přičemž pobyt trval nakonec od 3. července 2022 do 10. července 2022 tak, aby bylo možné ještě stačit absolvovat kurz značkáře jezdeckých stezek při KČT taktéž pod vedením Ing. Andrlové, o němž bude pojednáno v následující podkapitole. Kvitována byla i skutečnost, že autorka v minulosti jezdila a má znalost prostředí a práce u koní. Následující řádky přiblíží náplň práce táborové vedoucí na Chatě pod Kletí a táborového dění tamtéž. Dětský jezdecký tábor je zde popisován z důvodu, že ač se to nemusí na první pohled jevit, má s jezdeckou turistikou v jižních Čechách společné nejen to, že jsou během něj jezdecké stezky využívány, ale mnoho jezdeckých stanic, jíž je právě i Chata pod Kletí, provozuje aktivity i tohoto typu, tedy například program s koňmi pro děti. A kde tedy získat lepší informace než právě na jezdecké stanici?

V době příjezdu na Chatu pod Kletí zde byly již další dvě vedoucí – Lenka, Jana, (další, hlavní vedoucí Věra, tým doplnila o den později), dva kuchaři Dan a Kamila a také Milena Andrlová, která má na starost provoz tábora komplexně. Děti na prvním turnusu zde bylo ubytovaných 28, v poměrně širokém věkovém rozpětí 5–17 let, 27 dívek a jeden chlapec. Příprava programu tak musela být vedena uvážlivě s ohledem na fakt, že nejmenší děvčata zde byla poprvé, naopak ta nejstarší tu „vyrostla“ a jezdí sem od dětství. Každý den tak musel být jiný co do programu a aktivit, naopak tak jako na jiných táborech i zde platila pravidla, rutina a existoval především denní řád, který se týkal zejména stravování a odpočinku, potažmo spánku dětí. Tabulka níže popisuje právě denní harmonogram, který se sice samozřejmě občas v případě potřeby dal posunout, nicméně důležitý byl právě z důvodu pravidelného stravování.

Tabulka 27 - Denní režim tábora na Chatě pod Kletí

Čas	Aktivita
7:30	Budíček, ranní hygiena
8:00	Snídaně
8:30	Začátek dopoledního programu
10:30	Dopolední svačina
13:00	Oběd
13:00-14:30	Polední klid
14:30	Začátek odpoledního programu
16:30	Odpolední svačina
18:30	Večeře
19:00-22:00	Aktivity v chatkách, hygiena, večerka

Pozn.: Časové rozmezí bývalo někdy spíše orientační a ne vždy byl program striktně dle plánu, např. v případě nočních stezek odvahy či táboráku.

Zdroj: Vlastní zpracování

Co se týká stravování samotného, zastoupena byla tradiční jídla převážně české kuchyně v odlehčené variantě, tzn. méně solená a kořeněná. Na jídelním lístku obědů se tak objevilo kuře na paprice, svíčková, rajská, bramboráky, čevabčiči nebo krupicová kaše. Protože v tomto termínu nebylo nikterak teplé počasí, vhod přišly polévky, povětšinou vývary nebo česnečka. Snídaně se skládala vždy ze stejných potravin – čerstvě rozpečených a mimořádně chutných světlých bagetek, chleba obložených talířů se šunkou, suchým salámem, zeleninou dle výběru – listový salát, okurka, rajče. K pečivu se servíroval tavený sýr, česneková pomazánka, lískooříškový krém, meruňkový a špendlíkový jam, máslo a margarín. Ke snídani se připravovaly různé druhy čajů – ovocné, slazené ze šťávy i neslazené. Mírně slazené bylo možno konzumovat neomezeně během dne z velkých hrnců, jenž byly pravidelně doplňovány. Dopolední svačiny tvořilo především ovoce, odpolední svačiny bývaly i sladké – zmrzlina či bavorské vdolky. Večeře představovala spíše lehčí jídla, jmenovitě např. pizza či zapečené těstoviny. Během tábora byly děti vedoucími dotazované ohledně spokojenosti a stravování bylo hodnoceno nad očekávání dobře – porce byly hodnocené jako přiměřené, jídlo chutné a nápoje neomezeně k dispozici.

Během tábora si děti občas přivodily drobná škrábnutí a říznutí např. o stéblo trávy, ošetřovala se ale i odřená kolena či bodnutí hmyzem. Zdravotník také podával speciální léky. Funkci zdravotníka zastávala vedoucí Lenka, jež absolvovala k tomu určený kurz a navíc mohla uplatnit praxi z předchozího zaměstnání na dispečinku u zdravotnické záchranné služby.

Oba bloky dne, tedy dopolední a odpolední zahrnovaly program související s koňmi. Prakticky takový běžný den vypadal tak, že děti rozdělené do dvou skupin se obden střídaly na ranním krmení a úklidu stájí. Skupina, která měla zrovna ten den službu,

vstávala o čtvrt hodiny dříve, než byl budíček, oblékla se a sešla se před stájemi, kde počkala na vedoucí, jež se také pravidelně střídaly u dohledu nad krmením koní. Ráno se koním podávalo seno, doplňovala voda a téhož bylo třeba i u koz a miniprasátka, které bylo krmeno nikoliv senem, nýbrž speciální směsí. Vzhledem k velikosti skupiny dětí bylo v případě dobrého rozvržení práce hotovo během necelé čtvrt hodiny, nicméně mnoho dětí ve stáji a kolem koní znamenalo i vyšší možnost rizika úrazu a nebezpečí splašení a leknutí se zvířat. Po ranním krmení se skupina ošetřujících táborníků vrátila k druhé polovině, která mezitím měla ranní rozcvičku a následovala cca půlhodinová snídaně. Dopoledne bývala dětmi strávená zpravidla na hřbetě koně. Po snídani ve volném tempu pustily vedoucí koně do výběhů tak, aby měli koně dostatek času na krmení. Tohoto se děti neúčastnily z bezpečnostních důvodů, navíc se mezitím převlékaly do jezdeckého oblečení a dokončovaly ranní hygienu. Jako první se shromáždila parta dětí, která měla ráno na starost krmení – nyní ji čekal úklid stájí. Ten zahrnoval vyčištění boxů, odvoz hnoje na hnojiště a nachystání sena a vody na večer poté, co se koně vrátí z výběhů. Ani zde děti nezůstávaly zcela bez dozoru, přestože v prázdných stájích nehrozilo tolik nebezpečí, spíše vedoucí kontrolovaly finální čistotu stájí a odpovídající množství připraveného krmení. Mezitím druhá skupina, jenž měla ranní rozcvičku namísto krmení, za dozoru vedoucích odchytila ve výběhu k jízdě určené koně a poníky a dovedla je k úvazišti, kde bylo třeba je před jízdou řádně vyčistit. Třeba dodat, že během veškeré manipulace s koňmi musely mít děti nasazenou bezpečnostní přilbu pro případ vykopnutí koně anebo pádu, na což si bez problémů zvykly. Do výběhu mezi koně šlo s vedoucí pouze tolik dětí, kolik mělo být odvedeno zvířat, ne více. Vedoucí dohlédla, že jsou zvířata bezpečně vyvedena k úvazišti a zbylá v pořádku ve výběhu. U úvazišť se kolem koní shromáždily hloučky dětí, které je chtěly čistit a hladit. Opět bylo třeba vedoucími rozdělit práci – někdo koně vyčistí, další zkontroluje kopýtko, přinese sedlo a uzdečku a koně nauzdí a nasedlá. Všichni koně a poníci vynikali mimořádně klidnou a vyrovnanou povahou, neboť školní kůň či poník nemůže mít v podstatě jiný charakter. Starší děti už znaly postup čištění a nastrojení koní, některé se tohoto však účastnily poprvé – těm vedoucí postup nejprve názorně ukázaly a případně poradily. Děti měly respekt z uzdění poníků, neboť se bály kousnutí. S instrukcemi vedoucích je však zvládly a bylo zřejmé, že je tento posun v jezdeckých dovednostech za chvály vedoucí velmi potěšil. Sedláni bylo přiděleno vždy těm, v jejichž možnostech bylo umístit několik kilo vázící sedlo na hřbet koně, tedy ne těm úplně

nejmenším či nejdrobnějším. Pokud ten den měl probíhat program na jízdárně, vedoucími zkontrolované a nastrojené koně a poníky děti převedly od úvazišť ke kolbišti. Na vedoucích zde ještě spočíval úkol dotáhnout podbřišník tak, aby se sedlo neposunulo a protáhnout koním přední nohy, aby se srovnala kůže pod ním. V tuto chvíli již nic nebránilo přinést stoličku a vybrat koním jezdce z první skupiny. Jezdci byli vybíráni na základě odpovídající výšky a hmotnosti. Nejmenší děti jezdily na ponících jménem Šery a Lump, pro větší byly k dispozici kobyłka plemene hafling Bella a větší poník Jurášek.

Na jízdárně probíhalo několik druhů ježdění, ať již klasický jezdecký výcvik, cvičení v sedle či jízdářské figury. Klasický jezdecký výcvik obsahoval zejména základy ježdění např. správný sed, pozice nohou, rukou či držení otěží, pobízení koně a základní ovládání zvířete. Pro nováčky toto znamenalo nutnost pro možnost absolvování dalších jízd, pro zkušenější se jednalo o obnovení již dříve získaných znalostí, neboť mnoho dětí jezdí jen občas příkladně třeba na táborech, tudíž je nutné některé věci si občas připomenout. Zkušenější jezdci si vedli koně samostatně, začátečníci (zejména na ponících) měli přiděleného vodiče, pokud chtěli nebo potřebovali. Respektovala se dosavadní znalost a jezdecká úroveň jednotlivců. Někdy se jezdecký výcvik kombinoval se základními figurami – velký a malý kruh, diagonálou změnit směr, na středu dlouhé stěny změnit směr a jiné. Děti si zkoušely klus a zároveň samostatnou jízdu bez vodiče. Během výcviku na jízdárně trénovala skupina vždy pod dohledem dvou vedoucích tak, aby bylo možné se maximálně věnovat všem jezdčům a zároveň se zajistila co možná nejvyšší bezpečnost. Vedoucí měly na dohled nejen jezdce, ale ostatní koně ve výbězích, děti, které zrovna nejezdily a také zajišťovaly plynulost jezdeckého výcviku, neboť na ježdění čekala ještě skupina, která prováděla úklid stájí. Jízdářskou práci občas ozvláštnila jízda na madlech či zcela bez sedla, která napomáhá zejména k udržení rovnováhy těla jezdce na koni a jeho protažení. Při těchto jízdách vedl koně vodič, nejčastěji starší zkušenější jezdce či vedoucí, zatímco děti se tak mohly plně věnovat zadaným cvikům. Zatímco úroveň ježdění byla mezi dětmi vcelku podobná, gymnastika a cviky již více prověřily pružnost a pohybovou kondici dětí. Cvičilo se protažení trupu nahoru, vzpažení, rozpažení a kroužení rukou v zápěstí, loktech a celými pažemi, u nohou kroužení v kotnících, kolenech i celými nohami – vždy po směru i proti směru hodinových ručiček v krátkých sériích. Následovalo protažení, kdy jezdce měl podrbat koně mezi ušima a na ocasních žíních. To se opakovalo pravou i levou rukou, případně i křížem, tedy levou rukou podrbat

koně na pravém uchu. Protážení znamenalo také levou rukou se dotknout pravé špičky u nohy a naopak. Cvičilo se standardně v kroku, ale v případě potřeby se na daný cvik kůň zastavil. Pro uvolnění se cvičilo položení se na krk koně a svěšení či spojení rukou na prsou koně, naopak zase lehnutí si na záda koně včetně volného položení hlavy. Tyto cviky, ač vypadají jednoduše, významně napomáhají udržení rovnováhy a také uklidnění, neboť se jezdec musí snažit udržet balanc spolu s kolébavým rytmickým krokem koně a sladit jej se svým tělem, aby na hřbetu nedrncal či mu jízda nebyla nepříjemná. Po narovnání se následoval cvik „hodiny“, kdy byl jezdec celým tělem a oběma nohama otočen na levou či pravou stranu, případně obráceně, tedy že se díval na záď koně a jezdcem za sebe. Opět se jednalo o cvik na rovnováhu. V klasickém sedu byla ještě možnost zkusit si za jízdy otáčet celým trupem doleva či doprava na protážení se v pase. Posledním, a zřejmě nejvíce obávaným cvikem byly tzv. nůžky či sklapovačky. Ty přišly na řadu úplně naposled a pouze na stojícím koni. Jezdec měl za úkol spojit na okamžik kotníky k sobě, a to jak nad ušima koně, tak při lehu na břicho nad ocasem koně tak, aby koně nekopl. Všechny děti se snažily o co nejlepší provedení v jejich možnostech, tedy nikdo nebyl přepínán a přetěžován, a pokud si na cvik celý netroufl, mohl jej splnit třeba částečně či zvolit podobný nebo jiný. Výčet cviků je pouze demonstrativní, některé jezdky si třeba samy řekly o konkrétní cviky, takže se sestavy různě obměňovaly. Práce na jízdárně tak nemusí být vždy o monotónním ježdění dokola a dá se vymýšlet v mnoha možných modifikacích. Kromě jízdárny se také chodilo s koňmi na projížďku do terénu po jezdeckých stezkách v okolních lesích, což bylo vítaným zpestřením pro koně i jezdce, neboť trasa procházela lesem i podhůřím Kletě, a nabízela tak ze sedla krásné výhledy do okolí. Děti tak mohly sledovat i značky jezdecké turistiky a zároveň se něco o tomto odvětví turistiky dozvědět.

Protože počasí během první poloviny července příliš nepřálo a šedivé mraky signalizovaly deště, ježdění se občas prohodilo s odpoledním programem. V případě klasického programu však odpoledne přicházely na řadu různé naučné aktivity a hry, jichž se uskutečnila celá řada. V opravdu horký letní den, který autorka zažila za celý pobyt pouze jeden (neboť všechny ostatní byly spíše na bundu), děti využily možnost osvěžení v podobě koupání a plavání v bazénu napuštěném z místního kvalitního vodního zdroje. Program dalšího odpoledne vyslyšel hlas skupinky děvčat, která navrhla procházku se všemi koňmi do lesa, přičemž si koně každý zkusil vést. Smysl spočíval v trávení času

s koněm i jinak, než jen v sedle. Na programu se objevila také soutěž v předvedení koně v kroku, klusu a ukázka couvání a ustoupení. Výsledek se předváděl vedoucím, které přidělovaly body. Jiná soutěž, tentokrát v sedle, spočívala v disciplínách, jež museli všichni v sedle absolvovat. Jezdci se tak zkoušeli například trefit šiškou ze sedla do kbelíku nebo zdolávat kavalety s kelímkem naplněným vodou tak, aby obsah co nejméně vytili. Nechyběla ani mezi táborníky tolik populární soutěž Miss kůň, které se účastnili všechny koně, jež bylo nutno dle pravidle ve skupinkách co nejoriginálněji a nejkrásněji upravit, nazdobit, předvést a vymyslet ke každému koníkovi jeho příběh. Výsledky byly velmi těsné, ale z výhry se nakonec radovala skupinka děvčat, která předváděla kobyliku Gábinu, jež také zapózovala se skutečnou korunkou na hlavě. Nechyběly ani tradiční kvízy zaměřené na koně, jezdeckví, ale i koně z tábora či personál z Chaty pod Kletí včetně vedoucích. Další odpoledne bylo vyčleněno na jízdu na lonži, kterou zajistil kamarád a dlouholetý spolupracovník Ing. Mileny Andrlové, který přijel děti navštívit se svými dvěma velkými koňmi a propůjčil je k odpolednímu programu, na nějž osobně dohlížel. Další ukázky práce s koňmi se zhostila právě Milena Andrlová, kdy předvedla kobyliku Mítku, která dříve tahala bryčku, v zápřeži. Děti z tábora si tak vyzkoušely takového koně správně nastrojít a vést. Následovala ukázka přirozené komunikace s koněm, tzv. napojení, kterou si bylo možné opět vyzkoušet. Nechyběly ani naučné bloky, kdy se táborníci seznamovali s teorií kolem koní. Shromáždění na terase si na skutečné výstroji zkusili popsat její jednotlivé části či poskládat rozebranou uzdečku. Nechyběl ani popis anatomie na skutečném koni, ke kterému posloužil valach Jurášek. Výukové odpoledne uzavíralo povídání o první nemoci pro koně, možných zraněních, nemocech i jezdeckých disciplínách a zajímavostech ze světa koní. Chata pod Kletí hostila i přes léto zde ustájené soukromé koně kamarádky Mileny Andrlové. Protože se jednalo o zástupce málopočetných plemen u nás, přichystala dětem přednášku a představení jejích svých koní.

Ne všechna odpoledne se však odehrávala pouze u koní – na řadu přišlo i poznávání okolní přírody, lesů a procházky po okolí chaty, konal se tradiční táborák s opékáním buřtů, společným posezením, každý dostal prostor říci, co si z tábora odnáší a na co bude vzpomínat, nebo co se komu líbilo nejvíce. Táborák již tradičně zakončilo podvečerní panorama na „kouzelné vyhlídce“. Poslední noc před koncem turnusu probudil o půlnoci nic netušící a spící táborníky „poplach“ ke zdolání stezky odvahy lesem, na kterou se vydali sami či ve dvojicích, a kde se orientovali pouze podle zapálených svíček, zatímco na cestě statečně čelili hrozivým zvukům a lesním příšerám. Odjezd některých se následující den neobešel bez slz a smutku, ale s příslibem, že už teď se těší na další ročník.

Obrázek 29 - Táborové foto s poníkem Lumpem

Sotva během dopoledne jedna skupinka dětí odjela domů, dopoledne tak tak stačilo k přípravě a úklidu pro odpoledne nově přijíždějící partu, které znamenalo začátek další nové etapy. Tím však končil pobyt a praxe i autorce práce. Jednalo se však o nad očekávání zajímavou zkušenost a vynikající příležitost zkusit si práci s mládeží, pochopit a zkusit si náhled na svět jejich optikou, poznat jejich priority, cíle a problémy v kombinaci s pobytem u koní, tedy jakýmsi tmelícím prvkem a společným zájmem, díky kterému člověk poznal spoustu osobností a odvezl si mnoho zážitků.

6.2 Absolvování kurzu značkáře jezdeckých stezek KČT

Během komunikace s Ing. Milenou Andrlovou byla autorce nabídnuta možnost si během praxe a pobytu na jezdecké stanici Chata pod Kletí udělat kurz značkáře jezdeckých stezek. Z účastnic tábora se přidaly ještě dvě dívky, kterým sice ještě nebylo 18 let, nicméně i tak již mohou značit s plnoletým doprovodem a dosažení věkové hranice 18 let zde není podmínkou. Ing. Milena Andrlová je certifikovanou školitelkou uchazečů o značkáře, takže nebylo třeba ze stanice nikam na teoretické bloky dojíždět, respektive nikdo ani nemusel jezdit tamtéž. Učební plán spočíval v povinných dvou dnech praxe v terénu, dvou teoretických blocích a vyjížděnkou po okolních stezkách za účelem poznání systému značení a jeho správnosti v praxi.

Studijní oporou pro teoretický blok a samostudium se staly brožury vydané KČT – Základní pravidla značení turistických tras a Základní pravidla značkování turistických tras a vyvěšování turistických směrovek a tabulek. Obě brožury slouží pro vnitřní potřebu značkařů KČT. Tyto brožury jsou sice primárně určené pro značkaře pěších stezek, nicméně metodika značení je stejná jak u pěších, jezdeckých, lyžařských, vozičkářských či cyklistických tras, přičemž jsou uvedena i některá specifika jednotlivých typů značení. Liší se pouze značka jako taková, tedy zatímco nejčastěji vídané pěší trasy označuje pruh, jezdecké stezky rozlišuje barevný terčík na bílém čtverci. Tyto brožury slouží i jako příručka do kapsy pro profesionální značkaře, kteří se právě v praxi v terénu rozhodují, neboť je nutné důsledně dodržování jednotných postupů a zásad značení všemi značkaři. Nejsou naopak vítaná individuální řešení a příliš kreativní postupy, jež by mohla být pro uživatele – turisty matoucí. Jednotnost je zde prioritní, neboť systém značení má celorepublikové pokrytí a ustálenou metodiku. Náplň těchto brožur zahrnuje např. značení šípkami, místní značení, objekty pro umístění značek, typy značek z pohledu materiálů, metodické pokyny pro značkování, vybavení značkaře, směrovky či turistická informační místa. Teoretické bloky tedy zahrnovaly seznámení se s těmito jednotlivými tématy a kapitolami a jejich „překlopení“ do jezdecké turistiky. Zmíněny byly i časté chyby, kterých se značkaři dopouští. Představeno bylo také náčiní značkaře, jenž značkaři dostávají k dispozici od KČT a na nějž mají nárok. Jedná se o dřevěný nosič, štětce, ředidlo, drátěný kartáč, šablony na kreslení značek, zahradnické nůžky a pilku na dřevo, samolepky, škrabku na kůru stromů, barvy ve všech odstínech stezek, tedy červenou, zelenou, modrou, žlutou a bílou. Na přemalování již nefunkční značky či korekci se používá také hnědá barva, kterou se kůra stromů zamaluje. Barvy jsou speciální, pro životní prostředí a stromy netoxické. Vše aktivní značkař obdrží prostřednictvím KČT, přičemž si potřeby objednává 1x ročně. Je tedy nutné umět dobře odhadnout potřebný materiál a vybavení, zejména množství barev na dlouhou dobu dopředu. Z tzv. „vlastních zásob“ si značkař může obstarat malé skleničky např. od jogurtů, ve kterých si míchá barvy a do nichž si odkládá štětce a odlévá ředidlo. Jak sama Milena Andrllová uvedla, náš systém značení dle norem KČT je jeden z nejlepších na světě, možná vůbec nejlepší, neboť i třeba sousední Rakousko, které umísťuje plechové cedulky namísto maleb na stromy, se potýká mimo jiné s jejich častými krádežemi. Stejný systém značení s našim je třeba také na Ukrajině.

Výlet za okolním značením kolem hory Klet' bylo absolvováno kvůli rychlejšímu přesunu v autě, načež bylo možné se plně věnovat systému značení. Lépe si tak šlo povšimnout některého chybějícího značení (např. z důvodu pokácení stromu) či nevhodných vzdáleností mezi značkami naváděcími a potvrzovacími či potvrzovacími a útěchovými. Zhodnotit šlo také stav turistického značení (míru jeho poškození, nánosy mechu na informačních tabulích), jeho viditelnost (dobrá viditelnost ze hřbetu koně, špatná kvůli větvím) či vhodnost umístění – nemělo by se najít značení na památných stromech či sakrálních stavbách. Šlo si také povšimnout značení dobře viditelného z obou směrů. V současné době šlo zaznamenat i vyšší absenci zejména útěkových značek, což je možné přisoudit i kůrovcové kalamitě, respektive pokácení značených stromů. S ohledem na fakt, že se všechny trasy povinně prochází a kontrolují jednou za tři roky (třetina tras ročně), je pro turisty potěšující zprávou, že obnovení značení tras je během tohoto tříletého období jisté. Většinu tras, zejména pěších a lyžařských obnovují dobrovolníci KČT, u jihočeských hipostezek se na obnově ovšem z většiny podílí přímo její uživatelé, tedy jezdcí, majitelé koní a provozovatelé stanic, kteří je také často kontrolují a operativně provádí opravy značení, prořezání porostů nebo doplnění odcizených značek.

Co se týká samotné praxe značkáře v terénu pod vedením školitele, jak metodika KČT uvádí, je nutné absolvovat minimálně desetakilometrový zácvik, což odpovídá právě přibližně dvěma dnům značení v terénu. Následuje po prostudování příručky pod dohledem vedoucího značkáře či instruktora značení. Po tomto zaškolení v terénu se z absolventa stává zaškolený značkař s průkazem značkáře KČT. V tuto chvíli už může účastník kurzu značit stezky jakožto druhý značkař. Značení se totiž provádí ve dvojicích jednak z důvodu bezpečnosti, ale také kvůli pracovním postupům a zefektivnění činnosti v terénu. Z praktických důvodů je výhodné, aby dvojici dotvářel člověk z okruhu rodiny, přátel či partner, neboť časová shoda může být mezi dvěma samostatnými značkaři komplikovaná, navíc tím spíše, pokud zohledníme ještě závislost na počasí.

Organizace značkařů se vede ve značkářských obvodech (ZO), které obvykle odpovídají okresům. Každý ze značkařů má tedy příslušnost v jednom ZO, které pořádá schůze a na němž jsou k dostání cestovní příkazy značkařům. Značení probíhá v závislosti na počasí přibližně od března či dubna do září, kdy se příkazy odevzdávají. Instalaci speciálních směrovek, stojanů, map a tabulek je v gesci specializované skupiny značkařů. Na podzimní schůzce následuje jakési vyúčtování práce za daný rok, zhodnocení kvality

nově obnovených tras či školení na pravidla značení. Cestovní náhrady se proplácí v podobě jízdného dle doloženého jízdního dokladu či dle počtu kilometrů najetých soukromým vozidlem, stravného a ošatného, které kompenzuje opotřebení vlastního ošacení. Jsou tak refundovány náklady přímo související s činností, nikoliv však čas a práce. U způsobu dopravy se paní Andrllová přiklání z praxe spíše k vlastnímu vozu, který poskytuje dostatečný komfort během značení a umožňuje rychlejší přesun mezi úseky. Zmínila však svou kamarádku, která veškeré potřebné vybavení naložila do sedlových brašen a značky malovala přímo ze hřbetu koně. Jednalo se spíše o kuriozitu, přesto je i toto možný způsob přesunu.

Kontrola odvedené práce značkařů se řeší v rámci ZO formou dílčích kontrol tras. Zjištěné případné nedostatky či naopak velmi dobrá práce je komunikována interně telefonicky či na podzimní schůzi buď oceněním nebo pokáráním. Dalším stupněm kontroly se rozumí kontrola krajská, posledním a nejvyšším stupněm je kontrola celostátní, tzv. celostátní revize. Probíhá obvykle každoročně a výsledky z ní jsou prezentovány na jednáních Rady značení KČT. Případné připomínky z krajské i celostátní kontroly mají stejný dopad jako dílčí kontroly.

A právě dílčí kontrola, resp. výstup z ní z roku 2021 se stal hlavním podkladem pro praxi v terénu. V rámci jedné starší dílčí kontroly značení jezdeckých stezek byly zjištěny nedostatky, které posloužily jako výukový materiál. Na praxi šlo tedy sice převážně o obnovení a doplnění značení těchto úseků, ale i o odstranění nedostatků, které byly vytknuty. K samotné praxi značkaře je třeba ještě dodat, že důležitou úlohu hraje pořizování záznamu, nejčastěji fotografií, na místě obnovy – tedy foto původního stavu a po obnově. Kurz značkaře úspěšně absolvovala celá trojice uchazeček včetně autorky.

6.3 Expertní rozhovor s Ing. Milenou Andrllovou

Rozhovor se zakladatelkou jezdeckých stezek v České republice, Ing. Milenou Andrllovou, poskytl autorce mnoho cenných informací, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. Jde o praktické informace, které nebylo možné žádným jiným způsobem a v takovém množství jinde od nikoho jiného získat. Níže je uvedené shrnutí – každý z bodů představuje otázku a připojené informace jsou nejdůležitějšími myšlenkami z odpovědí. Plné znění rozhovoru je součástí příloh této práce.

❖ **Současná situace jezdecké turistiky, ve světě, ale zejména na jihu Čech, materiály a mapy zahraničních jezdeckých stezek, spolupráce mezi stanicemi napříč státy**

Kooperace tuzemských a zahraničních subjektů není (bohužel) běžná, je snaha šířit informace o české hipoturistice v zahraničí prostřednictvím domácích turistů jedoucích do zahraničí. Pro naše turisty jedoucí ven je atraktivní Zakarpatská Ukrajina, Polsko, Německo, Rakousko, Kavkaz, Mongolsko. Specifickou destinací je Velká Británie, kde má turistika s koňmi velmi dlouhou tradici, nejen v sedle, ale i na voze. Turisté jedoucí k nám jezdí zpravidla na svých koních, zatímco naši turisté si v zahraničí převážně koně půjčují. U nás se často jezdí spíše kratší trasy, v zahraničí jsou běžné dálkové jízdy i přes několik zemí. V zahraničí je jezdecká turistika lukrativní záležitostí cestovního ruchu, u nás se jí provozovatelé věnují spíše marginálně. Sekce Turistika na koni se nezaměřuje jen na jezdecké stezky a značení, ale i na školení svých lidí, pořádání seminářů, kurzů, propagaci svých aktivit na veletrzích, výstavách a akcích tuzemských i zahraničních, tvorbu webových stránek, vytvoření „celorepublikové sítě“ kontaktů na rozšiřování know-how jezdeckých stezek po republice, nejvíce kontaktů v rámci jižních Čech.

❖ **Současné aktivity, aktuální situace, co je nyní třeba zlepšit nebo co je naopak možné ohodnotit kladně**

Nutná aktualizace webových stránek, jako plus je uváděna propagace v mapách Kartografie, kde turistika na koni dostala velký prostor. Situace v jižních Čechách je hodnocena kladně, fungující kolektiv lidí z oboru, probíhá školení nových značkařů, údržba stezek (více než 1000 km), přijíždí i turisté ze zahraničí – ti preferují lepší ubytování a vyšší úroveň služeb, naši turisté se naopak nebojí uskromnit. Rakouským klientům se často sestavuje itinerář na míru dle požadavků. Naši turisté jezdí více pro radost, spí klidně ve spacáku, zahraniční turisté jezdí více komerčně, chtějí jezdit po více turisticky atraktivních trasách, více poznávat. Zahraniční turisté jsou naučení se striktně držet stezek, což neplatí o českých turistech, kteří ze stezek často sjíždí. Stezky u nás nejsou na rozdíl od zahraničí zpoplatněné. Pro turisty je nezbytná znalost veterinárních předpisů země, ve které cestuje, zvláště má-li vlastního koně – případ z minulosti, kdy sem byla zavlečena infekční anémie koní turistů z Německa. Zde došlo k selhání turistů i provozovatele stanice, který nevyžadoval potřebné dokumenty o zdraví koní.

❖ **Situace jezdecké turistiky v jiných krajích, spolupráce napříč kraji**

Prvotní myšlenka jezdecké turistiky byla mnohde líbivá, bohužel ale třeba jen nakrátko, případně již mnohde nebyla vůle v tomto úsilí pokračovat a stezky obnovovat – příkladem budiž Plzeňský kraj. Obdobná situace nastala na Karlovarsku, kde jezdecké stezky nepodpořil hejtman. Liberecko vybudovalo stezky v Národním parku Českosaské Švýcarsko, stezka vznikala i ve středních Čechách. Ta tvoří spojnici od jižních Čech přes Ústecký kraj až do Německa. Každý kraj je však jiný a všude stezky vznikaly jinak – někde se vedla stezka po linii jako ve Středních Čechách, kdy se vyzemila trasa, v jižních Čechách stezky vznikaly jako ohniska postupně v síť, která houstla, tedy analogie endogenního a exogenního rozvoje. Nejdále je asi Vysočina, kde se o stezky stará (vzorně) kraj, respektive najatý člověk, takže se jedná o systematický a profesionální přístup. Středočeský přístup není ideálním, neboť o stezce ví jen málo lidí, protože se vytvářela pro jezdců, ale bez jezdců, zatímco v jižních Čechách se všech příprav účastnili přímo lidé od koní, zároveň je lepší pokrytí stezkami v rámci kraje. Vidina sjednocení republiky, co se týká stezek, je určitě nadlouho v nedohlednu, velká heterogenita mezi regiony. To brání i třeba vrstvě mapy jezdeckých stezek v internetové podobě. Pod správou a obnovu KČT spadají jen stezky, které jsou značené dle předepsané metodiky a mají vyřešen souhlas vlastníka, což je důvod, proč někde stezka vznikne, ale dále se neobnovuje.

❖ **Snaha o vydání uceleného materiálu včetně map alespoň v rámci Jihočeského kraje**

Původně byla snaha toto vydat ve spolupráci s Czechtourism, což nevyšlo, nicméně by byla složitá i realizace tisku, aby se podle této mapy dalo jet a nechalo se v ní číst. Základ by měl být na webu, zde uveřejněné mapy by měly kopírovat ty pod správou KČT, proto je třeba se zaměřit spíše na internetovou aktualizaci. Je to zároveň snazší, než tisknout aktualizované mapy, tudíž je toto považováno za prioritu, zároveň s lepším propojením stránek KČT tak, aby fungovala krajská síť koordinátorů.

❖ **Příklady dobré spolupráce s ostatními subjekty**

Spolupráce se samosprávami je hodnocena kladně, starostové komunikují a vychází vstříc požadavkům týkajících se výstavby stezek. Někdy jako první kontaktují KČT, protože hodlají stezky zanést do územního plánu. Funguje oboustranná spolupráce. Ostatním krajům jsou poskytovány informace, metodická pomoc, bývá navrhována odborná pomoc v případě problémů. Spolupráce také probíhá se spolky, fyzickými osobami a MAS.

❖ **Plány nových stezek na jihu Čech, kdo iniciuje výstavbu nových stezek**

Základní síť už je hotova, jedná se o „pavouka“ s hustým pokrytím napříč krajem. Nově vznikají už jen propojky a spojnice, které nemohly vzniknout dříve, protože se například řešil souhlas vlastníka. Iniciují to vždy lidé od koní, tedy jezdci a provozovatelé stanic. Takže jediné, co skutečně vzniká nově, jsou stanice. Do dění se aktivně zapojuje nastupující generace a mládež obecně, kterou koně baví. Mezi provozovateli stanic se objevují i subjekty, které s chovem koní nemají nic společného, jen mají třeba vhodný pozemek nebo provizorní podmínky pro ustájení koní přes noc. Zároveň ale stejně tak některé stanice končí, tedy nemusí úplně, ale mohou jen přestat fungovat jako stanice, protože situace zejména od roku 2019 připravila podnikatelům několik náročných výzev.

❖ **Zlepšení situace, přeorientování se na tuzemskou turistiku, udržitelnou formu cestovního ruchu šetrnou k životnímu prostředí**

Jezdecká turistika je „nemasovou“ záležitostí, měkkým druhem turismu, což je samo o sobě významné plus. Je to tedy opak k tvrdému turismu, který se hodně exponovaná místa snaží mnohde redukovat (např. Český Krumlov). Mnoho kladů to má i pro jezdce, který je v přírodě, v kontaktu se zvířaty, zvíře nedělá hluk, lze pozorovat krajinu v pomalém tempu, zpomalit se, což je dnes potřeba více než v minulosti. Jde o aktivitu, která v lidech upevňuje pouto a sepjetí s přírodou.

❖ **Konkrétní přínosy existence jezdecké turistiky v Jihočeském kraji, pozitivní dopady**

Zcela převažují přínosy neměřitelné. Z ekonomického pohledu jde o přínos pro kraj, tedy pro živnostníky, respektive jezdecké stanice, dále pro provozovatele a vlastníky památek, zajímavostí a dalších cílů pro turisty. Existence stezek je přínosem i vlastníkům pozemků, neboť se tak lze vyhnout těm pozemkům, kde si majitelé pohyb koní nepřejí, což je ku prospěchu všem stranám. Další pozitivní efekty spočívají v existenci a činnosti sekce Turistika na koni. Pomáhá, předává rady, vzdělává, zajišťuje mentoring tam, kde stezky vznikají. Spolupracuje s lidmi z různých oborů – přepravci, veterináři, kováři, zemědělci, chovateli a majiteli koní a dalšími odborníky. Do svých řad přijímá i ty, kteří svého koně nemají. Práce spolku zahrnuje komunikaci s veřejností, dětmi a mládeží, nabízí osvětu kolem chovu zvířat a budování vztahu k nim, edukativní význam akcí. Pořádání exkurzí a výletů po Česku i do zahraničí s cílem přiblížit zemědělské provozy. Důraz na sdílení zkušeností, navštěvování stájí kolegů, kdy každý předvede ostatním to, co umí. Jedná se

tak hodně o spojení lidí od koní, kteří by se třeba ani nepotkali, protože každý se věnuje něčemu jinému. A osobní kontakt spíše znamená, že jeden druhému pomůže v případě potřeby a nouze, což se skutečně děje. V zahraničí je možnost poznat jiné kultury, pořádají se setkání se seniory s Klubem Aktiv v Českých Budějovicích, které mají jako hlavní úlohu setkání pamětníků s mládeží, tedy mezigenerační setkání a komunikace, dá se říci, že se jedná o uchování historie a dědictví předků, které není jinak zdokumentované, a s odchodem těchto lidí by upadlo v zapomnění. Další pracovní setkávání bývá se zástupci pěší turistiky, neboť k té má jezdecká turistika asi nejbližší. Část členů se také podílela na přípravě pořadu Českem na koňském hřbetu, kdy se štábem konzultovali výběr míst a doporučovali k navštívení zajímavá místa po republice, které lze na koni objevit.

❖ **Možná negativa výstavby a existence hipostezek**

Větší migrace koní, což může být riziko v případě, že se nezajistí povinné veterinární kontroly a požadavky na zdravotní stav koní. Je tak důležitý uvědomělý přístup jak provozovatelů stanic, tak i turistů. S tím souvisí i možnost oddělit „své“ koně od koní turistů – neměli by být třeba v ohradě pospolu. Dalším negativem, spíše rizikem je nevhodné chování jezdců, kteří poškodí jméno všem jezdcům, a zároveň mohou ohrozit sebe, své koně i další turisty. Velkým nešvarem je také ježdění po pozemcích, jejichž vlastníci si toto nepřejí, zvláště třeba po deštích, když je půda měkká. Dalším příkladem nevhodného chování je, pokud jezdec po svém koni neuklidí trus, zvláště potom v zástavbě. Možný problém je v případě souběhu stezek, např. pěší a jezdecké. Jinak ale i zde platí, že je vše o lidech, vzájemné toleranci, respektu k druhým a ohleduplnosti k přírodě, majetku druhých a základním dodržování pravidel. Pokud se toto dodržuje a platí, rizika a negativa jsou skutečně minimální.

6.4 Shrnutí empirického šetření o významu jezdeckých stezek na rozvoj lokality Jihočeského kraje

Empirické šetření pro potřeby této práce spočívalo s ohledem na specifičnost tématu, a tedy i velmi omezený výběr respondentů, v expertním rozhovoru přímo se zakladatelkou jihočeských jezdeckých stezek, potažmo jezdeckých stezek v ČR, Ing. Milenou Andrlovou. Protože se už tak jednalo o data v podstatě jedinečná, jinde nezískatelná, na druhou stranu však pro potřebu práce plně dostačující, zůstala tak respondentkou jedinou. S ohledem na lepší možnost vzhledu do problematiky a větší možnost poznání jezdecké turistiky osobně se autorka vydala v létě 2022 do jihočeského kraje na jednu z jezdeckých stanic – Chatu

Pod Kletí, kterou provozuje právě Ing. Milena Andrllová. Autorka zde vypomáhala během letních dětských táborů (což bývá jednou z mnoha aktivit, které jezdecké stanice mnohde nabízí), jakožto táborová vedoucí. Náplň této práce podrobně popisuje podkapitola výše a jde spíše o zajímavost, která však s jezdeckou turistikou také do jisté míry souvisí. Během volných chvil se autorka věnovala studiu zapůjčených či darovaných materiálů vztahující se k tématu jezdecké turistiky. Součástí pobytu byla i nabídka absolvovat kurz značkáře jezdeckých stezek, což autorka velmi ocenila, neboť se jednalo o možnost poznat téma skutečně, v realitě a nejen teoreticky. Jednalo se o možnost vidět značení přímo v terénu a slyšet k němu odborný výklad. Absolvování kurzu značkáře jezdeckých stezek proběhlo úspěšně a věnována mu byla také samostatná kapitola. Další užitou technikou kromě expertního rozhovoru, jež byl hlavním bodem, se stalo i pozorování, včetně praxe v terénu na stezkách.

Samotný expertní rozhovor, který, jak již bylo řečeno, poskytla Ing. Milena Andrllová, vnesl do práce velmi ceněné praktické informace z fungování a praxe provozu jezdeckých stezek a jezdecké turistiky v jižních Čechách, které nebylo možné získat od nikoho jiného nebo žádným jiným způsobem. Příslušná podkapitola zmiňovala ke každé oblasti jen nejdůležitější body a hlavní myšlenky, nicméně pro lepší propojení souvislostí je k dispozici i plné znění rozhovoru v přílohách práce.

Z expertního rozhovoru lze uvést například následující: Existují významné rozdíly mezi tuzemskou a zahraniční jezdeckou turistikou, ať už se to týká typu provozovatelů jezdeckých stanic, zvyklostí turistů, nabídky služeb pro ně a pro koně, pravidel pohybu na stezkách anebo míry rozšíření jezdecké turistiky jakožto odvětví. Pokud lze něco srovnávat alespoň částečně, týká se to v tuzemsku jen vybraných lokalit, zejména jižních Čech a kraje Vysočina, které jsou v této oblasti zřejmě nejdál – Jihočeský kraj vzhledem k tomu, že tu má jezdecká turistika nejdelší tradici, zatímco na Vysočině se kraj hipoturistice věnuje organizovaně a soustavně. Zcela srovnatelné jsou zřejmě jen stezky samotné, respektive jejich vybavení (mobiliář) a do jisté míry nabídka co do počtu kilometrů. Z rozhovoru dále vyplynulo, že nelze ani zhodnotit obecně situaci v rámci republiky, neboť i v rámci krajů existují významné rozdíly, viz srovnání kraje Vysočina a Jihočeského. V porovnání se zahraničím si tedy i na základě uvedeného rozhovoru tuzemská jezdecká turistika vede méně jistě proti Německu či Rakousku, což, jak lze vyčíst z odpovědi, v čem spočívají hlavní mínusy, pramení v neaktuálnosti a roztržitosti či dokonce absenci

informací, což opět dále představuje pro turisty komplikované získávání informací. Jmenovitě jde o chybějící internetové mapy jezdeckých stezek, stejně tak nedostupné papírové mapy, neexistující aktuální ucelené přehledy stezek a stanic (v rámci Jihočeského kraje, nicméně s výjimkou kraje s Vysočina se toto týká všech krajů v ČR). Jak ale dokládají příklady ze zahraničí, náprava těchto nedostatků je v případě zájmu možná a reálná, záleží tak jen na zájmu a snaze ať již aktérů působících v lokalitě, jako je tomu typicky v jižních Čechách, případně samosprávy (v případě kraje Vysočina). I přes tyto nedostatky je však podstatné uvést to nejdůležitější, proč tato práce vznikla, totiž přínosy existence jezdecké turistiky na jihu Čech. Klady jezdecké turistiky lze rozdělit na ekonomické a mimoekonomické, které převažují, respektive ekonomické přínosy lze jen těžko vyčíslit, nicméně jejich úloha je stejně významná – přináší příjmy do regionů, tedy nejčastěji poskytovatelům ubytovacích kapacit, jezdeckých stanic a dalším drobným živnostníkům. Neměřitelné přínosy spočívají např. v eliminaci pohybu koní na pozemcích, kde si to jejich majitelé nepřejí, protože existují stezky k tomu určené. Určitou společenskou úlohu hraje i samostatná sekce Turistika na koni při KČT, která pořádá vzdělávací a naučné akce, semináře, setkání, zájezdy jak pro své členy, tak i pro veřejnost, děti a mládež, seniory, poskytuje příležitost svým členům naučit to, co umí, ostatní, podporuje spolupráci lidí od koní i jejich příznivců, čímž je jakýmsi tmelícím prvkem. Spolupracuje i s dalšími sekcemi při KČT a samosprávami, podporuje členy a pomáhá těm, kteří o vzniku stezek ve svých lokalitách teprve přemýšlí. Dalo by se tedy závěrem shrnout, že rozvoj lokality, v níž žijí, prostřednictvím jezdeckých stezek je jejich cílem, smyslem i posláním.

7 Závěr

Diplomovou práci „Význam jezdecké turistiky jakožto formy cestovního ruchu v rozvoji lokality se zaměřením na Jihočeský kraj“ si autorka zvolila z důvodu zájmu v koních a jezdeckých, které tu chtěla představit nejen jako formu rekreace a trávení volného času, ale také jako možný nástroj v rozvoji lokality prostřednictvím spojitosti s udržitelným cestovním ruchem, což bylo hlavním cílem, kterého bylo dosaženo expertního rozhovoru s Ing. Milenou Andrlou, předsedkyní sekce Turistika na koni při KČT. Cílem sekundární a komparativní analýzy byla komparace jednak aktuální situace v jezdecké turistice v tuzemsku se dvěma sousedními zeměmi – Rakouskem a Německem, přičemž na toto srovnání navázala ještě druhá komparace, tentokrát už mezi kraji, konkrétně mezi sledovaným krajem Jihočeským a Vysočinou. Záměrem těchto komparací bylo zjistit, zda a jakým způsobem se existence jezdeckých stezek podílí na rozvoji zkoumané lokality prostřednictvím možností, které nabízí. Pozornost byla zaměřena jak na přínosy měřitelné, tak i na přínosy neměřitelné. Komparace, zejména mezinárodní byla zvolena také z důvodu nalezení dalších možností rozvoje lokality, kterých je možné prostřednictvím hipoturistiky dosáhnout, ale v tuzemsku třeba dosud neexistují. V neposlední řadě také poskytla měřítko, které odkrylo rezervy a nedostatky v porovnání se zahraniční jezdeckou turistikou.

Studium teoretické části poskytlo podklad pro následnou sekundární a komparativní analýzu i empirické šetření, neboť protože se v práci jedná o jezdeckou turistiku jakožto způsob rozvoje, bylo třeba definovat regionální rozvoj, zejména přístupy, konkrétně endogenní přístup, jež bylo dále možné vysledovat u aktérů jezdecké turistiky, kterými jsou konkrétně provozovatelé stanic. S ohledem na převážně venkovskou lokalitu, v které bývá jezdecká turistika situována, teoretická část pracovala s vymezením venkova, venkovského prostoru a aktéry na venkově, dále se zřetelem na subjekty provozující zemědělskou činnost, jíž je chov koní a provoz jezdecké turistiky součástí. *Venkov je obydleným prostorem mimo lokality města, tradičně orientovaný na zemědělskou produkci s menší hustotou obyvatel, zároveň i jiným způsobem života, zejména propojeným s přírodou, a také s jinou sociální strukturou v porovnání s městem* (Hudečková, 1996, str. 1380). Pomocí matice aktérů dle J. Binka si tak autorka specifikovala převažující typ aktéra s několika společnými znaky, typický v tuzemské jezdecké turistice – malý, často rodinný podnik, typu farma či statek, případně jednotlivec s úzkou vazbou na venkov a

tradice. Jako jednou z možných forem rozvoje venkova byl představen právě cestovní ruch. *Venkovská turistika je velmi významným odvětvím turistického průmyslu, který pokrývá 10-20 % veškerých turistických aktivit* (Zeipelt a kol., 2010, str. 9). K tomu, aby nastal, však musí existovat konkrétní předpoklady, např. přírodní, demografické, legislativní či realizační. S ohledem na významný trend udržitelnosti se i v cestovním ruchu objevují snahy o udržitelnost a rozvoj tzv. měkkého turismu, mezi něž patří právě i jezdecká turistika. Ačkoliv se v tuzemsku začala rozvíjet před přibližně dvaceti lety právě v jižních Čechách, její značení vychází z metodiky KČT, které se u nás používá na 120 let a široká veřejnost se s ním může běžně setkat na procházkách v přírodě prostřednictvím namalovaných turistických značek na stromech či sloupech. Jde o unikátní systém, pro který je Česká republika známá i v zahraničí, neboť jde o systém dobře srozumitelný, relativně levný a efektivní.

Úvod sekundární a komparativní analýzy dat o hipostezkách se zřetelem na Jihočeský kraj představil jezdeckou turistiku jakožto formu cestovního ruchu, která má svou vlastní sekci při KČT, a tím pádem je systematicky vedena, stezky jsou v pravidelných tříletých intervalech obnovovány, jejich využití předcházeli souhlas vlastníka a navíc mají ty nejlepší bezpečnostní předpoklady pro využití turistů s koňmi.

Jednou z největších překážek a možná výzev bylo pro autorku shromáždění informací o jezdecké turistice v rámci republiky tak, aby měla ke každému kraji alespoň základní informace, přestože si původně myslela, že získat toto nebude problém. Problém to však byl, neboť *ucelená a aktuální data v rámci celé ČR s přesným přehledem kolik je v kterém kraji kilometrů stezek momentálně zveřejněné nikde nejsou a rozdíly, co se informací o jezdecké turistice v konkrétním kraji týká, jsou opravdu značné*. Autorka také kontaktovala Ing. Pavla Přílepka k KČT, který má správu značení všech stezek v republice na starost, ale ani od něj nebylo možné zjistit, přesné počty kilometrů stezek v rámci krajů, snad s výjimkou kraje Vysočiny, který je však naprostou výjimkou. Dalším příkladem je situace, kdy jsou informace k nalezení, v dostatečném rozsahu a seskupení, bohužel však zastaralé, což byl případ konkrétně Jihočeského kraje. I tak se však podařilo shromáždit data, s nimiž bylo možné dále pracovat, konkrétně je porovnávat v rámci mezinárodního srovnání jezdecké turistiky v Německu a Rakousku, přičemž tyto země byly vybrány z důvodu sousedství s Jihočeským krajem, tedy pro možnost přeshraničního cestování. Vybraných a porovnávaných 14 kritérií přineslo zajímavá zjištění ve způsobu provozování

jezdecké turistiky ze strany provozovatelů stanic, ale i ze strany turistů, jejich zvyklostí, rozdílnosti značení stezek i dostupnosti informací o jezdecké turistice a její propagace. Zatímco jezdecká turistika je u nás spíše okrajovou záležitostí, čemuž odpovídá i fakt, že provozovatelé jezdeckých stanic se této činnosti věnují jen doplňkově, mapy a informace bývají těžko k sehnání a tuzemští turisté se spokojí často s nenáročným způsobem ubytování, jezdecká turistika v Německu a v Rakousku je uznávaným způsobem turistiky, jemuž se provozovatelé věnují naplno, existuje dobrá informovanost, dostatek materiálů pro případné zájemce, na druhou stranu jsou však v zahraničí mnohem přísnější pravidla pro pohyb koní, zejména mimo stezky.

Ve druhé komparaci byl k Jihočeskému kraji vybrán kraj Vysočina z důvodů geografické blízkosti, přírodním podmínkám, souměřitelnosti co do délky jezdeckých stezek a tradici v chovu koní. V krátkém porovnání lze říci, že Jihočeský kraj disponuje větším počtem kilometrů stezek (nabízí jich přes tisíc), jezdecká turistika tu má nejdelší historii ze všech krajů, takřka 20 let, a dle zjištěných údajů mohou turisté využít na 100 stanic. Naopak ve srovnání s Jihočeským krajem se na Vysočině první stezky začaly objevovat necelých deset let zpátky, ale za tu dobu je pro turisty připraveno na více než 860 km stezek, 43 stanic a všechny stezky jsou lehce k nalezení jak na internetu včetně podrobného popisu, tak i v tištěné brožuře, což je momentálně největší mínus v kraji Jihočeském – tedy neaktuální data jak v tištěné podobě, tak i té internetové. Kraj Vysočina je naopak prvním v republice, jež má všechny stezky v online podobě na portálu Mapy.cz.

Empirické šetření prováděla autorka kompletně celé během desetidenního pobytu v červenci 2022 na Chatě Pod Kletí, jedné z jihočeských stanic, která patří právě Ing. Mileně Andrlové. Během tohoto pobytu zde působila jako vedoucí letního dětského tábora u koní, přičemž ve volných chvílích se mohla věnovat studiu materiálů, map a brožur, s Ing. Milenou Andrlovou měla možnost navštívit nejbližší značené stezky v okolí chaty, absolvovat kurz značkáře jezdeckých stezek a kromě toho udělat s Ing. Andrlovou expertní rozhovor, který poskytl tolik potřebné informace z praxe.

Odpovědí na otázku současné situace jezdecké turistiky u nás a v zahraničí potvrdila již dříve získané informace, že např. v Německu a Rakousku je jezdecká turistika více organizovaná, tamější provozovatelé stanic se jí věnují jakožto hlavní činnosti, pro klienty se jedná o běžnou formu rekreace. Pokud přijíždí turisté k nám do České republiky, běžně poptávají vyšší komfort ustájení, ubytování a zpravidla jezdí na svých koních,

zatímco situace u nás jde spíše opačným směrem. Co do organizace jezdecké turistiky a propagace máme jako republika v rámci národního srovnání značné rezervy, je například škoda, že nefunguje bližší spolupráce se Svazem venkovské turistiky a agroturistiky, jako je tomu obdobně třeba v Německu, případně alespoň v rámci krajů, kdy na svých stránkách o stezkách mnohdy nemají samosprávy jedinou zmínku. Co bylo paní Andrlovou naopak hodnoceno jako lepší, je systém značení, který je u nás trvanlivější, efektivnější a levnější. Velmi také uznala snahu kraje Vysočina, který se jezdecké turistice věnuje soustavně a organizovaně prostřednictvím odborníků, kteří se profesionálně starají o propagaci, dostupnost materiálů i PR, zatímco jiné kraje, ač stezky vyznačily a věnovaly prostředky na jejich výstavbu, se těmto projektům dále nevěnují, takže turisté o nich třeba ani nemohou vědět. Co se týká hodnocení Jihočeského kraje, sama paní inženýrka přiznala, že největší slabinou je aktualizace materiálů, zejména map, brožur, ale především údajů na internetu, které vidí jako prioritu, neboť jdou snadněji aktualizovat a jako aktualizované udržovat. Prioritně tedy vidí překlopení stezek z papírové do internetové podoby. Zřejmě nejdůležitější otázka se týkala přínosů existence jezdeckých stezek a jezdecké turistiky v Jihočeské kraji jako takové. Vcelku zřejmé a očekávatelné jsou přínosy ekonomické, tedy příjmy plynoucí provozovatelům stanic, místním kovářům, veterinářům, sedlářům a dalším zainteresovaným subjektům. Více ale převažují ty neměřitelné, mezi které patří i fakt, že vymezením jezdeckých tras lze eliminovat pohyb koní na pozemcích, kde si to jejich vlastníci nepřejí. Kromě toho však významnou úlohu v regionu hraje právě sekce při KČT Turistika na koni, která pořádá celou řasu akcí, ať již naučných, poznávacích i přátelských, výletů a zájezdů, prezentací své činnosti jak v rámci členů, tak i odborné veřejnosti, laické veřejnosti, dětem a mládeži, seniorům či dalším specifickým skupinám. Podporuje vzájemnou spolupráci, předávání poznatků, zkušeností a informací, napomáhá v soudržnosti mezi členy, kterými se mohou stát i ti, kteří svého koně nemají, stejně tak i nejezdci, kteří v přítomnosti koní jen rádi tráví svůj čas. Z dalších aktivit lze jmenovat spolupráci s okolními samosprávami, vlastníky pozemků, lesníky, ochránci přírody, stejně tak s ostatními kolegy v rámci KČT z jiných sekcí. Další významnou část práce členů (a paní Andrlové) je pomoc a poradenství aktérům třeba i z ostatních regionů, kde jezdecké stezky teprve vznikají, případně se řeší konkrétní problémy nebo je jen zájem podělit se o nějaké vylepšení či poznatek z praxe.

Závěrem tedy lze konstatovat, že na jezdeckou turistiku je možno nahlížet nejen jako na atraktivní, poměrně novou formu udržitelného cestovního ruchu, která je vhodná v adekvátně zvoleném způsobu pro téměř kohokoliv, kdo má zájem trávit čas v přírodě, zpomalit se v rychlém životním tempu, poznávat okolní krásy v přítomnosti, resp. ze hřbetu ušlechtilého zvířete, který člověka doprovázel odedávna. Jak bylo také rozhovorem zjištěno, sekce Turistiky na koni v Jihočeském kraji není uzavřenou společností, nýbrž je otevřena novým členům se stejným zájmem, tudíž zastává i úlohu společenskou, sdružovací, poznávací a vzdělávací, což plně koresponduje s endogenním způsobem rozvoje regionu.

Zdroje

ANDRLOVÁ, Milena. *Na koni křížem krážem po Česku*. Vyd. 1. Praha: Fragment, 2008, 128 s. ISBN 978-80-253-0569-0

STŘÍBRNÁ, Marie. *Venkovská turistika a agroturistika*. Vyd. 1. Praha: Profi Press s.r.o., 2015, 52 s. ISBN 978-80-86726-71-7

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum – základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7357-040-2

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Vyd. 3, dotisk. Praha: Karolinum, 2002, 374 s. ISBN 80-246-0139-7

FLEKALOVÁ, Markéta. *Udržitelný rozvoj zemědělské krajiny*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015, 184 s. ISBN 978-80-7509-217-5

PERNICA, Milan, CÍR, Ivo. *Základní pravidla značkování turistických tras a vyvěšování turistických směrovek a tabulek*. Vyd. 2. Praha: Klub českých turistů, 1999, 43 s.

PERNICA, Milan, CÍR, Ivo, PÁSLER, Jan. *Základní pravidla značení turistických tras*. Vyd. 3. Praha: Rada značení ÚV KČT, 2013, 40 s.

VAVROUCHOVÁ, Hana. *Obnova venkova*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014, 112 s. ISBN 978-80-7509-187-1

MIESLEROVÁ, Barbora, STŘÍBRNÁ, Lenka. *Koně z naší republiky*. Vyd. 1. Olomouc: Agriprint, s.r.o., 2020, 405 s. ISBN 978-80-87091-89-0

HOLLÝ, Karol. *Jezdecká turistika*. Ostrava: Montanex a.s., 2003, 109 s. ISBN 80-7225-104-X

ŠARAPATKA, Bořivoj, a kol. *Agroekologie: východiska pro udržitelné zemědělské hospodaření*. Olomouc: Bioinstitut o.p.s., 2010, 440 s. ISBN 978-80-87371-10-7

RŮŽIČKOVÁ, Vladimíra, ČENĚK, Miroslav. *Historie chovatelství v českých zemích z fotoarchivu Národního zemědělského muzea Praha*. Vyd. 1. Praha: Profi Press s.r.o., 2010, 198 s. ISBN 978-80-86726-33-5

Česká lesnická společnost. *Hipoturistika jako forma rekreace, lesní hospodářství, ochrana přírody a krajiny, fakta a střety*. Sborník referátů. Kostelec nad Černými Lesy: Lesnická práce, s.r.o., 2009, 92 s. ISBN 978-80-02-02122-3

KADERÁBKOVÁ, Jaroslava, WOKOUN, René, MATES, Pavel a kol. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, 447 s. ISBN 80-86473-80-5

WOKOUN, René, MALINOVSKÝ, Jan, DAMBORSKÝ, Milan, BLAŽEK, Jiří a kol. *Regionální rozvoj (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ Alena a kol. *Velký sociologický slovník I. svazek A-O*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-7184-164-1

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ Alena a kol. *Velký sociologický slovník II. svazek P-Z*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 749-1627 s. ISBN 80-7184-310-5

STEJSKAL, Jan, KOVÁRNÍK, Jaroslav. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, s.r.o., 2009, 212 s. ISBN 978-80-7367-588-2

HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠŤÁK, Michal, ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2005, 193 s. ISBN 978-80-213-1413-9

TETŘEVOVÁ, Liběna a kol. *Veřejný a podnikatelský sektor*. Vyd. 1. Příbram: Professional publishing, 2009, 188 s. ISBN 978-80-86946-90-0

ZEIPELT, Rudolf a kol. *Venkovská turistika (příručka pro provozovatele objektů venkovské turistiky)*. Vyd. 1. Praha: ČZU v Praze, 2010, 138 s. ISBN 978-80-213-2163-2

DÖMEOVÁ, Ludmila, JINDROVÁ, Andrea, PLZÁKOVÁ, Lucie, ZEIPELT, Rudolf. *Venkovský cestovní ruch v České republice*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2012, 111 s. ISBN 978-80-213-2264-6

POUROVÁ, Marie. *Agroturistika*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2002, 124 s. ISBN 80-213-0965-2

BEČVÁŘOVÁ, Věra, TAMÁŠ, Vojtěch, ZDRÁHAL, Ivo. *AGROBYZNYS V ROZVOJI REGIONU*. Vyd. 1. Brno, Mendelova univerzita v Brně, 2014, 74 s. ISBN 978-80-7509-041-6

ŠPIČÁKOVÁ, Hana. *Hipoturistika, včera a dnes, tady a tam*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Referát publikovaný v *Hipoturistika jako forma rekreace, lesní hospodářství, ochrana přírody a krajiny, fakta a střety*. Sborník referátů. Kostelec nad Černými Lesy: Lesnická práce, s.r.o., 2009, 92 s. ISBN 978-80-02-02122-3

MAJEROVÁ, Věra a kol. *Český venkov 2002, Podniky a podnikání*. Vyd. 1. Praha, Česká zemědělská univerzita v Praze, 2001, 204 s. ISBN 80-213-1002-2

PALOVÁ, Zuzana, ŠEBESTOVÁ, Jarmila. *Nový pohled na hodnocení regionálních disparit v sociální oblasti – případová studie*. Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2017, 68 s. Dostupné z

<https://www.evaltep.cz/soubor/novy-pohled-na-hodnoceni-regionalnich-disparit-v-socialni-oblasti-pdf/> cit. 28.12.2021

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ – Odbor zemědělských komodit. *Koně – tištěná brožura*. Praha, 2019

PARKEROVÁ, Jane. *KONĚ – začínáme jezdit na koni*. Vyd. 2. Havlíčkův Brod, Fragment, 2002, 40 s. ISBN 80-7200-670-3

KERSWELL, James. *KONĚ*. Vyd. 2. Praha, JAN VAŠUT, 1999, 61 s. ISBN 80-7236-070-1

GORDON WATSONOVÁ, Mary, LYON, Russel R, MONTGOMERYOVÁ, Sue, WATERSOVÁ, Amanda J. *KUŇ*. Vyd. 1. Havlíčkův Brod, Fragment, 2003, 256 s. ISBN 80-7200-486-7

HENDERSON, Carolyn. *Všechno o koních*. Vyd. 1. Praha, OTTOVO NAKLADATELSTVÍ v divizi CESTY, 2003, 160 s. ISBN 80-7181-842-9

VOGEL, Colin. *Velká kniha péče o koně*. Vyd. 2. Praha, OTTOVO NAKLADATELSTVÍ v divizi CESTY, 2003, 192 s. ISBN 80-7181-810-0

HENDERSONOVÁ, Carolyn. *Plemena koní*. Vyd. 1. Praha, OTTOVO nakladatelství v divizi CESTY, 1999, 48 s. ISBN 80-7181-338-9

HERMSEN, Josée. *Koně encyklopedie*. Vyd. 5. Praha, Levné knihy KMa s.r.o., 2007, 312 s. ISBN 978-80-7234-781-0

GOHLOVÁ, Christiane. *Koně a pony. Plemena: původ a vlastnosti*. Vyd. 1. Praha, Nakladatelství Svoboda, 1996, 93 s. ISBN 80-205-0229-7

ANDRLOVÁ, M. Turistika na koni. *PRESTIGE: magazín zaměřený na prezentaci sportovních, společenských a zájmových klubů a jejich partnerů a příznivců*, 2022, s. 55

UHLÍŘ, David, BLAŽEK, Jiří. *Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, implikace*. Vyd. Praha, Nakladatelství Karolinum, 2021. 312 s. ISBN 978-80-246-1974-3

VYSOČINA TOURISM p.o. *Vysočinou na koni*. Vyd. Jiprint s.r.o., 2021

Zákony

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, resp. Zákon č. 77/2004 Sb.

Vyhláška Ministerstva zemědělství České republiky č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat.

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči

Kompetenční zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

Vyhláška Ministerstva Zemědělství České republiky č. 136/2004 Sb., která stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidenci, hospodářství a osoby stanovené plemenářským zákonem

Nářízení Evropské komise č. 504/2008 upravující metody identifikace koňovitých

Internetové dokumenty v PDF

Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. 2021. SRR21+ - dokument v PDF verzi. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+*. [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>

Integrovaný regionální operační program 2021-2027

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. 2021. Integrovaný regionální operační program 2021-2027 – dokument v PDF verzi. [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] https://irop.mmr.cz/getmedia/973d67a0-e0b6-47a5-9845-72c209b3a209/PD-IROP-2021-2027_20211026.pdf.aspx?ext=.pdf

Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice 2018-2025

Svaz venkovské turistiky a agroturistiky. 2018. Strategie rozvoje venkovského cestovního ruchu v České republice 2018-2025 – dokument v online verzi. [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://issuu.com/svazvt/docs/a4-strategie>

Ostatní internetové zdroje

PGRLF. 2021. O společnosti. *Náplň činnosti*. [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.pgrlf.cz/o-spolecnosti/napln-cinnosti/>

Město Kouřim. 2020. Úřad. *Město Kouřim*. [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.mestokourim.cz/mesto-kourim/os-10/p1=4641>

Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR. 2017. Fakta. *Téměř dvacet let shromažďujeme data o malých a středních podnicích a živnostnících*. [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://amsp.cz/fakta/>

CzechInvest. 2020. Definice malého a středního podnikatele. *Jste malý nebo střední podnikatel?* [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-male-a-stredni-podnikatele/Chcete-dotace/OPPI/Radce/Definice-maleho-a-stredniho-podnikatele>

Spolek pro obnovu venkova Česká republika. 2019. O nás. *O spolku*. [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.spovcr.cz/o-nas-1/o-spolku/>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. 2021. 117D8210 – Podpora obnovy a rozvoje venkova [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] https://www.mmr.cz/getmedia/3d1c25e5-d1d7-4ce6-b86c-1f5cb3c36eec/_2021_vyzva_priloha_1_2021_zasady_117D8210_3.pdf.aspx?ext=.pdf

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. 2021. Národní dotace. *Podpora obnovy a rozvoje venkova* [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/podpora-a-rozvoj-regionu/podpora-rozvoje-regionu-2021/podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. 2021. Úvodní informace. *IROP 2021–2027*. [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://irop.mmr.cz/cs/irop-2021-2027>

DotaceEU.cz. 2021. Programové období 2021-2027. *Národní operační programy* [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy>

Ministerstvo pro místní rozvoj. Národní dotace. *Národní program podpory cestovního ruchu v regionech (2016–2020)* [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch/narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-v-regione>

Ministerstvo pro místní rozvoj. Národní program podpory cestovního ruchu v regionech (2016–2020). *Rok 2022 – Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu* [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch/narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-v-regione/rok-2022-rozvoj-zakladni-a-doprovodne-infrastrukturu>

Ministerstvo pro místní rozvoj. Národní program podpory cestovního ruchu v regionech (2016–2020). *Rok 2021 – Marketingové aktivity v cestovním ruchu* [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch/narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-v-regione/rok-2021-marketingove-aktivity-v-cestovnim-ruchu>

Svaz venkovské turistiky a agroturistiky. Prázdniny na venkově. *O projektu* [Online] 2021. [Citace: 26. Prosinec 2021.] <https://www.svazvta.cz/prazdniny-na-venkove/o-projektu>

iDnes.cz. Bydlení. *Češi mají chalupaření v genech. Proč i dnes tak rádi utíkají na chalupy.* [Online] 2018. [Citace: 03. Leden 2022.] https://www.idnes.cz/bydleni/na-navsteve/chalupa-chata-rekonstrukce-bydleni-na-chalupe-prodej-chalupy-chalupareni.A180529_165634_dum_osobnosti_web

Dům&Zahrada.cz. Stavba. *Český fenomén: chataření a chalupaření* [Online] 2012. [Citace: 03. Leden 2022.] <https://www.dumazahrada.cz/clanek/nas-jedinecny-fenomen-chalupareni-chatareni.html>

Dorina Šebíková.cz. *Chatařská a chalupářská kultura je v nás už více než 100 let. Její obliba teď raketově roste.* [Online] 2020. [Citace: 03. Leden 2022.] <https://www.dorinasebikova.cz/chatarska-a-chaluparska-kultura-je-v-nas-uz-vice-nez-100-let-jeji-obliba-ted-raketove-roste/>

Dům&Zahrada.cz. Společnost. *Chataření a chalupaření v Česku opět zažívá boom. Nejen kvůli pandemii* [Online] 2020. [Citace: 03. Leden 2022.] <https://cesky.radio.cz/chatareni-a-chalupareni-v-cesku-opet-zaziva-boom-nejen-kvuli-pandemii-8695671>

Státní veterinární správa ČR. Ochrana zdraví zvířat a péče o jejich pohodu. *Ochrana pohody zvířat – welfare* [Online] 2022. [Citace: 23. Leden 2022.] <https://www.svs-cr.cz/zdravi-zvirat/ochrana-pohody-zvirat-welfare/>

eAGRI.cz. Právní předpisy MZe. *Zákon 77/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 246/21992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů* [Online] 2009-2022. [Citace: 23. Leden 2022.] https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/chronologicky-prehled/Legislativa-MZe_puvodni-zneni_Zakon-2004-77-ochranazvirat.html

Zákony pro lidi. Sbírka zákonů. *Vyhláška č. 146/2004 Sb.* [Online] 2010-2022. [Citace: 23. Leden 2022.] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-136>

Kudyznudy.cz. Aktivita. *Jezdecké stezky na jihu Čech* [Online] 2022. [Citace: 31. Leden 2022.] <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/jezdecke-stezky-na-jihu-cech>

EQUICHANNEL.CZ. Jezdecká turistika. *Výlety po jezdeckých stezkách* [Online] 2011. [Citace: 31. Leden 2022.] <https://www.equichannel.cz/vylety-po-jezdeckych-stezkach>

KČT. Turistika. *Turistika na koni* [Online] 2022. [Citace: 31. Leden 2022.] <https://kct.cz/turistika-na-koni>

Wanderreithof Heimel Steiner. Natur. *Viele Möglichkeiten für Ihren Urlaub* [Online] 2022. [Citace: 31. Leden 2022.] [Citace: 31. Leden 2022.] https://heimelsteiner.ferienangebot.info/natur/?lp=winter-reiturlaub-im-muehlviertel&gclid=EAIaIQobChMIic67l47r9QIVSgKLCh1CcgCyEAAYASADEgLT0fD_BwE

Jižní Morava. Zážitky. *Moravské vinařské stezky* [Online] 2019-2022. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://www.jizni-morava.cz/cz/zazitky/o70540-moravske-vinarske-stezky>

Novinky.cz. Styl. *Dovolená s vůní hnoje* [Online] 2014. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/dovolena-s-vuni-hnoje-237054>

Deštné v Orlických horách. *Virtuální prohlídka* [Online] 2022. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://www.destne.info/#/virtualniprohlidka>

Equichannel.cz Jezdecká turistika. *Turistika na koni s kreditkou v kapse aneb jde to i bez spaní pod širákem* [Online] 2017. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://www.equichannel.cz/turistika-na-koni-s-kreditkou-v-kapse-aneb-jde-to-i-bez-spani-pod-sirakem-201707142226>

General Anzeiger.de Wanderreiten in Wachtberg. *Im Ländchen der Pferdefreunde* [Online] 2015. [Citace: 12. Únor 2022.] https://ga.de/im-laendchen-der-pferdefreunde_aid-42449913

Jezdci.cz. Články. *Jezdecký areál Hostinův Důl Tršice. Moderní stáj s chovem koní Kisberů* [Online] 2020. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://www.jezdci.cz/clanky/jezdecky-areal-hostinuv-dul-trsice-moderni-staj-s-chovem-koni-kisberi/>

Jezdci.cz. Články. *Jedinečná road movie končí v Písku. Průvod koní městem a další program* [Online] 2021. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://www.jezdci.cz/clanky/jedinecna-road-movie-konci-v-pisku-pruvod-koni-mestem-a-dalsi-program/>

Koňské stezky.eu. Jezdecké stanice. *JK Farma Dolní Dvořiště* [Online] 2022. [Citace: 12. Únor 2022.] <http://www.konskestezky.eu/jezdecka-stanice/111/jk-farma-dolni-dvoriste/>

Skradne.sk. Farma Gazdovstvo Škradné. *Jízda na koni* [Online] 2022. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://www.skradne.sk/jizda-na-koni/>

Turistika na koni. *Program rozvoje Jihočeského kraje projekt 2/12* [Online] 2004. [Citace: 12. Únor 2022.] http://www.turistikanakoni.cz/media/soubory/prk_jek_-_projekt_2-12-04_-_turistika_na_koni.pdf

Turistika na koni.cz. Odbor při KČT Jihočeská kraj. *Stanice* [Online] 2006-2014. [Citace: 12. Únor 2022.] <http://www.turistikanakoni.cz/pages/stanice.php>

iDnes.cz. Cestování po Česku. *Co dělat, když nebude dovolená u moře. Ukažte dětem Česko ze hřbetu koně* [Online] 2020. [Citace: 12. Únor 2022.] https://www.idnes.cz/cestovani/po-cesku/helfenburk-u-bavorova-vylet-na-koni-jizni-cechy-vylet-na-koni-hipoturistika.A200421_074716_po-cesku_hig

Krajem pod Šumavou. Regiony. *Místní akční skupina* [Online] 2022. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://www.krajempodsumavou.cz/regiony/mistni-akcni-skupina/>

Strakonický deník. Strakonicko. *Jezdci mají 300 kilometrů nových stezek* [Online] 2011. [Citace: 12. Únor 2022.] https://strakonicky.denik.cz/zpravy_region/st-20111016-hipostezky.html

ČT24. Regiony. *Na jihu Čech přibylo 315 kilometrů hipostezek* [Online] 2011. [Citace: 12. Únor 2022.] <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/157681-na-jihu-cech-pribylo-315-kilometru-hipostezek/>

Rozhlas České Budějovice. Aktuální dění. *V jižních Čechách se rozroste síť stezek pro koně* [Online] 2011. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://budejovice.rozhlas.cz/v-jiznich-cechach-se-rozroste-sit-stezek-pro-kone-7078819>

Stáj Půlpecen. *Jezdecká turistika a rozvoj venkova?* [Online] 2008. [Citace: 12. Únor 2022.] <http://staj-pulpecen.webnode.cz/products/jezdecka-turistika-a-rozvoj-venkova/>.

Jihočeské hipostezky. Stezky. *Rozvoj sítě hipostezek v Jihočeském kraji* [Online] 2011-2022. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://jihoceskehipostezky.cz/stezky/>

Region tourist. Co podniknout. *Památky Tábořsko – Jižní Čechy* [Online] 2022. [Citace: 12. Únor 2022.] <https://www.regiontourist.cz/co-podniknout/pamatky/lokalita/taborsko/>

Jihočeské hipostezky. Stanice. *Seznam stanic* [Online] 2022. [Citace: 26. Červenec 2022.] <https://jihoceskehipostezky.cz/stanice/>

Turistika na koni. Odbor při KČT Jihočeský kraj. *Stezky* [Online] 2022. [Citace: 26. Červenec 2022.] <http://www.turistikanakoni.cz/pages/stezky.php>

Českokrumlovský deník. Region. *Děti z Větrní se vrátily plné zážitků z letního tábora pod Kletí* [Online] 2022. [Citace: 26. Červenec 2022.] https://ceskokrumlovsky.denik.cz/zpravy_region/deti-z-vetrni-se-vratily-plne-zazitku-z-letniho-tabora-pod-kleti-20170731.html

Vysočina Tourism. Turistické brožury. *Vysočinou na koni* [Online] 2022. [Citace: 26. Červenec 2022.] <https://www.vysocinatourism.cz/cinnost-vysocina-tourism/propagacni-materialy/turisticke-brozury>

Klub českých turistů. Turistické značení. *Info pro zájemce* [Online] 2022. [Citace: 26. Červenec 2022.] <https://kct.cz/info-pro-zajemce>

PFERD&REITER. Infos. *Wir über uns* [Online] 2022. [Citace: 26. Červenec 2022.] <https://www.pferdreiter.de/pferdreiter/wir.html>

Chata pod Kletí. *Tábory s koňmi* [Online] 2022. [Citace: 26. Červenec 2022.] <https://podkleti1.webnode.cz/tabory-s-konmi/>

Koňské stezky – přeshraniční jezdecká turistika Jižní Čechy – Rakousko. *Koňské stanice* [Online] 2022. [Citace: 26. Červenec 2022.] <http://www.konskestezky.eu/ubytovani-s-konmi-stanice-jezdecke-turistiky/>

Kone-online. *Kam za koňmi* [Online] 2022. [Citace: 30. Října 2022.] <https://www.kone.online/>

Kone-online. *Kam za koňmi* [Online] 2022. [Citace: 30. Října 2022.] <https://www.kone.online/>

Vysočina.eu. *Jezdecké stezky* [Online] 2022. [Citace: 6. Listopadu 2022.] <https://www.vysocina.eu/vylety/hipostezky>

Kraj Vysočina. *Vysočina má jezdecké stezky v mapách jako první z krajů* [Online] 2022. [Citace: 6. Listopadu 2022.] <https://www.kr-vysocina.cz/vysocina-ma-jezdecke-stezky-v-mapach-jako-prvni-z-kraju/d-4111502/p1=1013>

Landsichten.de. *Urlaub auf dem Reiterhof* [Online] 2022. [Citace: 6. Listopadu 2022.] <https://www.landsichten.de/urlaub-auf-dem-reiterhof/>

Thüringen.info *Reiterhöfe in Thüringen* [Online] 2022. [Citace: 6. Listopadu 2022.] https://www.thueringen.info/reiterhoefe.html?gclid=EAIaIQobChMI8_GewpQX-wIVmtd3Ch0LvAALEAAYAAEgIeDPD_BwE

Pferd-Aktuell.de *Pferdetourismus in Deutschland* [Online] 2022. [Citace: 6. Listopadu 2022.]
https://www.pferd-aktuell.de/shop/downloadable/download/sample/sample_id/24/

Přilohy

Příloha 1 - Nabídka turistiky na koni v České republice v magazínu Pferd und Reiter

10 Westernreiten im Adlergebirge

- ♣ Western-Freizeit-Reitweise
- ♣ unberührte Natur
- ♣ kein Einzelzimmerzuschlag

Das Adlergebirge in Tschechien ist ein außergewöhnlich schönes und sehr walddreiches Gebiet.

Pferde, Reitprogramm: 20 Pferde, u.a. Warmblüter, Vollblutaraber und Paint Horses (ca. 150-170 cm). Westernsättel. Deutschsprachige Reitführung.

UUU (sicher in allen Gangarten) Info S. 280

Uns erwartet ein wahrhaftiges Reiterparadies. Herrlich unberührte Natur soweit das Auge reicht, dichte Wälder mit sanft vor sich hin plätschenden Flüssen, die im Sommer eine willkommene Erfrischung bieten. Auf immer wieder neuen verschlungenen Pfaden und Wegen erkunden wir die Gegend. Saftig grüne Wiesen laden zu flotten Galoppaden ein. Die Abendstunden verbringen wir gemeinsam in gemütlicher Runde im Saloon oder, bei gutem Wetter, am knisternden Lagerfeuer, an dem wir noch einmal unsere Ausritte Revue passieren lassen. 6 Reittage je ca. 4 Std.

Ausrüstung: Tipps S. 168.

Unterkunft, Verpflegung: Doppel- oder Einzelzimmer mit Du/WC. Gemütlicher Saloon mit Ofen, WLAN. Whirlpool und Infrarotsauna (gegen Entgelt). Vollpension (mittags als Satteltaschenpicknick) inklusive bestimmter Getränke.

Zusätzliche Freizeitmöglichkeiten: Wandern. Mit eigenem Pkw: Pastviny-Talsperre (ca. 13 km, am See: Schwimmen, Angeln, Boot fahren).

Anreise: Pkw (Ankunft auf dem Hof zwischen 17 und 21 Uhr). Bahn bis Letohrad, alternativ Flug bis Prag und Bahn bis Letohrad, Transfer ab/bis Bahnhof ca. € 5,- pro Strecke/Pkw (max. 3 Pers., zahlbar in CZK vor Ort, Ankunft zwischen 17 und 21 Uhr, Abfahrt ab 10 Uhr).

Gästemeinung: „Pferde und Reitgelände einfach traumhaft! Die Woche war von Anfang bis Ende wunderschön! Nächstes Jahr fahren wir

gleich noch einmal.“ M.H. „Pferde gut gepflegt, tolle Haltung. Reitführung umsichtig. Landschaft unglaublich.“ M.M. „Ich war sehr zufrieden mit den Pferden. Reitprogramm hat gut gepasst, viel Galopp. Reitführung freundlich und aufmerksam. Unterkunft gemütlich. Verpflegung lecker. Landschaft bezaubernd.“ J.A.

Termine 2022:
Reisezeitraum: 16.04.-29.10., Anreise samstags

Leistungen:
8 Tage / 7 Nächte / 6 Reittage, Doppelzimmer, Vollpension inkl. bestimmter Getränke, Sammeltransfer ab/bis Bahnhof Letohrad. Nicht enthalten: pers. Reiseversicherungen, sonstige Getränke.

Preise 2022: pro Person in € ohne Anreise

Programm	Code	Preis
Adlergebirgsritte	TZSR	637
Einzelzimmer		+0

zuständig: Svenja Niederhofer 040-607669-46
www.pferdreiter.de/tschechien/adlergebirge.php

Příloha 2 - Výtah z metodiky pro nové jezdecké stezky

ZÁKLADNÍ ZÁSADY PRO VYTVÁŘENÍ NOVÝCH ÚSEKŮ JEZDECKÝCH

STEZEK V ČR

Pro zachování kvality vytvořeného systému jezdeckých stezek je nezbytné při vytváření nových úseků jezdeckých stezek dodržovat metodiku Klubu českých turistů (dále KČT) pro vznik a značení jezdeckých stezek .

Metodiku je nezbytné dodržet v plném rozsahu, níže jsou uvedeny některé vybrané základní zásady – součásti této metodiky:

- plánované vedení trasy, barvu značení a návaznost na síť ostatních tras je nezbytné předem projednat v sekci turistiky na koni KČT; barvu a evidenční číslo konkrétní značené trase přidělí Rada značení KČT
- před vyznačením stezky je povinností získat písemný souhlas majitele pozemku s vyznačením stezky (doporučujeme výhradně osobní jednání s majitelem pozemku, podrobné vysvětlení, o co se jedná)
- značit smějí jen řádně zaškolení značkaři KČT, kteří již absolvovali minimálně 10 km značení pod vedením vyškoleného vedoucího značkáře KČT (kvalita provedení značení je ze strany KČT kontrolována)
- pro značení se používají výhradně značky, barvy a směrovky dle metodiky KČT Barvy, směrovky, šablony a další značkářské vybavení je možno objednat u předsedy Rady značení KČT, a to s minimálně dvouměsíčním předstihem před plánovanou dodávkou
- metodiku KČT je třeba v plném rozsahu použít i pro vytváření jezdeckých okruhů i když tyto okruhy KČT nepřebírá do následné údržby

Hotovou trasu je nezbytné předat krajskému zástupci sekce turistiky na koni KČT s těmito náležitostmi:

- zakres stezky do turistické mapy v měřítku 1:50 000
- kopie písemných souhlasů všech majitelů pozemků s vedením a vyznačením dané trasy
- stručný popis terénu na trase (povrch, profil, zda je trasa průjezdná pro vůz)
- seznam turistických informačních míst, kde byly umístěny směrovky a tabulky na trase (přesný název místa, orientace směrovek a texty na nich)
- uvedení jména značkáře/značkařů zodpovědných do budoucna za pravidelnou údržbu stezky pro jednotlivé úseky trasy, s členěním trasy na denní úseky obnovy značení
- evidenční listy značkáře KČT pro všechny značkáře uvedené v předchozím bodě

Při nedodržení metodiky KČT, řádném nevyznačení tras, nevybavení tras potřebnými směrovkami a tabulkami nebo nezajištění potřebného počtu značkařů pro obnovu jejich značení nebudou stezky Klubem českých turistů převzaty do celostátní evidence a KČT nebude obnovu jejich značení ani údržbu informačních prvků na nich zajišťovat ani financovat.

Ing. Milena Andrllová Mgr. Karel Markvart

předseda sekce turistiky na koni KČT předseda Rady značení ÚV KČT

Převzal:dne: podpis:

TURISTIKA NA KONI

„Nejkrásnější pohled na svět je z koňského hřbetu“, říká přísloví.

Také bychom chtěli takový pohled zažít, splnit si sen. Dokonce třeba i dávný tajný sen. Nebo bychom rádi splnili sen svým dětem, někomu, koho máme rádi...

Zdaleka ne každý touží stát se jezdcem – sportovcem, skákat přes překážky, jezdit dostihy, ne každý má na to talentA tak si možná říkáme: „Co já a koně? Co my a koně? Hodíme se vůbec k sobě?“

Jezdecká turistika je jedním z nejkrásnějších způsobů, kdy můžeme společně, třeba nejprve s půjčeným koníkem, hledat na tyto otázky odpověď.

Při procházce mezi rozkvetlými loukami, při letním brouzdání v potoce, na cestě celé zlaté spadáním podzimním listím nebo v zasněžené zimní krajině.....

Mnozí už odpověď znají. Vědí, že chvílky strávené v sedle uprostřed přírody nebo třeba jen čas strávený pozorováním koní na pastvinách, přináší hodně krásného. Nejen potěšení z jízdy, ale i nová přátelství, mnoho nezapomenutelných zážitků a radosti.....

Turistika na koni nabízí ideální možnost využití volného času v přírodě. Je aktivitou, která je šetrná k životnímu prostředí, nevyžaduje rozsáhlé investice ani budování složité a nákladné infrastruktury . Lze ji velmi dobře kombinovat s ostatními typy turistických aktivit.

V České republice se od roku 2003 intenzivně pracuje na vytváření sítě jezdeckých stezek a stanic. Například jen v Jihočeském kraji, kde nápad vznikl, je možno využít již téměř 1000 km značených jezdeckých stezek.

A stanice – místa na přenocování jezdců a koní? Vyzkoušejte ubytování na farmě, ve mlýně, na horské chatě, ve stylovém penzionu nebo třeba i na louce se stany nebo naopak na zámku!

Stanice jsou připraveny ubytovat jak jezdce, tak jejich koníky.

A když v rodině všichni na koni nejezdí ? Nic nebrání strávit dovolenou společně – na stanicích uvítají i doprovod jezdců, který se přesunuje na kolech či v autě.....

Popularita putování v sedle je samozřejmě velká především v řadách majitelů koní. Ale pokud vlastního koně nemáte? Je řada stanic, odkud je možno vyrazit na putování v sedle s půjčenými koňmi a s průvodcem.

Česká republika je také atraktivním cílem pro zahraniční jezdce, v sousedních zemích, především v Rakousku a Německu, má turistika na koni velkou tradici . Přes naše území také často vedou trasy dálkových mezinárodních jízd.

Způsob značení jezdeckých stezek vychází z metodiky značení turistických cest Klubu českých turistů. Vzniká tak zcela ojedinělá celostátní síť, napojená na jezdecké stezky v sousedních státech. Naše zákony jízdu na koni v terénu omezují méně než legislativa v některých sousedních státech.

Značená stezka není jedinou možnou trasou pro jezdce na koni, je jen trasou doporučenou, vyhýbá se pro koně nebezpečným místům (úzké lávky, hlavní silnice atd.).

Systém značených stezek, který vzniká v České republice, není v podobné celostátní formě k vidění nikde jinde na světě!

Značené jezdecké stezky a stanice turistiky na koni jsou zaneseny v turistických mapách v měřítku 1 : 50 000, dají se najít také na internetu. V roce 2003 vznikla v rámci Klubu českých turistů nová sekce pro turistiku na koni. Aktivity tak získaly zázemí u zkušených, vždyť Klub českých turistů již existuje více než 100 let!

Turistika na koni však neznamená jen ježdění po stezkách . Stanice připravují pro malé i velké příznivce koní rozmanité programy . Od jezdeckých kurzů pro začátečníky až po dětské tábory, od jezdeckých výletů do historie až po dálkové jízdy . Od krátkých výletů a exkurzí „za koňmi“ až po expedice do daleké ciziny (například do českých vesnic v rumunském Banátu , na veletrhy koní do

italské Verony, do Rakouska, Německa, na Slovensko). Od programů pro zkušené „koňáky“ až po pobyty pro hosty, kteří rádi koně jen z dálky pozorují a obdivují

Informace najdete na internetových stránkách www.turistikanakoni.cz, www.kct.cz, na facebookovém profilu KČT – turistika na koni.

Všichni zájemci o nejkrásnější pohled na svět jsou vítáni!

Ať Vám koně jdou! (..... je starý tradiční pozdrav lidí od koní)

Ing. Milena Andrlová

předsedyně sekce turistiky na koni Klubu českých turistů

KLUB ČESKÝCH TURISTŮ, sekce TURISTIKA NA KONI

Krásetín 73

382 03 Holubov

Tel. 724277667

Příloha 4 – Emailová korespondence ohledně pravidel EET pro jezdecké stanice

----- Původní e-mail -----

Od: Zdenka Nosková <zdenkanoskova@svazvt.cz>
Komu: info@podkleti.cz
Kopie: 'Jana Huryová SVTA' <janahuryova@svazvt.cz>
Datum: 18. 11. 2019 10:42:31
Předmět: povinnosti jezdeckých stanic

Dobrý den paní Andrllová,

Posílám Vám souhrn informací k povinnostem jezdeckých stanic (EET, finanční, živnostenský úřad), které se nám podařilo zjistit:

- EET se rozšíří od 1. května 2020 na další profese, a bude se tak de facto týkat všech podnikatelů, kteří přijímají peníze nebo část peněz v hotovosti.
- V současné době pronájem místa ve stáji (na pastvině, ubytování koně) není pod povinností EET, tam spadá až od května 2020 (v případě, že dotyčný nebude platit službu převodem na účet), EET se zatím týká pouze ubytovací služby (pro jezdce).

Pro ty, kteří mají IČO, nebo jsou zemědělskými podnikateli:

- I když by se jednalo o činnost nahodilou (ojedinělou), tak v případě, že bude jezdecká stanice uvedena v nějakém seznamu, tak to lze již považovat za nabídku soustavné služby za účelem zisku. Zde pak bude rozdíl, podle jakého paragrafu se to bude danit – záleží na konkrétní situaci, doporučujeme poradu s účetní, nebo daňovým poradcem. A od května spadnou do povinnosti EET, pokud budou přijímat peníze, nebo část peněz v hotovosti.

Pro ty, kdo nemají IČO a nejsou zemědělskými podnikateli:

- Těch se mohou týkat příjmy z příležitostných činností nebo z příležitostného nájmu movitých věcí, včetně příjmů ze zemědělské výroby a lesního a vodního hospodářství, které nejsou provozovány podnikatelem, jsou od daně z příjmu osvobozeny, když jejich úhrnná částka za rok nepřesáhne 30 000 Kč. Příležitostný příjem je do limitu a neplatí se z něj žádné daně, nevyplňují se žádné formuláře a ani se nikde nehlásí.

Ojedinělý příjem – ojedinělost patří k neurčitým právním pojmům – znamená to, že se posuzuje pro každý případ zvlášť.

Bylo nám doporučeno každý případ konzultovat na příslušném finančním úřadě, případně u daňového poradce (šikovné účetní), protože to mohou různí úředníci posuzovat různě a je lepší se problémům vyhnout.

Chápu, že kvůli dobré vůli vyjít putujícím jezdcům vstříc, si mnohé jezdecké stanice přidělají akorát problémy a požadovat platbu předem na účet, abych se vyhnula EET je speciálně v jezdecké turistice poněkud problematické.

Doufám, že Vám informace budou alespoň trochu k užítku. S přáním pěkného dne

Zdenka Nosková

Ing. Zdenka Nosková

*předsedkyně Svazu venkovské turistiky a agroturistiky
manažerka projektu Prázdniny na venkově*

Jezdecká stezka KRASONICE – ROZCESTÍ POD PAHORKEM (zelená)

4,5 km

Nad Krasonicemi – Ježkovce – Pod Pahorkem

V polích u **obce Krasnice** začíná u jezdeckého rozcestníku zeleně značená stezka, která odbočuje z modré jezdecké trasy vedoucí z vrcholu kopce Divizna na Tříletý mlýn na Želetavce. Zeleně značená trasa je spojkou mezi druhou modrou trasou, která vede ze Světlé pod Javořicí do Dukovan.

Zpočátku vede zeleně značená stezka po polní cestě na úbočí kopce, odkud jsou krásné výhledy do krajiny kolem Horní Slatiny a Bohosoudova. V lesním úseku Prokopky pokračuje po lesní cestě až k jejímu napojení na zpevněnou lesní cestu, která vede vysoko nad potokem Prokop a stáčí se do polí ke Krasonicím. Před zatáčkou z ní jezdecká stezka odbočuje doleva na travnatou lesní cestu, která pozvolna klesá na úbočí kopce, kde po zatravněném mostku přechází potok a jako výrazná cesta vedoucí mezi polem na úpatí Ježkovce a nížinnou loukou pokračuje až k brodu přes potok. Před vstupem do potoka odbočuje doprava k rybníku žlutě značená odbočka, která pokračuje lesní cestou až k **JEZDECKÉ STANICI PENZION JEŽKOVEC**.

Zelená trasa prochází mělkým a bezpečným brodem a v souběhu s červenou turistickou trasou vede po široké lesní cestě, známé jako **Hraběččina alej**. Na jejím konci se jezdci dostávají na rozcestí lesních cest u odsvěcené kaple **Magdalena**, v současnosti přestavované na penzion. U Magdaleny stezka vede podél silnice z Krasonic do Nové Říše, kterou u dalšího lesa přechází na druhou stranu a po lesní cestě pokračuje kolem areálu Magdaleny k lesnímu rozcestí na úbočí kopce. V tomto místě stezka odbočuje doleva a po široké, částečně travnaté lesní cestě pokračuje až téměř k vrcholu stoupání, kde ji protíná další lesní cesta. Po ní stezka pokračuje doprava na travnatou cestu mezi mladými smrky. Na konci tohoto úseku se stezka stáčí doprava (jezdcům se přitom otevírá krásný pohled na panorama kopců kolem Ježkovce) a vzápětí odbočuje doleva na lesní průsek, kterým esovitě stoupá až na konec lesa.

Stezka nyní pokračuje podél louky, kdy jezdce navádí do správného směru zvětšená značka, tzv. volavka. V horní části louky vede pod zalesněnou vrcholovou částí **kopce Pahorek** hlinitopísčité cesta, po které stezka pokračuje kolem Pahorku a klesá postupně až k silnici vedoucí ze Želetavy do Nové Říše. Za silnicí je na mladém jeřábu umístěn jezdecký rozcestník, kde se zelená jezdecká stezka napojuje na modrou jezdeckou trasu vedoucí z Divizny na Tříletý mlýn.

Příloha 6 - Přepis rozhovoru s Ing. Milenou Andrlovou

„Dobrý den paní Andrlová. Děkuji, že jste si našla čas na náš rozhovor, který bude využit pro potřeby mé diplomové práce. Níže bych se Vás ráda zeptala na několik otázek zaměřených na současnou situaci kolem hipostezek, zejména právě v jižních Čechách. Co mne zaujalo hned na první pohled bylo, že je zde, jakožto na jezdecké stanici spousta kvalitně zpracovaných materiálů, map a informačních brožur z ostatních zemí, ať již sousedních či jiných evropských. Takto funguje spolupráce mezi stanicemi různých států, že se naše stezky propagují v zahraničí a naopak?“

„Takhle samozřejmě to není, rozhodně se na to nelze z pohledu turisty spolehnout, přestože vzájemná soustavná propagace, kdy by se o našich stezkách vědělo v zahraničí, by byla určitě nápomocná, ale pokud by někdo z našich jezdců chtěl jet třeba do Rakouska, na webu je k dostání mnoho map a brožur, které je třeba si opatřit, nicméně také rádi poradíme na dotaz. Jinak materiály, které máme zde, tak jsou sesbírány za řadu let a přivezeny od zahraničních kolegů, partnerů, zakoupené v zahraničních infocentrech, obdržené na veletrzích, jmenovitě ve Veroně, Mnichově, na Equitaně v Essenu, ve Vídni, na výstavě Kůň v Lysé nad Labem, ale ano, naše materiály se do zahraničí také snažíme nějakým způsobem dostat a dodávat je právě přes lidi, kteří od nás ven vyjíždí či s námi spolupracují. Pro nás z pohledu atraktivity pro turisty, a tedy i z pohledu případné spolupráce, jsou nejzajímavější země jako Ukrajina, konkrétně západ a oblast Karpat, Polsko, jezdí se i na Kavkaz či do Mongolska, ale je mnoho evropských zemí, kde se lze jezdecké turistice věnovat a kde má dlouhou tradici, zdůraznila bych Velkou Británii. Samozřejmostí je potom sousední Německo a Rakousko. Možná takovým specifíkem je, že zatímco naši turisté mířící do zahraničí si tam koně téměř vždy půjčují a se svým vlastním cestují minimálně, naopak turisté proudící sem k nám jezdí výhradně se svými vlastními koňmi a nejsou tak vázání na zdejší stáje s nabídkou zapůjčení koní, což také ne úplně všude nabízejí. Kromě zahraničních jezdců – tradičních turistů, kteří jedou například různé okruhy, je možné tu narazit i na takzvané dálkové jízdy, a to nejen v sedlech, ale i v zápřeži. To jsou vysloveně profesionální cestující, kteří mají naplánovanou trasu třeba přes půl Evropy, jsou špičkově vybavení a připravení téměř na všechno. Vybavuji si zápřež oldenburských koní, která zde na Kleti před několika lety s turisty přenocovala. Majitelé nás poprosili, zda by mohli dostat pro každého koně plný velký kbelík ovsu. Trochu jsem se zděsila, protože normálně využívaný kůň by se z takového množství minimálně schvátíl

nebo dostal koliku, ale ti jejich koně měli přes den tak obrovský výdej energie, že takovou krmnou dávkou opravdu potřebovali a navíc to tak měli odzkoušené a prověřené, takže se jim skutečně nic nestalo. I to je na tom pro mě zajímavé, že po letech u koní se člověk pořád učí novým věcem. Zásadně se ale liší pojetí jezdecké turistiky tady v České republice a v zemích západně od nás. Tam nemálo lidí jezdecká turistika živí, je pro ně hlavním příjmem, je to tam zkrátka více lukrativní záležitostí, která tam má dlouhou tradici, zatímco u nás je hlavní zaměření na jezdeckou turistiku spíše výjimečné a okrajové. Existuje několik cestovek, které se specializují přímo na tuto formu turistiky, třeba Urlaub mit Pferd, samostatnou kapitolou je také Británie, kde je jezdecká turistika masovou záležitostí a hojně propagovaná. U nás, přestože KČT má dlouhou tradici, jsme začali s prvními projekty v roce 2003 a v roce 2005 jsme založili samostatnou sekci při KČT. V té době se za prvních projektů hodně o peníze žádalo a vybudovalo se tak to, co by jinak nemělo šanci bez podpory vzniknout. Ale je třeba říct, že jezdecké stezky, respektive i jejich historie u nás se netýká jen značení samotného, stálo za tím mnoho jiných aktivit a další práce, zejména propagace třeba na regionálních koňských akcích a závodech v Čechách i zahraničí, účast na veletrzích. Uskutečnili jsme třeba velké školení na přepravu koní (řidičský průkaz skupiny E) pro bezmála sto lidí, protože ne všichni jezdí celou cestu po kopytě, navíc přeprava koní je občas nezbytná, ať už k veterináři, na závody a podobně. Ve vzdělávání jsme pokračovali i v oblasti veteriny a veterinárních kurzů, ty se tedy snažíme dělat i nadále se zaměřením na první pomoc koním, která je právě v turistice uplatnitelná, ale pořádáme i kurzy tematicky zaměřené na turistiku, zapřahání a podobně. Důležitou, a z dnešního pohledu již nezbytnou součástí propagace bylo vytvoření webových stránek. Po republice jsme si na tyto všechny aktivity vytvořili jakousi síť, kde na naši činnost někdo z našich přátel a kontaktů navázal, respektive s naším know-how pracoval. Tady v jižních Čechách fungovalo ještě štěpení v rámci okresů, neboť tu bylo zapojených mnoho našich přátel.“

„Tím se dostáváme postupně do současnosti – jaká je momentálně nyní situace, co byste v tuto chvíli řekla o vašich nynějších aktivitách, je potřeba něco konkrétního zlepšit nebo co byste naopak kladně ohodnotila vyjma již zmíněných aktivit?“

„Co nás asi trápí nejvíce, jsou webové stránky vyžadující nemalou aktualizaci. Čas, o který jsme ochudili webové prostředí, jsme ale věnovali mapám. To, že jsme se do map

Kartografie dostali a získali tam tak velký prostor k prezentaci, je pro nás z jezdecké turistiky velký úspěch. Jinak co se týká současnosti takzvaně z praxe, tak tady v Jihočeském kraji bych řekla, že fungujeme velmi dobře, stále školíme nové značkaře, opravujeme a udržujeme stezky, momentálně jich jen zde v kraji je přes tisíc kilometrů, jezdí k nám zahraniční turisté, kteří stezky využívají, ale k dispozici jsou stejně tak pro místní. Pokud bych měla porovnat podobnost či rozdílnost využívání jednotlivými skupinami, zahraniční turisté až na výjimky vyžadují spíše vyšší komfort, hotel či penzion, lepší ubytování v soukromí, zajištěné stravování, průvodce a také servis pro koně. Jsou prostě ochotni si za odpovídající služby adekvátně zaplatit. Z Rakouska sem jezdí často komerční klienti, těm například sestavujeme itinerář na míru dle jejich požadavků v kooperaci se stanicemi, kde přespávají. Tam jsou samozřejmě ve výhodě takové, které jsou na turisticky zajímavé trase. Naši jezdci naopak jezdí spíše pro radost, často neorganizovaně, takzvaně nadivoko. Pokud už s koňmi cestují, ať už do zahraničí nebo po tuzemsku, často mívají nižší požadavky třeba na úroveň ubytování, spokojí se třeba se stanem či spacákem a přístřeším. Možná je to i tím, že se tato forma turistiky stále tak nějak objevuje a dostává do povědomí široké veřejnosti. Ještě co se týká toho našeho ježdění, tak čeští jezdci nejsou tak striktně naučení na povinnost jezdit po stezkách na rozdíl od určitých zemí třeba v sousedním Rakousku, kde je pohyb koní možný pouze na vyznačených trasách, a to ještě za poplatek, kde má oprávnění podobu jakéhosi přívěsku, která je k upevnění na uzdečku nebo podsedlovou dečku. Tím je pro případnou kontrolu na první pohled zřejmé, že je jezdec oprávněn stezku využívat. Takto vybrané peníze se použijí na obnovu a údržbu jezdeckých tras. U nás tato povinnost není, takže někde jezdci jezdí částečně po vyznačených trasách, někde stezky nevyužívají vůbec, pokud tam nejsou. Ještě ale k té současné situaci a mezinárodnímu srovnání – právě veterinární osvěta je v zahraničí velmi diskutovaná a nejen z tohoto důvodu pořádáme naše veterinární kurzy. Každá země si totiž nastavuje svou veterinární legislativu, kterou je ale třeba v případě mezinárodního pohybu zvířat dodržet. Dnes už je to lepší, právě díky informovanosti a lepší znalosti prostředí, ale dříve nám dalo opravdu práci přesvědčit cizince o nutnosti zajištění všech potřebných očkování a testů pro koně, které třeba u nich nebyly pro tuto potřebu vyžadovány. Konkrétně se to týká EIA neboli infekční anémie koní, která tu u koní německých turistů skutečně byla odhalena a bohužel se na to přišlo pozdě, spíše náhodou a velkou roli tam také sehrál provozovatel stanice, který potvrzení nevyžadoval. Totéž se

týká také očkování proti koňské chřipce. Po zavedení těchto přísnějších pravidel se zahraniční jezdci ošívají, protože tyto testy a očkování u nich nejsou právě levnou záležitostí a ne každý je chce jen kvůli krátkodobému pobytu za hranicemi absolvovat. Někteří to ovšem řeší tak, že si ty testy nechají vyhotovit u nás, protože zatímco u nich se bavíme o tisících, tady zaplatí řádově stovky korun. U té veterinární problematiky to opravdu není jednoduché a je třeba mít skutečně povinné náležitosti dopředu nastudované a zjištěné.“

„Jak bylo již uvedeno, kolébkou jezdeckých stezek u nás jsou sice jižní Čechy, ale myšlenka realizace jezdeckých tras se ujala různou mírou snad ve všech dalších krajích. Obrací se na Vás z dalších krajů třeba o metodickou pomoc, jste v kontaktu, víte, jaká je situace třeba v sousedních krajích?“

„Ano, těch příkladů je mnoho, ale na mnoha místech to často dopadlo tak, že na prvotní úsilí v současnosti třeba není, kdo by navázal. V Plzeňském kraji vím, že v rámci projektu také vydali mapu, značili stezky, ale je to právě jeden z příkladů, kde už tak rozsáhlá obnova a údržba neprobíhá, pokud vím. Karlovarský kraj – tak v Mariánských Lázních jsme měli několik pracovních setkání kolem stezek, značilo se také v okolí Františkových Lázní, ale snahu lidí tam nakonec zabrzdil tehdejší hejtman. Liberecký kraj má své stezky zejména v Českosaském Švýcarsku, na starosti si je tam vzala Romana Sedláčková. Ve Středočeském kraji se stezkám věnoval Ing. Luděk Šofr z Královic u Slaného. Ti vyznačili poměrně dlouhou stezku napojenou z jižních Čech vedoucí přes Ústecký kraj až do Německa. Míra obnovy je dnes ale různá, někde to jen vyznačili a nechali být, jinde se stezky udržují, obecně se to shrnout příliš nedá. Také způsob vytváření stezek byl v krajích odlišný. Jsou dva základní – ten první začíná u stanice, kolem které se vytváří „pavoucí“ připomínající ohniska. Ti se pak propojují, síť se tak zahustí a rozrůstá, hodně záleží na aktivitě lidí provozujících stanice, je to takový endogenní přístup. Ve středních Čechách zvolili způsob opačný, tedy že si na značení stezky najmuli lidi, kteří se na výběru trasy podíleli a bylo to tak „určené shora“, což může přinést negativa v podobě nerespektování umístění již fungujících stanic a stájí, zajímavostí a vhodností tras, kterou spíše dokáží do trati promítnout právě místní chovatelé koní a jezdci, ovšem i toto je možná cesta. Dokážu si představit, že třeba na takové dálkové jízdě je to plně dostačující a v pořádku. Ale pokud

vím, tak jako způsob značení zvolili snad zatavení v deskách namísto tradiční malby, jenže o údržbu se dále již moc nestarali. V tomto je nejdál asi kraj Vysočina. Tam si to na bedra vzal kraj a platí si na údržbu své lidi, protože nechce, aby to jako projekt přišlo vniveč a upadlo v zapomnění, navíc je to oblast, kde je na koni co poznávat. Stezky na Vysočině s námi komunikovala Ing. Stejskalová. Měla to jako svou práci a byla placená krajem, takže tam si myslím, že je to v nejlepším pořádku a přistoupili k tomu profesionálně a systematicky. V těch středních Čechách byla nevýhoda, že do toho ti koňáci nebyli zapojení a byli skoro až obejití, což se nevyplácí, tím spíše ne ve středních Čechách, kde o stáje, statky a ranče není nouze co do počtu. U nás v kraji s námi na dohodu spolupracovalo opravdu mnoho lidí, protože vykrýt kraj není snadné, zatímco tam to měla na starost v podstatě jedna rodina. A rozhodně pokud zjistíme, že tu máme v určitých lokalitách „díry“, tak je snáze zalepíme, respektive není to takový problém a škoda, jako když pak takhle skoro až zanikne jediná stezka, která měla nemalý potenciál. To je škoda veškerého úsilí i prostředků. Jinak i z toho je vidět celkem velká roztržitost i v rámci naší malé republiky, situace se skutečně liší kraj od kraje a k nějaké celostátní jednotě zbývá ještě velký kus cesty, aby vznikly např. mapy jezdeckých stezek, respektive třeba vrstva, která by byla k zobrazení na internetových mapách, jako je to třeba u cyklostezek nebo pěších stezek. Tak to je možná ještě k tomu vylepšení, co by jezdecké turistice u nás prospělo, ale jelikož by se jednalo o republikovou úroveň, nebylo by to tak snadné především na organizaci. Zveřejnit by takto bylo možné pouze trasy, které jsou oficiálně převzaté KČT – tam je garance, že existují souhlasy vlastníků pozemků a značení je dle standardizované metodiky KČT. Potom jsou ale stezky, kde KČT odmítlo převzít správu právě z důvodu, že nebyly splněny uvedené důvody. Tam se se tedy značení obnovuje různě, spíše v zájmu jezdců a majitelů stanic z okolí, jedná se třeba o pro koně vhodné trasy, ale rozhodně je nelze zahrnout do oficiálních stezek a vydaných materiálů. Mohlo by to být na aktualizovaných stránkách proto představené třeba jako neoficiální trasy, tipy na vyjížďku mimo stezky a podobně. Případně by se třeba zjistilo, že by na mnohých stálo za to značení obnovit, opravit či získat souhlasy vlastníků.“

„Ptát se tedy na to, jestli je k dostání nějaký ucelený a především aktualizovaný materiál s mapami byt' jen v rámci kraje je nyní asi zbytečné. Přesto se zeptám, jestli

nebylo či není v plánu něco takového připravit a vydat aspoň v rámci Jihočeského kraje, případně jaké jsou Vaše plány do budoucna?“

„Kompletní mapu jsme chtěli vydat, jednali jsme dokonce s Czechtourism, což nakonec nevyšlo, ale to by byla mapa, podle které by se asi ani nedalo jet i vzhledem k měřítku. To základní by asi mělo být spíše na webu, tedy ve formě vrstvy, nebo spíše vrstev – oficiální a shodující se s trasami spravovanými KČT plus řekněme jakousi vrstvou neoficiální s doporučenými trasami. I vzhledem k dnešní době internetové vidím aktualizaci na webu možná jako trochu důležitější než aktualizaci map už jen proto, že na stránkách neaktuální údaj můžeme snadno smazat či opravit, mapy tak často přetiskávat nelze. V mapách by ideálně měly být i kontakty na podkováře, veterináře, přepravce. Stačí, aby některý ze stávajících odešel do penze nebo naopak přibyl někdo nový. Takže překlopení do online prostoru a udržování aktuálnosti. Sdílení těchto informací existuje zatím spíše neformálně v podobě různých skupin na sociálních sítích, které jsou ovšem pro turistu v dané lokalitě neznalého těžko k dohledání. Když už mluvíme o té aktualizaci, tak už bych se přimluvila i za aktualizaci legislativy a lepší propojenosti našich stránek s KČT tak, aby fungovala síť koordinátorů v krajích, kde o situaci mají lepší a podrobnější přehled.

„Vzniku, ale i provozu jezdecké stezky nutně předchází spolupráce mnoha subjektů, ať již fyzických či právnických osob nebo samospráv. Jaké jsou Vaše zkušenosti a příklady dobré spolupráce?“

„Spolupráci se samosprávami musím hodnotit kladně, starostové s námi často v případě potřeby komunikovali a vycházeli vstříc. Jako příklad uvedu třeba statutární město České Budějovice, ale týká se to i malých obcí nejen kolem nás, na Českokrumlovsku, ale třeba na Jindřichohradecku. Někdy kontaktovali třeba oni nás, abychom jim stezky, respektive jejich vyznačení poskytl, že ho zakomponují do územního plánu. Pokud potřebují, pomůžeme jim a dodáme podklady. Obracejí se na nás také z různých krajů, když tam stezky vznikají – poskytujeme metodickou pomoc, poradíme v případě možných problémů a navrhneme vhodná řešení. Krajům jsme poskytovali také dobrozdání ohledně výstavby některých nových stezek. Protistranou bývají v krajích také různé subjekty – ať již spolky, fyzické osoby nebo třeba MAS.“

„Vznikají zde v jižních Čechách ještě nové stezky nebo je zde jejich síť již maximálně hustá a protkaná, takže by třeba ani nebylo kudy je vést? Případně pokud vznikají, kdo jejich vznik iniciuje?“

„Co se týká té základní sítě stezek, toho pavouka, tak ten už tu skutečně je, tedy celé nové stezky v jižních Čechách již nevznikají. Ty stávající se ale rozrůstají o zbývající kousíčky úseků, které vedou třeba přes dálnici, tam, kde došlo ke změně majitelů, řešilo se něco s památkáři jako například ve Třeboni, prostě kde to kdo brzdil a blokoval. Usilují o to vždy lidé kolem koní, tedy jezdci a provozovatelé stanic, ti nejvíce. Angažuje se také mládež a nová nastupující generace u koní. Snad jediné, co vzniká, jsou stanice. Ať již vyloženě se svým zaměřením na jezdeckou turistiku, někdy se ale přidá třeba provozovatel klasického penzionu, který sám koně nechová, že by měl zájem ubytovávat turisty na koních a má pro to podmínky. Současně ale také některé subjekty, které jako stanice sloužily, z různých důvodů končí, respektive nemusí skončit podnikatelsky úplně, ale mohou se jen přestat věnovat provozu jezdecké turistiky a koním. Protože jak bylo řečeno, u nás se jezdecké turistice věnuje většina subjektů spíše okrajově jakožto doplňkové činnosti při té své hlavní, což je třeba zemědělská prvovýroba, zatímco v západních zemích je provoz jezdecké stanice prací takřkajíc na plný úvazek. Bohužel je doba taková, jaká je a přinesla s sebou za poslední dva roky provozovatelům několik zásadních překážek, které bohužel někteří neustáli, alespoň co jsem měla možnost s některými mluvit. Na mysli mám například EET, což byl problém třeba pro zemědělce provozující stanici, kteří neměli živnost na ubytování a nebyli vysloveně subjekt poskytující ubytování, třeba v soukromí. Jedná se o malé příjmy, které nelze dělat bezhotovostně, technicky to není možné. Je to neschopnost aplikovat legislativu na skutečnost – v praxi neuskutečnitelné. Další ranou byla covidová pandemie, která situaci zasadila další velkou ránu. Do budoucna se uvidí, co přinese nynější ekonomická situace, na kolik bude pro cestovní ruch devastující.“

„Právě v to doufá mnoho podnikatelů v cestovním ruchu, že ať už kvůli nepříznivé pandemické situaci či z finančních důvodů bude více lidí hledat možnost rekreace v tuzemsku, což by mohlo jezdecké turistice třeba i trochu pomoci. Navíc má proti

tzv. tvrdé turistice několik výhod, což je další z dnešních trendů – udržitelnost, ohleduplnost k životnímu prostředí.“

„Přesně tak, jezdecká turistika je, řekla bych „nemasovou“ záležitostí a především měkkým druhem turismu, což je dnes už samo o sobě významné plus, protože hodně exponovaná místa, kterých máme i zde v jižních Čechách několik, každého napadne třeba Český Krumlov, se snaží spíše o jistou formu omezení turismu, protože už v takových případech bývá cestovní ruch na úkor kvality života třeba pro místní obyvatele. Jezdeckou turistiku si v takovém rozsahu ani neumím představit. S tím souvisí i další klady, že v lidech buduje vztah k přírodě – na vyjížděce, třeba v lese můžete vidět mnoho zvířat, ale jen když jste v klidu a potichu, neděláte hluk. Buduje vztah k živým bytostem, protože koně prostě nejde zaparkovat a nechat někde po jízdě odstaveného jako skútr nebo auto. Jedete krajinou pomalu, tak ji můžete vnímat více smysly a intenzivněji, než když jedete autem nebo na kole.“

„S tím se pojí i má další otázka, neboť tato práce je zaměřena na přínosy jezdecké turistiky v jižních Čechách. Dokázala byste uvést konkrétní pozitivní dopady existence jezdeckých stezek na okolí a okolní subjekty, tak i samotné existence frakce jezdecké turistiky při KČT v Jihočeském kraji?“

„Přínosů je celá řada, ať už kvantifikovatelných (těch bych řekla, že je méně než těch neměřitelných). Z ekonomického pohledu je to samozřejmě přínos pro kraj, respektive konkrétní subjekty – živnostníky, zejména jezdecké stanice. Takže ohledně finančního přínosu je to otázka spíše na ně, jinak ekonomický přínos je dále pro ostatní provozovatele restaurací a občerstvení v okolí stezek, pro vlastníky a provozovatele památek a místních zajímavostí, které jsou cílem turistů na koni. To jsou ty měřitelné přínosy. Samotná existence stezek je ku prospěchu i majitelům pozemků a cest, ať již těm, kteří na svých pozemcích stezky mají či nikoliv, neboť existuje vyznačená a vlastníkem schválená trasa, kterou je možné s koňmi využít a vyhnout se tak pozemkům, kde si pohyb koní majitelé nepřejí. A potom jsou tu další pozitivní efekty, které už se mísí s existencí s naší organizací a týkají se našich aktivit zde. Pomáháme a předáváme rady a doporučení těm, kteří ve svém kraji stezky či stanice chtějí provozovat, aktivně se podílíme na vzdělávání lidí

v oblasti metodiky značení dle KČT. Jinak jezdecká turistika nejsou jen stezky – je za tím, tedy u nás rozhodně – spolupráce mnoha lidí z několika oborů – veterináři, přepravci, majitelé koní, chovatelé, drobní živnostníci, zemědělci – jednoduše to spojuje koňskou veřejnost z okolí, ale nejen ji – pořádáme akce, na které s námi jezdí i ti, co aktivně nejezdí a svého koně nemají. Naše spolupráce je o sdílení zkušeností, práva a legislativy při výstavbě a provozu stezek a stanic, spolupráci s lesními společnostmi a jejich legislativou, protože stezky je vhodné a žádané vést lesem. Naše práce zahrnuje komunikaci a vztah s veřejností, dětmi a mládeží, osvětu kolem chovu zvířat a budování vztahu k nim. Snažíme se jednoduše svou činnost přiblížit normálním lidem, kteří by se o ní třeba jinak nedozvěděli nebo by si mysleli, že jde o zábavu pouze pro „uzavřenou společnost“, což není pravda. Význam naší spolupráce nejen pro veřejnost se snažíme, aby byl také dále edukativní právě co se týká chovu koní a péče o ně, stmelovací a poznávací, kdy pořádáme zájezdy, exkurze a výlety po Česku i do zahraničí, kde mezi sebou právě rádi přivítáme i nejezdce. Tyto výlety mají za cíl přiblížit zemědělské provozy nenásilnou formou běžným lidem. Důraz klademe také na sdílení zkušeností v rámci našeho kolektivu, to znamená, že jezdíme nejen externě za ostatními, ale navštěvujeme se i na našich stanicích či stájích. Máme takové motto, že když někdo něco umí, tak to má také ukázat ostatním, aby se něco nového dozvěděli a případně si aspoň rozšířili dosavadní obzory. Máme mezi sebou třeba výborného vozataje, tak u něj uspořádáme kurz vozatajství, protože turistika na koni může mít podobu právě i koně zapřaženého. Opět platí, že se může jednat i o přátele spolku, nejen profesionální jezdce a chovatele, vítán je každý, kdo má zájem se něco nového o koních dozvědět. Dá se tak říct, že turistika na koni napomáhá propojení mezi lidmi od koní různých zaměření – dostihy, poníci, western, anglické ježdění, vozatajství. I díky navázání kontaktů si pomáháme, když je potřeba. V době hospitalizace naší kamarádky Štěpánky se jí pomohli o koně postarat provozovatelé z jiných stanic, takže soudržnost a praktická pomoc je dalším plusem. Jezdíme i za osobnostmi, které již mají ve světě koní jméno, například Václav Vydra, exkurze na jeho statek Malčany se nám všem moc líbila. Umožňujeme tak i setkání s lidmi, se kterými by se mnozí z nás třeba nikdy nesetkali. Cesty do zahraničí v rámci našich setkání umožňují poznání odlišných kultur a obecně rozšíření obzorů včetně nových míst v České republice i za hranicemi. Pořádáme také setkání se seniory, jmenovitě například s Klubem Aktiv z Českých Budějovic. Tady bych ráda zdůraznila společenskou úlohu setkání pamětníků s mladými lidmi, mezigenerační

předání informací a zkušeností jakožto uchování historie. Je to v podstatě dědictví našich předků a svědectví o dané době, které se zachová jen díky podobným setkáním, jinak nenávratně zanikne s jejich odchodem. Vypravuji si spoustu vzpomínek a povídání třeba i s těmi, kteří už tu mezi nám nejsou, třeba vyprávění paní, která pamatovala doby, kdy jedno českobudějovické povoznictví ve své době vlastnilo na osmdesát párů koní. To je třeba aspekt, který by člověk na první pohled u jezdeckých stezek možná nečekal. Takříkajíc pracovně se někdy setkáme i se zástupci pěší turistiky, neboť k té máme celkem blízko, protože jezdecké stezky jsou vhodné i pro pěší a bývají jimi i využívány z důvodu, že se vyhýbají rušným místům, vedou minimálně po silnicích a terén je příznivý i pro ně. Podíleli jsme se také na přípravě pořadu České televize Českem na koňském hřbetu, kdy tu s námi lidé ze štábu konzultovali navštívená místa, která se v pořadu skutečně objevila, jako např. hřebčín v Kopčanech, který provozují naši přátelé, ale i řadu dalších míst, což je spíše taková zajímavost, nicméně i to přispělo k propagaci míst, která se dají navštívit v sedle a k popularitě jezdecké turistiky jako takové.“

„Přínosů to tedy opravdu není málo, nicméně jako má každá mince dvě strany, jsou pro jezdeckou turistiku typická nějaká negativa, případně jaká konkrétní z praxe byste uvedla?“

„Možné negativum vidím ve větší migraci koní, kde pokud se nezajistí povinné kontroly, vzniká možné riziko přenosu nemocí koní, zvláště té zmiňované anémie. Je tak důležité, aby provozovatelé stanic zodpovědně vyžadovali všechna potřebná veterinární potvrzení, zajistili oddělené ustájení cizích zvířat a dbali tak na bezpečnost svou i druhých, minimalizovali možné problémy nebo třeba zranění. K tomu, aby toto fungovalo, je opět zapotřebí osvěta a informovanost. Další možné negativum, jež může nastat, je obecně nevhodné chování jezdců, kteří tak poškodí dobré jméno lidem od koní. Může se jednat o hlučné, agresivní chování, nerespektování značek a ježdění mimo ně i přes zákaz vlastníků, což může způsobit velké nepříjemnosti třeba po deštích, kdy je půda měkká a kopyta koní, ještě pokud jede více jezdců, udělají své. Zase je na majiteli koně – často provozovateli stanice, aby poučil své klienty o vhodném chování a základních pravidlech. K tomu nevhodnému chování se váže ještě odklizení kobylinců – trusu. Povinnost je to v obydlených a zastavěných lokalitách, doporučené je to však i mimo ně. Týká se to

zejména okolí úvazišť s ohledem na ostatní, míst v krajině k odpočinku, třeba někde v okolí laviček a podobných míst, do kterých přijdou pěší. U nás se na to třeba v krajině běžně tolik nedbá, naopak zase v některých zemích na západ od nás jsou pravidla velmi přísná. Ale opět – je to jen o lidech, základní slušnosti a ohleduplnosti k ostatním. Možný další problém občas vzniká souběhem pěší stezky a využití koňmi. Určitě jsme řešili i jiné problémy, uvedla bych třeba stížnost pana starosty Janíka, což byl reálný problém špatného či spíše nevhodného značení stezek, ale není to negativum stezek jako takové, byť to s jejich existencí souvisí. Obecně bych to shrnula, že co se negativ týká, tak u jezdeckých stezek je to tak jako mnohde jinde o lidech, jejich chování, vzájemné toleranci, respektu k druhým a ohleduplnosti k přírodě, majetku druhých a základním dodržování pravidel. Pokud se toto dodržuje a platí, ta rizika a negativa jsou skutečně minimální, což dokládá i obliba jezdecké turistiky v zahraničí a její popularita, které se tam těší.“

„Paní Andrllová, moc Vám děkuji za poskytnutí tak obsáhlého rozhovoru, za Váš čas a přeji mnoho spokojených turistů v sedle, kteří objevují naši zem z toho nejkrásnějšího pohledu na svět.“